

ISLAMONDERWIJS VLAANDEREN

HET ONTWERP-LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

(onderwijsprogramma voor islamlessen)

**Opgesteld door de Commissie voor de samenstelling van de leerplannen van de EMB en
VZW Centrum Islamonderwijs Vlaanderen (bevoegde instantie)**

Brussel, 08.05.2012

Missie: Bijdragen aan een interpretatie van de godsdienst, die respect voor de mens en mensenrechten, vrije mening, vrijheid, ethiek en cultureel erfgoed centraal stelt

Visie: Zorgen voor de ontwikkeling van individuen die het leven juist kunnen beoordelen, die oplossingen kunnen bedenken voor de dagdagelijkse problemen, die een betere integratie in de leefomgeving kunnen verwezenlijken en die andersdenkenden respectvol benaderen

Inhoudstabel	blz.
ALGEMENE DOELSTELLINGEN	3
2. ONDERWIJSPROGRAMMA VOOR ISLAMLESSEN	3
2.1. Inleiding	3
2.1.1. Respect voor de mens	6
2.1.2. Respect voor de vrije mening	6
2.1.3. Respect voor vrijheid	6
2.1.4. Respect voor het morele	7
2.1.5. Respect voor het culturele erfgoed	7
2.2. Waarom godsdienstlessen in het onderwijs?	8
2.2.1. Antropologisch - humanitaire dimensie	9
2.2.2. Sociale dimensie	10
2.2.3. Culturele dimensie	10
2.2.4. Universele dimensie	10
2.2.5. Filosofische dimensie	11
2.2.6. Juridische dimensie	11
2.3. De visie van het programma	10
2.4. Principes en verklaringen voor de realisatie van het programma	12
2.5. De basisbenadering van het programma	12
2.5.1. Educatieve benadering	12
2.5.2. Godsdienstwetenschappelijke benadering	13
2.6. STRUCTUUR VAN HET PROGRAMMA	15
Algemene doelstellingen	15
Basisvaardigheden	16
Waarden	17
2.6.1. Studiedomeinen	17
2.6.1.1. Geloofsleer	18
2.6.1.2. Aanbidding	19
2.6.1.3. Het leven van de profeet	20
2.6.1.4. Koran	21
2.6.1.5. Zedelijkheid	23
2.6.1.6. Godsdienst en Cultuur	24
2.6.2. De lesdoelstellingen (verworvenheden)	26
2.6.3. Activiteiten	26
2.6.4. Verklaringen	26
2.7. HET LEERPROCES	26
a. Principes bij het bepalen van strategieën, methodes en technieken in het islamonderwijs	27
b. Constructivistische benadering van onderwijs	29
c. Strategieën die in werking gesteld kunnen worden in het islamonderwijs	30
Leerstrategieën	31
2.8. METEN EN EVALUEREN	33
Accenten op het vlak van evaluatie in het onderwijsprogramma voor islamlessen	34
Traditionele en alternatieve evaluatietechnieken	35
Evaluatie van de prestaties (performance)	36
Productiedossier van de leerling	35
Wat houdt een productiedossier in?	36
Conceptmappen	36
Criteria die kunnen gebruikt worden bij de evaluatie van conceptmappen	36
Projecten	37
Observaties	37
Evaluatie-instrumenten (Rubric)	37
Waarom gebruik maken van evaluatie-instrumenten?	38
De ontwikkelingsstadia van evaluatie-instrumenten	38
Voorbeeld van een holistisch evaluatie-instrument	38
Gesprek	39
Anekdoten	39
Discussies	39
Voorstelling	39
Mondelinge presentatie	39

Zelfevaluatie	39
Attitudeschalen	40
Beoordelings- en evaluatieformulieren	40
3. DE LESTIJDEN	41
4. Symbolen die gebruikt worden in het onderwijsprogramma	44
5. LEERDOMEINEN EN HOOFDSTUKKEN	45-63
5.1. Het eerste jaar van de eerste graad	64
5.2. Het tweede jaar van de eerste graad	99
5.3. Het eerste jaar van de tweede graad	129
5.4. Het tweede jaar van de tweede graad	158
5.5. Het eerste jaar van de derde graad.	190
5.6. Het tweede jaar van de derde graad	220
6. INFORMATIEVE NOTA'S VOOR LEERKRACHTEN	241
6.1. Nieuwe benaderingen bij het onderwijzen van waarden	242
6.1.1. Het verklaren van waarden	242
6.1.2. Morele ontwikkeling	244
6.1.3. Waarden-analyse	246
6.2. Brainstormen	247
6.3. Film als lesmateriaal	249
6.4. Discussie als leer methode	250
6.5. Creëren van kleine groepen	252
6.6. Analyse van een voorbeeldsituatie	253
6.7. Het analyseren van fotomateriaal (foto lezen)	256
6.8. Methode van waarnemingsuitstappen (= observatie uitstappen)	258
6.9. Drama	259
6.10. Zeshoeden – denktechniek	261
6.11. Problemen oplossen	261
6.12. Kennis ontwikkelen	262
7. Concept, conceptmappen en het gebruik tijdens islam lessen	263
8. De werken in de religieuze taal	273
8.1. Gebruik van de verzen in de islamitische les	273
8.1.1. Uitleg van de termen	274
8.1.2. Bepaling van de kernbegrippen	274
8.1.3. Het vinden van beginselen die worden gegeven in het vers	274
8.1.4. Het bepalen van de kijk hoek in het vers	274
8.1.5. Het vinden van de waarden in het	275
8.1.6. Meningsvorming	275
8.1.7. Bepaling van het vers i.v.m. het onderwerp	276
8.1.8. Het onderwerp met een verhaal uit de Koran vertellen	276
9. METING EN EVALUATIE	277
9.1. EVALUATIEFORMULIEREN - ZELFEVALUATIE VOOR LEERLINGEN	293
BIBLIOGRAFIE.	302

1. ALGEMENE DOELSTELLINGEN

Onderwijs heeft als algemeen doel de leerlingen te ontwikkelen tot individuen die:

1. hun morele, humanitaire, spirituele en culturele waarden, zoals uitgedrukt in de wetgeving, onderkennen, beschermen en ontwikkelen; zorg dragen voor hun familie en gemeenschap en daarbij steeds het beste nastreven; vanuit de mensenrechten hun taken en verantwoordelijkheden erkennen en deze in hun gedrag tot uiting brengen;
2. hun karakter en persoonlijkheid ontwikkelen en op lichamelijk, geestelijk, moreel, mentaal en emotioneel vlak evenwichtig en gezond ontwikkeld zijn; onafhankelijk en wetenschappelijk kunnen denken, een brede kijk op de wereld hebben, de mensenrechten respecteren, persoonlijkheid en ondernemingszin appreciëren, verantwoordelijkheidszin hebben, en constructief en productief optreden in de samenleving;
3. voorbereid worden op het leven in de maatschappij door hun interesses, talenten en capaciteiten te ontwikkelen, hen te verrijken met de nodige kennis, vaardigheden, attitudes en zin voor samenwerking, en te zorgen dat ze een beroep kiezen waarin ze gelukkig zijn en bijdragen tot het algemeen welzijn in de samenleving;

Zodoende is het enerzijds de bedoeling om het welzijn en het geluk van het individu en van de samenleving te vergroten, en anderzijds om, in eenheid en integriteit, de economische, sociale en culturele ontwikkelingen te ondersteunen en te versnellen en ten slotte individuen te vormen tot constructieve en uitstekende partners van de moderne samenleving.

2. ONDERWIJSPROGRAMMA VOOR ISLAMLESSEN

2.1. Inleiding

De snelle ontwikkelingen in wetenschap en technologie hebben een grote impact op onderwijs in al zijn facetten en maken het vooral noodzakelijk om fundamentele veranderingen aan te brengen in de benaderingen binnen het onderwijs. In deze tijd van snel veranderende en groeiende informatie, hangt de toekomst van het individu en van de samenleving nauw samen met hun capaciteiten om informatie te vergaren, informatie te gebruiken en zelf informatie te produceren. Het verwerven en in stand houden van deze capaciteiten vraagt om een modern onderwijs op basis van informatieproductie.

Tijdens dit ontwikkelingsproces wordt verwacht dat de leerlingen leren;

- begrijpen, rangschikken, classificeren, bevragen, verbanden leggen, kritisch zijn, inschatten, analyseren, synthetiseren en evalueren,
- Informatie opzoeken, deze informatie analyseren en conceptualiseren,
- Zich uitdrukken, communiceren, samenwerken met vrienden, discussiëren en andere verschillende mentale vaardigheden van hoog niveau ontwikkelen. Deze vaardigheden moeten aangeleerd worden zowel in andere vakken als tijdens het vak islamitische godsdienst.

Het doel van dit onderwijsprogramma is in de eerste plaats de islamitische leerlingen hun eigen godsdienst leren begrijpen en beleven volgens de wetenschappelijke gegevens van de Islamitische Godsdienstwetenschappen. Daarnaast wordt de aandacht gevestigd op onderwijs, godsdienst en ontwikkelingen in de wereld op het vlak van godsdienstonderricht, en met name

op de ontwikkelingen binnen de Europese Unie inzake benaderingen en normen met betrekking tot godsdienst, onderwijs en godsdienstonderwijs. Bijgevolg is de benadering van de twee fundamentele thema's, islam en onderwijs, van invloed geweest op het tot stand komen van het onderwijsprogramma.

De mens is, vanaf het ontstaan van de eerste cellen tot de laatste levensadem, in voortdurende ontwikkeling en verandering. Bewust of onbewust verandert en vernieuwt de mens zich steeds zowel op fysiologisch als op psychologisch vlak. De mens is geschapen om zichzelf voortdurend te ontwikkelen en te groeien conform het doel van zijn bestaan. Godsdienst heeft de rol van gids in de weg naar het realiseren van dit doel. De samenleving die uit individuen bestaat die voortdurend veranderen en ontwikkelen, zal vanzelfsprekend een samenleving zijn die ook voortdurend in verandering is.

Godsdienst draagt in wezen de fundamentele communicatiecodes die nodig zijn voor het wederzijds begrip tussen mensen. Mensen die godsdienst kennen, kunnen elkaar beter begrijpen. Een goede kennis over een bepaalde godsdienst impliceert niet dat men gelovig is; geloven is een individuele keuze. Godsdienst geeft een antwoord op de vraag naar zingeving, helpt mensen om de geschiedenis beter te begrijpen en waarschuwt hen om geen gevangenen te zijn van het verleden.

De Koran is een boek van raadgevingen en vermaningen gezonden door Allah voor de mens om zichzelf, de mensheid, de dingen en de gebeurtenissen goed te begrijpen en juist te interpreteren, en om inzicht te hebben in zijn positie in het universum. De profeet Mohammed (vrede zij met hem) waarschuwde de mensen met de openbaringen van Allah. Om de islam goed te kunnen begrijpen, moet men de Koran leren benaderen vanuit het perspectief dat de Koran vereist.

Bij het bepalen van de inhoud van de islamlessen werd gekozen voor een aanpak die rekening houdt met de basisbronnen van de islam (de Koran en de Soenna) in het kader van de gemeenschappelijke fundamentele waarden van de Islam. Deze aanpak staat boven alle strekkingen (is niet gebaseerd op een bepaalde strekking, en gaat niet in op de discussies over strekkingen).

De strekkingen, die ontstaan zijn als gevolg van de institutionalisering van verschillende godsdienstopvattingen, zijn alle gecreëerd door menselijke tussenkomst. Geen enkele strekking kan geïdentificeerd worden als godsdienst. De Koran schrijft dat eenheid de essentie is van de boodschappen van alle profeten. Wat ook zijn strekking, zijn aard en zijn ras mogen zijn, elke mens die gelooft in de fundamentele principes van de Koran en de Soenna is een moslim.

Deze aanpak die alle strekkingen overstijgt vertrekt vanuit de gemeenschappelijke religieuze waarden tussen moslims. Echter, deze overstijgende hoedanigheid betekent niet dat de verschillende godsdienstopvattingen en interpretaties tussen moslims genegeerd worden, integendeel, deze verschillen worden benadrukt als een verrijking. Het programma is zo opgesteld dat het principieel de leerlingen met verschillende interpretaties en belevingen van de islam in staat stelt zich te uiten tijdens de les. In die zin plaatst het programma zich tussen de strekkingen. De bedoeling is dat de islamitische leerlingen naast hun eigen godsdienst ook kennis maken met de andere godsdiensten in de gemeenschap waarin ze leven.

Hieruit kunnen we het volgende besluiten: godsdienst is er voor de mens, biedt oplossingen voor de problemen van de mens, en is een boodschap voor de mens om zijn persoonlijkheid te ontwikkelen. Om dit waar te maken dient godsdienst overal en te allen tijde correct geïnterpreteerd te worden. Wanneer we vandaag cultuur in al haar aspecten en de huidige technologie met de bijhorende problemen in beschouwing nemen, stellen we vast dat godsdienst opnieuw moet geleerd en begrepen worden als een bijdrage voor de continue ontwikkeling en de verandering van de mensheid in positieve zin.

Onderwijs is een proces van communicatie en interactie. In het leven onderwijzen we en worden we onderwezen; we geven kennis door en we vergaren kennis. Kinderen maken gebruik van de culturele erfenis van de gemeenschap waarin ze op de wereld komen. De culturele bouwstenen van een gemeenschap dragen de sporen van inspanningen van voorbije generaties, denkkrachten, attitudes en gedragingen, van politieke, religieuze en morele instellingen en van de taal, de spreekwoorden en de tradities. De verdiensten en producten van de mensheid zijn alsmaar toegenomen en hebben ons tot op vandaag bereikt. Onderwijs heeft als taak de opgroeiende generatie het beste uit de culturele erfenis mee te geven. Daarnaast draagt onderwijs de verantwoordelijkheid van het zorgen voor een harmonische overgang tussen het verleden en de toekomst, het overbrengen van de inhoud van cultuur, het aanbieden van nieuwe vormen, inzichten en interpretaties, het streven naar culturele verrijking en het creëren van een omgeving die bevorderlijk is voor de ontwikkeling van de beschaving. Tussen cultuur en onderwijs bestaat er een onverbrekelijke band.

Het principe van vragen en leren neemt in de islam een belangrijke plaats in. De metgezellen (vrienden, *ashâb*) van de profeet Mohammed zochten naar antwoorden wanneer ze iets niet wisten of er twijfels over hadden en maakten voorstellen bij gelegenheid; na de dood van de profeet zijn ze hiermee verder gegaan. De eerste generaties van de islam hebben grote inspanningen geleverd om de islamleer correct te interpreteren en door te geven en hebben de generaties na hen in dat opzicht rijke voorbeelden nagelaten. Zij zijn gekomen tot bepaalde interpretaties (visies) en hebben hun eigen wetenschappelijke inzichten gevormd. De eerste moslims hebben de problemen aangepakt vanuit hun specifieke condities en toestanden en hebben deze 'kritisch' benaderd. Daarna is er een tendens geweest om de bestaande wegen van probleemoplossing uit de voorgaande eeuwen over te nemen, in plaats van oplossingen te zoeken volgens de behoeften van de periode waarin men leefde. In het onderwijs werd er geen concept ontwikkeld dat voldoet aan de voorwaarden van de samenleving, maar werden de eerder gevormde inzichten strak behouden en aangepast.

Aan het einde van dit proces kwam er een houding tot stand waarbij de geschiedenis gekopieerd en gesacraliseerd werd. Men nam genoegen met de overgenomen werken uit het verleden; er werden geen nieuwe bijdragen, geen nieuwe inzichten aan toegevoegd. Echter, cultureel erfgoed mag geen statisch, gesloten en levenloos fenomeen zijn waaraan de mens zich moet aanpassen, maar eerder een geheel waaraan gewerkt moet worden, waarin men inzicht moet krijgen en dat men moet kunnen gebruiken bij het oplossen van vraagstukken.

Islamleer in onderwijsinstellingen moet naast een middel tot informatieverstrekking ook een proces zijn waarbij men zijn capaciteiten ontwikkelt en leert informatie te winnen. In dit opzicht heeft godsdienstonderwijs een belangrijke doelstelling: "De opgroeiende generatie correcte informatie aanbieden over godsdienst en de jongeren sensibiliseren." Om de aangeboden alternatieven te kunnen analyseren, moeten jongeren hun perspectieven ontwikkelen; ze mogen niet blindelings toepassen. Ze moeten zo opgevoed worden dat ze informatie in vraag stellen en nagaan met welke bedoeling, voor wie en in welke omgeving ze deze informatie kunnen gebruiken. De wezenlijke bedoeling van godsdienstonderwijs is dat jongeren hun eigen keuzes kunnen maken met name op vlak van geloof en levenswijze; dat is

bewust geloven. Vanuit deze doelstellingen draagt godsdienstonderwijs bij tot autonoom denken en zichzelf positioneren tussen de andere wezens. Langs welke weg moet de islamleraar dit doen? Door de leerlingen religieuze teksten van buiten te laten leren? Door hen de catechismus te leren? Door hen te laten onderzoeken? Door vragen te stellen? Deze vragen bepalen onze benadering van het onderwijsproces rond de vraag “Hoe godsdienst onderwijzen?”

In godsdienstonderwijs moet in de eerste plaats aandacht gegeven worden aan de volgende thema's:

2.1.1. Respect voor de mens: een onderwijsopvatting met aan de basis zin voor respect, doet nadenken over de mens, tracht de voorwaarden van het menselijk bestaan te erkennen en te begrijpen en evalueert het menselijke potentieel. Respect voor de mens brengt ook de drang met zich mee om de mens in al zijn aspecten te benaderen. Daarnaast houdt respect voor de mens in dat er inspanning wordt geleverd om zin te geven aan menselijke activiteiten en door te dringen in de gedachten en de innerlijke wereld van de mens. De mens is een biologisch wezen; voeding, bescherming, gezondheid, culturele, maatschappelijke en historische omgeving zijn gevolgen van zijn mens-zijn. Hij heeft herinneringen aan het verleden en dromen en zorgen naar de toekomst toe. Tegelijk is de mens in ontwikkeling en in voortdurende verandering; de wereld neemt steeds een andere vorm aan in zijn geest. Met zijn angsten, liefdes, passies, haatgevoelens en verlangens, overtuigingen, waarden en attitudes wordt de mens elke dag herontdekt. Alle goddelijke en menselijke verklaringen die de mens centraal stellen verrijken de methodes om de mens te leren kennen, begrijpen en beoordelen.

2.1.2. Respect voor de vrije mening: De grootste hindernis voor de ontwikkeling van gedachten is de opvatting die stelt “Mijn waarheid is de enige waarheid; alles daarbuiten is verkeerd.” Het is een morele zwakheid om gedachten te herleiden tot het niveau van ‘één waarheid en veel onwaarheden’. De visie en de gedachten van anderen kunnen één van de waarheden zijn. Meer nog, ze kunnen zelfs de hele werkelijkheid alomvattend weerspiegelen. Echter, als er niet getolereerd wordt dat deze visies en gedachten tegengesproken of in vraag gesteld worden, kunnen ze niet verder ontwikkeld en verrijkt worden. Er is geen verschil tussen het accepteren van een mening ondanks alle kritiek en tegenspraak, en het accepteren en defensief beschermen van een mening zonder toe te laten dat deze in vraag wordt gesteld. Overtuigingen en veronderstellingen berusten op impliciete en expliciete gronden. Deze gronden kunnen persoonlijk, opvoedkundig, historisch en cultureel bepaald zijn. Dit beseffen, beoordelen, goed en kwaad van elkaar onderscheiden en sterke punten vaststellen, is alleen maar mogelijk met een ingesteldheid die open staat voor ontwikkeling. Denken vereist onderwijs en onderzoek. Naast nadenken is het even belangrijk om te kunnen luisteren en verschillen te kunnen tolereren. Het is belangrijk om na te denken en de gedachten te kunnen uitspreken zonder de aangesprokene te kwetsen. Zelfs als hij niet akkoord gaat met wat er verteld wordt, moet de mens kunnen luisteren naar anderen, nadenken over hun ideeën en deze in vraag stellen. Respect voor de mening van anderen betekent ook respect voor de overtuiging van anderen en voor de morele oordelen van anderen. Deze attitudes zijn belangrijke eigenschappen die het godsdienstonderwijs de mensen moet bijbrengen.

2.1.3. Respect voor vrijheid: de individualiteit van de mens en de onafhankelijkheid van zijn persoonlijkheid zijn fundamentele menselijke waarden. De persoonlijkheid ontwikkelt zich in ten volle te midden van verscheidenheid. Elke houding die deze ontwikkeling beperkt is in strijd met de vrijheid van de mens. Of het nu vanuit een ‘geloofsovertuiging, een visie, een filosofische opvatting’ of vanuit een andere instantie; elke onderdrukking van de mens, de persoonlijkheid en van onafhankelijk keuzes maken staat haaks op de gedachte van de vrijheid van de mens. Alle mensen zijn vrij om hun eigen weg te gaan in de zoektocht naar het goede. Iedereen heeft het recht in alle vrijheid zijn gezond verstand te gebruiken en keuzes te

maken.

In de islamlessen kan gewezen worden op het verschil tussen iets doen voor Allah en iets doen in naam van Allah. Iets doen voor Allah, dus ter wille van Allah, is niet hetzelfde als iets doen in Zijn naam. Iets doen voor Allah houdt in dat men handelt vanuit een bewustzijn van de aanwezigheid van de schepper. Deze handeling kan goed, gebrekkig of verkeerd zijn. Iets doen in naam van Allah houdt de misvatting in dat men het recht heeft en bevoegd is om in naam van Allah te handelen. Zoals geweten komen er heel wat factoren bij kijken wanneer een principe van hetzij goddelijke, hetzij menselijke bron in praktijk wordt omgezet. Het principe kan niet gelijkgesteld worden met de toepassing. Om een voorbeeld te geven: de Koran is goddelijk, maar de interpretatie en de toepassing ervan is menselijk. Iedere mens zal de raadgevingen van Allah begrijpen, opvatten en interpreteren volgens zijn eigen capaciteit, onderwijsniveau en kennis. Niemand heeft het recht om zijn eigen opvatting aan anderen op te dringen door te stellen dat hij “in naam van Allah handelt”.

2.1.4. Respect voor het morele: Wanneer godsdienstonderwijs in verband wordt gebracht met het morele, komen in de eerste plaats de volgende thema's op de voorgrond: ondanks het feit dat de mens technisch gezien een uiterst ontwikkelde wereld tot stand heeft gebracht, is hij er niet helemaal in geslaagd om een wereld te creëren waar de deugd heerst. Het lijkt geen twijfel dat er dag na dag een gebrek is aan condities als gemoedsrust, innerlijke vrede, gewetenrust en geestelijke rijkdom. Het dient benadrukt te worden dat we, ondanks de buitengewone mogelijkheden op technisch vlak, nog altijd geen voldoende sterke morele structuur hebben.

Ook als ze weten wat goed is, ondervinden mensen in hun persoonlijke ervaringen dat ze niet altijd het goede doen. In dit opzicht helpt het geloof door het individu aan te moedigen. Het volstaat niet om mensen te benaderen met mooie woorden, lezingen, raadgevingen en goede voorbeelden. Immers, wat effect heeft op de mens en zijn leven richting geeft zijn veeleer daden dan woorden. Als integriteit, eerlijkheid, mensenliefde, inspanning, solidariteit, respect voor leven en eigendom heersen in de morele structuur van een tijdperk, kunnen mensen deze eigenschappen ontwikkelen en efficiënt zijn. Als deze structuur corrupt is en als er wordt gedacht vanuit niet-morele concepten, dan zullen mensen zich op die manier manifesteren. Individuen worden beïnvloed door het leven zelf. Al worden leerlingen overstelpt met schitterende voorbeelden of ijzersterke principes uit het verleden, zolang de periode waarin men leeft niet moreel in vraag wordt gesteld, zullen zij in het beste geval worden tot individuen die ver dan de werkelijkheid in een fantasiewereld leven.

2.1.5. Respect voor het culturele erfgoed: Respect voor het culturele erfgoed betekent dat men kan kijken naar de historische achtergrond en dat men de betekenis, de waarde en de functie van historische informatie kan identificeren en analyseren. Een belangrijk obstakel bij het begrijpen van cultureel erfgoed, is het blindelings aannemen of onbewust consumeren van cultureel erfgoed dat overgenomen werd uit het verleden. Wat in de weg staat van het culturele erfgoed is het idee om leerlingen, bij wijze van culturele achtergrond, op ondoordachte wijze te overladen met alles wat mooi en waardevol wordt geacht. Het is nodig om bepaalde criteria te volgen bij de keuze van de leerstof. Het antwoord op de vraag “wat is inhoudelijk van belang voor leerlingen als het gaat om religieus en cultureel erfgoed?” is: de materie is voor leerlingen waardevol als ze oplossingen kan bieden voor de problemen van het leven. Het is verkeerd om het verleden als een hoop informatie in het brein van de leerlingen op te slaan. De geschiedenis mag niet zonder meer overgeleverd worden als interessante achtergrond noch als bron van mooie literaire verhalen. Naast deze eigenschappen moet het culturele erfgoed een middel zijn voor de opgroeiende generatie om hun contact met Allah, met zichzelf en met anderen vorm te geven. Een dergelijke benadering leidt ons naar een andere methode. Deze methode zal niet aandacht geven aan het opstapelen van informatie,

maar zal de leerling aanzetten tot nadenken, begrijpen, vergelijken of kortweg ontdekken.

Deze vijf basisbegrippen tonen aan dat godsdienstonderwijs niet langer benaderd kan worden met de methode van overdragen en memoriseren. Immers, de wereld en de mens zijn in verandering, elke dag ontstaan er nieuwe vraagstukken en het is helemaal niet gemakkelijk om deze veranderingen bij te houden. We kunnen niet verwachten dat de opgroeiende generatie een succesvol leven kunnen leiden op basis van voorgevormde patronen die wij hen aanbieden. Dit perspectief, gebaseerd op respect voor de mens, de vrije mening, de vrijheid, het morele en het culturele erfgoed, zal onze houding bepalen in het godsdienstonderwijs. Deze visie wijst op de aandachtspunten waarmee we rekening zullen houden bij het ontwikkelen van dit programma, bij het opstellen van handboeken/studieboeken en in de communicatie met leerlingen op het vlak van godsdienst. Algemeen kan onze benadering van godsdienstonderwijs als volgt geformuleerd worden: “het creëren van mogelijkheden voor de ontwikkeling van het bewustzijn van de leerlingen en het bieden van mogelijke wegen aan de leerling in zijn zoektocht naar oplossingen in het leven.

Er zijn talrijke redenen om de hierboven beschreven benadering aan te nemen. In de eerste plaats is de wereld, zoals eerder aangegeven, voortdurend in verandering op verschillende vlakken. Samenlevingen zijn niet meer gesloten, maar staan open voor elkaar; ze beïnvloeden elkaar en ondergaan invloed van elkaar. Het punt dat de mensheid heeft bereikt op technologisch en informatievlak, moet weerspiegeld worden op het vlak van godsdienstonderwijs. Dat betekent ook dat godsdienstonderwijs bijdraagt tot het oplossen van problemen die in de wereld opduiken.

Een dergelijke benadering zal eveneens concreet bijdragen tot de cognitieve, affectieve en wetenschappelijke ontwikkeling van de leerlingen. Zo wordt de basis gevormd van het geloof door op een correcte manier kennis te vergaren, autonoom en kritisch te denken, de juiste keuzes te maken, zin te geven aan het leven en zijn verstand te gebruiken. Daarnaast leidt deze aanpak naar de ontwikkeling die van leerlingen verwacht wordt op het vlak van vaardigheden en talenten. Vanuit dit uitgangspunt is de bedoeling van de islamlessen de leerlingen de kennis en de vaardigheden aan te leren die ze hun leven lang zullen gebruiken.

2.2. Waarom godsdienstlessen in het onderwijs?

De discussies die tegenwoordig gevoerd worden over godsdienstlessen maken het noodzakelijk om opnieuw te bepalen welke plaats deze lessen moeten innemen in scholen. Om godsdienstlessen in scholen een plaats te geven die gelijkwaardig is aan andere lessen en om deze plaats te bewaren, moeten volgende vragen beantwoord worden:

1. Waarom godsdienstlessen?
2. Waarom godsdienstlessen op school?

In het kader van onderwijstheorie en de plaats van godsdienstlessen daarin, moet aandacht gegeven worden aan de volgende vragen:

1. Hoe kunnen godsdienstlessen bijdragen tot de algemene doelstellingen van onderwijs op school?
2. Hoe belangrijk of noodzakelijk is deze bijdrage?

Over de bijdrage van godsdienstlessen tot de algemene doelstellingen van onderwijs kunnen we het volgende stellen:

“De missie van een school kan niet stroken met praktijken die de verscheidenheid aan doelstellingen in een samenleving verwaarlozen, negeren of vanuit een ideologie afbreken.

Onderwijs in een samenleving met verschillende doelen mag geen ideologisch onderwijs nastreven, maar een onderwijs dat de leerlingen in aanraking brengt met de gehele werkelijkheid. Binnen deze eenheid dienen scholen de leerlingen te leren wat de basisprincipes zijn van de wereldvisie van de islam en hen te informeren hoe de werkelijkheid geïnterpreteerd wordt vanuit het perspectief van de godsdienst. Scholen kunnen niet negeren dat er vragen zijn over het geloof. Ze kunnen deze vragen niet vanzelf of via andere disciplines beantwoorden. Vanuit een communautair standpunt, dient godsdienst in scholen vertegenwoordigd te worden op een manier die rekening houdt met de positie van godsdienst in de samenleving.” (vertaald uit Bilgin, 1998: 67-68)

Dan komt de vraag hoe belangrijk of noodzakelijk deze bijdrage is. Er kunnen zes dimensies naar voor gebracht worden wanneer men de positie van godsdienst in het algemeen onderwijs beschouwt en vaststelt dat scholen hun taken niet volledig vervullen als ze een dergelijke discipline verwaarlozen. Deze dimensies vormen dan ook de fundamenteën van godsdienstonderwijs en moeten in die zin opgenomen worden in het programma.

De volgende zes dimensies komen naar voor in verband met de noodzakelijkheid van godsdienstonderwijs:

2.2.1. Antropologisch - humanitaire dimensie: In een poging om de fundamenteën te leggen van godsdienstopvoeding en godsdienstonderwijs, is het zinvol om te beginnen bij het menselijk bestaan. Immers, onderwijs is er voor de mensen. Heeft de mens behoefte aan een dergelijk onderwijs? Als we de kwestie benaderen vanuit het concept onderwijs, stellen we het volgende vast: wat ook de achterliggende opvatting is, alle onderwijssystemen en onderwijsbeschouwingen worden geacht om in de eerste plaats alle talenten van individuen tevoorschijn te halen en te ontwikkelen en op een harmonieuze manier tegemoet te komen aan hun basisbehoeften. Daarnaast geven huidige onderwijssystemen en theorieën de prioriteit aan basisonderwijsdoelstellingen als emancipatie, zelfontplooiing en menselijke ontwikkeling. Vanuit dit oogpunt moet men aannemen dat godsdienstonderwijs noodzakelijk is daar het aan een belangrijke behoefte van de mens beantwoordt en hem zodoende helpt om zichzelf te ontplooien.

“Is godsdienst een noodzakelijke kracht en middel voor de mens om zijn bestaan te handhaven? Verrijkt godsdienst het leven van de mens? Met andere woorden, is godsdienst, en bijgevolg godsdienstonderwijs van zo weinig belang dat het verwaarlozen ervan weinig schade zal toebrengen in het leven?” De antwoorden op deze vragen kunnen variëren afhankelijk van de situaties en de mensen. Iemand die gelooft dat godsdienst essentieel is om zich in het leven in stand te houden, zal zeggen: Net zoals de mens nood heeft aan een dak boven zijn hoofd dat hem beschermt tegen sneeuw, regen en storm, zo ook heeft hij nood aan en recht op godsdienst en adequaat godsdienstonderwijs.

Als we de kwestie benaderen vanuit de relatie mens-geloof, stellen we vast dat de mens door zijn natuur voortdurend in contact is met godsdienst. Dit wijst erop dat het voor de mens onvermijdelijk is om de godsdienst te raadplegen in zijn zoektocht naar zichzelf en naar de zin van het leven. Het gaat om levensvragen die het fysieke overstijgen en waarop godsdienst de meest verzadigende antwoorden kan bieden.

Godsdienstpsychologisch onderzoek heeft uitgewezen dat geloof en spiritualiteit aangeboren zijn in iedere mens. Volgens deze bevindingen is geloven een aangeboren vaardigheid en een behoefte die samenhangt met het leven. Het is een vaardigheid want iedere mens wordt

geboren met de capaciteit om te geloven in een opperwezen en zich verbonden te voelen met deze hogere kracht. Het is een behoefte, want iedere mens is op zoek naar een invulling van deze spirituele gedachten door gebruik te maken van deze aangeboren vaardigheid. In die zin is geloven een wezenlijke eigenschap van de mens; een vrijwel onmisbaar onderdeel van het menselijk bestaan.

Deze innerlijke eigenschap van de mens is nooit afwezig, maar kan wel gebrekkig of verkeerd ingevuld worden. Dat is de kern van de zaak. Van opvoeding en onderwijs wordt verwacht dat een gebrekkige of verkeerde invulling van deze behoefte voorkomen wordt. Bovendien is het principe van opvoeding en onderwijs dat alle fysieke en geestelijke vaardigheden en behoeften van het individu niet achtereenvolgens maar samen behandeld worden en in onderlinge harmonie ingevuld en verder ontwikkeld worden. Bijgevolg zou het verkeerd zijn om een dergelijke belangrijke drang en behoefte achter te stellen ten opzichte van andere behoeften of om deze helemaal te negeren. Van godsdienstonderwijs wordt verwacht dat het de leerlingen voorziet in hun behoefte aan geloofsbeleving, juiste informatie, emotionele ontwikkeling en zelfontplooiing.

2.2.2. Sociale dimensie: De mens is eerst en vooral een sociaal wezen. Het is één van de cruciale taken van onderwijs om de opgroeiende generatie te socialiseren. Socialisatie kan kort gedefinieerd worden als het proces waarbij individuen zich aanpassen aan de maatschappij waarin ze leven.

In de sociale dimensie gaat het om een islamitisch - ethische benadering van de sociale omgeving waarvan we de gedragspatronen moeten erkennen en waarvoor we verantwoordelijk zijn door onze gedragingen. Welke taak of sociale activiteit we ook uitvoeren, zelfs in omgang met vrienden en burens, moeten we elkaars geloofsovertuigingen erkennen en respecteren daar deze overtuigingen ons gedrag bepalen. In die zin is het nodig dat we niet enkel onze eigen geloofsovertuiging, maar ook de godsdiensten, geloofsopvattingen en geloofsbelevingen leren kennen en in beschouwing nemen.

2.2.3. Culturele dimensie: De culturele dimensie houdt in dat de opgroeiende generatie kennis maakt met de islam die een grote invloed heeft gehad op het tot stand komen van de huidige cultuur waarin we leven. Onze literatuur, onze muziek, de keuzes die we maken en ook onze manier van spreken dragen allemaal motieven, symbolische uitdrukkingen en veelzijdige sporen van de islam. Om dit alles te begrijpen is het noodzakelijk om de godsdienst te leren kennen. Verwaarlozing van godsdienstonderwijs zal het voor de nieuwe generaties moeilijk maken om cultuur te begrijpen (en in zich op te nemen).

2.2.4. Universele dimensie: De snelle ontwikkelingen in de technologie hebben zich weerspiegeld in communicatie en berichtgevingen met als gevolg dat samenlevingen en nationaliteiten met elkaar verweven zijn geraakt. De directe invloed van de globalisering en de ontwikkelingen in de wereld op alle landen, is ook merkbaar op het vlak van onderwijs en godsdienstonderwijs. Door deze snelle veranderingen in de wereld is een basiskennis van de verschillende godsdiensten onontbeerlijk geworden. Om te komen tot wederzijds begrip en goede relaties tussen samenlevingen en om deze relaties verder te ontwikkelen, is het noodzakelijk om inzicht te hebben in hun overtuigingen en gewoonten, in de verschillen die hun cultuur bepalen en in de waarden die richting geven aan hun gedragingen. Dit inzicht in de levenswijze van andere samenlevingen op het vlak van godsdienst en ethiek zal immers de relaties met deze samenlevingen vergemakkelijken.

2.2.5. Filosofische dimensie: Elk onderwijssysteem wenst leerlingen te vormen tot een bepaald soort mensen. Deze intentie speelt een belangrijke rol in het bepalen van de formele en inhoudelijke aspecten van het onderwijssysteem. Anderzijds hebben de heersende waarden in een bepaald land een grote rol in het bepalen van het onderwijsbeleid. Gezien vanuit de basisdoelstellingen van het Vlaams onderwijs, kunnen we vaststellen dat godsdienstonderwijs een grote bijdrage zal leveren bij het bereiken van de soort mensen die men wil vormen.

2.2.6. Juridische dimensie: de juridische basis van godsdienstonderwijs ligt vast in de wetgeving en de juridische basis van godsdienstlessen ligt vast in de grondwet. Daarnaast is het openlijk vastgelegd in internationale verdragen dat godsdienstonderwijs noodzakelijk is.

Naast de hierboven genoemde argumenten, lijdt het geen twijfel dat godsdienstlessen op school bijdragen tot het kritisch denkvermogen van de leerlingen. Godsdienst zal naast verschillende filosofische opvattingen en ideologieën een mogelijkheid zijn om het menselijk bestaan, de toekomst en het welzijn te interpreteren en zal ook aantonen dat opvattingen en ideologieën vatbaar zijn voor kritiek. Zo zal blijken dat de realiteit nog niet ontraadseld is en dat ze niet eenzijdig benaderd of geïnterpreteerd kan worden; nieuwe generaties zullen kunnen nadenken en deelnemen aan discussies die hun horizon zullen verruimen.

2.3. De visie van het programma

De visie van dit programma is om, via richtinggevende activiteiten veeleer dan via rechtstreekse kennisoverdracht, een groot deel van de lestijden toe te wijden aan het vormen van leerlingen;

- die gewapend met de fundamentele democratische waarden van de 21ste eeuw en de nodige tools, respect tonen voor de mensenrechten en bewust omgaan met milieu en samenleving,
- die graag over de islam leren, de religieuze concepten correct gebruiken, zichzelf kunnen uitdrukken, communiceren, problemen oplossen, wetenschappelijk denken, onderzoeken, bevragen, in vraag stellen en bekritisieren,
- die zijn kennis over godsdienst interpreteert volgens zijn eigen ervaringen en in een socio-culturele context plaatst, benut en ordent; en die goed ontwikkeld is op het vlak van maatschappelijke participatie,
- die zichzelf, de samenleving, het culturele erfgoed en de natuur erkent, beschermt en verder ontwikkelt,
- die tegemoet kan komen aan zijn dagelijkse basisbehoeften op het vlak van godsdienst en levensoriëntatie,
- die zijn rechten en verantwoordelijkheden kent en aangepast is aan zijn omgeving
- die een goed begrip heeft van de godsdienst die doorheen de geschiedenis een impact heeft gehad op het individu en de maatschappij en deze correct kan interpreteren
- die de islamitische waarden op het vlak van geloof, gebed en ethiek leert kennen alsook het menselijke en culturele erfgoed in de islam
- die aandacht heeft voor de invloed van de islam op cultuur, taal, kunst, tradities en ethiek, die verdraagzaam is voor medegelovigen en voor mensen die andere godsdiensten aanhangen en die deze andere godsdiensten ook leert kennen
- die de religieuze concepten voldoende beheert om op een dynamische manier te kunnen omgaan met veranderingen,

- die wetenschappelijke, morele, humanitaire en culturele waarden uitdragen en zich evenwichtig en gezond ontwikkelen op lichamelijk, geestelijk, moreel, mentaal en emotioneel vlak en die productief is en zijn rechten en verantwoordelijkheden kent

2. 4. Principes en verklaringen voor de realisatie van het programma

Bij de realisatie van het programma zal rekening gehouden worden met de basisprincipes van het onderwijsbeleid (ontwikkelingsdoelen en eindtermen) en zullen deze principes zorgvuldig gehandhaafd worden;

De vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst mag niet worden overtreden. De studenten zullen niet aan religieuze praktijken gedwongen worden.

1. De lesdoelstellingen van de leerstof zijn afzonderlijk vastgelegd voor alle klassen zodanig dat de algemene doelstellingen van islamlessen kunnen bereikt worden.

2. De lestijden en de volgorde van de lesonderwerpen worden door de leerkrachten bepaald afhankelijk van het niveau van de leerlingen en van omgevingsfactoren.

3. Rekening houdend met het niveau van de leerlingen en de omgevingsfactoren, zullen de aanwinsten van verschillende thema's, die met elkaar verband houden, tijdens leeractiviteiten samen behandeld worden.

4. Tijdens de leeractiviteiten zullen methodes, technieken en strategieën gebruikt worden naargelang het niveau van de leerlingen, de leeromgeving en de omgevingsfactoren, waarbij de leerlingen actief bezig zijn.

5. Tijdens de leeractiviteiten zal gebruik gemaakt worden van audiovisuele en gedrukte materialen om bij te dragen tot de algemene vorming van de leerlingen.

6. Er wordt geopteerd voor een benadering waarbij leerlingen warm gemaakt worden voor de lesonderwerpen.

7. In de onderwijsomgeving en conform de doelstellingen van godsdienstonderwijs, moet er, in de eerste plaats door de leerkrachten, naar gestreefd worden om in een respectvol kader om te gaan met mensen, ideeën, vrijheid, ethiek en cultureel erfgoed.

2.5. De basisbenadering van het programma

In verband met de benadering van de actieve ontwikkeling van leerlingen, worden er bij het opstellen van het onderwijsprogramma van de islamlessen twee wetenschappelijke basiscriteria beschouwd.

2.5.1. Educatieve benadering

In het onderwijsprogramma van islamlessen wordt er gekozen voor constructivistische benaderingen die meervoudige intelligentie stimuleren en de leerlingen centraal stellen. In deze constructivistische benadering zijn actief gebruik van de voorkennis, aandacht voor het ontwikkelingsniveau, effectieve communicatie, conceptualisering, toepassing en evaluatie belangrijke begrippen in het leerproces. De constructivistische onderwijsaanpak die de

leerling centraal stelt, legt de nadruk op participatie van de leerlingen en begeleiding van de leerkrachten tijdens het leerproces.

In dit verband wordt er in het programma een conceptuele benadering gevolgd, waarbij nadruk gelegd wordt op de ontwikkeling van concepten en relaties met betrekking tot islamlessen. De kern van het programma bestaat uit leergebieden die gevormd worden door concepten en conceptuele relaties. In de conceptuele benadering is het belangrijk dat er meer tijd besteed wordt aan de ontwikkeling van basisconcepten met betrekking tot godsdienst en ethiek waarbij verbanden kunnen gelegd worden tussen conceptuele en praktische informatie. Het doel van deze weloverwogen conceptuele benadering is de leerlingen te helpen om vanuit hun concrete ervaringen en intuïties, religieuze en morele betekenissen te creëren en abstracties te maken. Naast het ontwikkelen van religieuze en morele concepten, beoogt deze aanpak ook het ontwikkelen van bepaalde essentiële vaardigheden (probleemoplossing, communicatie, redenering etc.). Terwijl ze op een actieve manier de godsdienst en de ethiek leren kennen, leren ze problemen op te lossen, oplossingen en ideeën te delen, verklaringen te geven en te verdedigen; ze leren en godsdienst en ethiek zowel in zichzelf te beleven alsook te associëren met andere domeinen. Bijgevolg creëren ze stabiele, rijke religieuze en morele concepten.

Dit programma heeft verder de basisdoelstelling om leerlingen waarden bij te brengen via activiteiten. Door verbanden te leggen binnen de lessen, met andere lessen en met tussendisciplines, zal de leerling leren de feiten als een geheel te interpreteren en te evalueren.

Daarnaast is het de bedoeling dat leerlingen actief participeren in het leerproces van religieuze en morele thema's; deze thema's worden behandeld aan de hand van een actief leerproces. In dit programma wordt belang gehecht aan het creëren van opportuniteiten waardoor leerlingen onderzoek kunnen verrichten, kunnen ontdekken, problemen kunnen oplossen en hun oplossingen en benaderingen kunnen delen en bediscussiëren.

2.5.2. Godsdienstwetenschappelijke benadering

Gedurende het ontwikkelingsproces van het programma, werd steeds uitgegaan van wetenschappelijke en op onderzoek gebaseerde informatie, hetzij over de islam, hetzij over andere religies, en afstand gehouden van valse informatie gebaseerd op bijgeloof en dergelijke praktijken. In de benadering van de informatie over de islam staat de Koran centraal en staan de grondwaarden op de voorgrond die alle religieuze strekkingen met een oorsprong in de islam verenigen en overkoepelen; deze waarden gerelateerd aan geloofsleer, aanbidding en zedelijkheid worden beschouwd als gemeenschappelijke noemers die alle moslims met elkaar verenigen en die hun ontstaan vinden in de Koran en in de inspanningen van de profeet. Het is niet de bedoeling om één van de interpretaties op te dringen en de andere opzij te zetten, maar om individuen de juiste informatie aan te bieden op het vlak van religieuze cultuur en morele waarden. Daarbij worden de stromingen en rechtsscholen niet uitgesloten; zij worden beschouwd als culturele rijkdom en verschillende denkscholen. Bovendien wordt er ruimte gemaakt voor andere godsdiensten en worden de lessen uitgebreid op interreligieus vlak. In overeenkomst met deze benadering is er plaats voor alle religieuze en morele waarden. Daarbij worden religieuze strekkingen als interpretaties van godsdienst niet uitgesloten; zij worden beschouwd als culturele rijkdom en verschillende denkscholen. In een eerste fase worden de gemeenschappelijke noemers van godsdienst besproken, in een volgende fase wordt er informatie gegeven over de verschillende interpretaties in de loop van de geschiedenis, op een manier die de religieus-culturele dimensie illustreert; voor deze

doeleinden zijn er een aantal lesonderwerpen en leesteksten voorzien. Bovendien wordt er ruimte gemaakt voor andere godsdiensten en worden de lessen uitgebreid op interreligieus vlak. In overeenkomst met deze benadering is er plaats voor alle religieuze en morele waarden, terwijl er sterk op toegezien wordt dat godsdienstonderwijs niet vervalt in onderwijs vanuit doctrines of religieuze strekkingen.

In dit kader is het onderwijsprogramma opgesteld rond de volgende doelstellingen:

- a. Bijdragen tot een juiste interpretatie van de godsdienst die doorheen de geschiedenis een belangrijke invloed heeft gehad en blijft hebben op individu en samenleving,
- b. Tegemoetkomen aan de behoefte van mensen aan godsdienstonderwijs op wetenschappelijke basis, voor een positieve ontwikkeling van relaties tussen samenlevingen en nationaliteiten, die in grote mate beïnvloed worden door godsdienst.
- c. De leerlingen onderrichten in de beginselen van geloof, gebed en ethiek, hen helpen om zich deze principes eigen te maken, en te focussen op de morele opvattingen en tradities die daaruit voortvloeien,
- d. Algemene informatie verstrekken over andere godsdiensten om de spirituele en culturele wereld van de leerlingen te verrijken en ervoor te zorgen dat ze toleranter en begripvoller omgaan met mensen van een ander geloof,
- e. Islamonderwijs op een gezonde manier aanbieden zodat leerlingen de morele, menselijke en culturele waarden erkennen en zich op een evenwichtige en gezonde manier ontwikkelen op lichamelijk, verstandelijk, moreel, geestelijk en emotioneel vlak.

In overeenstemming met deze visie, gaat het islamonderwijsprogramma ervan uit dat;

1. Elke leerling uniek is als individu.
2. Leerlingen hun kwaliteiten volgens de verwachtingen kunnen ontwikkelen door in het onderwijsprogramma een licht te werpen op hun toekomstig leven.
3. Prioriteit moet gegeven worden aan het effectief leren en het toepassen van de leerstof door meer informatie te geven, concepten uit te leggen, waarden te vormen en vaardigheden te ontwikkelen.
4. Leerlingen aangemoedigd moeten worden om na te denken, vragen te stellen en ideeën uit te wisselen.
5. Leerlingen zich op lichamelijk en emotioneel moeten kunnen ontwikkelen tot gezonde en gelukkige individuen.
6. Universele waarden onderschreven moeten worden.
7. Leerlingen zich op sociaal en cultureel vlak moeten ontwikkelen binnen het kader van hun eigen godsdienstige en ethische tradities en gewoonten
8. Leerlingen moeten groeien tot individuen die hun rechten kennen en kunnen gebruiken en die hun verantwoordelijkheden opnemen.
9. Leerlingen gesensibiliseerd moeten worden met betrekking tot sociale problemen.
10. Leerlingen ervaringen de kans krijgen om ervaringen op te doen tijdens het leerproces en leren communiceren met hun omgeving.
11. Rekening wordt gehouden met verschillende onderwijsmethodes en –technieken om elke leerling afzonderlijk te kunnen bereiken.
12. Leerlingen tijdens de voortgang van onderwijs- en leerprocessen op regelmatige basis geëvalueerd worden aan de hand van hun studiedossiers.

Binnen dit kader kunnen de fundamentele inzichten en actiepunten, die aan de basis liggen van dit programma, als volgt omschreven worden:

1. Het onderwijsprogramma steunt op sterke en consistente filosofische, psychologische, sociologische en educatieve principes.
2. Er wordt uitgegaan van het principe “Korte en krachtige informatie.”
3. Het programma stelt dat godsdienst niet statisch maar dynamisch is en dat er in die zin moet gefocust worden op doelstellingen die rechtstreeks gerelateerd zijn aan het individu.
4. Met de bedoeling de leerlingen te focussen op vraagstukken en hen te oriënteren naar activiteiten tijdens het leerproces, wordt gestreefd naar islamlessen die de belangstelling opwekken en plezierig zijn.
5. Het onderwijsprogramma houdt rekening met het perceptieniveau, het morele ontwikkelingsniveau en andere ontwikkelingsfasen van de leerling.
6. De leerling wordt niet beschouwd als een vat dat gevuld moet worden, maar als de samensteller van de informatie onder begeleiding van de leerkracht.
7. Het begrip respect vormt het uitgangspunt op alle niveaus met betrekking tot de mens, opinies, vrijheid, ethiek en cultuur.
8. Er wordt nadruk gelegd op het raadplegen van de belangrijkste bronnen, de Koranverzen en de hadîs, die centraal staan in het islamonderwijs.
9. In het onderwijsprogramma is er ruimte voor alternatieve evaluatiemethodes en -technieken.

Binnen dit kader worden volgende doelstellingen voor ogen gehouden:

- Vorming van individuen die de godsdienst goed begrijpen
- Ontwikkeling van het zelfvertrouwen bij leerlingen
- Leerlingen aansporen om te onderzoeken en te produceren
- Het denkvermogen van de leerlingen stimuleren
- De leerlingen vormen tot geestelijk gezonde individuen
- Rechtzetten van misvattingen over de islam in de samenleving
- Leerlingen naast kennis ook morele deugden en waarden bijbrengen die ze eigen maken en in praktijk omzetten
- Ontwikkeling van de besluitvaardigheid van leerlingen en zingeving aan de hand van de kennis die ze verwerven
- Stimuleren van kunstzinnigheid bij leerlingen

2. 6. STRUCTUUR VAN HET PROGRAMMA

Her islamonderwijsprogramma bestaat uit algemene doelstellingen, basisvaardigheden, studiedomeinen, verworvenheden, voorbeelden van activiteiten en verklaringen.

a. Algemene doelstellingen

In overeenstemming met de algemene doelstellingen en basisprincipes van onderwijs, wordt van de leerling verwacht dat hij;

1. Vertrouwd is met de grondbeginselen van het geloof, het gebed en de ethiek in de islam.
2. Godsdienst opvat als een gegeven dat de relaties tussen Allah en mens structureert en kan bijdragen tot de universele vredescultuur en een verdraagzame leefomgeving.
3. Zijn geloof verenigt met zijn verstand; andere godsdiensten en tradities evenzeer respectvol en verdraagzaam benadert als zijn eigen godsdienst en tradities.

4. Bewust is van de liefdesdimensie van de islam als een onmisbare factor en tot het inzicht komt dat men alles liefdevol en positief moet benaderen
5. Respect voor ouderen en genegenheid voor jongeren toont
6. Verstandig en kritisch omgaat met thema's die betrekking hebben op geloof en ethiek.
7. Vooropstelt dat de mens niet los staat van het universum.
8. Inziet dat godsdienst de "superioriteit van de wet" erkent
9. Beseft dat de verschillende godsdienstopvattingen en –belevingen in de samenleving niet de kern van de godsdienst uitmaken maar sociale gegevens zijn.
10. Attent is voor situaties waarbij lokale opvattingen van tijd tot tijd de universele dimensies van godsdienst in het gedrang kunnen brengen.
11. Onderscheid maakt tussen wie bevoegd is en wie onbevoegd is op het vlak van godsdienst.
12. Vaststelt dat het gebed impact heeft op de ontwikkeling van gedrag.
13. Beseft dat een verkeerde interpretatie van het lot geen reden kan zijn om zijn verantwoordelijkheden niet op te nemen.
14. Kunstmatige barrières, die de communicatie met Allah in de weg staan, overbrugt
15. Milieubewust is en aandacht heeft voor het natuurlijk evenwicht en de hygiëne.
16. Antwoorden zoekt op zijn vragen op het vlak van godsdienst en ethiek.
17. Bewust is van zijn vrijheid om te geloven en te leven.
18. De vereisten van zijn geloof en zijn gebeden kan realiseren zonder dat hij de hulp van anderen nodig heeft.
19. De betekenis van religieuze en ethische concepten begrijpt, verbanden kan leggen tussen deze concepten en ze kan toepassen in zijn dagelijks leven en in andere studiedomeinen.
20. Juiste informatie over godsdienst onderscheidt van bijgeloof.
21. Religieuze raadgevingen kan onderscheiden van ongezonde geloofspraktijken gebaseerd op tradities.
22. Beseft dat verstand een basisvoorwaarde is voor religieuze verantwoordelijkheid; dat godsdienst verstandelijk handelen en wetenschappelijke kennis aanmoedigt, en dat godsdienst en wetenschap er zijn voor het welzijn van de mensen.
23. De religieuze en morele attitudes van de samenleving, waarin hij leeft, respecteert.
24. De ethische waarden die hem zijn aangeleerd in zich opneemt.
25. Vaststelt dat godsdienst één van de bouwstenen is van cultuur en invloed heeft op de andere bouwstenen.
26. Opmerkt dat er in de islam belang wordt gehecht aan hygiëne.
27. De voorbeeldige rol van de profeet Mohammed analyseert.
28. Het belang van de Koran in de islam kan vatten.
29. Bewust is van de bijdragen van islamitische landen tot de islamitische beschaving.
30. Inzicht heeft in de relatie tussen geloof en gebed.
31. Inziet dat de islam pleit voor vrede.
32. Vaststelt dat het leven een doel heeft, en het doel van zijn eigen leven in vraag stelt.
33. Bewust kiest voor samenleven en voor een cultuur van verdraagzaamheid.
34. Zich realiseert dat de islam eenheid brengt in deze wereld van globalisering.
35. Participeert aan de universele waarden met zijn eigen religieuze kennis en opvattingen.
36. Kennis heeft van de basiseigenschappen van andere godsdiensten
37. Vaststelt dat de islam in harmonie is met beschaving en universele waarden.

b. Basisvaardigheden

Basisvaardigheden zijn vaardigheden die, gekoppeld aan de ontwikkeling van leerlingen in verschillende onderwisdomeinen, horizontaal na één jaar en verticaal na het zesde studiejaar

worden verworven en door de leerlingen levenslang kunnen gebruikt worden. Het islamonderwijsprogramma beoogt met zijn aanwinsten deze basisvaardigheden te helpen ontwikkelen. De volgende hoofdvaardigheden worden nagestreefd:

1. Ethisch en tolerant gedrag
2. Kritisch denken
3. Contacten leggen
4. Problemen oplossen
5. Onderzoek
6. Besluitvaardigheid
7. Gebruik van informatietechnologieën
8. Ondernemingszin
9. Verbanden leggen tussen teksten
10. Aandacht voor persoonlijke en sociale waarden
11. Correct en efficiënt taalgebruik
12. Milieubewustzijn
13. Leren leren
14. Zelfkennis
15. Emotionele beheersing
16. Verantwoord handelen
17. Respect voor verscheidenheid
18. Sociale verandering
19. Participatie en samenwerking
20. Doelbewustheid
21. Wederzijdse afhankelijkheid
22. Continuïteit
23. Interactie
24. Juiste opvatting van tijd en ruimte
25. Zichzelf kunnen uitdrukken

c. Waarden

Naast de bovengenoemde basisvaardigheden, wil het islamonderwijsprogramma de leerlingen ook waarden aanleren. Binnen het kader van het islamonderwijs, worden de volgende waarden aan de leerlingen meegegeven:

- Rechtvaardigheid
- Aandacht voor de familie
- Zelfstandigheid
- Wetenschappelijkheid
- IJver
- Solidariteit
- Gematigdheid
- Goedaardigheid
- Betrouwbaarheid
- Voldoening
- Vrijgevigheid
- Geduld
- Oprechtheid
- Vertrouwen
- Eerbaarheid
- Bescheidenheid
- Houden van beloften
- Respect voor wat toevertrouwd is
- Waarheidlievendheid
- Broederschap
- Sensibiliteit
- Juistheid
- Eerlijkheid
- Gevoel voor esthetiek
- Tolerantie
- Gastvrijheid
- Aandacht voor gezondheid
- Respect
- Liefde
- Verantwoordelijkheid
- Reinheid
- Liefdadigheid
- Kunnen delen met anderen
- Toewijding

2.6.1. Studiedomeinen

Het studiedomein is een structuur waarin vaardigheden, thema's, concepten en waarden die met elkaar verband houden als één geheel kunnen beschouwd worden;

De islamlessen zijn opgebouwd rond zes fundamentele studiedomeinen:

- **Geloofsleer**
- **Aanbidding**
- **Het leven van de profeet**
- **Koran**
- **Zedelijkheid**
- **Godsdienst en Cultuur (De identificatie en de analyse van het culturele erfgoed)**

De studiedomeinen in de islamlessen zijn terug te vinden in één of meerdere academische disciplines. Bijvoorbeeld;

- "**Geloofsleer**" in de theologie, psychologie, sociologie, godsdienstgeschiedenis en geschiedenis van religieuze stekkingen;
- "**Aanbidding**" in de islamitische rechtsgeleerdheid;
- "**Het leven van de profeet**" in de geschiedenis van de islam, "sîra", "maghâzî/gazâwât", "hadîs" en in de literatuur;
- "**Koran**" in de theologie, "tafsîr", de geschiedenis van de islamitische stekkingen, de geschiedenis van het soefisme, islamitische filosofie en godsdienstfilosofie;
- "**Zedelijkheid**" in de ethiek, de filosofie, het recht en de godsdienstfilosofie;
- "**Godsdienst en Cultuur**" in de literatuur, godsdienstgeschiedenis, geschiedenis, antropologie en in de geschiedenis van de beschavingen. Dit onderwijsdomein van "godsdienst, cultuur en beschavingen" houdt verband met heel wat academische disciplines en is in feite een interdisciplinair domein.

De onderwijsdomeinen nemen hun aanvang in het eerste jaar en worden voortgezet tot het zesde jaar. In elk jaar wordt minstens één lesonderdeel toegewijd aan de zes onderwijsdomeinen. Daarnaast kan een lesonderdeel één of meerdere onderwijsdomeinen bevatten. Zo worden er verbanden gelegd tussen lesonderdelen of verworvenheden binnen een bepaald onderwijsdomein alsook tussen verschillende onderwijsdomeinen.

Hieronder wordt ingegaan op de inhoud van de onderwijsdomeinen.

2.6.1.1. Geloofsleer :

Geloven betekent vanuit het hart geloven in een god en toegewijd zijn aan die god. Dat is de kern van alle godsdiensten. In de islam moet dit geloof gefundeerd zijn op waarachtige informatie en van ganser harte aangenomen worden. Het domein "geloof" omvat de relatie tussen mens en godsdienst, het geloof in Allah, toeval en lot en het geloof in het hiernamaals. Het geloof in een heilige aanwezigheid ligt aan de grondslag van alle godsdiensten. Binnen het islamitische gedachtegoed worden de basisprincipes van dit geloof gevormd door het geloof in Allah, de profeten, de heilige boeken, de engelen, het lot en het hiernamaals. Het geloof in "tawhîd" (het geloven in Allah als de Ene en Enige God) moet zonder enige dwang recht uit het hart komen en berusten op exacte informatie.

Door de belangrijke plaats van dit onderwijsdomein ten opzichte van andere domeinen en gezien de ontwikkelingen die het bevat met betrekking tot de relatie tussen mens en geloof, de verschillende vormen van geloven, het geloof in één god, de invloed van geloof in het dagelijks leven en gedragingen en de zingeving via het geloof in het hiernamaals, wordt in elk jaar een leseenheid toegewijd aan dit domein.

De verworvenheden uit dit onderwijsdomein doen de leerling inzien dat hij een plaats heeft in het universum; met zijn rede, zijn vrijheid en zijn geloof onderscheidt hij zich van de rest en realiseert hij zich hoe belangrijk godsdienst is in het leven. Hij gelooft met overgave, kan het geloof in één god onderbouwen, heeft een gezond contact met Allah, geeft zin aan zijn leven, is bewust van de gevolgen van zijn goede en slechte daden en neemt zijn verantwoordelijkheid. Daarnaast is het de bedoeling dat het individu door zijn geloof zijn mens-zijn beter kan realiseren, dat hij respectvol omgaat met mensen van een ander geloof, en dat zijn loyaliteitsgevoel versterkt wordt door het geloof in de ‘tawhîd’ of de een-heid.

De leerlingen zullen in dit onderwijsdomein de volgende onderwerpen krijgen:

- 1e jaar: **De geloofsfundamenten. Het geloof in de engelen en het hiernamaals**
- 2e jaar: **De heilige boeken. Het geloof in het lot en de voorbeschikking**
- 3e jaar: **Mens en religie. De profeten**
- 4e jaar: **Het geloof in Allah**
- 5e jaar: **De mens en zijn lot**
- 6e jaar: **Het leven op aarde en het hiernamaals**

In dit onderwijsdomein zullen begrippen gebruikt worden uit de disciplines psychologie, sociologie, theologie, godsdienstgeschiedenis en geschiedenis van de religieuze stekkingen. In de eerste plaats zullen de lesthema's inhoudelijk gerelateerd worden aan de onderwijsgebieden gebed, de profeet Mohammed, ethiek en waarden. Verder zullen de leerlingen hun vaardigheden ontwikkelen op het vlak van geloven zoals het hoort, gezond contact met Allah, zingeving, verstandig handelen en verantwoordelijkheidszin; deze vaardigheden zullen ondersteund worden door activiteiten.

2.6.1.2. Aanbidding

Gebed betekent gehoorzamen aan de geboden van Allah en dankbaarheid betuigen aan Allah als de schepper. Iemand die zijn geloof praktiseert, draagt er zorg voor om de geboden van zijn geloof uit te voeren.

Het onderwijsdomein van het “Gebed” houdt het volgende in:

- De gebeden, Ramadan en Vasten
- Gebedshuizen en het gezamenlijke gebed
- Zakât (armenbelasting), haddj (bedevaart) en het offer
- Hygiëne en bidden
- Bidden in de islam
- Het nut van bidden in de islam
- Godsdiensten en hun gebeden

In het onderwijsdomein van het gebed wordt de behoefte naar gebed op een gezonde manier ingevuld en krijgen de leerlingen de gewoonte om op zich op een respectvolle manier te gedragen in gebedshuizen.

Verder worden de leerlingen attent gemaakt op het belang van hygiëne en gezondheid in termen van schone kledij en een zuivere omgeving bij het uitvoeren van hun gebeden. Ze leren hoe ze zich diepgaand moeten reinigen en begrijpen dat Allah houdt van mensen die aandacht hebben voor hygiëne; ze maken kennis met de gebedsvormen zoals het gebed (as-salâtoe), de vasten, de armenhulp, de bedevaart, het offer en de goede daden. De leerlingen

zien in dat gebedshuizen belangrijk zijn voor de samenhang en de eenheid in de gemeenschap; ze respecteren de vrije keuze op het vlak van geloof, geweten en gebed. De leerlingen worden bewust van de individuele en gemeenschappelijke voordelen van de gebedsvormen.

Zo ook leren de leerlingen dat hygiëne essentieel is in het uitvoeren van de verschillende gebedsvormen en begrijpen ze de relatie tussen geloof en gebed. Ze beseffen dat elke goede daad een vorm van gebed is en dat het gebed voordelen heeft zowel voor het individu als voor de gemeenschap. Daarnaast erkennen ze de gebedsvormen in de islam alsook in andere godsdiensten; ze respecteren de gebedsplaatsen en de religieuze feestdagen. De leerlingen nemen deel aan activiteiten om andere godsdiensten rondom hem te leren kennen.

De volgende onderwerpen zullen in dit onderwijsdomein aangeboden worden:

- 1e jaar: **De voornaamste gebeden. De maand ramadan en vasten**
- 2e jaar: **Gebedshuizen en het gezamenlijke gebed. Aalmoes, bedevaart en het offeren**
- 3e jaar: **Reinheid en aanbidding**
- 4e jaar: **Aanbiddingen in de islam**
- 5e jaar: **Voordelen van eredienst/aanbidding in de Islam**
- 6e jaar: **Eredienst in verschillende geloofsovertuigingen**

In dit onderwijsdomein zullen basisbegrippen uit het islamitische recht (fiqh) en de godsdienstgeschiedenis gebruikt worden. De lesthema's zullen inhoudelijk in verband gebracht worden met de onderwijsdomeinen Geloofsleer, Koran, Zedelijkheid. De leerlingen zullen vaardigheden ontwikkelen op het gebied van hygiëne, gebed, goed gedrag, en respect voor gebeden en gebedshuizen van andere godsdiensten; deze lessen zullen ondersteund worden door klasactiviteiten.

2.6.1.3. Het leven van de profeet

De profeet Mohammed (°a.s.) is de laatste profeet die Allah naar de mensheid heeft gezonden. Hij heeft met zijn boodschap belangrijke bijdragen geleverd aan de mensheid en heeft het respect gewonnen van heel wat gelovigen en ongelovigen. De profeet Mohammed, die gezonden is uit barmhartigheid voor de mensheid, is een mooi voorbeeld voor een juiste interpretatie en goede toepassing van de islam. Met zijn ideeën en zijn handelingen blijft hij een belangrijke invloed hebben op de mensen van vandaag.

Het onderwijsgebied van “het leven van de profeet” bevat de volgende onderwerpen:

- Mohammed als mens en als profeet
- Voorbeeldige handelingen uit het leven van de profeet Mohammed
- Het leven van de profeet Mohammed
- Mohammed volgens de koran
- De profeet Mohammed als rolmodel
- De profeet Mohammed begrijpen

In dit onderwijsgebied ontdekken de leerlingen de missie van de profeet van de islam, krijgen ze inzicht in de profeet als rolmodel en leren ze op een bewuste manier de profeet Mohammed begrijpen.

In het algemeen maken de leerlingen kennis met de leefomgeving, voorouders, de geboorte, de kindertijd en de jeugd van de profeet; zijn deugdzame handelingen, zijn omgang met ouderen, zijn opstand tegen onrechtvaardigheid en zijn goede verstandhouding met zijn vrienden. Verder leren ze over zijn huwelijk met Chadîdja (r.°anhâ), hun kinderen en hun omgang met elkaar binnen de familie. Daarnaast wordt er aandacht gevestigd op de liefdevolle omgang tussen familieleden, zonder te discrimineren, op het uitwisselen van gedachten met elkaar, familiebezoeken, gastvrijheid, vermijden van verkwisting, goed omgaan met burens, en oog hebben voor wezen en daklozen. Vervolgens leren de leerlingen over de eerste openbaring van Allah aan de profeet Mohammed, de perioden van zijn prediking(en) in Mekka en Medina, en zijn oprichtingen op het vlak van opvoeding en onderwijs, gebed en solidariteit in de samenleving. Ze krijgen inzicht in het feit dat de profeet Mohammed een mens is, maar zich onderscheidt van andere mensen door de openbaringen die hij van Allah kreeg. Ze begrijpen zijn rol als boodschapper van de Koran, als voorbeeld voor de mensen en als vestiger van menselijke waarden. De leerling leert zijn eigen gedrag vormen in overeenstemming met deze principes en leert bewust naar zichzelf te kijken en zichzelf te evalueren en te bekritisieren.

Het onderwijsgebied van de profeet bestudeert de leefomgeving en de levensloop van Mohammed, vóór zijn leven als profeet en vanaf zijn eerste openbaring, zijn emigratie naar Medina en de redenen en gevolgen daarvan; de inspanningen van de profeet om vrede op te bouwen en de islam te verspreiden, zijn laatste toespraak en de invloeden van zijn dood op de moslims. De leerlingen leren de definities van ‘hadîs’ en ‘soenna’ en leren daaruit de profeet op een bewuste manier te begrijpen en in te beelden. Ze leren hun godsdienst begrijpen door, naast de rede en de openbaring, actief gebruik te maken van de hadîs en de soenna.

In dit onderwijsdomein krijgen de leerlingen de volgende onderwerpen:

- 1e jaar; **Mohammed als mens en profeet**
- 2e jaar; **Voorbeeldige gedragingen uit het leven van de Profeet Mohammed (°a.s.)**
- 3e jaar; **Het levensverhaal van de profeet Mohammed**
- 4e jaar; **De profeet Mohammed volgens de Koran**
- 5e jaar; **Profeet Mohammed als voorbeeldfiguur**
- 6e jaar; **De Profeet Mohammed (°a.s.) begrijpen**

In dit onderwijsdomein zullen basisbegrippen uit de “sîra”, de “maghâzî/ghazâwât”, de islamgeschiedenis en de “hadîs” gebruikt worden.

De lesonderdelen zullen inhoudelijk in verband gebracht worden met de onderwijsgebieden aanbidding, Koran en zedelijkheid. In het onderwijsgebied over “het leven van de profeet” zullen de leerlingen activiteiten aangeboden krijgen in functie van een beter beeld en begrip van de profeet Mohammed en zijn boodschap.

2.6.1.4. Koran

Omdat de Koran de geboden van Allah bevat en het laatste heilige boek is, wordt het in de beschouwd als de basisbron van de islam. Allah heeft de koran naar de mensen gezonden opdat zij Zijn woord zouden begrijpen zoals Hij dat wil en zodat de mensen vanuit Zijn wil zouden handelen. Om dit te verwezenlijken is het noodzakelijk om de koran juist te interpreteren en in het kader van die interpretatie oplossingen te vinden voor problemen die

zich stellen in het leven. Het onderwijsgebied van de Koran en de interpretatie ervan richt zich tot het beantwoorden van de behoeften die zich voordoen.

De lesonderdelen van dit onderwijsgebied bestaan uit: rede en kennis in de Koran, interpretaties in het islamitisch denken, de Koran en de hoofdthema's, de Koran en de interpretatie ervan, en sofistieke interpretaties in de islam.

De leerlingen leren in het algemeen over de openbaring van de Koran, de universaliteit van de Koran, de samenstelling ervan tot een boek, relevante begrippen over de Koran en de inhoud van de Koran. Ze krijgen inzicht in de parabels uit de Koran en halen op een bewuste manier lessen uit deze parabels. Daarnaast leren zij dat de Koran de belangrijkste bron is in het leren over de islam; ze begrijpen het belang van de Koran in ons leven, ze zien in dat de Koran verklaringen biedt, de weg wijst, de mensen in de goede richting oriënteert en van het kwade afhoudt. Ze begrijpen het belang van verstand en correcte informatie in de koran, in het begrijpen van de islam en in verantwoordelijk leven; ze ontdekken langs welke wegen ze kennis kunnen opdoen, en worden bewust gemaakt van alle vormen van extremisme en de schadelijke gevolgen van misbruik van de godsdienst. Verder stellen de leerlingen vast dat er verschillende interpretaties van godsdiensten en godsdienstopvattingen bestaan en dat deze verschillen een reden hebben. Ze begrijpen dat verschillen in interpretaties van geloof, geloofsbeleving en ethiek een verrijking zijn; door deze verschillen in vraag te stellen, zien ze ook in dat deze in alle tijden en plaatsen onvermijdelijk zijn zolang er nood is aan nieuwe interpretaties.

Alle openbaringen die de profeet Mohammed van Allah heeft ontvangen, zijn verzameld in de Koran. Bijgevolg bestaat de koran uitsluitend uit openbaringen. Als laatste van de heilige boeken en omdat het de geboden van Allah voor de mensheid bevat, neemt de Koran een belangrijke plaats in het islamitische geloof. In de openbaringen van Allah staan er ook zaken die het menselijke verstand niet kan vatten. De openbaringen die binnen de grenzen van het menselijke verstand vallen, spreken de verstandelijke principes niet tegen; het verstand en de openbaring vullen elkaar aan. Daarbij heeft Allah het oordeel van het verstand bovenopgesteld in het begrijpen en interpreteren van de openbaringen. Bijgevolg zijn verstand en openbaring twee belangrijke bronnen van de islam. De interpretaties die tot stand komen in het islamitisch denken gaan over het begrijpen van de islam en zijn rechtstreeks verbonden met het verstand en de openbaring.

Het doel van het onderwijsgebied van Koran is inzicht bieden in het belang van openbaring en verstand in de islam, de principes om de Koran te begrijpen, de relaties tussen de islam en interpretatieverschillen en een cultuur van samenleven.

In dit onderwijsgebied leren de leerlingen in het algemeen over de plaats en het belang van de Koran in de islam, het verzamelen en verveelvoudigen van de Koran, begrippen in verband met de Koran en de interpretatie ervan en de basisthema's uit de Koran. Ze begrijpen dat de Koran juiste informatie, correct geloof en goed gedrag beoogt en ze leren de koran bewust te lezen en te begrijpen. Verder leren ze de redenen voor verschillende islamopvattingen in vraag te stellen, en begrijpen ze dat deze verschillen altijd en overal onvermijdelijk zijn; ze zijn zich op voorhand bewust van de nadelen die een verkeerde interpretatie tot gevolg kan hebben. De leerling leren onderscheid maken tussen interpretaties over geloof, geloofsbeleving en ethiek. Ze stellen vast dat interpretaties van geloof niet duiden op verschillen in geloof maar op verschillen in interpretatie; ze beschouwen deze verschillen als een verrijking, als pluralisme in de godsdienst en als een versoepeling van de godsdienst. De

leerlingen begrijpen dat geen enkele interpretatie van de islam gelijkgesteld kan worden met de islam zelf en leren op een welbewuste en verdraagzame manier samenleven.

In dit onderwijsgebied krijgen de leerlingen de volgende onderwerpen:

- 1e jaar; **Het verstand en de kennis in de Koran**
- 2e jaar; **Opmerkingen op basis van het islamitische denken**
- 3e jaar; **De Koran en de basisonderwerpen**
- 4e jaar; **Koran en interpretatie**
- 5e jaar; **Interpretaties in de islamitische gedachtegoed**
- 6e jaar; **Mystieke reacties in het islamitisch denken**

In het onderwijsgebied van Openbaring en Rede zullen basisbegrippen gehanteerd worden uit de disciplines Interpretatie (Tafsîr), Geschiedenis van de islamitische strekkingen en Sofistische geschiedenis. De lesonderwerpen zullen inhoudelijk voornamelijk geassocieerd worden met de onderwijsgebieden ‘Het leven van de profeet’, ‘Godsdienst en Cultuur’. De leerlingen zullen hierbij deelnemen aan activiteiten die de ontwikkeling van hun vaardigheden zullen ondersteunen bij het begrijpen van de Koran en de boodschap ervan en bij het respecteren van verschillende interpretaties.

2.6.1.5. Zedelijkheid

Zedelijkheid is de verzameling van gedragingen en normen die binnen een samenleving aangenomen zijn en nagevolgd moeten worden; waarden zijn hogere, nuttige en spirituele eigenschappen. Naast gemeenschappelijke ethische waarden, hebben godsdiensten ook waarden waarin ze van andere godsdiensten verschillen. Daarbij is er ook een sterke band tussen zedelijkheid en waarden en de godsdiensten die ethische waarden willen vestigen en verspreiden. Zo is de islam naar de mensen gezonden om de goede ethiek te vervolledigen en de menselijke waarden te sublimeren. In het islamonderwijs neemt het studiegebied “Zedelijkheid” een belangrijke plaats in; het bestaat uit de lesonderdelen “slechte gewoonten volgens de islam”, “Godsdienst en goede ethiek”, “Waarden en familie”, “Rechten, vrijheden en godsdienst”, “Islam en vrede”, “Berouw en vergiffenis”, en “De doelstellingen van de geboden en verboden in de islam”.

Het onderwijsgebied “Zedelijkheid” wil de leerlingen inzicht geven in de relatie godsdienstethiek en in het belang van ethische en religieuze waarden in de individuele ontwikkeling en in de maatschappelijke vrede. De leerlingen leren omgaan met rechten en vrijheden, in vrede leven met anderen, betrouwbare mensen worden en anderen vergeven.

De leerlingen stellen in dit onderwijsgebied vast dat liefde een religieuze, ethische en maatschappelijke waarde is en dat haat en wrok een vernietigend effect hebben op liefde, vrede, broederschap en vriendschap; ze dragen zorg voor een vriendschappelijke en broederlijke samenleving. Ze begrijpen dat delen een behoefte en een deugd is, en dat religieuze feestdagen belangrijk zijn in het delen van elkaars vreugde en verdriet. Ze hebben aandacht voor de problemen van minderbedeelden, daklozen en gehandicapten. Verder worden ze attent gemaakt op de nadelen van slecht gedrag waarvoor de islam ons wil behoeden, zowel op individueel vlak als voor de gehele samenleving. De leerlingen beseffen welke schadelijke gevolgen gokken, alcohol, drugs en sigaretten kunnen hebben op de gezondheid van mens en samenleving, en vermijden het gebruik ervan. Ze tonen respect voor

de rechten van anderen en blijven attent voor de wezenlijke rechten van de mens. Ze worden zich bewust van de rol van godsdienst in het individueel vormgeven aan een goede ethiek. Ze leren de ethische waarden van de islam en dragen zorg voor een ethisch verantwoord gedrag. In het onderwijsgebied van “Zedelijkheid” zullen basisbegrippen en gegevens gebruikt worden uit de disciplines “Ethiek”, “Islamitische ethiek”, “Filosofie”, “Rechtsgeleerdheid” en “Geschiedenis”. De lesonderdelen worden inhoudelijk in verband gebracht met relevante onderwijsgebieden. In dit onderwijsgebieden zullen de leerlingen deelnemen aan activiteiten die hun vaardigheden zullen ondersteunen in het ethisch, verantwoordelijk en verdraagzaam omgaan met anderen en in het handhaven van familiale en maatschappelijke vrede.

In het algemeen worden de leerlingen bewust gemaakt van waarden en leren ze de relatie tussen godsdienst en waarden te analyseren; de leerlingen begrijpen het belang van waarden in de individuele en maatschappelijke ontwikkeling. Ze worden bewust van hun taken en verantwoordelijkheden binnen de familie en volgen het goede voorbeeld van de profeet Mohammed om zo de familiale vrede te bewaren. Ze begrijpen het belang van rechten en vrijheden voor het individu en voor de samenleving, respecteren deze, en reageren wanneer menselijke rechten geschonden worden. Ze vervullen hun taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van hun land. Ze beschouwen de islam als een godsdienst van vrede en tonen met hun gedrag hoe belangrijk vrede is in de islam. Ten slotte stellen de leerlingen vast dat de mens fouten maakt, maar dat het een goede deugd is om zich af te keren van gemaakte fouten en om anderen die fouten begaan, te vergeven.

In dit onderwijsgebied krijgen de leerlingen de volgende onderwerpen:

- 1^e jaar; **Slechte gewoonten volgens de islam**
- 2^e jaar; **Religie en goed gedrag**
- 3^e jaar; **Relatie tussen de waarden en het gezin**
- 4^e jaar; **Rechten, vrijheden en godsdienst. Rechten en vrijheden in islam**
- 5^e jaar; **Islam en vrede**
- 6^e jaar; **Berouw en vergeving. De doelstellingen van de geboden en verboden in de islam**

2.6.1.6. Godsdienst en Cultuur

De islam is een godsdienst die door Allah gezonden is om de mensen, die met gezond verstand begaafd zijn, vanuit hun eigen wil naar welzijn en geluk te leiden. Cultuur is het geheel van alle materiële en spirituele waarden die tot stand komen tijdens het maatschappelijke ontwikkelingsproces, en de middelen die gebruikt worden bij het tot stand brengen en overbrengen van deze waarden naar latere generaties en die de maat aangeven van de heerschappij van de mens in zijn natuurlijke en maatschappelijke omgeving. In het onderwijsdomein “Godsdienst en cultuur” bestaat uit de lesonderdelen “Onze cultuur en godsdienst”, “Godsdiensten en universele richtlijnen”, “Islam als de godsdienst van rechtvaardigheid en vrijheid”, “Islam en wetenschap”, “Islam en esthetiek”, “Levende godsdiensten en gemeenschappelijke kenmerken” en “Het huwelijk in de islam”.

In het onderwijsgebied “Godsdienst en cultuur” leren de leerlingen over het belang van familie en de aandacht die de islam besteedt aan de bescherming van de familie. Daarnaast leren ze spirituele waarden bewust in zich opnemen en beschermen, en begrijpen ze de religieuze elementen in onze tradities en de nadelen van alle vormen van bekrompenheid. Verder leren ze de gemeenschappelijke kenmerken tussen godsdiensten en verschillende geloofsopvattingen respecteren, en maken ze kennis met de islamcultuur, de relatie tussen

islam en wetenschap, de bronnen van juiste kennis over de islam, het belang dat moslims hechten aan rede en wetenschap en hun bijdragen op dat vlak aan de mensheid, en ten slotte de schoonheid en de esthetiek als waarden in de islam.

De leerlingen stellen vast dat wetenschap een product is van de mensheid en dat zowel godsdienst als wetenschap er zijn voor het geluk van de mensheid. Ze begrijpen dat ze in de islam de juiste kennis kunnen vergaren door middel van rede, openbaring en zintuigen; dat de islam belang hecht aan wetenschap en de mensen aanspoort om hun rede te gebruiken bij het oplossen van problemen. Verder stellen ze vast dat de islam niet alleen aan de basis ligt van de godsdienstwetenschappen, maar ook in belangrijke mate bijdraagt tot de sociale, wiskundige en fysische wetenschappen. Ze zien in dat alles in het universum een bepaalde maat heeft en dat er een evenwicht is tussen alle wezens; dat het mooie in de Koran een belangrijke waarde is, dat de profeet Mohammed al het mooie een plaats gaf in zijn leven en dat communiceren met mooie woorden één van de basisdoelstellingen is van de islam. De leerlingen beseffen dat degenen die goed handelen en mooie daden verrichten, beloond zullen worden. Ze maken kennis met mooie voorbeelden uit de islamitische beschaving die zich weerspiegelen in de literatuur, de architectuur, de schone kunsten en andere beschouwingen. Ze leren de belangrijke godsdiensten van deze tijd kennen en kunnen de gerelateerde landen op de kaart aanduiden. Ze leren de abrahamitische (monotheïstische) godsdiensten plaatsen in het kader van hun historische ontwikkeling. Ook leren ze de algemene eigenschappen kennen van het hindoeïsme, het boeddhisme, het jaïnisme, het sikh-isme, het taoïsme, het confucianisme en het shintoïsme. De leerlingen krijgen inzicht in de gemeenschappelijke eigenschappen tussen de monotheïstische godsdiensten op het vlak van geloof en ethiek, en in het bestaan van universele ethische principes. Ze respecteren mensen die een ander geloof aanhangen. Ze zien in dat godsdiensten belang hechten aan het beschermen van de omgeving en kunnen hiervan voorbeelden geven. Ten slotte stellen ze vast dat de relaties tussen godsdiensten belangrijk zijn in deze tijden van globalisering.

De leerlingen zullen de volgende thema's aangeboden krijgen:

- 1^e jaar; **Onze godsdienst en cultuur**
- 2^e jaar; **Religies en zijn universele adviezen**
- 3^e jaar; **Hidjrî kalender en de feestdagen**
- 4^e jaar; **Islam en wetenschap**
- 5^e jaar; **Islam en esthetiek**
- 6^e jaar; **Bestaande religies en dezelfde kenmerken. Het huwelijk**

In het onderwijsgebied “Godsdienst en cultuur” zullen basisbegrippen gehanteerd worden uit de disciplines geschiedenis, godsdienstgeschiedenis, geschiedenis van de beschaving, kunstgeschiedenis en sofistieke geschiedenis. De lesonderdelen zullen inhoudelijk voornamelijk in verband gebracht worden met de onderwijsdomeinen “Het leven van de profeet” en “Koran”. In dit onderwijsgebied zullen er activiteiten georganiseerd worden om de leerlingen te ondersteunen in het leerproces van respect hebben voor wetenschap, kunst en esthetiek, in het kennis maken met de islamitische beschaving en in het verdraagzaam omgaan met andere godsdiensten.

2.6.2. De lesdoelstellingen (verworvenheden)

Verworvenheden zijn de verzameling van informatie, waarden, vaardigheden en attitudes die de leerlingen aan het einde van het leerproces zullen hebben opgedaan. Daarom hangt de

ontwikkeling van de leerlingen in de verschillende onderwijsgebieden samen met het bereiken van verworvenheden. Deze verworvenheden worden in het onderwijsprogramma vormen een logisch geheel en worden aangeboden van het eerste tot het zesde jaar in overeenstemming met het ontwikkelingsniveau van de leerlingen en met de specifieke onderwijsdomeinen.

2.6.3. Activiteiten

De activiteiten die opgenomen zijn in het onderwijsprogramma kunnen beschouwd worden als suggesties of voorbeelden. De leerkrachten kunnen deze activiteiten als zodanig overnemen, maar ze kunnen deze ook vrij aanvullen of inkorten. Ze kunnen ook andere activiteiten toevoegen dan degene die voorgesteld worden. Bij de voorbereiding van de activiteiten moet rekening gehouden worden met de inhoud en de verworvenheden die beoogd worden. Daarnaast moeten ook de specifieke omgeving en de behoeften van de leerlingen in acht genomen worden. De activiteiten zijn zodanig georganiseerd dat ze de leerlingen centraal stellen en hen een efficiënte rol geven in het leerproces. De bedoeling is dat de leerlingen niet alleen kennis vergaren en hun vaardigheden ontwikkelen door boeken te lezen of naar de leerkracht te luisteren, maar ook actief deelnemen aan het leerproces door discussies te voeren met medeleerlingen, hun visies te geven, dingen in vraag te stellen, en informatie uit te wisselen met medeleerlingen. Deze activiteiten geven leerlingen ook de kans om met elkaar en met hun leerkrachten in dialoog te treden, elkaar wederzijds te beïnvloeden, elkaar zinvolle en open vragen te stellen en onderzoek te verrichten.

2.6.4. Verklaringen

Symbolen die gebruikt worden in het deel ‘Verklaringen’ in het onderwijsprogramma:

Belangrijke punten worden aangeduid met “!”; verworvenheden uit verschillende onderwijsgebieden van de islamlessen die met elkaar verband houden worden aangeduid met “↔”; methoden om te meten en te evalueren in welke mate de verworvenheden van het lesonderdeel bereikt zijn, worden aangeduid met “📊” en ten slotte wordt het symbool “📌” gebruikt om aan te duiden binnen welke grenzen het betreffende onderwerp kan behandeld worden.

2.7. HET LEERPROCES

Onderwijsmethodes en -technieken zijn van groot belang in het vormen van individuen die hun leven lang leren en hun kennis en vaardigheden in praktijk omzetten. Hoewel de doelstellingen bepaald zijn op basis van de middelen die in deze tijd noodzakelijk zijn, is het niet mogelijk om deze doelstellingen uitsluitend met traditionele methodes te bereiken. Er moeten methodes en technieken in werking gesteld worden die de leerlingen helpen bij het nadenken, onderzoeken, en herstructureren en toepassen van kennis en vaardigheden.

In het onderwijsprogramma wordt nadruk gelegd op actief leren, leren door middel van samenwerking, autonoom leren, leren-leren, onderwijs buiten de klasomgeving, en onderwijs dat rekening houdt met individuele verschillen. Er wordt gestreefd naar constructieve onderwijsstrategieën en –ervaringen om de leerlingen de verworvenheden mee te geven die in het programma bepaald zijn. De onderwijsomgeving en –strategieën dienen een constructief en actief leerproces te weerspiegelen.

De leerlingen leren verworven kennis te structureren en zelf nieuwe informatie te produceren. Daarom is het belangrijk dat ze actief deelnemen aan het leerproces. Binnen dit kader worden de volgende competenties nagestreefd:

1. Leerlingen nemen deel aan activiteiten die de onderwijsdoelstellingen en –methodes ondersteunen; ze nemen hun verantwoordelijkheid op tijdens activiteiten.
2. Leerlingen leren problemen oplossen, informatie delen met anderen en op die manier steeds nieuwe kennis opdoen.
3. Leerlingen leren autonoom leren, hun eigen voorkeuren, interesses en talenten gebruiken tijdens het leerproces, en leren-leren.
4. Leerkrachten bieden leerlingen ondersteuning en de kans om zelfstandig te leren.
5. Leerkrachten geven leerlingen de mogelijkheid om bronnen te raadplegen en deze nuttig te gebruiken
6. Leerkrachten leren de leerlingen om zelfstandig te evalueren en te interpreteren.

Tijdens het ontwikkelingsproces van de vaardigheden worden de interesse en de nieuwsgierigheid van de leerlingen opgewekt en worden ze mentaal voorbereid. Ze leren dingen in vraag stellen, focussen, doelstellingen en methodes bepalen en hun voorkennis gebruiken.

Naast de evolutie van een leeromgeving die de leerkracht centraal stelt naar een leeromgeving die de leerling centraal stelt, is ook de rol van de leerkracht in het onderwijsproces veranderd. Het geven van verantwoordelijkheid aan de leerlingen tijdens het leerproces, betekent niet dat de verantwoordelijkheid van de leerkracht ophoudt. Het verschil met de traditionele rol van de leerkracht is, dat de leerkrachten niet hun eigen beslissingen doorvoeren, maar de leerlingen de weg wijzen, suggesties maken, uitleg geven waar nodig, raad geven, gidsen en hun ontwikkeling opvolgen. De leerkracht kan bijvoorbeeld verschillende opdrachten of bronnen voorstellen aan de leerlingen om hen op weg te helpen. Het is uiteraard de verantwoordelijkheid van de leerkracht om voorzorgen te nemen als er problemen opduiken bij de ontwikkeling van de leerling. Wat hier bedoeld wordt, is dat de leerkracht niet zijn eigen beslissingen aan de leerlingen opdringt, maar ervoor zorgt dat de leerlingen actief deelnemen aan het leerproces en zo het leerproces voor hen vergemakkelijkt. De leerkracht moet een intermediaire rol spelen tussen leerlingen en kennis.

a. Principes bij het bepalen van strategieën, methodes en technieken in het islamonderwijs

Het begrip onderwijsstrategieën omvat alle onderwijsmethodes en -technieken en vraagt om een efficiënte aanpak waarbij een aantal principes om aandacht vragen tijdens de islamlessen:

1. De onderwijsactiviteiten/belevingen moeten voor de leerlingen zinvol en belangrijk zijn.
2. De onderwijsactiviteiten/belevingen moeten overeenstemmen met het psycho-sociale ontwikkelingsniveau van de leerlingen en de cognitieve en emotionele ontwikkelingsstadia waarin ze zich bevinden
3. Bij het bepalen van onderwijsactiviteiten en bij de keuze van de methodes en technieken, moet rekening gehouden worden met de meningen en voorstellen van de leerlingen
4. In onderwijs moet evenveel aandacht gegeven worden aan het leerproces als aan het eindresultaat; ook moet er bij de evaluatie van de leerlingen steeds rekening gehouden worden met de invloed van individuele verschillen

5. De basisdoelstelling van onderwijs is niet alleen de informatie overbrengen, maar de informatie reproduceren, in een nieuwe context zetten en syntheses maken.
6. De onderwijsactiviteiten moeten vanuit meerdere doelstellingen geëvalueerd worden, waarbij men moet nagaan in welke mate het leerproces geslaagd is en waarom bepaalde zaken eventueel niet gelukt zijn.
7. De onderwijsactiviteiten moeten de leerlingen aanmoedigen om zelfbewust en in alle vrijheid te participeren.
8. De onderwijsactiviteiten moeten niet enkel gericht zijn op het bepalen van het niveau van de leerlingen, maar ook de kans bieden om de psychologische dynamiek van het leerproces en de individuele verschillen te begrijpen en toe te passen in verschillende situaties.
9. De leerkracht moet de leerlingen tips geven om te leren en om zichzelf te vormen. Met andere woorden, “leren-leren” moet de basisdoelstelling zijn.
10. Tijdens het conceptualiseren van de onderwijsactiviteiten, moet de leerkracht de nodige kansen creëren om de leerling aan te moedigen; tijdens de toepassing en de evaluatie van de activiteiten, moet de leerkracht ervoor zorgen dat het leerproces versterkt wordt en een blijvend effect heeft. Daarbij is het belangrijk dat de leerling feedback krijgt, plezier heeft in het leerproces en de gewenste resultaten bereikt.
11. Onderwijs streeft een welbepaald doel na en omvat cognitieve, affectieve en psychomotorische vaardigheden die verworven worden via gestructureerde ervaringen. In de zin wordt onderwijs vertaald in gestructureerde gedragspatronen waarin de individuele gevoelens, gedachten en handelingen geïntegreerd worden. Daarom hebben onderwijsactiviteiten pas effect, als de leerlingen actief kunnen deelnemen en als er rekening wordt gehouden met hun verwachtingen en behoeften.
12. Onderwijs bestaat uit interactiepatronen die heel het leven lang terugkomen in het kader van sociale relaties. Daarom is het belangrijk dat de leerlingen inzicht krijgen in de veelzijdige en ingewikkelde aard van onderwijs, dat niet kan afgebakend worden tot een bepaalde plaats, tijd of programma. Zo kan het individu leren om binnen deze sociale relaties zijn eigen belevingen bewust te analyseren en een zinvolle richting geven aan zijn leven. Het is daarbij ook de bedoeling om bij de leerlingen een positief zelfbeeld te ontwikkelen en hun zelfbewustzijn te versterken.
13. Iedere mens heeft de behoefte om zich te ontwikkelen door actief en productief deel te nemen aan het leven. In dit verband bezit de menselijke natuur een potentieel dat positief is en verder ontwikkeld kan worden. De activiteiten voor het leren-leren zijn gericht op de bescherming van de individuele autonomie en integriteit van de leerlingen, waarbij de leerlingen hun persoonlijke interesses en verwachtingen kunnen volgen. Daarom mogen de leerlingen niet in een bepaalde richting geduwd worden binnen de strakke lijnen van een onderwijsprogramma, maar gerespecteerd worden voor hun individuele eigenschappen en verschillen.
14. Onderwijs kenmerkt zich door continuïteit en accumulatie van kennis en vaardigheden. Onderwijsactiviteiten moeten zodanig gestructureerd zijn, dat ze op zichzelf een geheel vormen en evolueren van persoonlijk naar algemeen, van eenvoudig naar ingewikkeld, en van concreet naar abstract.
15. Onderwijs moet voor de leerlingen een positieve overdracht mogelijk maken zodat ze verbanden kunnen leggen tussen hun activiteiten en belevingen. Daarom moeten de leerlingen geconfronteerd worden met probleemsituaties waarbij ze kunnen handelen vanuit de ervaringen die ze al hebben opgedaan; ze moeten aangemoedigd worden om al doende te leren en hun kennis toe te passen op nieuwe situaties.
16. Het leerproces mag geen wedstrijd zijn en een negatieve sfeer ademen van concurrentie tussen leerlingen, maar moet zich voltrekken in een menselijke sfeer waar het belangrijk is om te delen, samen te werken en solidair te zijn met elkaar. In dat opzicht moet er een

democratische leeromgeving zijn waarin de leerlingen gestimuleerd worden om zich in alle situaties te kunnen uitdrukken. De leerkrachten moet de leerlingen ervan verzekeren dat ze in een positieve richting worden geleid door hen onvoorwaardelijk te steunen en hun vertrouwen te winnen. Daarom mogen ze de leerlingen niet als ijverig of lui categoriseren of veroordelen hebben tegenover hen; elk individu moet geaccepteerd worden vanuit zijn eigenheid en moet als uniek en enig beschouwd worden.

17. De raadgevingen en de tips die tijdens het leerproces worden aangeboden, moeten de fysieke, sociale en psychologische gezondheid van de leerlingen helpen beschermen en verder ontwikkelen. Anderzijds moeten deze tips op het juiste moment en binnen de juiste context aangeboden worden en in overeenstemming zijn met de socio-culturele omgeving en individuele eigenschappen van de leerlingen.

b. Constructivistische benadering van onderwijs

Bij het ontwikkelen van het onderwijsprogramma voor islamlessen, werd vertrokken van een benadering die meervoudige intelligentie nastreeft en de leerling centraal stelt.

De ontwikkelingen in het onderwijs tonen aan dat fundamentele aspecten, die aan de basis liggen van kennis, een invloed hebben op het leerproces. In de laatste jaren zijn er nieuwe theorieën op de voorgrond getreden die nadruk leggen op onderwijs als een mentaal proces met cognitieve en affectieve dimensies.

De constructivistische benadering van onderwijs voorziet dat het individu op een actieve manier kennisinhouden mentaal kan opbouwen. Naast een theorie over leren, is het constructivisme ook een succesvolle manier om de leer- en onderwijservaringen te begrijpen en te interpreteren. De principes van constructivistisch onderwijs geven belangrijke tips voor een meer efficiënte onderwijsbenadering. Deze principes vertrekken vanuit het standpunt dat kennis niet overgedragen moet worden van de leerkracht naar de leerling, maar door de leerling zelf actief moet geconstrueerd worden:

1. De leerlingen nemen hun eigen voorkennis en overtuigingen mee naar hun leeromgeving; deze voorkennis en ambities beïnvloeden het leren.
2. Leren is geen passief proces, maar een actief, continu en evoluerend proces dat de participatie van de leerling vooropstelt. Vanuit dit uitgangspunt leidt deze onderwijsbenadering vanzelf tot een onderwijs dat de leerling centraal stelt.
3. Kennis en interpretaties worden door elk individu op een unieke manier opgebouwd zowel op persoonlijk als op sociaal niveau. Er zijn echter regelmatigigheden in de interpretatiestructuren die de leerlingen opbouwen omwille van gemeenschappelijke fysieke ervaringen en interacties op taalkundig en sociaal vlak.
4. Leren is niet simpelweg het toevoegen van nieuwe concepten aan bestaande concepten of het uitbreiden van bestaande concepten; het kan ook nodig zijn om deze concepten opnieuw te structureren en in een ander licht te interpreteren.
5. Bij hun zoektocht naar zingeving in de wereld, kunnen mensen de nieuwe informatie die ze hebben opgebouwd evalueren en benutten, herstructureren of verwerpen.
6. De relatie tussen onderwijzen en leren is niet altijd direct en eenduidig. Kennis en vaardigheden kunnen niet van leerkracht naar leerling als een pakket overgedragen worden via onderwijstoepassingen.

c. Strategieën die in werking gesteld kunnen worden in het islamonderwijs

De verworvenheden uit het onderwijsprogramma van islamlessen kunnen de leerlingen bereiken door middel van verscheidene strategieën gebaseerd op een constructivistische benadering die rekening houdt met de omstandigheden en de specifieke situaties. Dit onderwijsprogramma voorziet een overzicht van onderwijsstrategieën die de leerling zowel fysiek als mentaal een actieve rol laat spelen. Het is duidelijk dat er een grote verscheidenheid is binnen het onderwijs, met aan de ene kant strategieën die de leerkracht centraal stellen, en aan de andere kant constructivistische strategieën die de leerling centraal stellen. Deze laatste creëren opportuniteiten waarbij denkcapaciteiten als kritisch denken, analyseren en evalueren, gestimuleerd en ontwikkeld worden.

Door al deze opvattingen over onderwijsstrategieën aandachtig te beschouwen, dienen de leerkrachten zelf te bepalen welke strategieën ze zullen aanwenden om de leerlingen welbepaalde verworvenheden aan te bieden. In het islamonderwijs is het essentieel dat de leeromstandigheden van de leerlingen geschikt zijn om diverse onderwijservaringen op te doen. Individuele of groepsactiviteiten moeten de leerlingen in staat stellen om zelf verklaringen op te bouwen en interpretaties te vormen over de bestudeerde onderwerpen; onderwijsactiviteiten moeten efficiënt zijn in een leeromgeving waarin leerkrachten en leerlingen gezamenlijk discussies voeren en waarbij leerlingen bijleren door actief te participeren en na te denken. De leerkracht heeft de belangrijke taak om de leerlingen te gidsen en te ondersteunen tijdens het leerproces.

De volgende punten zouden in acht genomen moeten worden door de leerkracht:

- ❖ creëren van een gunstige en ondersteunende omgeving voor de islamlessen,
- ❖ rekening houden met de individuele verschillen tussen de leerlingen op het vlak van motivatie, interesse, vaardigheden en leermethode,
- ❖ bij het behandelen van een onderwerp, de voorkennis en de overtuigingen van de leerlingen blootstellen en de leerlingen bewust maken van hun eigen ideeën,
- ❖ de leerlingen aansporen om over de aangeboden alternatieven na te denken, te discussiëren en deze alternatieven te beoordelen,
- ❖ tijdens discussies en activiteiten de leerlingen de kans geven om wetenschappelijk aanvaarde kennis en opvattingen zelf te structureren,
- ❖ de leerlingen de kans geven om de nieuwe concepten, die ze opgebouwd hebben, in verschillende situaties te gebruiken,
- ❖ de leerlingen stimuleren om hypothesen te formuleren en alternatieve analyses te maken om een bepaald verschijnsel te verklaren.

Leerstrategieën

Strategieën die de leraar centraal stellen			Strategieën die de leerling centraal stellen		
Klassieke presentatie	Illustratie	Klassikale discussie	Rollenspel	Projecten	Zelfstandig werken
	Verhaal	videomateriaal	Discussie in kleine groepen ('peer groups')	Bibliotheek verkennen	Leercentra
	Geprogrammeerd leren	Simulatie	Excursies	In vraag stellen	Geprogrammeerd leren
		Oefeningen	Samenwerking	Ontdekken	Gepersonaliseerde leersystemen
			Dramatisering	Probleemoplossing	
			Spel		

Bij de keuze van geschikte strategieën tijdens het leerproces, moet er rekening gehouden worden met de karakteristieken van de leerlingen (voorkennis, vaardigheden, houding, waarden en ontwikkelingsniveau), met het onderwerp, met de beschikbare bronnen (mogelijkheden) en de beschikbare tijd.

In dit onderwijsprogramma, dat het principe van constructivistisch onderwijs volgt, wordt in het leerproces in belangrijke mate ruimte gemaakt voor onderwijsactiviteiten die "al doende" leren mogelijk maken. Leerlingen kunnen beter onthouden wat ze zelf opgebouwd hebben, dan wat er hen gezegd is; dat wil echter niet zeggen dat ze blindelings, zonder nadenken, te werk moeten gaan. Dergelijke activiteiten leiden meestal tot van buiten leren, terwijl de leerkrachten de leerlingen moeten begeleiden terwijl ze kennis doorgeven, verklaren en in verband brengen met gedachten op een hoger niveau.

De kern van onderwijs is niet zozeer wat de leerkracht doet, maar eerder hoe de leerling op mentaal en fysiek vlak functioneert. Veeleer dan een passieve manier van informatie opslaan die de leerlingen in tekst, beeld of andere vormen aangeboden krijgen, moet onderwijs een systeem zijn dat de leerlingen in staat stelt om, zoals een wetenschapper, de gewenste kennis te ontsluiten en te evalueren, actief kennis op te bouwen en deze kennis op gepaste wijze ter discussie stellen. In een onderwijsmethode die een dergelijk doel nastreeft, is het belangrijk dat de leerkracht zijn leerlingen motiveert, situaties juist inschat, waar nodig bijstuurt, van op een afstand observeert, nieuwe en unieke omstandigheden creëert voor de leerlingen en voortdurend zichzelf ontwikkelt en onderzoek verricht. Voor de leerling zelf is het belangrijk dat ze de dingen onderzoeken en in vraag stellen om antwoorden te vinden op vragen waarmee ze in de natuur en in het dagelijks leven geconfronteerd worden; zo groeien ze tot individuen die zelf kennis kunnen produceren. Gedurende dit proces zijn de leerlingen zowel op fysiek als op mentaal vlak actief. Op die manier leren ze geloof en ethiek kennen op basis van hun eigen ervaringen en belevingen; ze vatten geloof en ethiek niet op als een hoop kennis, maar benaderen deze vanuit een veel breder perspectief.

Bij het creëren van leeromstandigheden in de islamlessen, vormt partnerwerk/groepswerk een efficiënte leerstrategie. Binnen dit onderwijsprogramma wordt in voldoende mate ruimte gemaakt voor leerstrategieën die samenwerking stimuleren, te meer omdat ze passen bij de sociale dimensie van constructivistisch onderwijs. Tijdens deze samenwerking is het nuttig om de leerlingen in te delen in gevarieerde groepen, waardoor zwakkere leerlingen

gestimuleerd worden om hun grenzen te verleggen en andere leerlingen zich verder kunnen ontplooien. Het hele schooljaar lang dezelfde groepen vormen kan niet tot hetzelfde resultaat leiden. Het is de taak van de leerkrachten om de meest geschikte situaties te creëren waarin de gewenste verworvenheden worden aangeboden, rekening houdend met de boven gedefinieerde opvattingen over onderwijs en met de individuele eigenschappen van de leerlingen.

Hieronder volgen enkele toepassingen die nuttig kunnen zijn en als basis kunnen dienen voor de onderwijsactiviteiten bij het verwerven van de nodige vaardigheden, kennis en concepten tijdens het leerproces binnen dit onderwijsprogramma:

Analyse van voorbeeldsituaties: de leerlingen analyseren voorbeeldsituaties gerelateerd aan een bepaald onderwerp vanuit de principes van het onderwerp in kwestie.

Conclusies trekken: de leerlingen formuleren de conclusies die ze trekken in verband met het onderwerp.

Achterliggende ideeën vinden: de leerlingen analyseren het onderwerp of situaties die gerelateerd zijn aan het onderwerp en proberen de ideeën te ontdekken die niet uitgesproken zijn. Bijvoorbeeld: wanneer parabellen, religieuze verhalen of historische gebeurtenissen behandeld worden, moeten leerlingen proberen te achterhalen waarom mensen een bepaald gedrag vertonen of wat ze denken.

Slagzinnen (slogans) maken: de leerlingen maken een slagzin waarin ze de kerngedachte van het onderwerp weergeven.

Advertenties/posters maken: de leerlingen maken advertenties, posters of affiches voor de televisie of de krant in verband met het onderwerp in kwestie.

Gedichten/verhalen schrijven: de leerlingen schrijven een gedicht of een verhaal waarin de belangrijkste aspecten van het onderwerp weerspiegeld worden.

Visueel uitbeelden: de leerlingen maken een visueel beeld van het onderwerp door middel van grafieken, tekeningen, karikaturen, tabellen, schema's, figuren en dergelijke.

Prioriteiten leggen: de leerlingen stellen prioriteiten binnen het onderwerp door de kerngedachten, principes en sleutelwoorden te ordenen in volgorde van belang.

Titels vinden: de leerlingen zoeken een titel voor een bepaalde tekst of een situatie, of geven een interpretatie aan bestaande titels.

Classificeren: de leerlingen verzamelen informatie over een bepaald onderwerp en classificeren deze.

Voorbeelden geven: de leerlingen geven voorbeelden die verklarend zijn voor het onderwerp in kwestie.

Zelfevaluatie: de leerlingen gaan na in welke mate ze bijgeleerd hebben en bepalen welke evolutie ze hebben gemaakt vanaf het begin tot het einde van het leerproces.

Hypothesen (voorspellingen) maken: hypothesen maken over delen van het onderwerp die nog niet behandeld zijn en argumenten geven voor deze hypothesen.

Raadsels: de leerlingen stellen een raadsel op over het onderwerp in kwestie of lossen een raadsel op dat de leerkracht heeft opgesteld.

Dramatiseren: de leerlingen tonen en ervaren wat ze geleerd hebben door het te dramatiseren.

Advies (raad) geven: de leerlingen geven anderen advies over het onderwerp. Leerlingen van elk niveau kunnen raadgevingen voorbereiden voor de leerlingen die na hen komen. Op die manier worden ze gestimuleerd om na te denken over het onderwerp en het leerproces.

Vergelijken: de leerlingen zoeken verschillen en gelijkenissen tussen de dingen die ze leren.

Problemen oplossen: de leerlingen leren nieuwe problemen oplossen door gebruik te maken van hun kennis.

Interviews: de leerlingen stellen elkaar vragen over het bestudeerde onderwerp of stellen hun vragen aan mensen uit het echte leven om zo hun kennis te verrijken.

Excursies: leerlingen trekken op excursie naar plaatsen die verband houden met de leerstof. De bestemming van deze excursies kunnen natuurgebieden, musea of bepaalde instellingen of plaatsen in de stad zijn. Daarbij is het belangrijk dat er op voorhand met de leerlingen wordt afgesproken waar ze op moeten letten en dat de leerlingen aan het einde van de excursie de verzamelde informatie classificeren.

Conceptmappen maken: de leerlingen maken een map waarin begrippen over een bepaald thema met elkaar in verband worden gebracht rond een centraal concept.

Bewijsvoering: de leerlingen verzamelen de informatie die bepaalde beoordeling van de leerstof ondersteunen, ze analyseren deze informatie en zoeken bewijzen en documenten waarmee ze hun beoordeling staven.

Brainstorming: de leerlingen krijgen de gelegenheid om met een open geest zo veel mogelijk reacties en ideeën te produceren over een situatie of een probleem, zonder zich zorgen te maken over hoe zinvol hun ideeën zijn

Acrostichons (naamdichten) maken: bij een acrostichon of naamdicht, maken de leerlingen een gedicht waarbij de letters van elke regel een concept-code, een woordgroep of een zin vormen. Deze techniek creëert de mogelijkheid om op een ludieke manier de aandacht te vestigen op het onderwerp en de leerlingen mee te laten zoeken naar concepten, door hen tijdens of aan het einde van de les toelichtingen te geven aan de hand van verrassende concepten.

Naast al deze toepassingen, kunnen er onderwijsactiviteiten georganiseerd worden rond vaardigheden als empathie ontwikkelen, evalueren, vergelijken, verbanden leggen met het dagelijks leven, notities nemen, opinies raadplegen, observeren, relaties leggen tussen nieuwe kennis en voorkennis, dossiers maken, verhalen opstellen, onderwijsmateriaal samenstellen, informatie verzamelen, hypothesen maken en testen, jaarwerk maken, omgekeerd denken, overeenkomsten maken, dingen uitbeelden in pantomime, kennis ophijsten, projecten maken, krantenberichten opstellen, teksten herschrijven en dergelijk

2. 8. METEN EN EVALUEREN

Evaluatie is een systematisch proces dat uit verschillende stappen bestaat. Daarbij wordt het effect gemeten van leren en onderwijzen en worden gegevens over het onderwijs verzameld en beoordeeld. Als één van de basisprincipes van het onderwijssysteem, met een rechtstreekse invloed op leren, onderwijzen en plannen, kan evaluatie op de volgende manieren toegepast worden in het onderwijs over islam en ethiek:

- a) het bereikte niveau van de leerlingen bepalen op basis van de verworvenheden die in het onderwijsprogramma bepaald zijn, door vast te stellen hoe ver leerlingen gevorderd zijn op het vlak van islam en ethiek
- b) feedback geven om het leren zinvoller te maken
- c) bepalen welke behoeften de leerlingen nog hebben op vlak van onderwijs
- d) de ouders informeren over de vorderingen van hun kinderen
- e) evenwichtige en efficiënte onderwijsstrategieën en programmapunten volgen

De opbouw van de evaluatie moet parallel zijn met de constructivistische gedachte in het onderwijsprogramma voor islamlessen, waarbij het middelpunt in onderwijsstrategieën verlegd wordt van de leerkracht naar de leerling. Daarom is het belangrijk om, naast de traditionele meet- en evaluatiemethoden, voornamelijk gebruik te maken van evaluatiemethodes en –technieken die de leerling centraal stellen. In de onderstaande tabel wordt weergegeven waar het accent ligt in traditionele en alternatieve evaluatietechnieken:

Accenten op het vlak van evaluatie in het onderwijsprogramma voor islamlessen

Minder accent op	Meer accent op
Traditionele evaluatiemethoden	Alternatieve evaluatiemethoden
Evaluatie dat losstaat van leren en onderwijzen	Evaluatie dat deel uitmaakt van leren en onderwijzen
Evaluatie van kennis die gememoriseerd wordt en eenvoudig is	Evaluatie van zinvolle en diepgaande kennis
Evaluatie van losstaande kennisdelen die geen verband houden met elkaar	Evaluatie van een gestructureerd, samenhangend netwerk van kennisdelen
Evaluatie van wetenschappelijke kennis	Evaluatie van het wetenschappelijk begrijpen en logisch redeneren
Evaluatie om te achterhalen wat de leerling niet weet	Evaluatie om te achterhalen wat de leerling geleerd/begrepen heeft
Evaluatiemomenten aan het einde van een periode (trimester/semester)	Evaluatiemomenten doorheen de hele periode
Evaluatie enkel door de leerkracht	Groepsevaluatie en zelfevaluatie samen met de leerkracht

In de constructivistische opvatting van onderwijs wordt rekening gehouden met individuele verschillen, waarbij de eigenheid van het individu op de voorgrond staat en waarbij iedereen zijn voorkennis en nieuwe kennis op zijn eigen manier opbouwt. Daarom wordt in de constructivistische opvatting, die belang hecht aan het gebruik van verschillende onderwijsmethodes/–technieken, de nadruk gelegd op het aanbieden van verschillende evaluatiegelegenheden waarin de leerlingen hun vaardigheden en hun houding kunnen ten toon spreiden. Vanuit dit uitgangspunt, wordt in het onderwijsprogramma voor islamlessen meer klemtoon gelegd op alternatieve evaluatietechnieken dan op traditionele vormen van evaluatie.

In de onderstaande tabel worden traditionele en alternatieve evaluatietechnieken met elkaar vergeleken.

Traditionele en alternatieve evaluatietechnieken

Traditionele technieken	Alternatieve technieken
Meerkeuzevragen	Evaluatie van de prestaties/vorderingen
Ja/nee vragen	Productiedossier (portfolio)
Kritische vragen	Conceptmappen
Invulvragen	Gestructureerde grafieken
Geschreven toetsen met korte antwoorden	Evaluatie-instrumenten (rubric)
Geschreven toetsen met lange antwoorden	Projecten
Vraag en antwoord	Dramatisering/toneel
	Gesprek
	Geschreven rapporten
	Voorstelling
	Poster
	Evaluatie in groep
	Zelfevaluatie

Alternatieve evaluatie omvat alle vormen van evaluatie buiten de cirkel van traditionele evaluatievormen, zoals meerkeuzevragen met slechts één juist antwoord. Alternatieve evaluatietechnieken zijn realistischer en stellen de leerling centraal. Daarbij wordt niet alleen het voorwerp van kennis geëvalueerd, maar ook het leerproces. Deze nieuwe technieken versterken het verantwoordelijkheidsgevoel van de leerlingen op het vlak van leren en maken dat ze zich trots voelen over de dingen die ze leren.

Bij alternatieve evaluatietechnieken, en meer specifiek in evaluaties van leerlingenprestaties en in productiedossiers van de leerlingen, wordt vaak gebruik gemaakt van ‘rubric’ als evaluatie-instrument. Bij de toepassing van alternatieve evaluatietechnieken moet er op een aantal zaken gelet worden: alternatieve technieken zijn subjectiever. Dat wil zeggen dat het gaat om de perceptie van degene die evalueert, wanneer hij kijkt naar het werk (tekst, project, poster etc.) van de leerling. Net zoals bij het beoordelen van een kunstwerk, kan het werk van de leerlingen, dat hun kennis en vaardigheden etaleert, vanuit verschillende perspectieven beoordeeld worden. Voor een eenduidige interpretatie, wordt aan de leerlingen via een beoordelingsinstrument (rubric) duidelijk gemaakt op basis van welke criteria hun werk zal beoordeeld worden. Bij het opstellen van deze beoordelingsinstrumenten is het niet de bedoeling om elke leerling hetzelfde te laten produceren. Integendeel, de bedoeling is dat er een draagvlak wordt gecreëerd waarop de leerlingen zich al doende zo goed mogelijk kunnen uitdrukken tijdens het leerproces, zonder dat hun unieke denkwijze en persoonlijke talenten onder druk worden gezet. Bovendien maakt een dergelijk draagvlak het ook mogelijk voor de leerkrachten om de leerlingen op een objectieve manier te beoordelen. Om succesvol te zijn, moeten deze evaluatie-instrumenten dan ook voor elke activiteit zo opgebouwd zijn, dat ze gedeeld kunnen worden met de leerling en/of de ouders wanneer dat nodig is.

Sommige van de alternatieve evaluatietechnieken uit de bovenstaande tabel worden hieronder kort uiteengezet.

Evaluatie van de prestaties (performance)

Evaluatie van de prestaties is in het algemeen een alternatieve evaluatiemethode waarbij de leerlingen een product of een activiteit moeten realiseren waaruit blijkt wat hun kennis en vaardigheden zijn. Daarbij wordt niet enkel gefocust op het product (resultaat) maar ook op het leerproces; er wordt gepeild naar de mate waarin de leerlingen dagelijkse problemen kunnen oplossen en op welke wijze ze hun kennis en vaardigheden gebruiken om problemen of vraagstukken op te lossen. Dankzij de evaluatie van de prestaties, worden de leerlingen niet beperkt tot de examenperiode, maar kunnen ze in een brede tijdspanne oefenen en laten zien in welke mate ze zich hebben ontwikkeld op basis van de beschikbare evaluatie-instrumenten.

Productiedossier van de leerling

Een productiedossier is, in de ruime betekenis van het woord, de verzameling van alle werken die de leerling gedurende het trimester/semester of schooljaar heeft. Deze verzameling gebeurt volgens een bepaalde standaard en omvat een systematische, doelgerichte en zinvolle collectie van werken die één of meerdere thema's behandelen. De inhoud van de productiedossiers is afhankelijk van het doel waarvoor het gebruikt wordt, zoals een tentoonstelling, een werkactiviteit of een evaluatie. Bij de evaluatie worden alle onderdelen in het productiedossier gequoteerd, geordend en beoordeeld. De leerkracht kan deze dossiers indien nodig bijhouden bij wijze van evaluatie.

Wat houdt een productiedossier in?

- Een gids opgesteld door de leerkracht (om het ontwikkelingsdossier toe te lichten en de leerlingen uit te leggen wat ze moeten doen voor hun eigen ontwikkelingsdossier)
- Geschreven huiswerken van de leerlingen (kladversies of definitieve versies)
- Onderzoeken, vraagstukken en strategieën
- Diagrammen, foto's, tekeningen
- Videotapes en audiotapes
- Groepswerken en projecten
- Anekdoten van de leerkracht
- Woordenschat
- Brieven van de leerlingen
- Checklists van de leerkracht
- Herhalingsoefeningen
- Zelf gekozen persoonlijke opdrachten

Conceptmappen

Concept mapping is een techniek om kennis te representeren in een visueel schema zodat de kennis beter wordt onthouden. Een concept map kan gebruikt worden om thema's te introduceren, het leren te vergemakkelijken, een onderwerp samen te vatten, misverstanden te constateren, op een zinvolle manier te leren en om te evalueren.

Criteria die kunnen gebruikt worden bij de evaluatie van conceptmappen

- Geschikte omschrijving van de concepten

- Concepten worden gerepresenteerd door maximum drie woorden
- Concepten worden hiërarchisch van algemeen naar specifiek geordend
- Geschikte omschrijving van verbindingswoorden
- Duidelijk onderscheid tussen concepten en verbanden in de conceptmap
- Verbanden tussen twee concepten moeten zinvol zijn
- Correcte representatie van de relatie
- Diagonale verbinding tussen concepten
- De beste mappen vertonen voldoende diagonale verbanden tussen concepten
- Diagonale verbanden tonen aan dat de leerling heel veel ideeën kent die met elkaar verbonden zijn

Projecten

Projecten bieden regelmatig kansen aan de leerlingen in belangrijke individuele taken of groepswerken. Ze vereisen bepaalde quoteringsnormen en gedetailleerde richtlijnen. Bovendien brengen projecten belangrijke verantwoordelijkheden met zich mee voor de leerkracht en voor de leerlingen.

Observaties

Op sommige vlakken waarbij de output zichtbaar is, kan observatie een belangrijke methode zijn. Daarbij zijn snelheid en tijd belangrijke factoren. Via observatie kunnen de leerkrachten snelle en correcte informatie verkrijgen over de leerlingen.

De leerkracht observeert:

- De antwoorden die de leerlingen geven op vragen en voorstellen,
- De participatie van de leerlingen in klassikale discussies over historische gebeurtenissen, mensen en bewegingen,
- De participatie van de leerlingen in groepswerken en groepsdiscussies,
- De reactie van de leerlingen op taken en materialen met betrekking tot leren,
- De manier waarop leerlingen gebruik maken van historische gegevens.

Hieronder volgen een aantal tips bij het observeren van leerlingen:

1. Gebruik voor alle leerlingen dezelfde normen bij het vastleggen van de criteria.
2. Observeer elke leerling verschillende keer.
3. Observeer elke leerling in verschillende situaties en op verschillende dagen.
4. Evalueer elke leerling op basis van verschillende eigenschappen, vaardigheden en attitudes.
5. Registreer de beoordeling in de mate van het mogelijke op het moment van de observatie.

Evaluatie-instrumenten (Rubric)

Een evaluatie-instrument bevat quoteringen en criteria die de prestaties definiëren. Deze criteria zijn ontwikkeld om eender welke activiteit te quoteren. De meest nuttige evaluatie-instrumenten zijn de evaluatie-instrumenten die de leerkracht zelf opstelt.

Een evaluatie-instrument is een systeem om via quoteringen het kennisniveau (over een concept) of het vaardigheidsniveau (bij een taak) van de leerlingen te meten, rekening houdend met de verschillende dimensies van de performance. De quoteringen, bestaande uit een aantal welomlijnde categorieën, kunnen holistisch of analytisch zijn. Bij een holistische evaluatie wordt gekeken naar het totale leerproces of het product in zijn geheel, zonder rekening te houden met de onderdelen, terwijl bij een analytische evaluatie de verschillende onderdelen van de performance of het werk afzonderlijk gequoteerd worden en daarna al deze scores samengeteld worden om de totaalscore te berekenen.

Waarom gebruik maken van evaluatie-instrumenten?

- Beoordelingsinstrumenten met evaluatieschalen
- Duidelijke definitie van kwaliteit voor leerkracht en leerlingen
- Leerlingen zullen een grotere verantwoordelijkheid voelen voor hun werk als ze beoordelingsinstrumenten gebruiken
- De leerkrachten moeten minder tijd besteden aan het quoteren
- Vereenvoudigt de evaluatie van het werk van de leerlingen
- Biedt de leerlingen normen en criteria voor het beoordelen van hun eigen werk
- De criteria in de evaluatie-instrumenten kunnen de ouders helpen om hun kinderen te begeleiden.

De ontwikkelingsstadia van evaluatie-instrumenten

- Bepaal het doel van het evaluatie-instrument
- Bepaal de kwalificatieniveaus.
- Leg vast welke attitudes, resultaten of vaardigheden er met deze opdracht gemeten worden
- Definieer korte criteria voor de kwalificatieniveaus van elke attitude, elk product of elke vaardigheid (belangrijk is dat de criteria tussen de niveaus goed onderscheiden worden)
- Maak een ontwerp van het evaluatie-instrument en stel de evaluatieschaal op

Voorbeeld van een holistisch evaluatie-instrument

SCORE	CRITERIA
4	Heeft het onderwerp in zijn geheel goed begrepen. De verschillende aspecten van het onderwerp zijn gestaafd met logische feiten. Heeft het onderwerp toegelicht met verschillende voorbeelden. Heeft verschillende verbanden gelegd tussen de situaties. Heeft geen tegenstrijdige verklaringen gegeven over het onderwerp.
3	Heeft het onderwerp begrepen. De verschillende aspecten van het onderwerp zijn onvoldoende gestaafd met logische feiten. De geschreven verklaringen waren voldoende.
2	Heeft het onderwerp grotendeels begrepen. De verschillende aspecten van het onderwerp zijn onvoldoende gestaafd. Heeft tegenstrijdige verklaringen gegeven over het onderwerp.
1	Heeft het onderwerp slechts gedeeltelijk begrepen. De voorbeelden waren niet voldoende. Er waren significante tekortkomingen.

Gesprek

De methode van het gesprek wordt niet vaak gebruikt. Gesprekken helpen om te evalueren in welke mate de leerlingen begrijpen wat ze geleerd hebben.

Hieronder staan een aantal voorbeelden van vragen tijdens een gesprek met de leerling:

- Kan je een situatie (onderwerp, methode, gedachte) op een verschillende manier uitleggen?
- Als je deze activiteit opnieuw zou doen, zou je dan dezelfde resultaten vinden?
- Is er een eenvoudigere manier om deze activiteit te volbrengen?
- Kan je een voorbeeld over dit onderwerp geven uit je eigen leven?

Anekdoten

Een anekdote is voor leerlingen een manier om informatie te verzamelen met betrekking tot hun probleem of vraagstuk. Anekdoten bestaan uit korte rapporten over de attitudes van leerlingen en kunnen samen met andere evaluatiemethodes gebruikt worden, met name in de evaluatie van hogere vaardigheden en emotionele verworvenheden.

Discussies

Een discussie is de meest geschikte manier om het kritisch denken te bevorderen. Aan de leerlingen kan gevraagd worden om een mondelinge of schriftelijke discussie te voeren over een bepaald onderwerp waarvan ze een evaluatie of hypothese moeten geven. In die zin lijkt de methode van de discussie op die van open vragen.

Voorstelling

Door middel van een voorstelling of presentatie kunnen leerlingen hun specifieke stijl en creativiteit ten toon spreiden. Dergelijke prestaties kunnen geëvalueerd worden met behulp van checklists of evaluatie-instrumenten.

Mondelinge presentatie

Een mondelinge presentatie geeft een beeld van het kritisch denkvermogen van de leerlingen en kan geëvalueerd worden aan de hand van checklists, meetinstrumenten of evaluatie-instrumenten op basis van peer-groups. Mondelinge presentaties zijn geschikte tools om informatie te winnen over het niveau van de leerlingen met betrekking tot onthouden, begrijpen en toespreken. Daarnaast kunnen via een mondelinge presentatie ook de probleemoplossing-capaciteiten van de leerlingen gemeten worden.

Zelfevaluatie

Zelfevaluatie komt tot stand wanneer een individu zichzelf beoordeelt met betrekking tot een bepaald thema of onderwerp. Deze benadering helpt de leerlingen om zelf hun eigen talenten

en vaardigheden te ontdekken. Bij zelfevaluatie moeten de leerlingen hun werk, denkwijze en manier van handelen op school evalueren. Zo kunnen ze hun eigen sterke en zwakke punten identificeren en persoonlijke of inter-persoonlijke criteria stellen om hun prestatieniveau te bepalen. Zelfevaluatie verhoogt de motivatie van de leerlingen en helpt hen om hun attitudes onder controle te houden in verschillende situaties.

Zelfevaluatie heeft zowel voordelen als nadelen. Het evalueren van de eigen performance gaat vaak gepaard met een subjectieve benadering. Daarom kan zelfevaluatie in het begin misleidend zijn doordat de leerlingen hier nog niet mee vertrouwd zijn. Niettemin zullen de leerlingen betere beoordelingen maken naarmate ze meer ervaring krijgen in zelfevaluatie

Attitudeschalen

Een attitude is een emotionele toestand of neiging, waarbij een individu een bepaalde persoon, groep, instelling of gedachte accepteert of verwerpt. Een attitude is eigen aan het individu. Wat waargenomen wordt is niet het vertoonde gedrag, maar de neiging die daaraan voorafgaat.

Bij het meten van attitude wordt meestal de Likert-schaal gebruikt. In meetinstrumenten van het Likert-type, worden er een heel aantal positieve en negatieve stellingen opgegeven. Deze stellingen worden beantwoordt met de opties “helemaal mee eens”, “mee eens”, “noch mee eens, noch mee oneens”, “mee oneens” en “helemaal mee oneens”. Op die manier geeft elke respondent aan in welke mate hij of zij akkoord gaat met het attitude-object van elke stelling uit het meetinstrument.

De score die iemand behaalt uit het meetinstrument, is het totaal van alle scores op de verschillende aspecten in het meetinstrument.

Puntenschaal in een meetinstrument van het Likert-type:

Antwoordoptie	Score positieve stelling	Score negatieve stelling
Helemaal niet mee eens	1	5
Niet eens	2	4
Noch mee eens noch mee oneens	3	3
Eens	4	2
Helemaal mee eens	5	1

Beoordelings- en evaluatieformulieren

De leerkrachten evalueren de leerlingen op basis van de criteria in de beoordelings- en evaluatieformulieren. De leerkrachten kunnen wijzigingen maken in de criteria afhankelijk van de inhoud van de leeractiviteiten.

3. DE LESTIJDEN

Leerdomeinen, hoofdstukken en de lestijden van het 1ste leerjaar

leerdomein	hoofdstukken	doelstellingen	percentage	duur/lestijden
Geloofsleer	De geloofsfundamenten : Het geloof in de engelen en het hiernamaals	8	34	18
		14		
Aanbidding	De voornaamste gebeden De maand ramadan en vasten	8	27	16
		9		
Het leven van de profeet	Mohammed als mens en profeet	7	11	10
Koran	Het verstand en de kennis in de Koran	6	9	10
Zedelijkheid	De slechte gewoonten volgens de islam	7	11	10
Godsdienst en Cultuur	Onze godsdienst en cultuur	5	8	8
	Totaal:	64	100	72

Leerdomeinen, hoofdstukken en de lestijden van het 2de leerjaar

leerdomein	hoofdstukken	doelstellingen	percentage	duur/lestijden
Geloofsleer	De heilige boeken. Het geloof in het lot en de voorbeschikking	8	28	16
		9		
Aanbidding	Gebedshuizen Aalmoes, bedevaart en het offeren	7	30	18
		12		
Het leven van de profeet	Voorbeeldige gedragingen uit het leven van de Profeet Mohammed (°a.s.)	5	9	10
Koran	Opmerkingen op basis van het islamitische denken	6	11	10
Zedelijkheid	Religie en goed gedrag	5	9	10
Godsdienst en Cultuur	Religies en zijn universele adviezen	8	13	8
	Totaal:	60	100	72

Leerdomeinen, hoofdstukken en de lestijden van het 3de leerjaar

leerdomein	hoofdstukken	doelstellingen	percentage	duur/lestijden
Geloofsleer	Mens en religie De profeten	9	26	20
		7		
Aanbidding	Reinheid en aanbidding	8	14	11
Het leven van de profeet	Het levensverhaal van de profeet Mohammed	8	14	11
Koran	De Koran en de basisonderwerpen	7	12	10
Zedelijkheid	Relatie tussen de waarden en het gezin	14	23	12
Godsdienst en Cultuur	Hidjri kalender en de feestdagen	7	11	8
	Totaal:	60	100	72

Leerdomeinen, hoofdstukken en de lestijden van het 4de leerjaar

leerdomein	hoofdstukken	doelstellingen	percentage	duur/lestijden
Geloofsleer	Het geloof in Allah	10	20	14
Aanbidding	Aanbiddingen in de islam	7	14	10
Het leven van de profeet	Mohammed (v.z.m.h) volgens de Koran	5	9	8
Koran	Koran en interpretatie	6	12	10
Zedelijkheid	Rechten, vrijheden en godsdienst Rechten en vrijheden in islam	16	30	20
Godsdienst en Cultuur	Islam en wetenschap	8	15	10
	Totaal:	52	100	72

Leerdomeinen, hoofdstukken en de lestijden van het 5de leerjaar

leerdomein	hoofdstukken	doelstellingen	percentage	duur/lestijden
Geloofsleer	De mens en zijn lot	7	16	12
Aanbidding	Voordelen van eredienst/aanbidding in de Islam	6	14	12
Het leven van de profeet	Profeet Mohammed als voorbeeldfiguur	6	14	12
Koran	Interpretaties in de islamitische gedachtegoed	8	18	13
Zedelijkheid	Islam en vrede	7	16	11
Godsdienst en Cultuur	Islam en esthetiek	10	22	12
	Totaal:	44	100	72

Leerdomeinen, hoofdstukken en de lestijden van het 6de leerjaar

leerdomein	hoofdstukken	doelstellingen	percentage	duur/lestijden
Geloofsleer	Het leven en het hiernamaals	12	17	12
Aanbidding	Eredienst in verschillende geloofsovertuigingen	8	11	10
Het leven van de profeet	De Profeet Mohammed (°a.s.) begrijpen	7	11	10
Koran	Mystieke reacties in het islamitisch denken	6	10	8
Zedelijkheid	Berouw en vergeving De doelstellingen van de geboden en verboden	11 6	25	16
Godsdienst en Cultuur	Bestaande religies en dezelfde kenmerken . Het huwelijk	12 6	26	16
	Totaal:	68	100	72

P.S.: Bij de verdeling van de lestijden werd het belang en de omvang van de respectievelijke thema's als basis genomen.

LEERDOMEIN

LESONDERDELEN

VOORBEELDIGE DIDACTISCHE WERKVORMEN

TOELICHTINGEN

Leerdomein: GODSDIENSTEN CULTUUR Het tweede jaar van de tweede graad - 6

hoofdstuk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
ISLAM EN WETENSCHAP	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verband tussen geloof en wetenschap 2. Bronnen van kennis in Islam <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Het verstand 2.2. De openbaring 2.3. De zintuigen 3. Islam promoot het gebruik van het verstand en wetenschap 4. Islam steunt wetenschappelijk onderzoek 5. Onderwijsinstanties in de islamitische beschaving 6. Bijdrage van moslims aan wetenschap <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. begrijpen dat de wetenschap een menselijk product is. 2. inzien dat een mens op drie manieren kennis kan opdoen: het verstand, de openbaring en de zintuigen. 3. beseffen dat de godsdienst en de wetenschap er zijn voor het menselijk geluk. 4. met voorbeelden staven dat de Islam de wetenschap promoot. 5. begrijpen dat het verstand onontbeerlijk is bij het oplossen van problemen en bij het nagaan van de juistheid van een ontvangen informatie. 6. nadenken over hoe we de Islam volgens de wetenschap kunnen onderzoeken en benadrukken ze het belang ervan. 7. het belang en de positie van de onderwijsinstanties in de islamitische beschaving en kunnen ze hiervan voorbeelden geven. 8. de bijdrage van de moslims aan de wetenschap. Welke bijdrage hebben de moslims geleverd aan de islam? De bijdrage van de moslims in de wetenschappelijke vakken; geneeskunde, wiskunde, astronomie, aardrijkskunde en chemie. De leerlingen kunnen dit alles bewijzen met concrete voorbeelden. 	<p> We creëren een begrippenatlas: De leerlingen maken een begrippenatlas die het verband weergeeft tussen de islam en de wetenschap. De leerlingen praten over deze begrippen. (Realisatie doelstelling 1-5).</p> <p> We maken een schema: Het schema houdt in: De bijdrage van de moslims aan de wetenschap. (Realisatie doelstelling 7).</p> <p> Is het een middel of een doel?: De leerlingen brainstormen over het belang van het verstand. Ze gaan op zoek naar de desbetreffende zinnen uit de Koran en praten over de betekenis ervan. (Realisatie doelstelling 5).</p> <p> We doen een wetenschappelijk onderzoek: Een godsdienstig onderwerp naar keuze wordt vanuit wetenschappelijke aspecten bestudeerd. (Realisatie doelstelling 5 en 6).</p>	<p>↔</p> <p>! In dit hoofdstuk leggen we de nadruk op het belang dat de Islam hecht aan het verstand en aan het wetenschappelijk onderzoek.</p> <p>! Basiswaarden: Ware liefde, wetenschappelijkheid, respect voor het cultureel erfgoed.</p> <p>! Basisvaardigheden in dit hoofdstuk: Kritisch denken, onderzoeken, een beslissing nemen, juiste interpretatie van de plaats en van de tijd, veranderlijkheid.</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - discussie - open vragen - meerkeuzevragen - invultoetsen - projectevaluatieformulier - schriftelijke rapportage - kritische vragen stellen - begrippenatlas

PRIORITAIRE WAARDEN

PRIORITAIRE VAARDIGHEDEN

Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit Waarschuwing Beperkingen ↔ Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen

Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

SYMBOLEN

LESDOELSTELLINGEN

EVALUATIE

4. Symbolen die gebruikt worden in het onderwijsprogramma

 Klas-/schoolactiviteit	<p>Dit symbool duidt aan dat de gerelateerde lesactiviteiten (toneel, groepswork, tijdlijn maken, oefeningen invullen, visueel materiaal lezen, brieven schrijven, film kijken, virtuele excursie etc.) in klasverband zullen gebeuren.</p>
 Activiteit buiten school	<p>Dit symbool wijst erop dat de gerelateerde lesactiviteiten (mondelinge geschiedenis, groepswork, logboek bijhouden, projecten etc.) volledig of gedeeltelijk thuis, in de bibliotheek of in verwante instellingen en organisaties kunnen plaatsvinden.</p>
 Aandachtspunt	<p>Dit symbool verwijst rechtstreeks naar de begrippen gerelateerd aan de vaardigheden en waarden die in het lesonderdeel worden behandeld, naar de geadviseerde werkmiddelen en naar de aandachtspunten.</p>
 Verbanden leggen binnen de les	<p>Dit symbool verwijst naar de titels, verworvenheden en thema's van andere onderdelen van de les Islamcultuur en Ethiek waarmee verbanden gelegd kunnen worden in het hoofdstuk dat behandeld wordt.</p>
 Metten en evalueren	<p>Dit symbool verwijst naar de mogelijke evaluatie-activiteiten tijdens het leerproces. De evaluatie-activiteit die hier staat is een voorstel. De leerkrachten kunnen uit de activiteitengids zelf de evaluatiemethode kiezen die volgens hen het meest geschikt is om de prestaties van de leerlingen te meten.</p>
 Omkaderingen	<p>Dit symbool verwijst naar de omkadering waarbinnen het onderwerp zal worden behandeld.</p>
 Verbanden leggen met andere lessen	<p>Dit symbool verwijst naar andere lessen die samenhangen met het lesonderdeel in kwestie en samen behandeld kunnen worden.</p>
 Verbanden leggen met inter-disciplines	<p>Dit symbool verwijst naar verworvenheden in relatie tot de inter-disciplines Mensenrechten en Burgerschap, Bijzonder Onderwijs, Begeleiding en Psychologisch advies en Gezondheidscultuur.</p>
 Individuele vaardigheden en waarden	

5. LEERDOMEINEN EN HOOFDSTUKKEN

Leerdomein	graad	jaar		Hoofdstukken
Geloofsleer	1 ^{ste}	1 ^{ste}	1.	De geloofsfundamenten Het geloof in de engelen en het hiernamaals
		2 ^{de}	2.	De heilige boeken, Het geloof in het lot en de voorbeschikking
	2 ^{de}	1 ^{ste}	3.	Mens en religie De profeten
		2 ^{de}	4.	Het geloof in Allah
	3 ^{de}	1 ^{ste}	5.	De mens en zijn lot
		2 ^{de}	6.	Het leven en het hiernamaals
Aanbidding	1 ^{ste}	1 ^{ste}	1.	De voornaamste gebeden De maand ramadan en vasten
		2 ^{de}	2.	Gebedshuizen Aalmoes, bedevaart en het offeren
	2 ^{de}	1 ^{ste}	3.	Reinheid en aanbidding
		2 ^{de}	4.	Aanbiddingen in de islam
	3 ^{de}	1 ^{ste}	5.	Voordelen van eredienst/aanbidding in de Islam
		2 ^{de}	6.	Eredienst in verschillende geloofsovertuigingen
Het leven van de profeet	1 ^{ste}	1 ^{ste}	1.	Mohammed als mens en profeet
		2 ^{de}	2.	Voorbeeldige gedragingen uit het leven van de Profeet Mohammed (°a.s.)
	2 ^{de}	1 ^{ste}	3.	Het levensverhaal van de profeet Mohammed
		2 ^{de}	4.	Mohammed (v.z.m.h) volgens de Koran
	3 ^{de}	1 ^{ste}	5.	Profeet Mohammed als voorbeeldfiguur
		2 ^{de}	6.	De Profeet Mohammed (°a.s.) begrijpen
Koran	1 ^{ste}	1 ^{ste}	1.	Het verstand en de kennis in de Koran
		2 ^{de}	2.	Opmerkingen op basis van het islamitische denken
	2 ^{de}	1 ^{ste}	3.	De Koran en de basisonderwerpen
		2 ^{de}	4.	Koran en interpretatie
	3 ^{de}	1 ^{ste}	5.	Interpretaties in de islamitische gedachtegoed
		2 ^{de}	6.	Mystieke reacties in het islamitisch denken
Zedelijkheid	1 ^{ste}	1 ^{ste}	1.	De slechte gewoonten volgens de islam
		2 ^{de}	2.	Religie en goed gedrag
	2 ^{de}	1 ^{ste}	3.	Relatie tussen de waarden en het gezin
		2 ^{de}	4.	Rechten, vrijheden en godsdienst Rechten en vrijheden in islam
	3 ^{de}	1 ^{ste}	5.	Islam en vrede
		2 ^{de}	6.	Berouw en vergeving De doelstellingen van de geboden en verboden
Godsdienst en Cultuur	1 ^{ste}	1 ^{ste}	1.	Onze godsdienst en cultuur
		2 ^{de}	2.	Religies en zijn universele adviezen
	2 ^{de}	1 ^{ste}	3.	Hidjrî kalender en de feestdagen
		2 ^{de}	4.	Islam en wetenschap
	3 ^{de}	1 ^{ste}	5.	Islam en esthetiek
		2 ^{de}	6.	Bestaande religies en dezelfde kenmerken Het huwelijk in de islam

LEERDOMEINEN EN HOOFDSTUKKEN

Leerdomein	H O O F D S T U K K E N					
	1ste graad		2de graad		3de graad	
	1 ^{ste} jaar	2 ^{de} jaar	1 ^{ste} jaar	2 ^{de} jaar	1 ^{ste} jaar	2 ^{de} jaar
	1 ^{ste} leerjaar	2 ^{de} leerjaar	3 ^{de} leerjaar	4 ^{de} leerjaar	5 ^{de} leerjaar	6 ^{de} leerjaar
Geloofsleer	De geloofsfundamenten Het geloof in de engelen en het hiernamaals	De heilige boeken, Het geloof in het lot en de voorbeschikking	Mens en religie De profeten	Het geloof in Allah	De mens en zijn lot	Het leven op aarde en het hiernamaals
Aanbidding	De voornaamste gebeden De maand ramadan en vasten	Gebedshuizen Aalmoes, bedevaart en het offeren	Reinheid en aanbidding	Aanbiddingen in de islam	Voordelen van eredienst/aanbidding in de Islam	Eredienst in verschillende geloofsovertuigingen
Het leven van de profeet	Mohammed als mens en profeet	Voorbeeldige gedragingen uit het leven van de Profeet Mohammed (°a.s.)	Het levensverhaal van de profeet Mohammed	Mohammed (v.z.m.h) volgens de Koran	Profeet Mohammed als voorbeeldfiguur	De Profeet Mohammed (°a.s.) begrijpen
Koran	Het verstand en de kennis in de Koran	Opmerkingen op basis van het islamitische denken	De Koran en de basisonderwerpen	Koran en interpretatie	Interpretaties in de islamitische gedachtegoed	Mystieke reacties in het islamitisch denken
Zedelijkheid	De slechte gewoonten volgens de islam	Religie en goed gedrag	Relatie tussen de waarden en het gezin	Rechten, vrijheden en godsdienst Rechten en vrijheden in islam	Islam en vrede	Berouw en vergeving De doelstellingen van de geboden en verboden
Godsdienst en Cultuur	Onze godsdienst en cultuur	Religies en zijn universele adviezen	Hidjri kalender en de feestdagen	Islam en wetenschap	Islam en esthetiek	Bestaande religies en dezelfde kenmerken Het huwelijk

Leerdomein Geloofsleer

graad	jaar		Hoofdstukken
1 ^{ste}	1 ^{ste}	1	<p><u>I. De geloofsfundamenten</u></p> <p>1. De betekenis en de waarde van het geloof: îmân</p> <p>2. Geloofsfundamenten</p> <p>2.1. Het geloof in Allah</p> <p>2.2. Het geloof in Zijn engelen</p> <p>2.3. Het geloof in Zijn boeken</p> <p>2.4. Het geloof in Zijn profeten</p> <p>2.5. Het geloof in “ qadâ’ ” en “ qadar ”</p> <p>2.6. Het geloof in het hiernamaals</p> <p>3. Doe°â’ van âmantoe</p> <p><u>II. Het geloof in de engelen en het hiernamaals</u></p> <p>1. De wereld van wezens</p> <p>2. Het geloof in de engelen</p> <p>2.1. De kenmerken en taken van de engelen</p> <p>2.2. Het geloof in de engelen en hun bijdrage tot goede handelingen</p> <p>3. Sommige gebruikelijke valse overtuigingen in de gemeenschap</p> <p>4. Satan volgens de Koran</p> <p>4.1. Satan is het symbool voor het kwaad</p> <p>4.2. De adviezen van de Koran voor het beschermen tegen het kwaad van satan</p> <p>5. Geloof in het hiernamaals</p> <p>6. Het einde van de wereld en de herrijzenis</p> <p>7. De vergelding van de wereldse daden: hiernamaals</p> <p>8. De invloed van het geloof in het hiernamaals op de handelingen</p> <p>Soera an Nâs en betekenis</p>
	2 ^{de}	2	<p><u>I. Kennismaking met de heilige boeken</u></p> <p>1. De nood aan heilige boeken.</p> <p>2. Allah heeft de heilige boeken gestuurd.</p> <p>3. Onze godsdienst geeft ons de opdracht om te geloven in de heilige boeken</p> <p>4. Wij erkennen 4 grote heilige boeken.</p> <p>5. We leren de gemeenschappelijke kenmerken van de heilige boeken.</p> <p>6. Ons boek de Koran</p> <p>7. Een aantal eigenschappen van de Koran</p> <p>8. Wij respecteren de heilige boeken</p> <p><u>II. Het geloof in het lot en de voorbeschikking</u></p> <p>1. Allah heeft alles volgens een bepaalde maatregel geschapen</p> <p>2. Het lot en de wet in het universum</p> <p>2.1. Fysische wetten</p> <p>2.2. Sociale wetten</p> <p>2.3. Biologische wetten</p> <p>3. De wil van de mens en het lot</p> <p>3.1. De vrijheid en verantwoordelijkheid van de mens</p> <p>3.2. De inspanning van de mens: arbeid en voorziening (levensonderhoud)</p> <p>3.3. Het einde van de wereld: de dood en het leven</p> <p>4. Het vertrouwen in Allah</p> <p>Âyatoe’l Koersî en de vertaling</p>
1 ^{ste}		3	<p><u>I. Mens en religie</u></p> <p>1. De positie van de mens in het heelal</p> <p>2. De natuur van de mens en het geloof</p> <p>3. De positie en het geloof van de godsdienst in het mensenleven</p> <p>4. De verschillende vormen van geloven</p> <p>4.1. Het geloven in de eenheid van God (Monotheïsme)</p> <p>4.2. Het geloven in meerdere goden (Polytheïsme)</p> <p>4.3. Gnosticisme</p> <p>4.4. Agnosticisme</p> <p>4.5. Atheïsme</p> <p><u>II. De profeten</u></p> <p>1. De profeten zijn de boodschappers van Allah.</p> <p>2. De profeten worden uitgekozen door Allah.</p>

2 ^{de}		<p>3. De profeten hebben eigenschappen en opdrachten</p> <p>3.1. De eigenschappen van de profeten</p> <p>3.2. De opdrachten van de profeten</p> <p>4. De profetenketting van Hz. Adem tot Hz. Mohammed</p> <p>5. Begrippenleer i.v.m. het profeetschap</p>
2 ^{de}	4	<p><u>Het geloof in Allah</u></p> <p>1. Bewijzen over Uniciteit van Allah (s.w.t)</p> <p>2. Allah is de Schepper van het Universum</p> <p>3. Allah is de Levens-gevende</p> <p>4. Allah is de Alziende</p> <p>5. Relatie tussen Allah en de mens</p> <p>5.1. Smeekbeden</p> <p>5.2. Aanbidding</p> <p>5.3. Vergiffenis</p> <p>5.4. Het lezen van de Koran</p> <p>6. Islamitische geloofsleer</p> <p>6.1. Geloof in Allah</p> <p>6.2. Geloof in Engelen</p> <p>6.3. Geloof in Boeken</p> <p>6.4. Geloof in Profeten</p> <p>6.5. Geloof in Voorbeschikking</p> <p>Geloof in Hiernamaals</p>
3 ^{de}	1 ^{ste}	<p><u>De mens en zijn lot</u></p> <p>1. Begrippen over het lot</p> <p>2. Menselijke eigenschappen en het lot</p> <p>2.1. Verstandig zijn</p> <p>2.2. Vrij zijn/onafhankelijk zijn</p> <p>2.3. Verantwoordelijk zijn</p> <p>3. Begrippen met betrekking tot het lot</p> <p>3.1. Het leven en de dood</p> <p>3.2. Levensonderhoud/zegening</p> <p>3.3. Ongeluk/tegenslag/onheil</p> <p>3.4. Gezondheid en ziekte</p> <p>3.5. Succes boeken en falen</p> <p>3.6. Overlaten aan God</p> <p>3.7. Gunst en kwaad/onheil</p>
3 ^{de}	2 ^{de}	<p><u>Het leven en het hiernamaals</u></p> <p>1. Het Leven is niet zonder doel</p> <p>2. Bijdrage van het geloof aan het leven</p> <p>3. Er is een vergelding voor onze daden</p> <p>4. Leven en laten leven is een verantwoordelijkheid</p> <p>5. Dood is een feit/realiteit van het leven</p> <p>6. Afscheid nemen voor het hiernamaals</p> <p>6.1. Eredienst/gebed bij begrafenis</p> <p>6.2. De Koran lezen</p> <p>6.3. Herdenkingsdienst voor de Profeet Mohammed</p> <p>6.4. Bidden</p> <p>6.5. Aan liefdadigheid doen</p> <p>7. Dag des oordeels</p> <p>8. Een nieuw leven: het hiernamaals</p>

Leerdomein: GELOOFSLEER

1ste graad		2de graad		3de graad	
1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar
1 ^{ste} leerjaar	2 ^{de} leerjaar	3 ^{de} leerjaar	4 ^{de} leerjaar	5 ^{de} leerjaar	6 ^{de} leerjaar
<p>I. De geloofsfundamenten</p> <p>1. De betekenis en de waarde van het geloof</p> <p>2. Geloofsfundamenten: Het geloof in Allah, de engelen, de boeken, de profeten, “ qadā’ en qadar ”, het hiernamaals</p> <p>3. Doe°ā’ van āmantoe</p> <p>II. Het geloof in de engelen en het hiernamaals</p> <p>1. De wereld van wezens</p> <p>2. Het geloof in de engelen</p> <p>2.1. De kenmerken en taken van de engelen</p> <p>2.2. Het geloof in de engelen en hun bijdrage tot goede handelingen</p> <p>3. Sommige gebruikelijke valse overtuigingen in de gemeenschap</p> <p>4. Satan volgens de Koran</p> <p>4.1. Satan is het symbool voor het kwaad</p> <p>4.2. De adviezen van de Koran voor het beschermen tegen het kwaad van satan</p> <p>5. Geloof in het hiernamaals</p> <p>6. Het einde van de wereld en de herrijzenis</p> <p>7. De vergelding van de wereldse daden: hiernamaals</p> <p>8. De invloed van het geloof in het hiernamaals op de handelingen Soera an Nās en betekenis</p>	<p>I. Kennismaking met de heilige boeken</p> <p>1. De nood aan heilige boeken.</p> <p>2. Allah heeft de heilige boeken gestuurd.</p> <p>3. Onze godsdienst geeft ons de opdracht om te geloven in de heilige boeken</p> <p>4. 4. Grote heilige boeken.</p> <p>5. De gemeenschappelijke kenmerken van de heilige boeken.</p> <p>6. Ons boek de Koran</p> <p>7. Een aantal eigenschappen van de Koran</p> <p>8. Wij respecteren de heilige boeken</p> <p>II. Het geloof in het lot en de voorbeschikking</p> <p>1. Allah heeft alles volgens een bepaalde maatregel geschapen</p> <p>2. Het lot en de wet in het universum: Fysische, Sociale, Biologische wetten</p> <p>3. De wil van de mens en het lot</p> <p>3.1. De vrijheid en verantwoordelijkheid van de mens</p> <p>3.2. De inspanning van de mens: arbeid en voorziening (levensonderhoud)</p> <p>3.3. Het einde van de wereld: de dood en het leven</p> <p>4. Het vertrouwen in Allah Âyatoe’l Koersî en de vertaling</p>	<p>I. Mens en religie</p> <p>1. De positie van de mens in het heelal</p> <p>2. De natuur van de mens en het geloof</p> <p>3. De positie en het geloof van de godsdienst in het mensenleven</p> <p>4. De verschillende vormen van geloven</p> <p>4.1. Het geloven in de eenheid van God (Monotheïsme)</p> <p>4.2. Het geloven in meerdere goden (Polytheïsme)</p> <p>4.3. Gnosticisme</p> <p>4.4. Agnosticisme</p> <p>4.5. Atheïsme</p> <p>II. De profeten</p> <p>1. De profeten zijn de boodschappers van Allah.</p> <p>2. De profeten worden uitgekozen door Allah.</p> <p>3. De profeten hebben eigenschappen en opdrachten</p> <p>3.1. De eigenschappen van de profeten</p> <p>3.2. De opdrachten van de profeten</p> <p>4. De profetenketting van Hz. Adem tot Mohammed (°a.s.)</p> <p>5. Begrippenleer i.v.m. het profeetschap</p>	<p>Het geloof in Allah</p> <p>1. Bewijzen over Uniciteit van Allah</p> <p>2. Allah is de Schepper van het Universum</p> <p>3. Allah is de Levensgevende</p> <p>4. Allah is de Alziende</p> <p>5. Relatie tussen Allah en de mens</p> <p>5.1. Smeekbeden</p> <p>5.2. Aanbidding</p> <p>5.3. Vergiffenis</p> <p>5.4. Het lezen van de Koran</p> <p>6. Islamitische geloofsleer</p> <p>6.1. Geloof in Allah</p> <p>6.2. Geloof in Engelen</p> <p>6.3. Geloof in Boeken</p> <p>6.4. Geloof in Profeten</p> <p>6.5. Geloof in Voorbeschikking</p> <p>6.6. Geloof in Hiernamaals</p>	<p>De mens en zijn lot</p> <p>1. Begrippen over het lot</p> <p>2. Menselijke eigenschappen en het lot</p> <p>2.1. Verstandig zijn</p> <p>2.2. Vrij zijn / onafhankelijk zijn</p> <p>2.3. Verantwoordelijk zijn</p> <p>3. Begrippen met betrekking tot het lot</p> <p>3.1. Het leven en de dood</p> <p>3.2. Levensonderhoud / zegening</p> <p>3.3. Ongeluk/tegenslag / onheil</p> <p>3.4. Gezondheid en ziekte</p> <p>3.5. Succes boeken en falen</p> <p>3.6. Overlaten aan God</p> <p>3.7. Gunst en kwaad / onheil</p>	<p>Het leven en het hiernamaals</p> <p>1. Het Leven is niet zonder doel</p> <p>2. Bijdrage van het geloof aan het leven</p> <p>3. Er is een vergelding voor onze daden</p> <p>4. Leven en laten leven is een verantwoordelijkheid</p> <p>5. Dood is een feit / realiteit van het leven</p> <p>6. Afscheid nemen voor het hiernamaals</p> <p>6.1. Eredienst/gebed bij begrafenis</p> <p>6.2. De Koran lezen</p> <p>6.3. Herdenkingsdienst voor de Profeet Mohammed</p> <p>6.4. Bidden</p> <p>6.5. Aan liefdadigheid doen</p> <p>7. Dag des oordeels</p> <p>8. Een nieuw leven: het hiernamaals</p>

Leerdomein Aanbidding

graad	jaar		Hoofdstukken
1 ^{ste}	1 ^{ste}	1	<p>I. De voornaamste gebeden</p> <p>1. De betekenis van doe°â' en aanbidding</p> <p>2. Het gebed</p> <p>2.1. De belangen van het gebed</p> <p>2.2. Ik leer het gebed verrichten</p> <p>2.2.1. De voorwaarden van het gebed (sjoerôet)</p> <p>2.2.2. De onderdelen van het gebed (arkân)</p> <p>2.2.3. Hoe een gebed verrichten?</p> <p>2.2.4. Bijzondere richtlijnen tijdens het gebed</p> <p>3. De moslims verzamelen zich bij de Ka°ba</p> <p>4. De 5 zuilen van de islam</p> <p>II. De maand ramadan en vasten als aanbidding</p> <p>1. De maand ramadan en het belang ervan</p> <p>2. Wat is vasten?</p> <p>3. De maand ramadan en de begrippen rond vasten</p> <p>3.1. Sahôer, imsâk en Îftâr</p> <p>3.2. Moeqâbala</p> <p>3.3. Tarâwîh-gebed</p> <p>3.4. Fitra</p> <p>4. Waarop moeten we letten tijdens het vasten?</p> <p>5. Daden die het vasten breken</p> <p>6. De verdiensten van het vasten voor mens en maatschappij</p> <p>7. De vreugde van het Ramadanfeest</p> <p>Sôera Mâ°ôen en haar betekenis</p>
	2 ^{de}	2	<p><u>I. Gebedshuizen en het gezamenlijke gebed</u></p> <p>1. Onze gebedsplaatsen</p> <p>2. Moskee ambtenaren</p> <p>3. Ik leer de gebedsplaatsen van andere religies</p> <p>4. Het gezamenlijke gebed</p> <p>5. Het vrijdaggebed</p> <p>6. De andere gezamenlijke gebeden</p> <p>7. De voordelen van het gebed voor ons</p> <p><u>II. Aalmoes, bedevaart en het offeren</u></p> <p>1. De behoefte van de mens om te helpen en te delen</p> <p>2. Het belang van de Islam bij het helpen en het delen</p> <p>3. Aalmoes als hulpverlening en delen</p> <p>3.1. Wat is aalmoes?</p> <p>3.2. Wie is er aalmoesplichtig?</p> <p>3.3. Van wat kan er aalmoes gegeven worden?</p> <p>3.4. Aan wie en hoe wordt de aalmoes gegeven?</p> <p>4. Liefdadigheidsgave als sociale solidariteit</p> <p>5. Zorgen dat we in een situatie terecht komen dat we liefdadigheidsgave en aalmoes kunnen geven</p> <p>6. Onze solidariteitsinstellingen</p> <p>7. Wat is bedevaart en waarom wordt het gedaan?</p> <p>8. Concepten over bedevaart en °oemra</p> <p>9. Effect van de bedevaart op het menselijk gedrag</p> <p>10. Wat is het offeren en waarom wordt het gedaan?</p>
1 ^{ste}		3	<p><u>Reinheid en aanbidding</u></p> <p>1. Het begrip 'Aanbidding'</p> <p>2. Waarom aanbidden wij Allah?</p> <p>3. De inhoud van het begrip "Aanbidding"</p> <p>4. De relatie tussen aanbidding en reinheid</p> <p>5. De Reinheid</p> <p>5.1. De lichaamsreiniging (De Grote Rituele Wassing – Ghoesl)</p> <p>5.2. Voorbereiding op het gebed (De Kleine Rituele Wassing– Woedôe°/Abdest)</p>

2 ^{de}			5.3. Tayammoem 5.4. De reinheid van het milieu
	2 ^{de}	4	<u>Aanbiddingen in de islam</u> 1. Verband tussen imân en °ibâda 2. Belangrijke vormen van °ibâda 2.1. Het gebed 2.2. De vasten 2.3. De armenbelasting 2.4. De bedevaart 2.5. Het offer 3. Oprechte handelingen 4. Fundamentele aspecten bij °ibâda 4.1. Intentie 4.2. Oprechtheid 4.3. Bescheidenheid Eenvoudigheid
3 ^{de}	1 ^{ste}	5	<u>Voordelen van eredienst/aanbidding in de Islam</u> 1. Voordelen van eredienst/aanbidding 1.1. Eredienst versterkt de relatie tussen mens en zijn schepper. 1.2. Eredienst versterkt de innerlijke rust bij de mens. 1.3. Eredienst ontwikkelt het vertrouwensgevoel bij de mens. 1.4. Eredienst ontwikkelt het verantwoordelijkheidsbesef. 2. Maatschappelijke voordelen van erediensten/aanbidding. 2.1. Erediensten spelen een rol bij het ontwikkelen van goede zeden. 2.2. Eredienst beschermt de mens tegen het kwaad. 2.3. Eredienst leert geduld en onzelfzuchtigheid hebben. 2.4. Erediensten moedigen de sociale hulpverlening aan. 2.5. Eredienst speelt een rol bij de integratie.
	2 ^{de}	6	<u>Eredienst in verschillende geloofsovertuigingen</u> 1. Eredienst/aanbidding in godsdiensten 1.1. Gebed en aanbidding 1.2. Vasten 1.3. Bedevaart 1.4. Aalmoes 1.5. Offer 2. Plaatsen voor gebed in godsdiensten 3. Belangrijke dagen en avonden in godsdiensten

Leerdomein: AANBIDDING

1ste graad		2de graad		3de graad	
1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar
1 ^{ste} leerjaar	2 ^{de} leerjaar	3 ^{de} leerjaar	4 ^{de} leerjaar	5 ^{de} leerjaar	6 ^{de} leerjaar
<p><u>I. De voornaamste gebeden</u></p> <p>1. De betekenis van 'doe'â' en aanbidding</p> <p>2. Het gebed</p> <p>2.1. De belangen van het gebed</p> <p>2.2. Ik leer het gebed verrichten</p> <p>2.2.1. De voorwaarden van het gebed (sjoerôet)</p> <p>2.2.2. De onderdelen van het gebed (arkân)</p> <p>2.2.3. Hoe een gebed verrichten?</p> <p>2.2.4. Bijzondere richtlijnen tijdens het gebed</p> <p>3. De moslims verzamelen zich bij de Ka'ba</p> <p>4. De 5 zuilen van de islam</p> <p><u>II. De maand ramadan en vasten als aanbidding</u></p> <p>1. De maand ramadan en het belang ervan</p> <p>2. Wat is vasten?</p> <p>3. De maand ramadan en de begrippen rond vasten</p> <p>3.1. Sahôer, imsâk en Iftâr</p> <p>3.2. Moeqâbala</p> <p>3.3. Tarâwih-gebed</p> <p>3.4. Fitra</p> <p>4. Waarop moeten we letten tijdens het vasten?</p> <p>5. Daden die het vasten breken</p> <p>6. De verdiensten van het vasten voor mens en maatschappij</p> <p>7. De vreugde van het Ramadanfeest Sôera Mâ'ôen en haar betekenis</p>	<p><u>I. Gebedshuizen en het gezamenlijke gebed</u></p> <p>1. Onze gebedsplaatsen</p> <p>2. Moskee ambtenaren</p> <p>3. Ik leer de gebedsplaatsen van andere religies</p> <p>4. Het gezamenlijke gebed</p> <p>5. Het vrijdaggebed</p> <p>6. De andere gezamenlijke gebeden</p> <p>7. De voordelen van het gebed voor ons</p> <p><u>II. Aalmoes, bedevaart en het offeren</u></p> <p>1. De behoefte van de mens om te helpen en te delen</p> <p>2. Het belang van de Islam bij het helpen en het delen</p> <p>3. Aalmoes als hulpverlening en delen</p> <p>3.1. Wat is aalmoes?</p> <p>3.2. Wie is er aalmoesplichtig?</p> <p>3.3. Van wat kan er aalmoes gegeven worden?</p> <p>3.4. Aan wie en hoe wordt de aalmoes gegeven?</p> <p>4. Liefdadigheidsgave als sociale solidariteit</p> <p>5. Zorgen dat we in een situatie terecht komen dat we liefdadigheidsgave en aalmoes kunnen geven</p> <p>6. Onze solidariteitsinstellingen</p> <p>7. Wat is bedevaart en waarom wordt het gedaan?</p> <p>8. Concepten over bedevaart en °oemra</p> <p>9. Effect van de bedevaart op het menselijk gedrag</p> <p>10. Wat is het offeren en waarom wordt het gedaan?</p>	<p><u>Reinheid en aanbidding</u></p> <p>1. Het begrip Aanbidding</p> <p>2. Waarom aanbidden wij Allah?</p> <p>3. De inhoud van het begrip "Aanbidding"</p> <p>4. De relatie tussen aanbidding en reinheid</p> <p>5. De Reinheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • De lichaamsreiniging (De Grote Rituele Wassing – Ghoesl) • Voorbereiding op het gebed (De Kleine Rituele Wassing– Woedôe'/Abdest) • Tayammoem <p>6. De reinheid van het milieu</p>	<p><u>Aanbiddingen in de islam</u></p> <p>1. Verband tussen imân en °ibâda</p> <p>2. Belangrijke vormen van °ibâda</p> <p>2.1. Het gebed</p> <p>2.2. De vasten</p> <p>2.3. De armenbelasting</p> <p>2.4. De bedevaart</p> <p>2.5. Het offer</p> <p>3. Oprechte handelingen</p> <p>4. Fundamentele aspecten bij °ibâda</p> <p>4.1. Intentie</p> <p>4.2. Oprechtheid</p> <p>4.3. Bescheidenheid Eenvoudigheid</p>	<p><u>Voordelen van eredienst / aanbidding in de Islam</u></p> <p>1. Voordelen van eredienst/aanbidding</p> <p>1.1. Eredienst versterkt de relatie tussen mens en zijn Schepper</p> <p>1.2. Eredienst versterkt de innerlijke rust bij de mens</p> <p>1.3. Eredienst ontwikkelt het vertrouwensgevoel bij de mens</p> <p>1.4. Eredienst ontwikkelt het verantwoordelijkheidsbesef</p> <p>2. Maatschappelijke voordelen van erediensten/aanbidding.</p> <p>2.1. Erediensten spelen een rol bij het ontwikkelen van goede zeden.</p> <p>2.2. Eredienst beschermt de mens tegen het kwaad.</p> <p>2.3. Eredienst leert geduld en onzelfzuchtigheid hebben.</p> <p>2.4. Erediensten moedigen de sociale hulpverlening aan.</p> <p>2.5. Eredienst speelt een rol bij de integratie.</p>	<p><u>Eredienst in verschillende geloofsovertuigingen</u></p> <p>1. Eredienst / aanbidding in godsdiensten</p> <p>1.1. Gebed en aanbidding</p> <p>1.2. Vasten</p> <p>1.3. Bedevaart</p> <p>1.4. Aalmoes</p> <p>1.5. Offer</p> <p>2. Plaatsen voor gebed in godsdiensten</p> <p>3. Belangrijke dagen en avonden in godsdiensten</p>

Leerdomein Het leven van de profeet

graad	jaar		Hoofdstukken
1 ^{ste}	1 ^{ste}	1	Mohammed als mens en profeet 1. Mohammed als MENS 2. Mohammed als profeet 2.1. Mohammed is de laatste profeet 2.2. Mohammed is de uitlegger van de Koran 2.3. Mohammed is een waarschuwer voor de mensheid 2.4. Mohammed is een genade voor de mensheid 2.5. Mohammed is de vervolmaking van de goede zeden
	2 ^{de}	2	Voorbeeldige gedragingen uit het leven van de Profeet Mohammed (vzmh) 1. Mohammed (vzmh) waardeerde de mensen 2. Mohammed (vzmh) was betrouwbaar 3. Mohammed (vzmh) was tolerant 4. Mohammed (vzmh) hechtte belang aan kennis 5. Mohammed (vzmh) deed alles in overleg 6. Mohammed (vzmh) was barmhartig en vergevingsgezind 7. Mohammed (vzmh) hield van werken en solidariteit 8. Mohammed (vzmh) was moedig en geduldig 9. Mohammed (vzmh) benutte zijn tijd goed 10. Mohammed (vzmh) was altijd voorstander van waarheid 11. Mohammed (vzmh) hield van dieren en natuur
2 ^{de}	1 ^{ste}	3	Het levensverhaal van de profeet Mohammed 1. De samenleving waarin de profeet Mohammed is geboren. 2. De geboorte, de kindertijd en de jeugd van de profeet Mohammed 3. De eerste openbaring aan de profeet Mohammed (v.z.m.h) 4. De Hidjra (de emigratie) van de profeet Mohammed (v.z.m.h) 5. De activiteiten van de Profeet Mohammed gericht op een vredevolle samenleving. 6. De inspanningen van de profeet Mohammed rond de verspreiding van de Islam. 7. Universele principes in de Afscheidspraak van de profeet Mohammed 8. Het overlijden van de profeet Mohammed (v.z.m.h)
	2 ^{de}	4	Mohammed (v.z.m.h) volgens de Koran 1. Mohammed (v.z.m.h) is een mens 2. Mohammed (v.z.m.h) is een profeet 3. Mohammed (v.z.m.h) is de uitlegger van de Koran 4. Mohammed (v.z.m.h) is een waarschuwer voor de hele mensheid Mohammed (v.z.m.h) is barmhartig voor de mensheid
3 ^{de}	1 ^{ste}	5	Profeet Mohammed als voorbeeldfiguur 1. Voorbeeldfiguur in de Koran en hun eigenschappen 2. Profeet Mohammed is voor ons een voorbeeldfiguur. 2.1. Betrouwbaarheid van profeet Mohammed 2.2. Barmhartigheidsgevoel bij profeet Mohammed 2.3. Profeet Mohammed en zijn rechtvaardigheid 2.4. Profeet Mohammed en het vergemakkelijken 2.5. Profeet Mohammed en zijn tolerantie/verdraagzaamheid 2.6. Profeet Mohammed zijn geduld en vastberadenheid 3. Liefde voor Profeet Mohammed in onze cultuur 4. Liefde voor ahloe beyti rasôelillâh in onze cultuur
	2 ^{de}	6	De Profeet Mohammed (°a.s.) begrijpen 1. Hadîs en islamitisch bevel 2. De lokale en universele dimensie van het gedrag van de Profeet Mohammed(°a.s.) 3. Het belang van het Islamitisch bevel bij het begrijpen van het geloof 4. Hoe moeten we de Profeet Mohammed(°a.s.) begrijpen? 5. Voornaamste bronnen voor hadîs

Leerdomein: HET LEVEN VAN DE PROFEET

1ste graad		2de graad		3de graad	
1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar
1 ^{ste} leerjaar	2 ^{de} leerjaar	3 ^{de} leerjaar	4 ^{de} leerjaar	5 ^{de} leerjaar	6 ^{de} leerjaar
<p><u>Mohammed als mens en profeet</u></p> <p>1. Mohammed als mens</p> <p>2. Mohammed als profeet</p> <p>2.1. Mohammed is de laatste profeet</p> <p>2.2. Mohammed is de uitlegger van de Koran</p> <p>2.3. Mohammed is een waarschuwer voor de mensheid</p> <p>2.4. Mohammed is een genade voor de mensheid</p> <p>2.5. Mohammed is de vervolmaking van de goede zeden</p>	<p><u>Voorbeeldige gedragingen uit het leven van de Profeet Mohammed (vzmh)</u></p> <p>1. Mohammed (vzmh) waardeerde de mensen</p> <p>2. Mohammed (vzmh) was betrouwbaar</p> <p>3. Mohammed (vzmh) was tolerant</p> <p>4. Mohammed (vzmh) hechtte belang aan kennis</p> <p>5. Mohammed (vzmh) deed alles in overleg</p> <p>6. Mohammed (vzmh) was barmhartig en vergevingsgezind</p> <p>7. Mohammed (vzmh) hield van werken en solidariteit</p> <p>8. Mohammed (vzmh) was moedig en geduldig</p> <p>9. Mohammed (vzmh) benutte zijn tijd goed</p> <p>10. Mohammed (vzmh) was altijd voorstander van waarheid</p> <p>11. Mohammed (vzmh) hield van dieren en natuur</p>	<p><u>Het levensverhaal van de profeet Mohammed</u></p> <p>1. De samenleving waarin de profeet Mohammed is geboren.</p> <p>2. De geboorte, de kindertijd en de jeugd van de profeet Mohammed</p> <p>3. De eerste openbaring aan de profeet Mohammed (v.z.m.h)</p> <p>4. De Hidjra (de emigratie) van de profeet Mohammed (v.z.m.h)</p> <p>5. De activiteiten van de Profeet Mohammed gericht op een vreedevolle samenleving.</p> <p>6. De inspanningen van de profeet Mohammed rond de verspreiding van de Islam.</p> <p>7. Universele principes in de Afscheidspraak van de profeet Mohammed</p> <p>8. Het overlijden van de profeet Mohammed (v.z.m.h)</p>	<p><u>Mohammed (v.z.m.h) volgens de Koran</u></p> <p>1. Mohammed (v.z.m.h) is een mens</p> <p>2. Mohammed (v.z.m.h) is een profeet</p> <p>3. Mohammed (v.z.m.h) is de uitlegger van de Koran</p> <p>4. Mohammed (v.z.m.h) is een waarschuwer voor de hele mensheid</p> <p>5. Mohammed (v.z.m.h) is barmhartig voor de mensheid</p>	<p><u>Profeet Mohammed als voorbeeldfiguur</u></p> <p>1. Voorbeeldfiguur in de Koran en hun eigenschappen</p> <p>2. Profeet Mohammed is voor ons een voorbeeldfiguur.</p> <p>2.1. Betrouwbaarheid van profeet Mohammed</p> <p>2.2. Barmhartigheidsgevoel bij profeet Mohammed</p> <p>2.3. Profeet Mohammed en zijn rechtvaardigheid</p> <p>2.4. Profeet Mohammed en het gemakkelijk</p> <p>2.5. Profeet Mohammed en zijn tolerantie/verdraagzaamheid</p> <p>2.6. Profeet Mohammed zijn geduld en vastberadenheid</p> <p>3. Liefde voor Profeet Mohammed in onze cultuur</p> <p>4. Liefde voor ahloe beyti rasôelillâh in onze cultuur</p>	<p><u>De Profeet Mohammed (°a.s.) begrijpen</u></p> <p>1. Hadiÿs en islamitisch bevel</p> <p>2. De lokale en universele dimensie van het gedrag van de Profeet Mohammed (°a.s.)</p> <p>3. Het belang van het Islamitisch bevel bij het begrijpen van het geloof</p> <p>4. Hoe moeten we de Profeet Mohammed(°a.s.) begrijpen?</p> <p>5. Voornaamste bronnen voor hadiÿs</p>

Leerdomein Koran

graad	jaar		Hoofdstukken
1 ^{ste}	1 ^{ste}	1	<p><u>Het verstand en de kennis in de Koran</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het belang van het verstand en zijn plaats in de religie t.o.v. verantwoordelijkheid 2. De Koran wil dat we ons verstand gebruiken 3. De Koran hecht belang aan juiste kennis 4. De middelen voor kennisverwerving volgens de Koran 5. Kennis voorkomt fanatisme
	2 ^{de}	2	<p><u>Opmerkingen op basis van het Islamitische denken</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Religie en religieuze inzicht 2. Redenen voor interpretatieverschillen van de religie <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Menselijke element 2.2. Sociale veranderingen 3. Vormen van het islamitisch denken <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Opmerkingen over het geloof 3.2. Opmerkingen over Fiqh 3.3. Mystieke reacties 4. Waarom zijn de verschillen wat betreft religieuze inzicht leerrijk voor ons? 5. Geen dwang in de godsdienst!
2 ^{de}	1 ^{ste}	3	<p><u>De Koran en de basisonderwerpen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De Koran is de hoofdbron van de islamitische godsdienst 2. De geschiedenis van de Koran 3. Enkele begrippen in verband met de Koran <ol style="list-style-type: none"> 3.1 Begrippen in verband met de structuur van de Koran (âya, sôera, djoez, hizb, moeshaf) 3.2 Begrippen in verband met het reciteren van de Koran (tadjwid, moeqâbala, chatîm, hâfiz) 3.3 Begrippen in verband met het begrijpen en interpreteren van de Koran (ma°âl, tafsîr) 4. De basisonderwerpen van de Koran <ol style="list-style-type: none"> 4.1 Het geloof 4.2 De aanbidding van Allah 4.3 Goed gedrag (achlâq) 5. De positie en het belang van de Koran in onze cultuur
	2 ^{de}	4	<p><u>Koran en interpretatie</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fundamentele doelstellingen van de Koran <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Juiste kennis 1.2. Ware geloof 1.3. Correct gedrag 2. Het reciteren van de Koran <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Het reciteren van de Koran in het Arabisch 2.2. Het lezen van de vertaling van de Koran 3. Het begrijpen en interpreteren van de Koran <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Koran is neergedaald om duidelijkheid te geven 3.2. Fundamentele aspecten voor begrijpen en interpreteren van de Koran
		5	<p><u>Interpretaties in de Islamitische gedachtegoed</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aanleidingen/oorzaken tot de meningsverschillen in de interpretaties. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. oorzaken van menselijke eigenschappen 1.2. Sociale oorzaken 1.3. Culturele oorzaken 1.4. geografische oorzaken 1.5. Politieke oorzaken 1.6. oorzaken uit de religieuze teksten 2. Geloof-stromingen binnen de Islamitische gedachtegoed <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Chârîdjîyya/Chawâridj 2.2. Sjiïeten

3 ^{de}	1 ^{ste}	<ul style="list-style-type: none"> 2.3. Moe^otazila 2.4. Mâtoeridiyya 2.5 . Asj^oâriyya 3. Rechtsscholen <ul style="list-style-type: none"> 3.1. Dja^ofariyya 3.2. Hanafiyya 3.3. Mâlikiyya 3.4. Sjâfi^oiyya 3.5. Hanbaliyya 4. Elementen die de verschillende interpretaties integreren in de Islamitische gedachtegoed <ul style="list-style-type: none"> 4.1 Eenheid 4.2 Profeetschap 4.3. Koran
	2 ^{de}	<p><u>Mystieke reacties in het Islamitisch denken</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Het ontstaan van mystiek denken 2. Relatie tussen God en Schepsel in het mystiek denken 3. Morele dimensie in het mystiek denken Effectieve reacties voor mystiek denken in onze cultuur 6 <ul style="list-style-type: none"> 4.1. Relatie imân en ahlâq/moraal 4.2. Enkele belangrijke sofistishe reacties 4.3. Enkele hoofdprincipes van het mysticisme 4.4. De belangrijkste onderwerpen bij het soefisme gepleegd 5. Cultuur van tolerantie en samenleven

Leerdomein: KORAN

1ste graad		2de graad		3de graad	
1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar
1 ^{ste} leerjaar	2 ^{de} leerjaar	3 ^{de} leerjaar	4 ^{de} leerjaar	5 ^{de} leerjaar	6 ^{de} leerjaar
<p>Het verstand en de kennis in de Koran</p> <ol style="list-style-type: none"> Het belang van het verstand en zijn plaats in de religie t.o.v. verantwoordelijkheid De Koran wil dat we ons verstand gebruiken De Koran hecht belang aan juiste kennis De middelen voor kennisverwerving volgens de Koran Kennis voorkomt fanatisme 	<p>Opmerkingen op basis van het Islamitische denken</p> <ol style="list-style-type: none"> Religie en religieuze inzicht Redenen voor interpretatieverschillen van de religie <ol style="list-style-type: none"> Menselijke element Sociale veranderingen Vormen van het islamitisch denken <ol style="list-style-type: none"> Opmerkingen over het geloof Opmerkingen over Fiqh Mystieke reacties Waarom zijn de verschillen wat betreft religieuze inzicht leerrijk voor ons? Geen dwang in de godsdienst! 	<p>De Koran en de basisonderwerpen</p> <ol style="list-style-type: none"> De Koran is de hoofdbron van de islamitische godsdienst De geschiedenis van de Koran Enkele begrippen in verband met de Koran <ol style="list-style-type: none"> Begrippen in verband met de structuur van de Koran (âya, sôera, djoez, hizb, moeshaf) Begrippen in verband met het reciteren van de Koran (tadjwid, moeqâbala, chatim, hâfiz) Begrippen in verband met het begrijpen en interpreteren van de Koran (ma°âl, tafsîr) De basisonderwerpen van de Koran <ol style="list-style-type: none"> Het geloof De aanbidding van Allah Goed gedrag (achlâq) De positie en het belang van de Koran in onze cultuur 	<p>Koran en interpretatie</p> <ol style="list-style-type: none"> Fundamentele doelstellingen van de Koran <ol style="list-style-type: none"> Juiste kennis Ware geloof Correct gedrag Het reciteren van de Koran <ol style="list-style-type: none"> Het reciteren van de Koran in het Arabisch Het lezen van de vertaling van de Koran Het begrijpen en interpreteren van de Koran <ol style="list-style-type: none"> Koran is neergedaald om duidelijkheid te geven Fundamentele aspecten voor begrijpen en interpreteren van de Koran 	<p>Interpretaties in de Islamitische gedachtegoed</p> <ol style="list-style-type: none"> Aanleidingen/oorzaken tot de meningsverschillen in de interpretaties. <ol style="list-style-type: none"> oorzaken van menselijke eigenschappen Sociale oorzaken Culturele oorzaken Geografische oorzaken Politieke oorzaken oorzaken uit de religieuze teksten Geloof-stromingen binnen de Islamitische gedachtegoed <ol style="list-style-type: none"> Chârîdjijya/Chawâridj Sjiieten Moe°tazila Mâtoerîdiyya Asj°ariyya Rechtsscholen <ol style="list-style-type: none"> Dja°fariyya Hanafiyya Mâlikiyya Sjâfi°iyya Hanbaliyya Elementen die de verschillende interpretaties integreren in de Islamitische gedachtegoed <ol style="list-style-type: none"> Eenheid Profeetschap Koran 	<p>Mystieke reacties in het Islamitisch denken</p> <ol style="list-style-type: none"> Het ontstaan van mystiek denken Relatie tussen God en Schepsel in het mystiek denken Morele dimensie in het mystiek Denken Effectieve reacties voor mystiek denken in onze cultuur <ol style="list-style-type: none"> Relatie imân en ahlâq/moraal Enkele belangrijke sofistieke reacties Enkele hoofdprincipes van het mysticisme De belangrijkste onderwerpen bij het soefisme gepleegd Cultuur van tolerantie en samenleven

Leerdomein Zedelijkheid

graad	jaar		Hoofdstukken
1 ^{ste}	1 ^{ste}	1	<p><u>De slechte gewoonten volgens de islam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Alcoholische dranken drinken 2. Druggebruik 3. Gokken 4. Hoe beginnen slechte gewoonten? 5. Hoe moeten we ons beschermen tegen slechte gewoonten en gedragingen? 6. Schade berokkenen aan anderen: mensenrechten
	2 ^{de}	2	<p><u>Religie en goed gedrag</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe kan de religie ervoor zorgen dat ik een goed gedrag heb? 2. Een aantal geprezen ethische houdingen en gedragingen in de islam <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Juistheid 2.2. Materiële hulp aanbieden aan anderen 2.3. Onderhouden of de bescherming van vertrouwen of toevertrouwde dingen. 2.4. Eerlijkheid 2.5. Broederschap 2.6. Tolerantie en vergeving 2.7. Bescheidenheid (nederigheid) 2.8. Woord houden 2.9. Over goede etiquette beschikken. Goed zijn in omgang. 2.10. Mensen met goedheid behandelen en hun mooie woorden zeggen 2.11. Buitensporigheid & verspilling vermijden
2 ^{de}	1 ^{ste}	3	<p><u>Relatie tussen de waarden en het gezin</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wat betekent 'de waarde'? 2. De invloed van de godsdienst op morele waarden 3. De Islamitische waarden 4. De invloed van de Islamitische waarden op ons gedrag 5. Relatie tussen de waarden en het gezin 6. Aanbevelingen van de Koran en de profeet Mohammed in verband met het gezin
	2 ^{de}	4	<p><u>I. Rechten, vrijheden en godsdienst</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Terminologie: recht en vrijheid 2. Bepaalde rechten en vrijheden <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Recht op leven 2.2. Recht op gezondheid 2.3. Recht op onderwijs 2.4. Recht op vrije meningsuiting 2.5. Recht op godsdienst 2.6. Recht op bidden 2.7. Recht op privacy 2.8. Economisch recht 3. Gebruik van rechten en vrijheden 4. Gewoonten die het gebruik van rechten en vrijheden bemoeilijken 5. Suprematie van het recht 6. Schenden van burgerrechten is een grote zonde <p><u>II. Islam is een godsdienst van rechten en vrijheden</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Relatie tussen de Islam en de rechten en de vrijheden 2. Volgens de Islam zijn de menselijke rechten en vrijheden heilig en onschadelijk. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Recht op leven is heilig. 2.2. Iedereen heeft recht op onderwijs. 2.3. Iedereen heeft recht op het praktiseren van de eigen godsdienst. 2.4. Islam verbiedt het onrechtvaardig gebruik van andermans bezittingen. 2.5. Iedereen heeft recht op privacy.

		<p>2.6. Iedereen heeft recht op gezondheid.</p> <p>2.7. Islam beschermt de vrije meningsuiting en de gewetensvrijheid.</p> <p>2.8. Er is geen dwang in de godsdienst.</p> <p>3. Alle mensen zijn gelijk bij Allah</p> <p>3.1. Racisme en klassenverschil hebben geen plaats in de Islam</p> <p>3.2. Man en vrouw zijn van dezelfde kern gemaakt.</p> <p>4. Islam adviseert het belang van het rechtssysteem.</p> <p>Islam legt limieten aan de rechten en aan de vrijheden.</p>
3 ^{de}	1 ^{ste}	<p>5</p> <p><u>Islam en vrede</u></p> <p>1. In vrede leven is een behoefte.</p> <p>2. Islam hecht belang aan vrede en samenleven.</p> <p>3. Onderhoud voor 1 mens, betekent onderhoud voor iedereen.</p> <p>4. Profeet Mohammed is een ambassadeur/gezant van vrede.</p> <p>5. Oorlog is een misdaad van de mens.</p>
	2 ^{de}	<p>6</p> <p><u>I. Berouw en vergeving</u></p> <p>1. De mens is een wezen dat fouten maakt</p> <p>2. Berouw is een deugd die zich bekeert van fouten naar een goede houding.</p> <p>3. God is Vergevingsgezind, en houdt van vergevingsgezinde mensen.</p> <p>4. Vergeving verheft de mens.</p> <p>5. Vergeving is de basis van de individuele en de sociale verdraagzaamheid.</p> <p>6. Het goede vernietigt het slechte.</p> <p><u>II. De doelstellingen van de geboden en verboden in de Islam</u></p> <p>1. Inleiding</p> <p>2. De doelstellingen van de geboden en verboden binnen de Islam</p> <p>2.1. Het opvoeden van het individu en hem laten rijpen op het vlak van de moraal</p> <p>2.2. Het tot stand brengen van rechtvaardigheid binnen een gemeenschap</p> <p>2.3. Beschermen van het algemeen belang</p> <p>2.3.1. De algemene belangen die van kracht zijn</p> <p>2.3.2. De graden van de algemene belangen</p> <p>2.3.3. De verplichtingen binnen de hiërarchie van de algemene belangen</p> <p>2.3.4. De hiërarchie van de plichten van de mens</p> <p>3. Het overwinnen van moeilijkheden en het wegwerken van het schadelijke</p>

Leerdomein: ZEDELIIKHEID

1ste graad		2de graad		3de graad	
1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar
1 ^{ste} leerjaar	2 ^{de} leerjaar	3 ^{de} leerjaar	4 ^{de} leerjaar	5 ^{de} leerjaar	6 ^{de} leerjaar
<p><u>De slechte gewoonten volgens de islam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Alcoholische dranken drinken Druggebruik Gokken Hoe beginnen slechte gewoonten? Hoe moeten we ons beschermen tegen slechte gewoonten en gedragingen? Schade berokkenen aan anderen: mensenrechten 	<p><u>Religie en goed gedrag</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Hoe kan de religie ervoor zorgen dat ik een goed gedrag heb? Een aantal geprezen ethische houdingen en gedragingen in de islam <ol style="list-style-type: none"> Juistheid Materiële hulp aanbieden aan anderen Onderhouden of de bescherming van vertrouwen of toevertrouwde dingen. Eerlijkheid Broederschap Tolerantie en vergeving Bescheidenheid (nederigheid) Woord houden Over goede etiquette beschikken Goed zijn in omgang. Mensen met goedheid behandelen en hun mooie woorden zeggen Buitensporigheid & verspilling vermijden 	<p><u>Relatie tussen de waarden en het gezin</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Wat betekent 'de waarde'? De invloed van de godsdienst op morele waarden De islamitische waarden De invloed van de Islamitische waarden op ons gedrag Relatie tussen de waarden en het gezin Aanbevelingen van de Koran en de profeet Mohammed in verband met het gezin 	<p><u>I. Rechten, vrijheden en godsdienst</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Terminologie: recht en vrijheid Bepaalde rechten en vrijheden: <ol style="list-style-type: none"> Recht op leven Recht op gezondheid Recht op onderwijs Recht op vrije meningsuiting Recht op godsdienst Recht op bidden Recht op privacy Economisch recht Gebruik van rechten en vrijheden Gewoonten die het gebruik van rechten en vrijheden bemoeilijken Suprematie van het recht Schenden van burgerrechten is een grote zonde <p><u>II. Islam is een godsdienst van rechten en vrijheden</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Relatie tussen de Islam en de rechten en de vrijheden Volgens de Islam zijn de menselijke rechten en vrijheden heilig en onschadelijk. <ol style="list-style-type: none"> Recht op leven is heilig. Iedereen heeft recht op onderwijs. Iedereen heeft recht op het praktiseren van de eigen godsdienst Islam verbiedt het onrechtvaardig gebruik van andermans bezittingen. <ol style="list-style-type: none"> Iedereen heeft recht op privacy. Iedereen heeft recht op gezondheid. Islam beschermt de vrije meningsuiting en de gewetensvrijheid Er is geen dwang in de godsdienst. Alle mensen zijn gelijk bij Allah <ol style="list-style-type: none"> Racisme en klassenverschil hebben geen plaats in de Islam Man en vrouw zijn van dezelfde kern gemaakt. Islam adviseert het belang van het rechtssysteem. Islam legt limieten aan de rechten en aan de vrijheden. 	<p><u>Islam en vrede</u></p> <ol style="list-style-type: none"> In vrede leven is een behoefte. Islam hecht belang aan vrede en samenleven. Onderhoud voor 1 mens, betekent onderhoud voor iedereen. Profeet Mohammed is een ambassadeur / gezant van vrede. Oorlog is een misdaad van de mens 	<p><u>I. Berouw en vergeving</u></p> <ol style="list-style-type: none"> De mens is een wezen dat fouten maakt Berouw is een deugd die zich bekeert van fouten naar een goede houding. God is Vergevensgezind, en houdt van vergevensgezinde mensen. Vergeving verheft de mens. Vergeving is de basis van de individuele en de sociale verdraagzaamheid. Het goede vernietigt het slechte. <p><u>II. De doelstellingen van de geboden en verboden in de Islam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Inleiding De doelstellingen van de geboden en verboden binnen de Islam <ol style="list-style-type: none"> Het opvoeden van het individu en hem laten rijpen op het vlak van de moraal Het tot stand brengen van rechtvaardigheid binnen een gemeenschap <ol style="list-style-type: none"> Beschermen van het algemeen belang <ol style="list-style-type: none"> De algemene belangen die van kracht zijn De graden van de algemene belangen De verplichtingen binnen de hiërarchie van de algemene belangen De hiërarchie van de plichten van de mens Het overwinnen van moeilijkheden en het wegwerken van het schadelijke

Leerdomein Godsdienst en Cultuur

graad	jaar		Hoofdstukken
1 ^{ste}	1 ^{ste}	1	<p><u>Onze godsdienst en cultuur</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De cultuur en de aspecten van cultuur 2. De invloeden van de godsdienst op cultuur <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Onze religieus geïnspireerde taal 2.2. Onze religieus geïnspireerde gewoonten en gebruiken 2.3. Onze religieus geïnspireerde muziek 2.4. Onze religieus geïnspireerde architectuur 3. De islam geeft een waarborg op vrijheid van geweten en godsdienst
	2 ^{de}	2	<p><u>Religies en zijn universele adviezen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Waarom is religie een universele waarheid? 2. Waarom zijn er meerdere religies? 3. Kennismaking met de grote hedendaagse religies <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Hindoeïsme en Boeddhisme 3.2. Jodendom 3.3. Christendom 3.4. Islam 4. Universele tips van de islam en de andere religies <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Eerlijkheid 4.2. Schoonheid 4.3. Vriendelijkheid en welwillendheid 4.4. Respect voor ouderen, liefde voor jongeren 4.5. Diervriendelijkheid 4.6. Milieuvriendelijkheid 4.7. Het vermijden van schadelijke gewoonten 4.8. Anderen niet kwetsen <ol style="list-style-type: none"> 4.8.1. Niet doden 4.8.2. Niet stelen 4.8.3. Geen valse getuigenis doen 5. Wees tolerant tegenover andere religies
2 ^{de}	1 ^{ste}	3	<p><u>Hidjrî kalender en de feestdagen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hidjrî kalender 2. De maanmaanden <ol style="list-style-type: none"> 2.1. De feestdagen 2.2. De feestdagen zijn onze gelukkige dagen 2.3. Heilige dagen en nachten 2.4. Andere belangrijke dagen <ol style="list-style-type: none"> 2.4.1. Vrijdag is belangrijk voor alle moslims 2.4.2. We verwelkomen Ramadan met enthousiasme en vreugde 3. De Christelijke en de Joodse kalender met belangrijke data
	2 ^{de}	4	<p><u>Islam en wetenschap</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Verband tussen geloof en wetenschap 2. Bronnen van kennis in Islam <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Het verstand 2.2. De openbaring 2.3. De zintuigen 3. Islam promoot het gebruik van het verstand en wetenschap 4. Islam steunt wetenschappelijk onderzoek 5. Onderwijsinstanties in de islamitische beschaving <p>Bijdrage van moslims aan wetenschap</p>
			<p><u>Islam en esthetiek</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De maat en de harmonie in de universum 2. Mens en esthetiek 3. Koran en schoonheid 4. Profeet Mohammed en zijn pracht 5. Schoonheid in het leven <ol style="list-style-type: none"> 5.1. schoonheid in woorden 5.2. schoonheid in daden

3 ^{de}	1 ^{ste}	5	<p>5.3. schoonheid in proces en product</p> <p>6. Esthetiek in de Islamitische beschaving</p> <p>6.1. Architectuur</p> <p>6.2. Literatuur/poëzie</p> <p>6.3. Muziek</p> <p>6.4. Kalligrafie, versiering en miniatuur</p>
	2 ^{de}	6	<p><u>I. Bestaande religies en dezelfde kenmerken</u></p> <p>1. Een algemeen overzicht bij de bestaande religies</p> <p>1.1. Abrahamitische religies: Jodendom, Christendom en islam</p> <p>1.2. Indische religies: Hindoeïsme, Boeddhisme, Jāinisme, Sikh-isme</p> <p>1.3. Chinees en Japanse religies: Taoïsme, Confucianisme, Shintoïsme</p> <p>1.4. Traditionele religies</p> <p>2. Vergelijkbare kenmerken van religies</p> <p>2.1. Geloof kenmerken</p> <p>2.1.1. God</p> <p>2.1.2. Heilig boek</p> <p>2.1.3. Profetie</p> <p>2.1.4. Hiernamaals</p> <p>2.2. Morele eigenschappen</p> <p>3. Milieubewustzijn bij religies.</p> <p>4. Interreligieuze Betrekkingen in de globaliserende wereld</p> <p><u>II. Het huwelijk in de Islam</u></p> <p>1. Positie van de vrouw in de islam</p> <p>2. Het belang van huwelijk in de islam</p> <p>3. Verschillende stadia van het huwelijk</p> <p>3.1. Het kiezen van een partner</p> <p>3.2. Aanzoek en acceptatie van huwelijk</p> <p>3.3. Het huwelijkscontract</p> <p>3.4. De verloving</p> <p>3.5. De huwelijksuiting</p> <p>3.6. Bruiloft</p> <p>4. Rechten en plichten</p> <p>4.1. Rechten van de echtgenote</p> <p>4.2. Rechten van de echtgenoot</p> <p>5. Rechten van het kind</p> <p>Echtscheiding</p>

Leerdomein: GODSDIENST EN CULTUUR

1ste graad		2de graad		3de graad	
1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar	1ste jaar	2de jaar
1 ^{ste} leerjaar	2 ^{de} leerjaar	3 ^{de} leerjaar	4 ^{de} leerjaar	5 ^{de} leerjaar	6 ^{de} leerjaar
<p><u>Onze godsdienst en cultuur</u></p> <p>1. De cultuur en de aspecten van cultuur</p> <p>2. De invloeden van de godsdienst op cultuur</p> <p>2.1. Onze religieus geïnspireerde taal</p> <p>2.2. Onze religieus geïnspireerde gewoonten en gebruiken</p> <p>2.3. Onze religieus geïnspireerde muziek</p> <p>2.4. Onze religieus geïnspireerde architectuur</p> <p>3. De islam geeft een waarborg op vrijheid van geweten en godsdienst</p>	<p><u>Religies en zijn universele adviezen</u></p> <p>1. Waarom is religie een universele waarheid?</p> <p>2. Waarom zijn er meerdere religies?</p> <p>3. Kennismaking met de grote hedendaagse religies</p> <p>3.1. Hindoeïsme en Boeddhisme</p> <p>3.2. Jodendom</p> <p>3.3. Christendom</p> <p>3.4. Islam</p> <p>4. Universele tips van de islam en de andere religies</p> <p>4.1. Eerlijkheid</p> <p>4.2. Schoonheid</p> <p>4.3. Vriendelijkheid en welwillendheid</p> <p>4.4. Respect voor ouderen, liefde voor jongeren</p> <p>4.5. Diervriendelijkheid</p> <p>4.6. Milieuvriendelijkheid</p> <p>4.7. Het vermijden van schadelijke gewoonten</p> <p>4.8. Anderen niet kwetsen</p> <p>4.8.1. Niet doden</p> <p>4.8.2. Niet stelen</p> <p>4.8.3. Geen valse getuigenis doen</p> <p>5. Wees tolerant tegenover andere religies</p>	<p><u>Hidjrī kalender en de feestdagen</u></p> <p>1. Hidjrī kalender</p> <p>2. De maanmaanden</p> <p>2.1. De feestdagen</p> <p>2.2. De feestdagen zijn onze gelukkige dagen</p> <p>2.3. Heilige dagen en nachten</p> <p>2.4. Andere belangrijke dagen</p> <p>2.4.1. Vrijdag is belangrijk voor alle moslims</p> <p>2.4.2. We verwelkomen Ramadan met enthousiasme en vreugde</p> <p>3. De Christelijke en de Joodse kalender met belangrijke data</p>	<p><u>Islam en wetenschap</u></p> <p>1. Verband tussen geloof en wetenschap</p> <p>2. Bronnen van kennis in Islam</p> <p>2.1. Het verstand</p> <p>2.2. De openbaring</p> <p>2.3. De zintuigen</p> <p>3. Islam promoot het gebruik van het verstand en wetenschap</p> <p>4. Islam steunt wetenschappelijk onderzoek</p> <p>5. Onderwijsinstanties in de islamitische beschaving</p> <p>6. Bijdrage van moslims aan wetenschap</p>	<p><u>Islam en esthetiek</u></p> <p>1. De maat en de harmonie in de universum</p> <p>2. Mens en esthetiek</p> <p>3. Koran en schoonheid</p> <p>4. Profeet Mohammed en zijn pracht</p> <p>5. Schoonheid in het leven</p> <p>5.1. schoonheid in woorden</p> <p>5.2. schoonheid in daden</p> <p>5.3. schoonheid in proces en product</p> <p>6. Esthetiek in de Islamitische beschaving</p> <p>6.1. Architectuur</p> <p>6.2. Literatuur/poëzie</p> <p>6.3. Muziek</p> <p>6.4. Kalligrafie, versiering en miniatuur</p>	<p><u>I. Bestaande religies en dezelfde kenmerken</u></p> <p>1. Een algemeen overzicht bij de bestaande religies</p> <p>1.1. Abrahamitische religies: Jodendom, Christendom en islam</p> <p>1.2. Indische religies: Hindoeïsme, Boeddhisme, Jāinisme, Sikh-isme</p> <p>1.3. Chinees en Japanse religies: Taoïsme, Confucianisme, Shintoïsme</p> <p>1.4. Traditionele religies</p> <p>2. Vergelijkbare kenmerken van religies</p> <p>2.1. Geloof kenmerken</p> <p>2.1.1. God</p> <p>2.1.2. Heilig boek</p> <p>2.1.3. Profetie</p> <p>2.1.4. Hiernamaals</p> <p>2.2. Morele eigenschappen</p> <p>3. Milieubewustzijn bij religies.</p> <p>4. Interreligieuze betrekkingen in de globaliserende wereld</p> <p><u>II. Het huwelijk in de Islam</u></p> <p>1. Positie van de vrouw in de islam</p> <p>2. Het belang van huwelijk in de islam</p> <p>3. Verschillende stadia van het huwelijk</p> <p>3.1. Het kiezen van een partner</p> <p>3.2. Aanzoek en acceptatie van huwelijk</p> <p>3.3. Het huwelijkscontract</p> <p>3.4. De verloving</p> <p>3.5. De huwelijksuiting</p> <p>3.6. Bruiloft</p> <p>4. Rechten en plichten</p> <p>4.1. Rechten van de echtgenote</p> <p>4.2. Rechten van de echtgenoot</p> <p>5. Rechten van het kind</p> <p>6. Echtscheiding</p>

5.1. HET EERSTE LEERJAAR VAN DE EERSTE GRAAD

Leerdomein	HOOFDSTUKKEN
Geloofsleer	<p><u>I. De geloofsfundamenten</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De betekenis en de waarde van het geloof: îmân 2. Geloofsfundamenten <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Het geloof in Allah 2.2. Het geloof in Zijn engelen 2.3. Het geloof in Zijn boeken 2.4. Het geloof in Zijn profeten 2.5. Het geloof in " qadâ' " en " qadar " 2.6. Het geloof in het hiernamaals 3. Doe°â' van âmantoe <p><u>II. Het geloof in de engelen en het hiernamaals</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De wereld van wezens 2. Het geloof in de engelen <ol style="list-style-type: none"> 2.1. De kenmerken en taken van de engelen 2.2. Het geloof in de engelen en hun bijdrage tot goede handelingen 3. Sommige gebruikelijke valse overtuigingen in de gemeenschap 4. Satan volgens de Koran <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Satan is het symbool voor het kwaad 4.2. De adviezen van de Koran voor het beschermen tegen het kwaad van satan 5. Geloof in het hiernamaals 6. Het einde van de wereld en de herrijzenis 7. De vergelding van de wereldse daden: hiernamaals 8. De invloed van het geloof in het hiernamaals op de handelingen <p style="text-align: center;">Soera an Nâs en betekenis</p>
Aanbidding	<p><u>I. De voornaamste gebeden</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De betekenis van doe°â' en aanbidding 2. Het gebed <ol style="list-style-type: none"> 2.1. De belangen van het gebed 2.2. Ik leer het gebed verrichten <ol style="list-style-type: none"> 2.2.1. De voorwaarden van het gebed (sjoerôet) 2.2.2. De onderdelen van het gebed (arkân) 2.2.3. Hoe een gebed verrichten? 2.2.4. Bijzondere richtlijnen tijdens het gebed 3. De moslims verzamelen zich bij de Ka°ba 4. De 5 zuilen van de islam <p><u>II. De maand ramadan en vasten als aanbidding</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De maand ramadan en het belang ervan 2. Wat is vasten? 3. De maand ramadan en de begrippen rond vasten <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Saĥôer, imsâk en İftâr 3.2. Moeqâbala 3.3. Tarâwîĥ-gebed 3.4. Fiĥra 4. Waarop moeten we letten tijdens het vasten? 5. Daden die het vasten breken 6. De verdiensten van het vasten voor mens en maatschappij 7. De vreugde van het Ramadanfeest <p style="text-align: center;">Sôera Mâ°ôen en haar betekenis</p>
Het leven van de profeet	<p><u>Mohammed als mens en profeet</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mohammed als mens 2. Mohammed als profeet

	<ul style="list-style-type: none"> 2.1. Mohammed is de laatste profeet 2.2. Mohammed is de uitlegger van de Koran 2.3. Mohammed is een waarschuwer voor de mensheid 2.4. Mohammed is een genade voor de mensheid 2.5. Mohammed is de vervolmaking van de goede zeden
Koran	<p><u>Het verstand en de kennis in de Koran</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Het belang van het verstand en zijn plaats in de religie t.o.v. verantwoordelijkheid 2. De Koran wil dat we ons verstand gebruiken 3. De Koran hecht belang aan juiste kennis 4. De middelen voor kennisverwerving volgens de Koran 5. Kennis voorkomt fanatisme
Zedelijkheid	<p><u>De slechte gewoonten volgens de islam</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Alcoholische dranken drinken 2. Druggebruik 3. Gokken 4. Hoe beginnen slechte gewoonten? 5. Hoe moeten we ons beschermen tegen slechte gewoonten en gedragingen? 6. Schade berokkenen aan anderen: mensenrechten
Godsdienst en cultuur	<p><u>Onze godsdienst en cultuur</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 1. De cultuur en de aspecten van cultuur 2. De invloeden van de godsdienst op cultuur <ul style="list-style-type: none"> 2.1. Onze religieus geïnspireerde taal 2.2. Onze religieus geïnspireerde gewoonten en gebruiken 2.3. Onze religieus geïnspireerde muziek 2.4. Onze religieus geïnspireerde architectuur 3. De islam geeft een waarborg op vrijheid van geweten en godsdienst

**Het eerste leerjaar
van de eerste graad**

-HOOFDSTUKKEN

-DOELSTELLINGEN

- DIDACTISCHE WERKVORMEN

-VERKLARINGEN

-BIJLAGEN

Leerdomein: GELOOFSLEER		Het eerste leerjaar van de eerste graad - 1	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
GELOOFSFUNDAMENTEN	I. Geloofsfundamenten 1. De betekenis en de waarde van het geloof: îmân 2. Geloofsfundamenten 2.1. Het geloof in Allah 2.2. Het geloof in Zijn engelen 2.3. Het geloof in Zijn boeken 2.4. Het geloof in Zijn profeten 2.5. Het geloof in qadâ' en qadar 2.6. Het geloof in het hiernamaals 3. Doe'â' van "âmantoe" <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; text-align: center; margin: 5px auto; width: fit-content;">Doelstellingen</div> Na dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen: 1. de waarde en betekenis van het geloof. 2. het bestaan van de Schepper vatten, uitgaande van de structurele orde van het universum. 3. de attributen van Allah oplijsten en verklaren. 4. met zorg goede daden verrichten omdat ze inzien dat de engelen te allen tijde met hen zijn. 5. de 4 heilige boeken van Allah kunnen opnoemen. 6. de liefde voor profeten voelen. 7. de geloofsfundamenten. 8. de "âmantoe - doe'â' "en de betekenis ervan.	<p> Wij maken een geloofsboom: er wordt een lijst gemaakt met de islamitische geloofsfundamenten en samen met de leerlingen wordt er een geloofsboom gemaakt op bord. (doelstelling 1)</p> <p> De reflectie van mijn geloof: met de leerlingen de reflectie bespreken van de dagdagelijkse geloofsfundamenten. (doelstelling 2)</p> <p> Alles in het universum is verbonden met elkaar: aan de leerlingen wordt gevraagd of ze voorbeelden kunnen geven van waargenomen gebeurtenissen en hun invloed op personen. (doelstelling 2)</p> <p> De betekenis van de verzen waarin de « dzâtî » en « soebôeti » attributen van Allah staan, worden op kartonnen bladen geschreven en verdeeld onder de leerlingen. (doelstelling 3).</p> <p> Mijn taak: deel aan jouw leerlingen de werkbladen uit waarop de namen van de engelen staan. Vraag aan hen of ze de naam/taak van deze engelen kunnen opschrijven.</p> <p> De Koran zegt: een leergesprek wordt gehouden met de leerlingen over het vers 177 uit soera al Baqara, waarin ons aanbevolen wordt om in de geloofsfundamenten te geloven. (doelstelling 7)</p> <p> Bij elkaar passen: aan de leerlingen wordt gevraagd om de tekst en betekenis van "âmantoe" te lezen. In een zak worden de kaarten gestopt waarop de woorden en betekenis van "âmantoe" afzonderlijk op staan. Nu wordt gevraagd of de leerlingen de woorden van "âmantoe" bij elkaar kunnen passen. (doelstellingen 1, 9 en 10)</p> <p> Acrostichon maken: de leerlingen worden in groepen verdeeld en er wordt hen gevraagd om een naamdicht te maken van "âmantoe". (doelstellingen 1-9)</p> <p>(Een acrostichon (ook: <i>naamdicht</i> of <i>lettervers</i>) is een gedicht waarvan bepaalde, meestal de eerste, letters van iedere regel of strofe, achter elkaar gelezen zelf ook een woord of zin vormen.</p>	<p>! De aan te leren belangrijke begrippen: geloof ('âmantoe), engel, boek, profeet, qadâ', qadar en hiernamaals.</p> <p> De aan te leren belangrijke waarden: geloven, trouw, loyaliteit.</p> <p> De aan te leren belangrijke vaardigheden: zichzelf kunnen uitdrukken, categoriseren, verband tussen oorzaak en gevolg bepalen, verbanden leggen, oordeelspatronen herkennen.</p> <p>Verklaringen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In dit hoofdstuk heeft men als doel dat de leerlingen de islamitische geloofsfundamenten in hun globale aspecten en in hoofdlijnen aanleren. Details worden vermeden. Met de leerlingen de islamitische geloofsfundamenten bespreken die reflecteren op hun dagelijks leven en het verschil tussen deze twee doen inzien. - Bij het verwezenlijken van de doelstellingen in dit hoofdstuk, kan men de gevoelservaringen van de leerlingen als ondersteuning gebruiken, zoals: nare levenservaring, onrecht of de ontwikkeling van het geloof in Allah m.b.t. vrees-trouw en hoop-hopeloosheid. - Wanneer de "reflecties van mijn geloof"-activiteit uitgevoerd wordt, krijgen de leerlingen hints en zullen misverstanden rechtgezet worden. - De tekst van "âmantoe" zal samen met de betekenis aangeleerd worden. <p> De 2de doelstelling van dit hoofdstuk met 4de doelstelling van de 4dejaarsklas van het hoofdstuk "heilige boeken kennen" en de 2de doelstelling van het hoofdstuk "de gezanten van Allah kennen", in verband brengen.</p> <p> In dit hoofdstuk kan men op de volgende manieren evalueren: mondelinge presentatie, werkbladen, kritiek en zelfevaluatieformulieren. Aan de leerlingen kan als prestatietaak gevraagd worden dat ze één van de geloofsfundamenten onderzoeken.</p>

Klas-schoolactiviteit
 Buitenschoolse activiteit!
 Waarschuwing
 Begrenzings
 Verbanden leggen in de les
 Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarden
 Toetsen/linken aan lesdoelstellingen
 Meting en evaluatie

Leerdomein: GELOOFSLEER		Het eerste leerjaar van de eerste graad - 2	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
GELOOF IN DE ENGELN EN HET HIERNAMAALS	<p>Geloof in de engelen en het hiernamaals</p> <ol style="list-style-type: none"> De wereld van wezens Geloof in de engelen <p>2.1. De kenmerken en taken van de engelen</p> <p>2.2. Het geloof in de engelen en hun bijdrage tot goede handelingen</p> <ol style="list-style-type: none"> Sommige gebruikelijke valse geloven in de gemeenschap De satan volgens de Koran <p>4.1. Satan is het symbool voor het kwaad</p> <p>4.2. De adviezen van de Koran voor het beschermen tegen het kwaad van de satan</p> <ol style="list-style-type: none"> Geloof in het hiernamaals Het einde van de wereld en de herrijzenis De vergelding van de wereldse daden: hiernamaals De invloed van het geloof in het hiernamaals op de handelingen <p style="text-align: center;">Sôera an Nâs en haar betekenis</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center; margin: 10px auto; width: fit-content;">DOELSTELLINGEN</div> <p>Na dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen;</p> <ol style="list-style-type: none"> de kenmerken van de wereldwezens m.b.v. voorbeelden verklaren door ze te categoriseren de kenmerken en de taken van de engelen opnoemen. inzien dat de engelen het symbool zijn van goedheid en schoonheid. inzien dat het geloof in de engelen een rol speelt bij het bijschaven van de handelingen. inzien dat vals geloof zoals waarzeggerij, toverij en magie een slechte invloed heeft op de gemeenschap. inzien dat de satan het symbool is voor het kwaad. uit de Koran de voorgeschreven raadgevingen opnoemen die relevant zijn om zich te kunnen beschermen tegen de satan. begrippen zoals hiernamaals, laatste dag en verrijzenis verklaren. begrippen zoals <i>hisâb</i>, <i>mizân</i>, hemel en hel verklaren a.d.h.v. voorbeelden uit de Koran het bestaan van het hiernamaals uitleggen. inzien dat de rechtvaardige, barmhartige en vergevingsgezinde eigenschap van Allah, verband houdt met het geloof in het hiernamaals. inzien dat het geloof in het hiernamaals een bijdrage levert aan de betekenis van het leven van een individu. a.d.h.v. voorbeelden uit het dagelijkse leven inzien dat de mens beloond wordt voor zijn goede daden en daardoor wordt aangespoord tot het verrichten van goede daden en het voorkomen van slechte. de soera an Nâs en de betekenis ervan. 	<p> Wij categoriseren: Van de leerlingen wordt gevraagd dat ze de wereldwezens in kaart brengen, categoriseren en hierover spreken (Doelstelling 1).</p> <p> Wereld van begrippen: werken rond de begrippen engel, satan, vals geloof, bijgeloof, hiernamaals, <i>hisâb</i>, <i>mizân</i>, hemel en hel m.b.v. een woordenboek. Deze begrippen met elkaar in verband brengen aan de hand van een schema (doelstellingen 2, 5, 6, 7, 8, 9 en 10).</p> <p> Het verschil van de mens: de verschillen tussen de kenmerken van de mens t.o.v. de engel en satan, die naar voren komen volgens de Koranverzen, klassikaal bespreken (Doelstelling 1).</p> <p> Een engel van een mens: de kenmerken en taken van de engelen klassikaal bespreken en schematiseren, vertrekkend van de uitdrukking "een engel van een mens" (Doelstellingen 2,3 en 4).</p> <p> O wee! Materialen verzamelen over de foute gebruiken van de gemeenschap die schade toebrengen aan individu en gemeenschap. Discussiëren over de oorzaken en gevolgen van de toelucht van de mensen tot deze gebruiken (Doelstelling 6 en 7).</p> <p> Waarom is het zo ver gekomen dat hij het symbool van het kwaad is geworden? De leerkracht projecteert de verzen over de satan op het bord en vraagt naar de mening van de leerlingen waarom de satan het symbool van het kwaad is geworden (Doelstelling 8).</p> <p> We zullen zeker beloond worden: een leergesprek wordt gehouden over de beloning van onze goede daden op dit wereldse leven (Doelstelling 13).</p> <p> Wij schrijven een opstel: een opstelactiviteit over het geloof in het hiernamaals en de verdiensten voor het individu of de invloeden op de daden van de mens (doelstelling 12).</p> <p> Hoofdgedachte: een leergesprek met de leerlingen wordt gehouden over de betekenis van sôera an Nâs (Doelstelling 14).</p>	<p>! In het gehele hoofdstuk wordt er stilgestaan bij de verdiensten van de godsdienst aan het leven van de mens en de relatie geloof-daad. De leerlingen doen begrijpen dat de islam afstand neemt van bijgeloof en dat het een universele godsdienst is die strookt met het verstand.</p> <p>! Met een wetenschappelijke benadering zullen de foute en onvolledige kennis van de leerlingen over dit hoofdstuk, onder handen genomen worden.</p> <p>! Het aanleren van de belangrijkste waarden: wetenschap en verantwoordelijkheid</p> <p>! Het aanleren van de belangrijkste vaardigheden: kritisch denken, het gebruik van de Koranvertaling en de opvatting over onderzoek, plaats, tijd en chronologie.</p> <p> In dit hoofdstuk kan men op de volgende manieren evalueren: open vragen, meerkeuzevragen, invuloefeningen, boomschema, werken met woordenboek, mondelinge en schriftelijke presentatie, werkbladen, anekdote, prestatiegerichte evaluatie en zelfevaluatieschaal.</p>

Klas-schoolactiviteit
 Buitenschoolse activiteit
! Waarschuwing
 Begrenzingen
↔ Verbanden leggen in de les
 Relateren aan de overige lessen
† Persoonlijke vaardigheden en waarden
 Toetsen/linken aan lesdoelstellingen
 Meting en evaluatie

O WEE!

VAK	: ISLAM
JAAR	: 1ste
LESUUR	: 50 min.
LEERDOMEIN	: GELOOFSLEER
HOOFDSTUK	: GELOOF IN DE ENGELN EN HET HIERNAMAALS
DOELSTELLINGEN	inzien dat vals geloof zoals waarzeggerij, toverij en magie een slechte invloed heeft op de gemeenschap.
BASISVAARDIGHEDEN:	kritisch denken, onderzoek, het gebruik van de Koranvertaling
BRONNEN	: Koranvertaling
MATERIALEN	: Projectie, tekst- en beeldmateriaal

VER-LOOP

- In de laatste les wordt aan de leerlingen gevraagd om tekst- en beeldmaterialen te verzamelen die vals geloof en bijgeloof inhouden, zoals van de doden (heiligen) wat wensen d.m.v. offers te brengen of linnen vast te maken aan de boom..
  1. Over de gebrachte materialen denken de leerlingen na en geven hun mening.
  2. Na de gesprekken worden aan de leerlingen de onderstaande vragen gesteld om hen te laten discussiëren en te doen inzien dat valse geloofsovertuigingen invloed hebben op het individu en de gemeenschap.
    - Om welke redenen wenden mensen zich tot deze onjuiste gebruiken?
    - Op welke manier manifesteren zich de negatieve invloeden van valse geloofsovertuigingen bij het individu en de gemeenschap?
    - Hoe benadert de islam de valse geloofsovertuigingen?
    - Welke preventieve maatregelen kan men treffen om de valse geloofsovertuigingen tegen te houden?
  3. Na de leergesprekken en discussies, worden er 5 principes gevraagd aan de leerlingen. Deze principes hebben betrekking op de invloeden van de valse geloofsovertuigingen op het individu en de gemeenschap.

Leerdomein: AANBIDDING		Het eerste leerjaar van de eerste graad - 3	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
DE VOORNAAMSTE GEBEDEN	<p><u>I. De voornaamste gebeden</u></p> <p>1. De betekenis van doe°â' en aanbidding</p> <p>1. Het gebed.</p> <p>1.1. De belangen van het gebed</p> <p>1.2. Ik leer het gebed verrichten</p> <p>1.2.1. De voorwaarden van het gebed (sjoerôet)</p> <p>1.2.2. De delen van het gebed (arkân)</p> <p>1.2.3. Hoe een gebed verrichten?</p> <p>1.2.4. Bijzondere richtlijnen tijdens het gebed.</p> <p>2. De moslims verzamelen zich bij de Ka°ba</p> <p>3. De 5 zuilen van de islam.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center; margin: 10px 0;">DOELSTELLINGEN</div> <p>Na dit hoofdstuk kunnen de leerlingen;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. inzien dat de doe°â' een aanbidding is en alleen aan Allah gericht kan zijn. 2. de waarde van het gebed verwoorden. 3. de rituele wassingen woedôe' en ghoesl beschrijven en ze toepassen. 4. de betekenis van Ka°ba uitleggen. 5. Adzân en iqâma opzeggen. 6. het gebed verrichten. 7. inzien dat het verzamelen rond de Ka°ba in de bedevaartperiode een solidariteitsbijdrage levert. 8. de 5 zuilen van de islam opsommen. 	<p> Doe°â'-doos: Men vormt groepen. Elke groep stelt een doe°â' op en werpt deze in de doos. Waarom en tot wie men een doe°â' verricht en welke de verdiensten zijn, wordt uitgevist met behulp van de getrokken doe°â'. (1. doelstelling)</p> <p> Wat heeft hij precies gedaan? : Een video van woedôe' wordt getoond. De leerlingen nemen nota's en hen wordt ook gevraagd om het toe te passen. (3. doelstelling)</p> <p> Ka°ba als gebedsrichting: de leerkracht schrijft vers 144 uit soera al Baqara op het bord en houdt een studie over dit begrip. Later zal er dan een brainstorm gehouden worden over hoe de gebedsrichting bepaald wordt. Met behulp van een kompas vinden de leerlingen de gebedsrichting. (4. doelstelling)</p> <p> Rollenspel: Aan elke leerling wordt de rol gegeven om een gebedshouding te spelen. Deze leerling vertelt en speelt zijn rol/gebedshouding. Ten slotte kan de klas de gemixte rollen/gebedshoudingen gaan rangschikken. (6. doelstelling)</p> <p> Wil je naar mij kijken? De leerlingen worden in 5 groepen verdeeld. Elke groep wordt 1 gebed toegewezen. Een groepsleider wordt telkens verkozen. Deze groepsleider gaat uiteindelijk het gebed van hun groep tonen aan de rest van de klas. (6. doelstelling)</p> <p> / Laat ons ontmoeten bij de Ka°ba: Een maquette van de Ka°ba wordt naar de klas gebracht. De leerlingen, die elk een verschillend islamitisch land vertegenwoordigt, komen rond de Ka°ba-maquette verzamelen. Op deze manier delen zij met hun vrienden hoe mooi dat (de solidariteit) kan zijn. (7. doelstelling)</p> <p> De islam is gebaseerd op 5 grondslagen: De Djibril-hadîs (Moeslim, imân, 8) wordt aan de leerlingen voorgelezen en een leergesprek volgt. Later gaan de leerlingen, op basis van deze hadîs, tekeningen moeten maken die de zuilen van de islam voorstellen. (8. doelstelling)</p>	<p>! De aan te leren belangrijke begrippen: Doe°â', as-salâtoe, woedôe', ghoesl, qibla, rak°a, haddj, Ka°ba.</p> <p>† De aan te leren belangrijke waarden:, solidariteit, ondersteuning, altruïsme, oprechtheid, verantwoordelijkheid.</p> <p>‡ De aan te leren belangrijke vaardigheden: conclusies trekken, het verstrekken van ruimte voor onderzoek, wederzijdse afhankelijkheid.</p> <p>Verklaringen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In dit hoofdstuk krijgen de leerlingen inzicht in de relatie tussen geloof en aanbidding. - Gedurende dit hoofdstuk zal het principe « alle activiteiten van de mens zijn een aanbidding, zolang het uit een dienst voor Allah bestaat » onderstreept worden. Er wordt aandacht gevestigd op de trends van de leerlingen en de invloeden van aanbidding op hun gedrag. - Voor de doelstellingen uit dit hoofdstuk maakt men gebruik van de visueel didactische materialen en concrete ervaringen van de leerlingen - Voor de zesde doelstelling zullen enkel de 5 dagelijkse gebeden onderricht worden. - Voor de zevende doelstelling worden niet de details van de bedevaart maar wel de aspecten van eenheid, samenhang, solidariteit en ondersteuning aangehaald. <p> In dit hoofdstuk kan op deze wijze geëvalueerd worden: rollenspel, groepswork, werken rond begrippen, werkbladen, mondelinge presentatie, visualisatie en peerevaluatie. Aan de leerlingen kan ook gevraagd worden om te onderzoeken in welke mate de aanbiddingen een invloed heeft op het solidariteitsgevoel tussen mensen. Of een onderzoek in krantenartikels die prestatiegerichte evaluatie omvat.</p>

Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit **!** Waarschuwing Begrenzungen Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meting en evaluatie

Leerdomein: AANBIDDING		Het eerste leerjaar van de eerste graad - 4	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
DE MAAND RAMADAN EN DE VASTENAANBIDDING	<p><u>De maand ramadan en de aanbidding met vasten</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De maand ramadan en haar belang 2. Wat is vasten? 3. De maand ramadan en de begrippen rond vasten <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Saḥôer, Imsâk en Ifṭâr 3.2. Moeqâbala 3.3. Tarâwîh-gebed 3.4. Fiṭra 4. Op wat moeten we letten tijdens het vasten? 5. Daden die het vasten breken 6. De verdiensten van het vasten aan mens en maatschappij 7. De vreugde van het Ramadanfeest Sôera al-Mâ°oen en haar betekenis <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Na dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het belang van de maand ramadan en wat haar zo belangrijk maakt . 2. omschrijven wat vasten is en waarom men vast. 3. de betekenis van de begrippen saḥôer, imsâk, ifṭâr, moeqâbala, tarâwîh-gebed en fiṭra. 4. a.d.h.v. voorbeelden uitleggen dat de vastende persoon rekening moet houden met een aantal zaken. 5. de daden die het vasten breken specificeren. 6. voorbeelden geven uit hun leefwereld waarbij het vasten voordelen opbrengt aan mens en maatschappij. 7. uitleggen dat de aanbidding door te vasten een invloed heeft op de wil en het gedrag van de persoon die vast. 8. hun mening en gevoelens delen m.b.t. de maand ramadan en het feest. 9. sôera al-Mâ°oen en haar betekenis van buiten kunnen opzeggen. 	<p> Welkom “soeltân van 11 maanden”: Van de leerlingen wordt gevraagd om spreuken te verzamelen die in hun cultuur het belang van de maand ramadan aantonen. Hierover volgt een leergesprek. (doelstelling 1).</p> <p> Woordenjacht: Op welke woorden en begrippen komt men als men aan de maand ramadan denkt? Deze worden op het bord geschreven (doelstelling 3)</p> <p> Onderzoek naar hun betekenissen: na de activiteit “woordenjacht”, worden de naar voren gekomen begrippen zoals het vasten (ṣawm), saḥôer, imsâk, ifṭâr, moeqâbala, tarâwîh-gebed en fiṭra opgezocht in het woordenboek (doelstelling 3)</p> <p> Het vasten is een schild: De ḥadîs “Het vasten is een schild...” wordt op het bord geschreven/gereflecteerd. Rond deze ḥadîs houdt men een debat over het waarom van het vasten. De besluiten worden in een lijst opgesteld. (doelstellingen 1 en 2)</p> <p> Alles heeft een reden/regel: De zaken waar men op moet letten tijdens het vasten en de daden die het vasten breken, worden samen gedeeld met een presentatie. (doelstelling 4).</p> <p> Wat het ons opbrengt: In een schema wordt weergegeven wat de bijdragen zijn van de Ramadan en het vasten aan mens en maatschappij. (doelstelling 6).</p> <p> Hoofdgedachte: De betekenis van Sôera al-Mâ°oen wordt samen met de leerlingen besproken (9. doelstelling).</p>	<p> In dit hoofdstuk worden de onderwerpen begrensd met de maand ramadan, haar belang en vastenbegrippen zoals saḥôer, imsâk, fiṭra en dergelijke meer.</p> <p>! Tijdens dit hoofdstuk maakt men gebruik van de concrete ervaringen van de leerlingen. De plaats en het belang van de vastenmaand ramadan en haar sociale eenheid en solidariteit zal benadrukt worden. De aandacht wordt gevestigd op de ontwikkeling van het gedrag door het vasten.</p> <p>! Aanleren van de belangrijkste waarden: ondersteuning, solidariteit, eenheid, band, vriendschap, broederschap en verantwoordelijkheid.</p> <p>! Aanleren van de belangrijkste vaardigheden; onderzoek, contact en empathie, sociale participatie, Koranvertaling raadplegen, plaats, tijd en chronologie opsporen.</p> <p> In dit hoofdstuk kan men op de volgende manieren evalueren: discussie, open vragen, matching vragen, meerkeuzevragen, invulvragen, woordenboekactiviteit, boomschema, mondelinge en schriftelijke overhoring, anekdote, werkbladen, portfolio en gesprek.</p>

Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit **!** Waarschuwing Begrenzingsen Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meting en evaluatie

ONDERZOEK NAAR HUN BETEKENIS

VAK	: ISLAM
JAAR	: 1 ^{ste}
LESUUR	: 50 min.
LEERDOMEIN	: Aanbidding
HOOFDSTUK	: DE MAAND RAMADAN EN VASTENAANBIDDING
DOELSTELLINGEN	: de betekenis van de begrippen sa<u>h</u>ôer , imsâk , iftâ<u>r</u> , moeqâbala , tarâw<u>h</u>-gebed en fi<u>tr</u>a kunnen zeggen.
BASISVAARDIGHEDEN:	onderzoek, contact en empathie
MATERIALEN	: werkbladen, overheadprojector, acetaten

VERLOOP

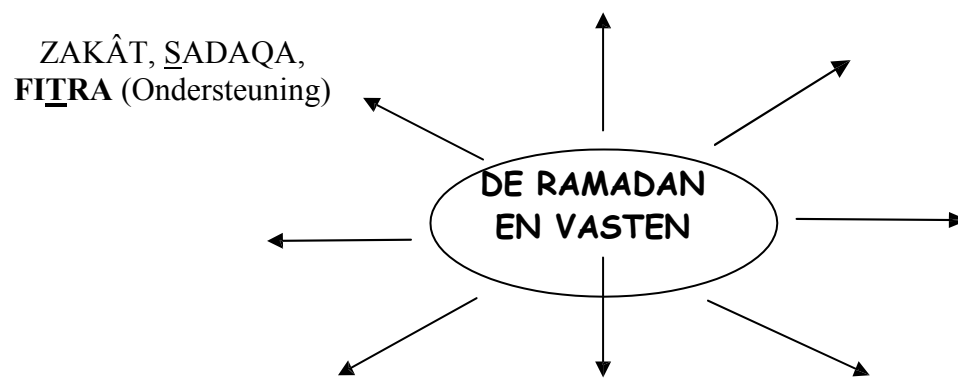
1. De begrippen rond vasten worden één voor één op het bord geschreven.
2. Aan de leerlingen wordt gevraagd wat ze weten over de opgeschreven begrippen.
3. Over dezelfde begrippen wordt een studie gemaakt m.b.v. het woordenboek.
Aan de leerlingen wordt nu gevraagd om zelf de begrippen te definiëren in eigen woorden.

BEOORDELING

- De werkbladen in bijlagen 1 en 2 worden beoordeeld.

WERKBLAD

Hieronder vind je een schema over de maand ramadan en het vasten. De lege plaatsen worden aangevuld met begrippen over deze maand en het vasten.

WERKBLAD

1. Schrijf onderaan (W) voor de stellingen die waar zijn en een (O) voor de stellingen die onwaar zijn

(.....) **Imsâk**, is de begintijd van het vasten.

(.....) **Iftâr**, is het synoniem voor **sahôer**.

(.....) Na de **imsâk** vermijd je de daden die het vasten breken.

(.....) Het breken van het vasten wordt **sahôer** en de tijd voor deze wordt **sahôertijd** genoemd.

2. De woorden die zich tussen haakjes bevinden, worden op een gepaste manier ingevuld in de lege plaatsen in onderstaande zinnen. (**aanbreken, sahôer, imsâk, tussen, opstaan, momenten**)

1. Zij die gaan vasten, staan op tijd voor de **sahôer** om de .....maaltijd te nemen.
2. De **sahôer**maaltijd die men neemt voor het vasten, duurt tot de .....
3. De tijd van **sahôer** ligt ..... de tweede helft van de nacht en de **imsâk**.
4. **Imsâk** is de tijd van het ..... van de dageraad.
5. Men kan ook vasten , zonder te hoeven ..... voor de **sahôer**.
6. Eén van de ..... waarop de smeekbeden worden verhoord, is die van de **sahôer**.

BIJLAGE 3

WERKBLAD

In het onderstaande puzzelraster van “woordenjacht” probeer je de woorden te vinden die met de ramadan en het vasten te maken hebben.

Maak een overzicht van de gevonden woorden.

R	O	M	S	A	D	A	Q	A	R	F	O
A	R	C	D	Y	T	O	I	I	L	I	S
M	O	E	Q	A	B	A	L	A	S	T	T
A	E	M	D	C	A	N	T	T	V	R	A
D	C	T	S	A	H	O	E	R	R	A	R
A	F	D	L	A	T	Y	R	R	S	B	A
N	E	M	I	F	T	A	R	S	A	C	W
I	E	H	O	V	L	Z	I	U	B	D	I
R	S	M	I	M	S	A	K	C	R	M	E
S	T	A	D	F	J	K	L	K	T	R	H
L	M	G	H	Z	I	Y	A	E	E	T	R
K	O	R	A	N	T	F	I	D	Y	A	I

RAMADAN   KORAN   SADAQA   MOEQABALA   FITRA   SAHOER
 FIDYA   TARAWIEH   IMSAK   IFTAR   FEEST   SABR

ALLES HEEFT EEN REDEN/REGEL

VAK	: ISLAM
JAAR	: 1 ^{ste}
LESUUR	: 50 min.
LEERDOMEIN	: Aanbidding
HOOFDSTUK	: DE MAAND RAMADAN EN VASTENAANBIDDING
DOELSTELLINGEN	: Met voorbeelden kunnen uitleggen waarop de vastende persoon dient te letten. Hij geeft de daden aan die het vasten breken.
BASISVAARDIGHEDEN:	onderzoek, gebruik maken van Koranvertaling, plaats, tijd en chronologie opsporen, contact en empathie
MATERIALEN	: overheadprojector, acetaten, projectie

VERLOOP

1. Lees de volgende tekst voor aan de leerlingen:

“Bij het functioneren van het universum is er een wetmatigheid. De beweging van de aarde, maan en zon, het regenen, het elkaar volgen van de seizoenen zijn gebonden aan een wetmatigheid. Ook de mens kent in zijn leven wetmatigheden, bijvoorbeeld: in het verkeer, in sociale relaties, tijdens sportactiviteiten. Op dezelfde manier zijn er regels en wetmatigheden bij het uitvoeren van aanbiddingen. Bijvoorbeeld: een wassing nemen voor het gebed, *ihrâm*kleedij aandoen voor de *tawâf* van de Ka^oba, een bepaalde rijkdom bezitten voor zakât. Zo ook zijn er regels en wetmatigheden voor de uitvoering van het vasten.

2. Stel de volgende vragen aan de leerlingen:

- Waarom moeten we ons houden aan regels?
- Welke regels kunnen we ons herinneren m.b.t. aanbidding?
- Welke zaken zijn nodig voor het vasten?
- In welke gevallen en waarom mag het vasten gebroken worden?

BEOORDELING

- Beoordeel de werkbladen na ze gecontroleerd te hebben.

WERKBLAD

1. Schrijf onderaan (W) voor de stellingen die waar zijn en een (O) voor de stellingen die onwaar zijn

(.....) Bewust wat eten en drinken breekt het vasten niet.

(.....) Roken, medicijnen innemen, mondvul overgeven breekt het vasten niet.

(.....) Voor het vasten spreekt men de “niyya” uit.

(.....) Een begonnen vasten bewust breken zonder dwang, is een zonde.

(.....) Uit vergeetachtigheid iets eten of drinken, breekt het vasten.

(.....) Als vastenden kunnen we af en toe roddelen en aan achterklap doen.

(.....) De beloning van het vasten krijgt men van Allah.

(.....) Als vastende een bad nemen, zal het vasten niet breken.

Leerdomein: HET LEVEN VAN DE PROFEET		Het eerste leerjaar van de eerste graad - 5	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
MOHAMMED ALS MENS EN PROFEET	<p><u>Mohammed (°a.s.) als mens en profeet</u> Mohammed als mens Mohammed als profeet 2.1. Mohammed is de laatste profeet 2.2. Mohammed is de uitlegger van de Koran 2.3. Mohammed is een waarschuwer voor de mensheid 2.4. Mohammed is een genade voor de mensheid 2.5. Mohammed is de vervolmaking van goede zeden</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Na dit hoofdstuk kennen/kunnen de leerlingen; 1. inzien dat Mohammed net zoals wij een mens was, door voorbeelden te geven van Koranverzen. 2. inzien dat het ontvangen van de openbaring van Allah Mohammed zo bijzonder maakte ten opzichte van de andere mensen. 3. voorbeelden geven uit Koranverzen aangaande de hoedanigheid van Mohammed als profeet. 4. inzien dat het één van de taken van Mohammed was om de Koran uit te leggen. 5. inzien dat het de taak was van Mohammed om de mensen te waarschuwen en te verlichten tegen het gebruik van onderdrukking en tirannie. 6. inzien waarom Mohammed voor de mensheid als genade is gestuurd. 7. hun eigen gedragingen toetsen aan die van Mohammed (°a.s.)</p>	<p> Zijn onderscheid: Van de leerlingen wordt gevraagd een onderzoek te doen over de bijzonderheden van Mohammed als mens en als profeet. Na het onderzoek worden zijn bijzonderheden in een schema gezet. (doelstellingen 1 en 2).</p> <p> Indien ik het was: Uit de voorbeeldgedragingen van Mohammed wordt er één uitgepikt. Aan de hand van een leergesprek met de leerlingen zullen hier principes uit gehaald worden. (doelstelling 7)</p> <p> Wij vinden een gedicht: Van de leerling wordt gevraagd om een gedicht te vinden over Mohammed. Dan volgt een leergesprek over dit gedicht. (doelstellingen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7).</p> <p> “Er is geen dwang in godsdienst.” Er wordt gesproken over de verzen die de taak van Mohammed als waarschuwer en verlichter omschrijven als zijnde geen dwang of druk te hanteren bij het brengen van de islamboodschap. (doelstelling 5).</p> <p> Ik bezit ook: Het gedrag van Mohammed t.o.v. een bepaalde gebeurtenis wordt op het bord weergegeven. Van de leerlingen wordt nu gevraagd om principes te halen uit dit voorbeeld. Wat zouden de leerlingen gedaan hebben in eenzelfde omstandigheden. Zij vergelijken die met het gedrag van de profeet. (doelstelling 7).</p>	<p> In dit hoofdstuk worden de onderwerpen begrensd met de hoedanigheid van Mohammed als mens en profeet, door de Koran als basis te nemen.</p> <p>! Met een wetenschappelijke benadering zal de foute en onvolledige kennis van de leerlingen over Mohammed (°a.s.) onder handen genomen worden. In het proces van onderwijzen worden aan de leerlingen concrete voorbeelden gegeven over zijn zedelijk karakter. De aandacht wordt gevestigd op het doel van het zenden van de laatste profeet Mohammed, nl. zorgen dat de mens zichzelf, zijn omgeving, leven, bestaan en Allah juist leert kennen, kortom een wezen van zeden wordt.</p> <p>In het hoofdstuk wordt stilgestaan bij de gedragingen van Mohammed op plaatselijk en wereldlijk vlak, en hoe we hier een voorbeeld aan kunnen nemen.</p> <p>! Aanleren van de belangrijkste waarden: wetenschap, verantwoordelijkheid, betrouwbaarheid, genade, moed, geduld en rechtvaardigheid.</p> <p>! Aanleren van de belangrijkste vaardigheden; onderzoek, probleem oplossen, juist, mooi en invloedgevend taalgebruik, gebruik van de Koranvertaling, plaats, tijd en chronologie opsporen, verandering en continuïteit opsporen.</p> <p> In dit hoofdstuk kan men op de volgende manieren evalueren: discussie, open vragen, expositie, mondelinge en schriftelijke expressie, prestatiegerichte en peerevaluatie.</p>

 Klas-schoolactiviteit
  Buitenschoolse activiteit
 ! Waarschuwing
  Begrenzingen
 ⇄ Verbanden leggen in de les
  Relateren aan de overige lessen

 Persoonlijke vaardigheden en waarden
  Toetsen/linken aan lesdoelstellingen
  Meting en evaluatie

INDIEN IK HET WAS

VAK: JAAR: LESUUR: LEERDOMEIN: HOOFDSTUK: DOELSTELLINGEN: BASISVAARDIGHEDEN:	ISLAM 1 ^{ste} 50 min. HET LEVEN VAN DE PROFEET MOHAMMED (°a. s.) ALS MENS EN PROFEET Evalueert zichzelf door zijn eigen handelingen te toetsen aan die van Mohammed t.o.v. bepaalde situaties Onderzoek, probleem oplossen, contact en empathie, verandering en continuïteit opsporen
---	---

VERLOOP

“De profeet Mohammed werd in vertrouwen genomen door alle mensen, zowel degene die geloofden in zijn profetschap als zij die niet geloofden. Daarom vertrouwden de mensen hem hun belangrijke bezittingen toe. Want de profeet respecteerde het toevertrouwde en wist het te beschermen. Toen hij de Hidjra van Mekka naar Medina wou doen, had hij ook bezittingen van de Mekkanen in bewaring. Maar die nacht moest hij Mekka verlaten. Hij had geen tijd om de toevertrouwde zaken terug te bezorgen. Daarbij zou zijn hidjra uitkomen als hij die bezittingen terugbracht. Van zijn hidjra mochten de Mekkanen niets afweten. Want ze hadden gepland om hem te vermoorden. Maar verraad plegen aan hun goederen kon hij ook niet doen. Daarom bedacht Mohammed de volgende oplossing:.....”

1. De bovenstaande tekst wordt gereflecteerd op het bord. De leerlingen lezen deze een paar keer
2. Vragen hierover worden aan de leerlingen gesteld:
  - Waarom vertrouwden de Mekkanen hun bezittingen aan Mohammed (°a.s.)?
  - Welk voorbeeldig gedrag van Mohammed (°a.s.) wordt onderstreept in de tekst?
  - Welk verband bestaat er tussen de betrouwbaarheid van Mohammed (°a.s.) en het beschermen van de toevertrouwde zaken?
  - Welke situatie brengt Mohammed (°a.s.) in problemen?
3. Stel de volgende vraag aan de leerlingen: “Hoe zou Mohammed (°a.s.) gereageerd hebben op deze situatie ?” .
Laat de leerlingen hun antwoorden opschrijven en achteraf zo veel mogelijk aan het woord komen.
4. Vraag aan de leerlingen : “Wat zou jij gedaan hebben in zo’n situatie ?”
5. Bepaal met de leerlingen vanuit deze gebeurtenis de voorbeeldige daden van Mohammed (°a.s.).

BEOORDELING

ZIJN ONDERSCHIED

VAK:	ISLAM
JAAR:	1 ^{ste}
LESUUR:	50 min.
LEERDOMEIN:	HET LEVEN VAN DE PROFEET
HOOFDSTUK:	MOHAMMED (°a.s.) ALS MENS EN PROFEET
DOELSTELLINGEN:	-A.h.v. voorbeelden van Koranverzen kunnen zeggen dat Mohammed net zoals wij een mens was. -Kunnen zeggen dat wat Mohammed zo bijzonder maakte van de andere de mensen, het ontvangen van de openbaring van Allah is.
BASISVAARDIGHEDEN:	Onderzoek, probleem oplossen, Koranvertaling raadplegen
BRONNEN:	Koranvertaling
MATERIALEN:	Werkblad

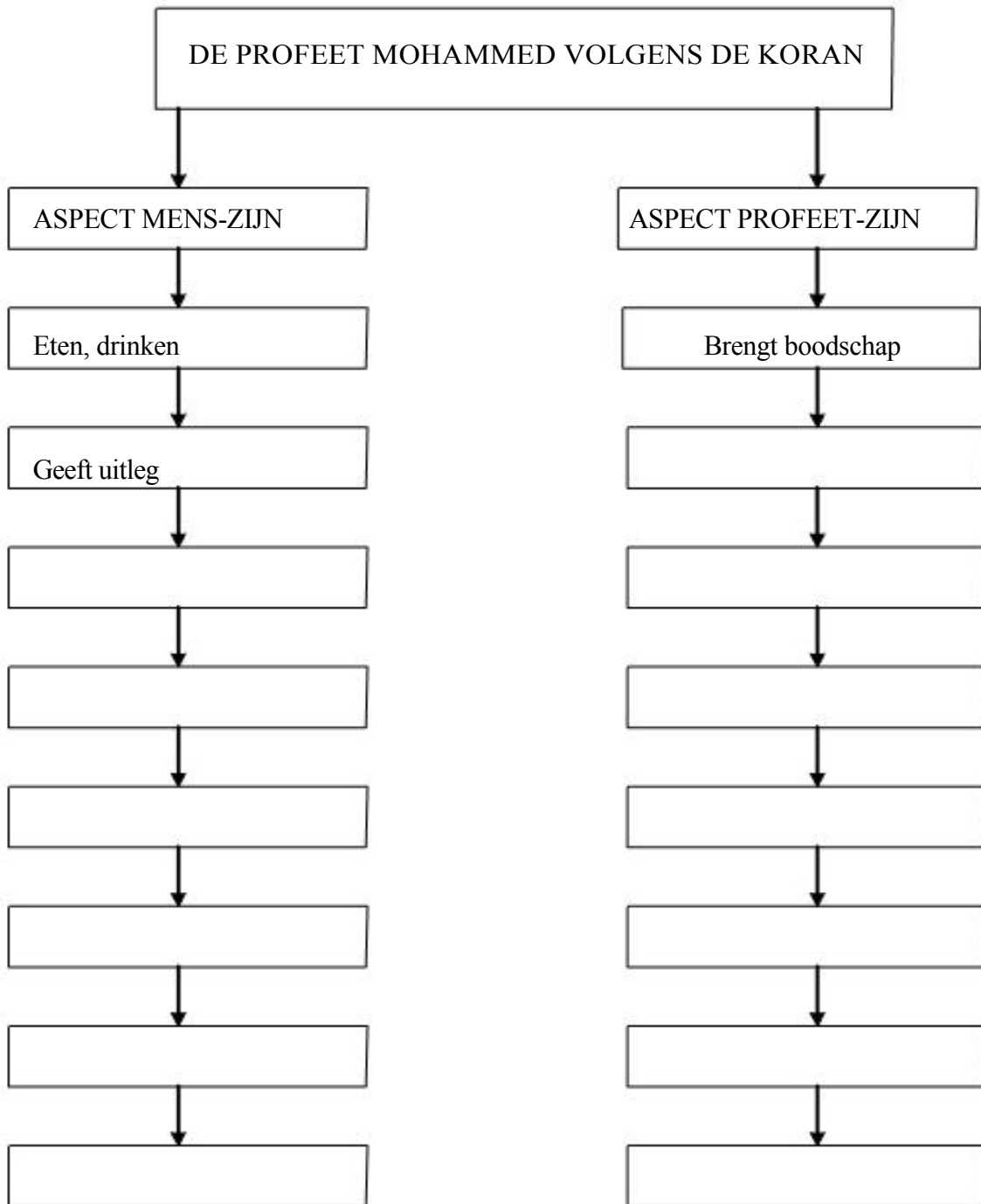
VERLOOP

1. Vorm 2 groepen leerlingen. De eerste groep vindt de verzen uit de Koranvertaling die duiden op het aspect mens van Mohammed en de tweede groep op het aspect profeet.
2. De gevonden verzen worden op bord gebracht en de onderstaande vragen worden gesteld:
  - Waarom benadrukken deze verzen het aspect mens-zijn van Mohammed?
  - Welke redenen zouden er zijn voor de keuze van een mens als profeet?
  - Hoe wordt de relatie mens-profeet uitgedrukt in deze Koranverzen?
  - Welke taken hebben de profeten gekregen?
3. M.b.v. een boomschema, gaan de leerlingen de aspecten van Mohammed als mens en profeet indelen (hierbij wordt gebruik gemaakt van het werkblad in bijlage)

BEOORDELING

- Beoordeel de werkbladen na ze gecontroleerd te hebben.

WERKBLAD

Leerdomein: KORAN		Het eerste leerjaar van de eerste graad - 6	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
VERSTAND EN KENNIS IN DE KORAN	<p><u>Verstand en kennis in de Koran</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het belang van het verstand en haar plaats in de religie t.o.v. verantwoordelijkheid 2. De Koran wil dat we ons verstand gebruiken. 3. De Koran hecht belang aan juiste kennis. 4. De middelen voor kennisverwerving volgens de Koran. 5. Kennis voorkomt fanatisme <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Na dit hoofdstuk kennen/kunnen de leerlingen;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het belang inzien van het intellect in het begrijpen van de godsdienst. 2. voorbeelden geven van het feit dat de Koran belang hecht aan het gebruiken van het verstand. 3. voorbeelden geven uit Koranverzen dat de Koran juiste kennis aanmoedigt. 4. inzien dat volgens de Koran de openbaring, het verstand en de zintuigen de middelen zijn voor kennisverwerving. 5. de betekenis van fanatisme en het gevaar ervan uitleggen 6. inzien dat juiste kennis fanatisme voorkomt. 	<p> Godsdienst roept op tot hen met verstand: de hadîs “Hij wie geen verstand heeft, heeft geen godsdienst”, wordt op het bord geschreven. Er wordt hierover een debat gestart. (doelstelling 1).</p> <p> Wat over het verstand gezegd wordt: een onderzoek wordt verricht in het gebruik van het verstand en haar functies in spreekwoorden, uitdrukkingen, gezegden en liederen. (doelstelling 1).</p> <p> Denken jullie dan niet na? De vertaling van de Koranverzen die het belang van het verstand en het overdenken aangeven, worden op het bord geschreven/gereflecteerd. Een debat over de waarde van het denken kan gestart worden. (doelstelling 2)</p> <p> Opgepast voor fanatisme! Citaten (en hadîs) over godsdienstmisbruik en fanatisme worden opgezocht en met elkaar gedeeld in de klas. (doelstelling 5 en 6)</p>	<p> In dit hoofdstuk worden de onderwerpen begrensd met : het verstand in de Koran, het gebruik van het verstand, de kennis en haar belang, de middelen om deze te verwerven.</p> <p>! Gedurende dit hoofdstuk zal benadrukt worden dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de islam niet bestaat uit droge gegevens en wuft (oppervlakkige gedragingen) maar net een godsdienst wil zijn van leven en progressie. In dit kader wordt het belang van het verstand en haar gebruik met de juiste verwervingsmiddelen onderstreept, om tot de productie van kennis te kunnen komen. Op deze manier zullen er leeractiviteiten gepland worden om de leerlingen een besef bij te brengen over het voor ogen houden van wetenschappelijke gegevens, levenslang leren en produceren. ! Aanleren van de belangrijkste waarden : wetenschap, academische oprechtheid, verantwoordelijkheid en vlijtigheid. ! Aanleren van de belangrijkste vaardigheden; kritisch denken, probleem oplossen, Koranvertaling raadplegen, verandering en continuïteit opsporen. <p> In dit hoofdstuk kan men op de volgende manieren evalueren: debat, open vragen, mindmap, onderzoek- en werkbladen, schriftelijke en mondelinge uitleg/voordracht, tentoonstelling en prestatiegerichte evaluatie.</p>

 Klas-schoolactiviteit
  Buitenschoolse activiteit
 ! Waarschuwing
  Begrenzingen
 ⇄ Verbanden leggen in de les
  Relateren aan de overige lessen

 Persoonlijke vaardigheden en waarden
  Toetsen/linken aan lesdoelstellingen
  Meting en evaluatie

DENKEN JULLIE DAN NIET NA?

VAK	: ISLAM
JAAR	: 1 ^{ste}
LESUUR	: 50 min.
LEERDOMEIN	: KORAN
HOOFDSTUK	: VERSTAND EN KENNIS IN DE KORAN
DOELSTELLINGEN	: voorbeelden geven over het feit dat de Koran belang hecht aan het gebruiken van het verstand en juiste kennis aanmoedigt.
BASISVAARDIGHEDEN	: kritisch denken, probleem oplossen, Koranvertaling raadplegen, verandering en continuïteit opsporen.
MATERIALEN	: werkbladen

VERLOOP

1. De vertaling van de Koranverzen die het belang van het verstand benadrukt, die de juiste kennis en het denken stimuleert, worden bepaald en een aantal op het bord geschreven.
2. Een leergesprek over deze verzen wordt gehouden met de leerlingen, op basis van volgende vragen:
  - Welke houding wenst de Koran aan te nemen t.o.v. de wezens in kader van de vastgestelde verzen?
  - Welke kunnen de redenen zijn van het feit dat de Koran belang hecht aan juiste kennis en het denken?
  - Welke relatie wordt gehouden tussen het verstand en geloof?
  - Welke adviezen geeft de Koran i.v.m. het gebruik van het verstand?
  - Welke basisoorzaken zouden er zijn in het vragen van onderzoek?
  - Welke gedragingen van de oude volkeren, werd bekritiseerd door de Koran?
  - Welke punten vormen de eerste vereisten voor het verstand, volgens de Koran?
  - Welke relaties hebben de Koran, het verstand en juiste kennis onderling?

BEOORDELING

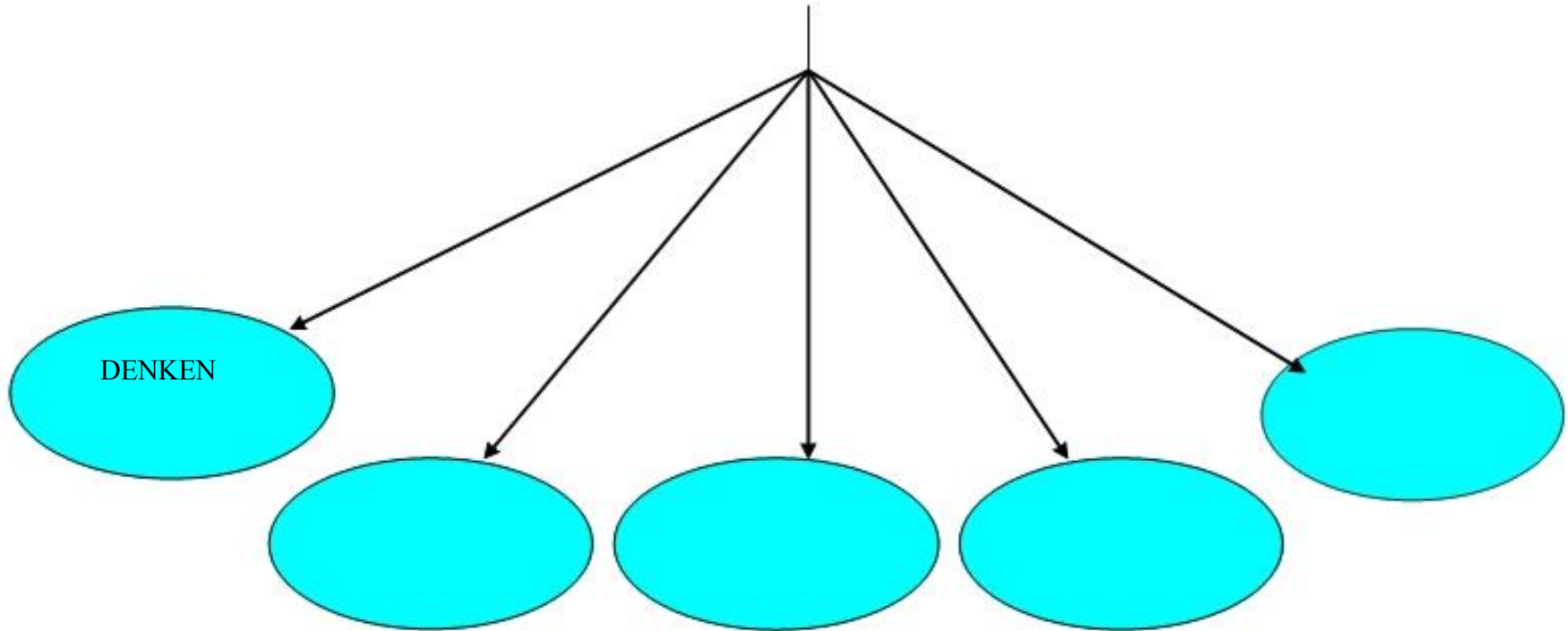
- Evalueer de werkbladen in bijlagen (bijlagen 1, 2 en 3).
Help de leerlingen die ondersteuning nodig hebben.

WERKBLAD

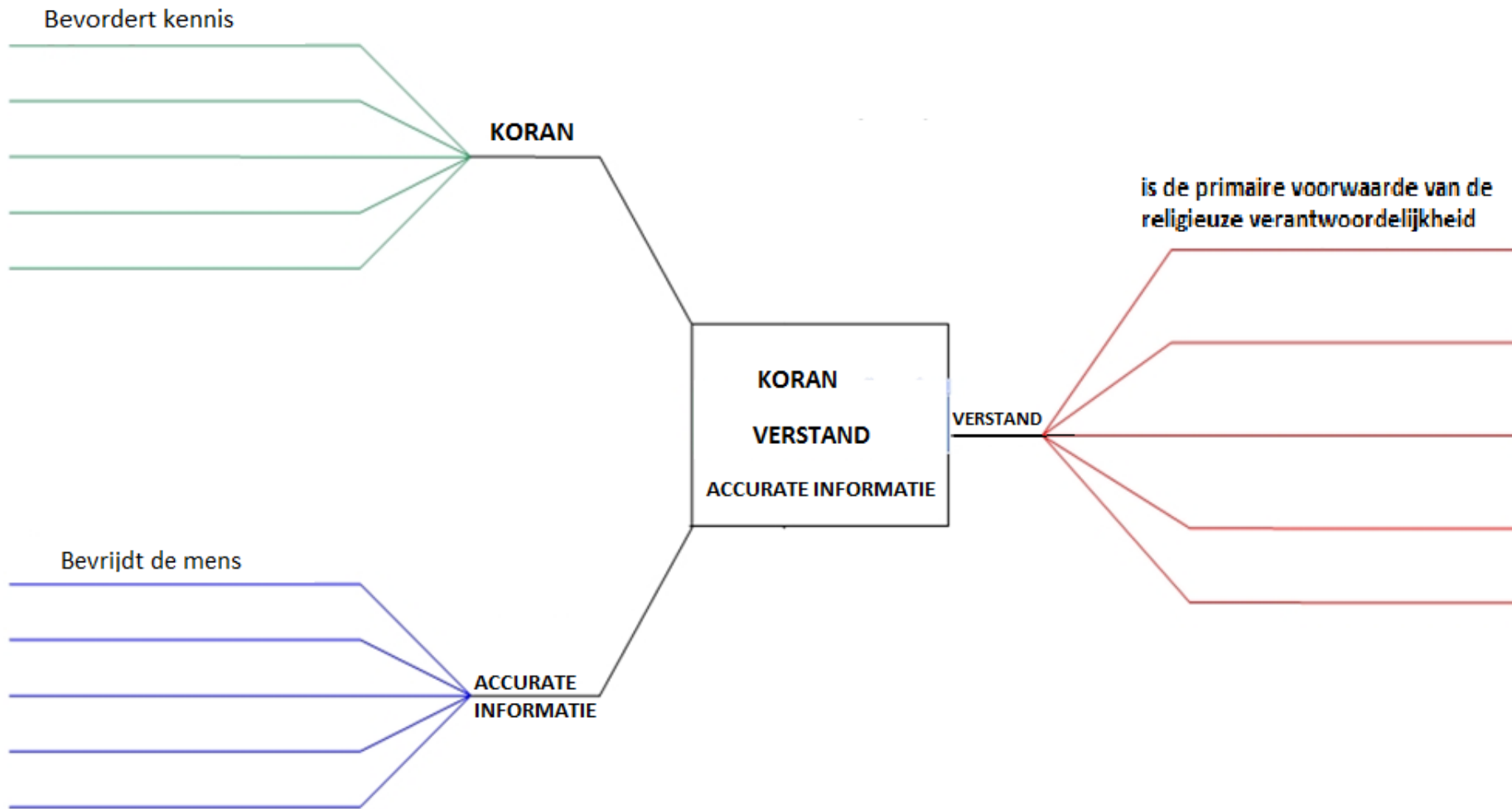
BIJLAGE 1

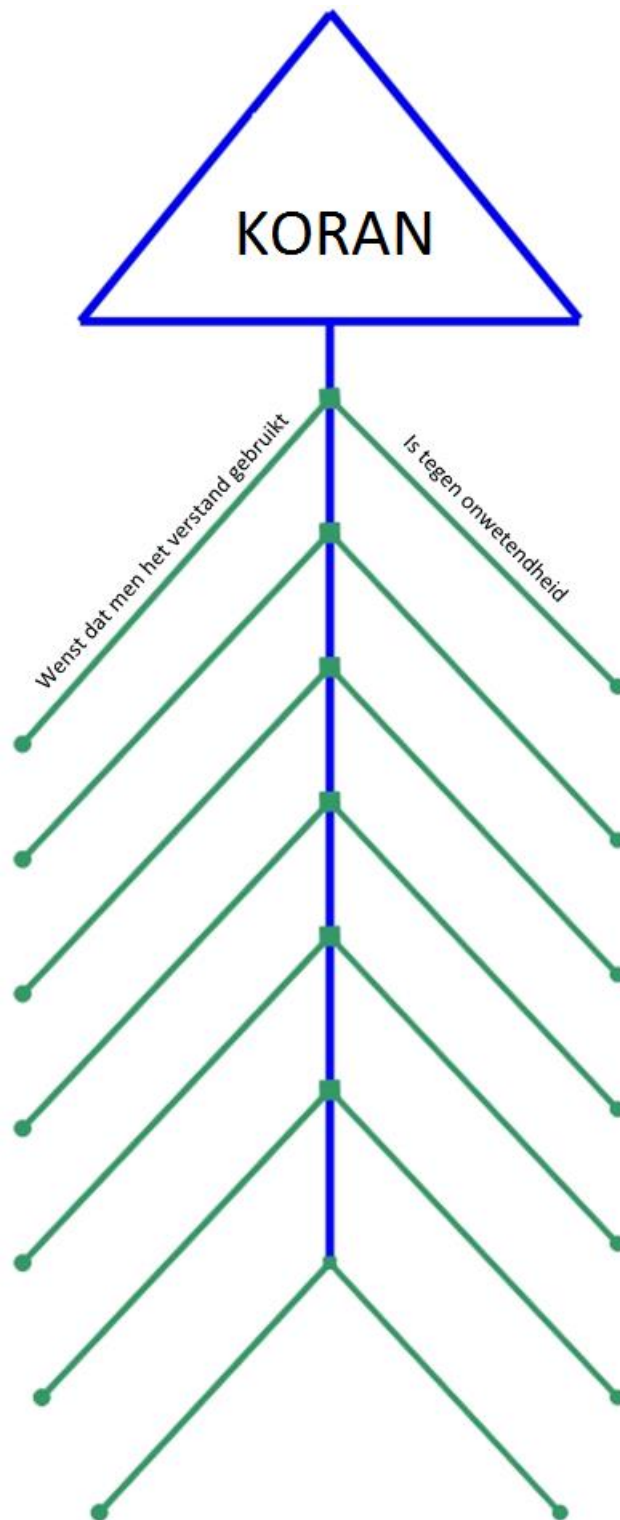
VERSTAND

DE EERSTE VEREISTEN

Een boomschema over het belang van het verstand.

Een visgraatdiagram over de relatie verstand-juiste kennis in de Koran

OPGEPAST VOOR FANATISME!

VAK en JAAR	: ISLAM, 1 ^{ste}
LESUUR	: 50 min.
LEERDOMEIN	: KORAN
HOOFDSTUK	: VERSTAND EN KENNIS IN DE KORAN
DOELSTELLINGEN	: -de betekenis van fanatisme en het gevaar ervan kunnen uitleggen -inzien dat juiste kennis een persoon van het fanatisme kan afhouden
BASISVAARDIGHEDEN	: Probleem oplossen, kritisch denken, verandering en continuïteit opsporen.

VERLOOP

1. Met de (samengestelde) woorden “fanatisme” en “godsdienstmisbruik” wordt er een activiteit met woordenboek opgezet. Vraag naar de mening van de leerlingen over deze woorden
2. Laat de leerlingen uit hun (ḥadīṣ) boeken, de uitspraken van de profeet over fanatisme en godsdienstmisbruik bepalen. Een leergesprek volgt m.b.v. de volgende vragen:
  - Welke zou de redenen kunnen zijn over het feit dat de profeet stilstond over de zaken fanatisme en godsdienstmisbruik?
  - Waarom is het nodig dat fanatisme en godsdienstmisbruik voorkomen wordt?
  - Welke zaken worden benadrukt in onze godsdienst, om fanatisme en godsdienstmisbruik te voorkomen?

Leerdomein: ZEDELIIKHEID		Het eerste leerjaar van de eerste graad - 7	
hfstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
SLECHTE GEWOONTEN VOLGENS DE ISLAM	<p><u>Slechte gewoonten volgens de islam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Alcoholische dranken drinken 2. Druggebruik 3. Gokken 4. Hoe beginnen slechte gewoonten? 5. Hoe moeten we ons beschermen tegen slechte gewoonten en gedragingen? 6. Schade berokkenen aan anderen: mensenrechten <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Na dit hoofdstuk kunnen de leerlingen;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de slechte gewoonten die door de islam zijn verboden toelichten m.b.v. voorbeelden uit Koranverzen en <u>hadīṣ</u>. 2. de schade van het gokken, alcoholische dranken en het druggebruik op het individu en de gemeenschap toelichten a.d.h.v. voorbeelden. 3. voorbeelden geven uit de nabije omgeving, door een onderzoek te doen naar de schade van het roken op het individu en de gemeenschap. 4. inzien hoe slechte gewoonten en gedragingen zich ontwikkelen. 5. oplossingen aanbieden om de slechte gewoonten en gedragingen te ontvluchten. 6. beseffen dat schade aan anderen het overtreden van mensenrechten betekent 7. de mensenrechten waarderen. 	<p> De Koran waarschuwt: De leerkracht toont vertaalde Koranverzen die over de verboden gewoonten en gedragingen handelen. (doelstelling 1).</p> <p> Dit is geen grap! : M.b.v. een verzameling tekeningen, foto's of krantenartikels, worden de gevolgen van de slechte en schadelijke gewoonten, zoals sigaret, alcoholische dranken, drugs en gokken, besproken. Later wordt hiervan een paneel gevormd. (doelstellingen 2 en 3).</p> <p> Weten jullie hoe groot de schade van het roken is? De leerlingen verzamelen gegevens over de schade van de sigaret aan de gezondheid, gezinsbudget etc. Zij verzamelen ook statistieke gegevens, tekeningen en artikels die aantonen hoeveel mensen wel niet doodgaan aan de sigaret. Eveneens schrijven zij een opstel over "de schade van de sigaret aan het individu en de gemeenschap" (doelstelling 3).</p> <p> Hoe begint het? Aan de leerlingen wordt gevraagd om een onderzoek te doen naar de eerste sigaret en het begin van andere slechte gewoonten.(doelstelling 4)</p> <p> Onze raadgevingen: De adviezen tegen de slechte gewoonten en gedragingen worden uitgedokterd. De besluiten worden opgesomd (in een lijstvorm). (doelstelling 5).</p> <p> "Mensenrechten": een belangrijke waarde: De vraag: welke inhoud kan men geven aan : "wat zijn mensenrechten?", wordt gesteld aan de leerlingen. Een debat wordt gehouden over het belang hechten van de godsdienst aan de mensenrechten. "(doelstelling 6 en 7).</p> <p> Dramatiek: Een drama wordt voorbereid, waarin verteld wordt over de mensenrechten en dat de schade van de slechte gewoonten en gedragingen, niet alleen de uitvoerder, maar ook de anderen treft.(doelstellingen 3, 6 en 7).</p>	<p>■ In dit hoofdstuk worden de onderwerpen begrensd met : de islam wil dat het individu zich onthoudt van de slechte gewoonten zoals alcoholische dranken , druggebruik en gokken. Hoe begint men met deze handelingen, hoe kunnen we ze voorkomen en de mensenrechten.</p> <p>! Gedurende dit hoofdstuk zal er in het bijzonder de slechte invloeden benadrukt worden van de sigaret op het individu , de gemeenschap en de economie.</p> <p>! De concrete ervaringen van de leerlingen, zal gedurende dit hoofdstuk, benut worden. Op de slechte houding en gedragingen, zal er positief, redelijk en kritisch benaderd worden. En er zal benadrukt worden dat de keuze van een individu niet altijd juist is.</p> <p>! Aanleren van de belangrijkste waarden : verantwoordelijkheid, onafhankelijkheid, aandacht aan gezondheid en respect voor rechten.</p> <p>! Aanleren van de belangrijkste vaardigheden; probleem oplossen, Koranvertaling raadplegen, contact en empathie, onderzoek, kritisch denken, sociale participatie.</p> <p>🕒 Mensenrechten en burgerschap(6-17)</p> <p>🕒 Begeleiding (5-10)</p> <p>🕒 Gezondheid (2,3-17)</p> <p>📖 In dit hoofdstuk kan men op de volgende manieren evalueren: discussie, open vragen, mondelinge en schriftelijke uitleg en voordracht, projectiewerk, tentoonstelling, visualisatie, onderzoek, werkbladen, rollenspel, anekdote, peerevaluatieformulier, zelfevaluatieformulier.</p>

Klas-schoolactiviteit
 Buitenschoolse activiteit
! Waarschuwing
📏 Begrenzungen
↔ Verbanden leggen in de les
📦 Relateren aan de overige lessen
† Persoonlijke vaardigheden en waarden
🕒 Toetsen/linken aan lesdoelstellingen
📖 Meting en evaluatie

DIT IS GEEN GRAP!

VAK	: ISLAM
JAAR	: 1 ^{ste}
LESUUR	: 50 min
LEERDOMEIN	: Zedelijkheid
HOOFDSTUK	: SLECHTE GEWOONTEN VOLGENS DE ISLAM
DOELSTELLINGEN:	met voorbeelden het gevaar van gokken, alcoholische dranken en druggebruik op het individu en de gemeenschap toelichten. voorbeelden geven uit zijn nabije omgeving, door een onderzoek te doen naar de schade van roken op het individu en de gemeenschap.
BASISVAARDIGHEDEN	: probleem oplossen, Koranvertaling raadplegen, contact en empathie, onderzoek
MATERIALEN	: krantenknipsels, werk- en onderzoeksbladen

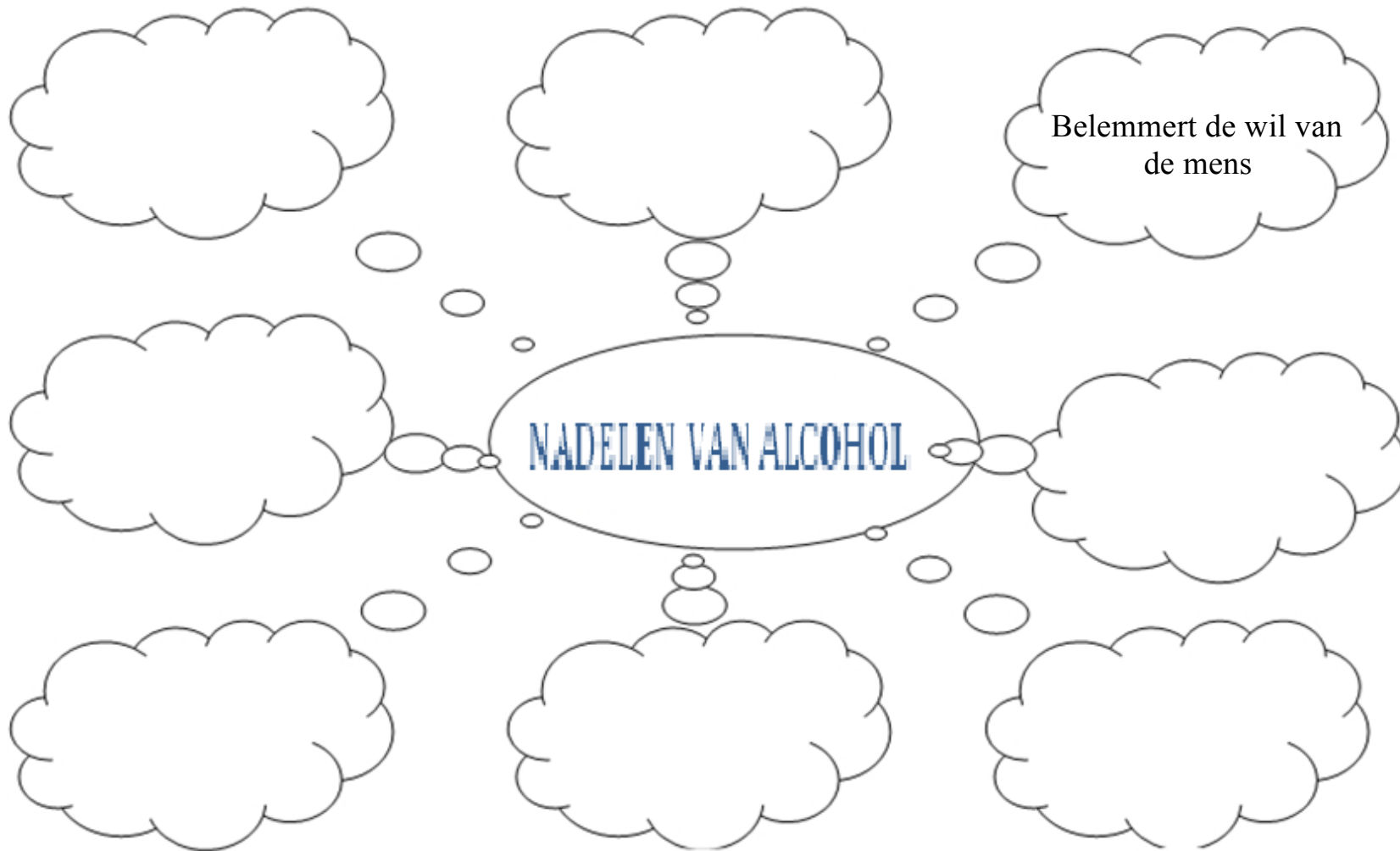
VERLOOP

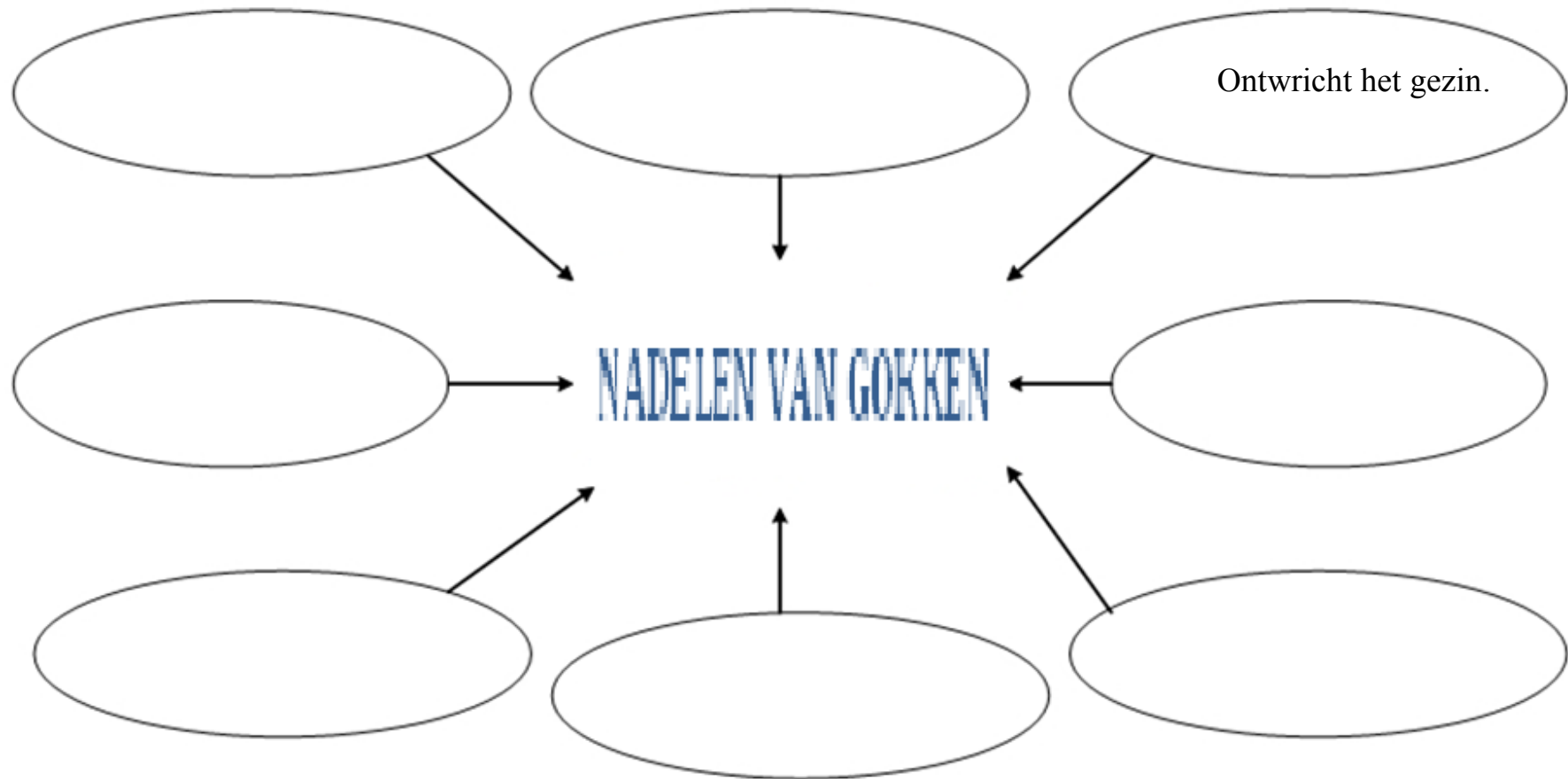
1. Aan de leerlingen wordt gevraagd om alle verzamelde documenten (tekening, krantenknipsel, etc.) op het bord te bevestigen, die over de slechte en schadelijke gewoonten gaan, zoals gokken, alcoholische drank, drugs en sigaret.
2. De leerlingen bestuderen gedurende 5 minuten, de op het bord bevestigde documenten. Daarna schrijven ze hun gevoelens en gedachten op.
3. Een deel van het geschrevene wordt met de klas gedeeld. De leerlingen spreken zich uit over de schade op individu en gemeenschap van deze gewoonten (het gesprek wordt in het bijzonder gerelateerd met de gebrachte documenten)
4. De gebrachte documenten van de leerlingen, worden bevestigd op het paneel.
5. Van de leerlingen wordt eerst gevraagd of zij de werkbladen in de bijlagen invullen. Daarna wordt aan hen gevraagd om een boomschema te maken waarin zij de schade van gokken, alcohol, drugs en roken op individu en gemeenschap samen, tonen.

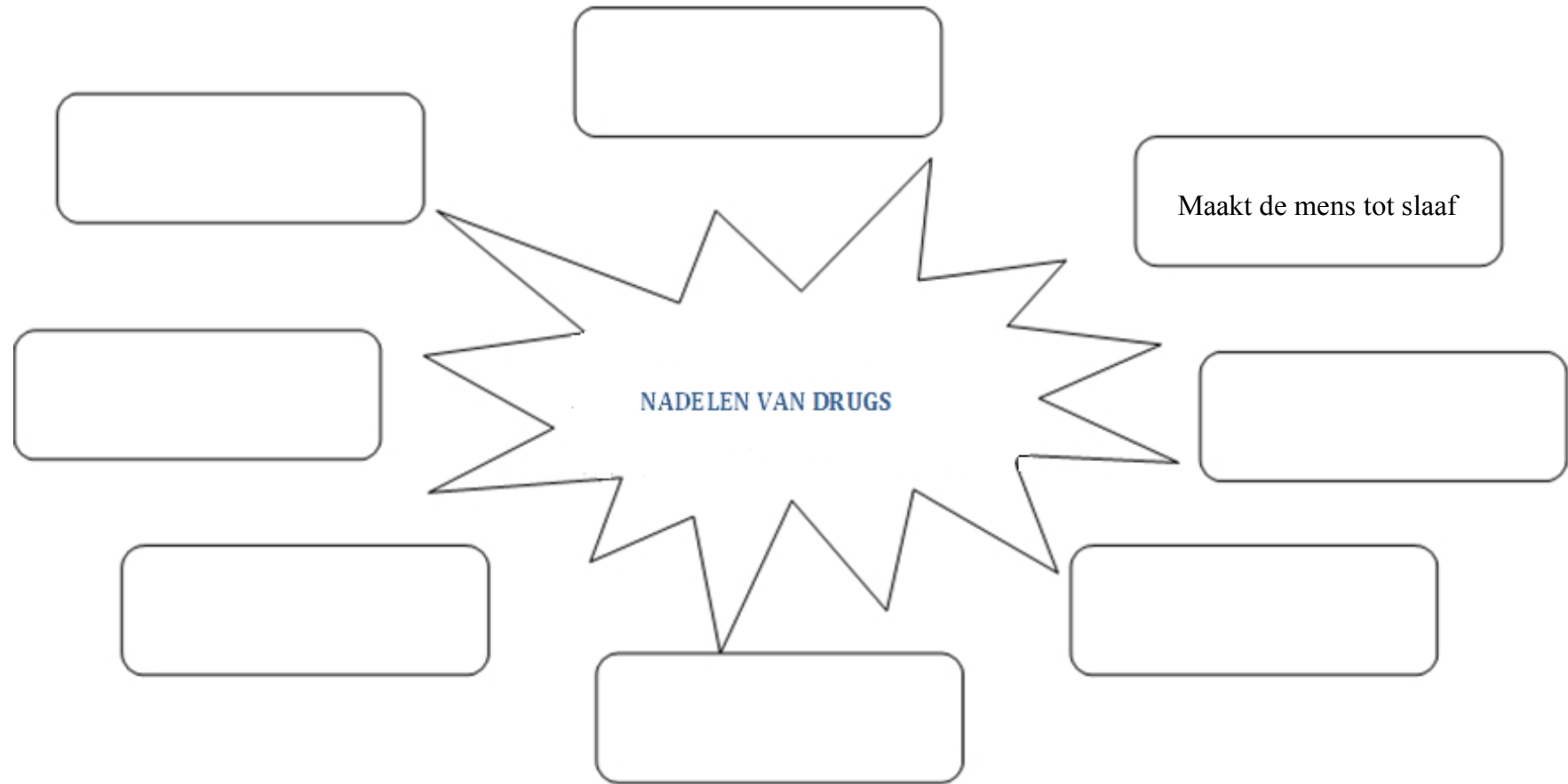
EVALUATIE

- Beoordeel de werkbladen na ze gecontroleerd te hebben..

ONZE RAADGEVINGEN

VAK	: ISLAM
JAAR	: 1 ^{ste}
LESUUR	: 50 min.
LEERDOMEIN	: Zedelijkheid
HOOFDSTUK	: SLECHTE GEWOONTEN VOLGENS DE ISLAM
DOELSTELLINGEN	: Inzien hoe slechte gewoonten en gedragingen beginnen. Het bieden van oplossingen om slechte gewoonten en gedragingen te ontvluchten.
BASISVAARDIGHEDEN	: Probleem oplossen, onderzoek, kritisch denken, Koranvertaling raadplegen
MATERIALEN	: afbeeldingen en teksten, werkblad

VERLOOP

1. Stel aan de leerlingen de vraag “Hoe beginnen de slechte gewoonten” en bespreek met hen de antwoorden.
2. Geef een aantal voorbeelden uit tekst- en beeldmaterialen hoe de slechte gewoonten beginnen.
3. Vraag aan de leerlingen welke oplossingen/adviezen ze aanbieden om zich te beschermen tegen de slechte gewoonten. A.h.v. de antwoorden kan men van de 5 voornaamste een lijst maken (m.b.v. het werkblad in bijlage)

BEOORDELING

- Evalueer de werkbladen . Help de leerlingen die ondersteuning nodig hebben

WERKBLAD

De slechte gewoonten en gedragingen	Hoe begint het?	Wat kan men doen?	De voornaamste preventies
Roken			
Alcohol			
.....			
.....			
.....			
.....			

Leerdomein: GODSDIENST EN CULTUUR		Het eerste leerjaar van de eerste graad - 8	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
ONZE GODSDIENST EN CULTUUR	<p>Onze godsdienst en cultuur</p> <ol style="list-style-type: none"> De cultuur en de aspecten van cultuur De invloeden van de godsdienst op cultuur <ol style="list-style-type: none"> Onze religieus geïnspireerde taal Onze religieus geïnspireerde gewoonten en gebruiken Onze religieus geïnspireerde muziek Onze religieus geïnspireerde architectuur De islam geeft een waarborg op vrijheid van geweten en godsdienst <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Na dit hoofdstuk kunnen de leerlingen;</p> <ol style="list-style-type: none"> bepalen wat cultuur en haar aspecten inhouden. inzien wat het verschil is tussen godsdienst en cultuur. voorbeelden geven uit de religieus geïnspireerde taal, gewoonten en gebruiken, muziek en architectuur. zorg besteden aan de culturele waarden. inzien dat het individu de behoefte heeft om in vrijheid eender welke godsdienst te kiezen en hierover haar mening te uiten. 	<p> Wat is cultuur? Met de leerlingen wordt gedebatteerd over het begrip cultuur. De aspecten van cultuur wordt bepaald. (doelstelling 1)</p> <p> Welke relatie? Een leergesprek wordt gehouden met de leerlingen over het verschil tussen godsdienst en cultuur. (doelstelling 2)</p> <p> Paneelverzameling: men zoekt naar tekst- en beeldmateriaal die religieus getint zijn in onze godsdienst. Deze worden opgehangen op het paneel. (doelstelling 3)</p> <p> Van het verleden naar de toekomst...! Er wordt een uitstap ingericht naar een cultureel erfgoed dat architectonische reflecties weergeeft. (doelstellingen 3 en 4).</p> <p> Wij bereiden een project voor: Er wordt aan de leerlingen gevraagd om een project voor te bereiden met de bedoeling na te gaan welke werken er kunnen uitgevoerd worden om culturele waarden te beschermen. (doelstelling 4)</p>	<p> In dit hoofdstuk worden de onderwerpen begrensd met: de cultuur en haar aspecten, de invloed van de godsdienst op de aspecten van de cultuur, het belang van het begrijpen van de godsdienst leidt tot het begrijpen van de cultuur, kwezelarij</p> <p>! Gedurende dit hoofdstuk zal benadrukt worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de kennisname en studie van de islam en het daaruit geputte zedenbegrip, gewoonten en gebruiken (de invloed voor ogen houdende van de islamitische godsdienst op cultuur, taal, kunst, gewoonten en gebruiken) - naast de ontwikkeling van het besef van het individu, de leerlingen de socialiteit, het maatschappijbewustzijn etc. doen bereiken. <p>! tijdens het hoofdstuk, wordt er zoveel mogelijk profijt gehaald uit de concrete bronnen voor het proces leren-aanleren</p> <p>! Aanleren van de belangrijkste waarden: gevoel voor werelderfgoed, verantwoordelijkheid, verdraagzaamheid en wetenschap</p> <p>! Aanleren van de belangrijkste vaardigheden; Sociaal participatie, kritisch denken, onderzoeken, opsporen van de verandering en continuïteit, opsporen van plaats, tijd en chronologie</p> <p> Mensenrechten en burgerschap(4-19)</p> <p> In dit hoofdstuk kan men op de volgende manieren evalueren: discussie, open vragen, mondelinge en schriftelijke uitleg en voordracht, projectiewerk, tentoonstelling, onderzoek, werkbladen, begrippenschema, portfolio, controlelijst, posteractiviteit</p>

Klas-schoolactiviteit
 Buitenschoolse activiteit
! Waarschuwing
 Begrenzingsen
 Verbanden leggen in de les
 Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarden
 Toetsen/linken aan lesdoelstellingen
 Meting en evaluatie

VAN HET VERLEDEN NAAR DE TOEKOMST.!

VAK	: ISLAM
JAAR	: 1 ^{ste}
LESUUR	: 100 min.
LEERDOMEIN	: GODSDIENST EN CULTUUR
HOOFDSTUK	: ONZE GODSDIENST EN CULTUUR
DOELSTELLINGEN	: kan voorbeelden geven uit de religieuze taal, gewoonten en gebruiken, muziek en architectuur
BASISVAARDIGHEDEN	: Besteed zorg aan de culturele waarden
MATERIALEN	: sociale participatie, kritisch denken, onderzoeken, opsporen van verandering en continuïteit
	: werkblad, controlelijst voor uitstap

VERLOOP

1. Plan een uitstap naar een bouwwerk in het kader van het cultureel erfgoed
2. Licht de leerlingen in of laat ze een onderzoek doen in het te bezoeken bouwwerk
3. Laat de leerlingen het werkblad voorbereiden, zonder het effectief ingevuld te hebben
4. Men kan gebruik maken van formulieren die met de uitstap te maken hebben

BEOORDELING

- Beoordeel de werkbladen na ze gecontroleerd te hebben.

WERKBLAD

• Hoe heet het bouwwerk? In welk jaar is het gebouwd?

.....
• Wie heeft de bouwopdracht gegeven?

.....
• Welke bijzonderheden heeft het bouwwerk?

.....
• Welke religieuze invloeden vind je op het bouwwerk?

.....
• Welke impact heeft het bouwwerk op jou gehad?

.....
• Ken je andere gelijksoortige bouwwerken?

.....
Heb je gebreken vastgesteld tijdens deze uitstap?
Gelieve deze te noteren met een zelfgeformuleerde oplossing.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5.2. HET TWEEDE LEERJAAR VAN DE EERSTE GRAAD

Leerdomein	HOOFDSTUKKEN
Geloofsleer	<p><u>I. Kennismaking met de heilige boeken</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De nood aan heilige boeken. 2. Allah heeft de heilige boeken gestuurd. 3. Onze godsdienst geeft ons de opdracht om te geloven in de heilige boeken 4. Wij erkennen 4 grote heilige boeken. 5. We leren de gemeenschappelijke kenmerken van de heilige boeken. 6. Ons boek de Koran 7. Een aantal eigenschappen van de Koran 8. Wij respecteren de heilige boeken <p><u>II. Het geloof in het lot en de voorbeschikking</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Allah heeft alles volgens een bepaalde maatregel geschapen 2. Het lot en de wet in het universum <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Fysische wetten 2.2. Sociale wetten 2.3. Biologische wetten 3. De wil van de mens en het lot <ol style="list-style-type: none"> 3.1. De vrijheid en verantwoordelijkheid van de mens 3.2. De inspanning van de mens: arbeid en voorziening (levensonderhoud) 3.3. Het einde van de wereld: de dood en het leven 4. Het vertrouwen in Allah Âyatoe' l Koersî en de vertaling
Aanbidding	<p><u>I. Gebedshuizen en het gezamenlijke gebed</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Onze gebedsplaatsen 2. Moskee ambtenaren 3. Ik leer de gebedsplaatsen van andere religies 4. Het gezamenlijke gebed 5. Het vrijdaggebed 6. De andere gezamenlijke gebeden 7. De voordelen van het gebed voor ons <p><u>II. Aalmoes, bedevaart en het offeren</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De behoefte van de mens om te helpen en te delen 2. Het belang van de Islam bij het helpen en het delen 3. Aalmoes als hulpverlening en delen <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Wat is aalmoes? 3.2. Wie is er aalmoesplichtig? 3.3. Van wat kan er aalmoes gegeven worden? 3.4. Aan wie en hoe wordt de aalmoes gegeven? 4. Liefdadigheidsgave als sociale solidariteit 5. Zorgen dat we in een situatie terecht komen dat we liefdadigheidsgave en aalmoes kunnen geven 6. Onze solidariteitsinstellingen 7. Wat is bedevaart en waarom wordt het gedaan? 8. Concepten over bedevaart en °oemra 9. Effect van de bedevaart op het menselijk gedrag 10. Wat is het offeren en waarom wordt het gedaan?
Het leven van de profeet	<p><u>Voorbeeldige gedragingen uit het leven van de Profeet Mohammed (vz mh)</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mohammed (vz mh) waardeerde de mensen 2. Mohammed (vz mh) was betrouwbaar 3. Mohammed (vz mh) was tolerant 4. Mohammed (vz mh) hechtte belang aan kennis 5. Mohammed (vz mh) deed alles in overleg

	6. Mohammed (vzmh) was barmhartig en vergevingsgezind 7. Mohammed (vzmh) hield van werken en solidariteit 8. Mohammed (vzmh) was moedig en geduldig 9. Mohammed (vzmh) benutte zijn tijd goed 10. Mohammed (vzmh) was altijd voorstander van waarheid 11. Mohammed (vzmh) hield van dieren en natuur
Koran	<u>Opmerkingen op basis van het Islamitische denken</u> 1. Religie en religieuze inzicht 2. Redenen voor interpretatieverschillen van de religie 2.1. Menselijke element 2.2. Sociale veranderingen 3. Vormen van het islamitisch denken 3.1. Opmerkingen over het geloof 3.2. Opmerkingen over Fiqh 3.3. Mystieke reacties 4. Waarom zijn de verschillen wat betreft religieuze inzicht leerrijk voor ons? 5. Geen dwang in de godsdienst!
Zedelijkheid	<u>Religie en goed gedrag</u> 1. Hoe kan de religie ervoor zorgen dat ik een goed gedrag heb? 2. Een aantal geprezen ethische houdingen en gedragingen in de islam 2.1. Juistheid 2.2. Materiële hulp aanbieden aan anderen 2.3. de bescherming van de toevertrouwde dingen. 2.4. Eerlijkheid 2.5. Broederschap 2.6. Tolerantie en vergeving 2.7. Bescheidenheid (nederigheid) 2.8. Woord houden 2.9. Over goede etiquette beschikken. Goed zijn in omgang. 2.10. Mensen met goedheid behandelen en hun mooie woorden zeggen 2.11. Buitensporigheid & verspilling vermijden
Godsdienst en cultuur	Religies en zijn universele adviezen 1. Waarom is religie een universele waarheid? 2. Waarom zijn er meerdere religies? 3. Kennismaking met de grote hedendaagse religies 3.1. Hindoeïsme en Boeddhisme 3.2. Jodendom 3.3. Christendom 3.4. Islam 4. Universele tips van de islam en de andere religies 4.1. Eerlijkheid 4.2. Schoonheid 4.3. Vriendelijkheid en welwillendheid 4.4. Respect voor ouderen, liefde voor jongeren 4.5. Diervriendelijkheid 4.6. Milieuvriendelijkheid 4.7. Het vermijden van schadelijke gewoonten 4.8. Anderen niet kwetsen 4.8.1. Niet doden 4.8.2. Niet stelen 4.8.3. Geen valse getuigenis doen 5. Wees tolerant tegenover andere religies

Leerdomein : GELOOFSLEER		Het tweede leerjaar van de eerste graad - 1	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
KENNISMAKING MET DE HEILIGE BOEKEN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Noodzaak van de heilige boeken. 2. God zond de Heilige boeken. 3. Onze godsdienst verplicht ons om in de heilige boeken te geloven. 4. Wij erkennen de 4 grote heilige boeken. 5. We leren de gemeenschappelijke kenmerken van de heilige boeken. 6. Ons boek de Koran 7. Een aantal specialiteiten van de Koran 8. Wij respecteren de heilige boeken <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Aan het einde van dit hoofdstuk kunnen de leerlingen;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het woord “heilige boek” verklaren. 2. uitleggen waarom er meerdere heilige boeken zijn. 3. uitleggen dat de heilige boeken door God zijn gezonden. 4. begrijpen dat de Islam het verplicht heeft om in het bestaan van de andere heilige boeken te geloven. 5. de 4 grote heilige boeken erkennen. 6. de Koran en diens specialiteiten erkennen. 7. de gemeenschappelijke kenmerken van de heilige boeken onderzoeken en evalueren. 8. de waarde van de heilige boeken begrijpen en respecteren. 	<p> Begrippenstudie: Er wordt het woord “Heilige boek” geschreven. Leerlingen maken hier een brainstorm van. Al hun voorkennis wordt achterhaald. (1. Doelstelling).</p> <p> Waarom zijn het er meer dan één? Er wordt aan de leerlingen gevraagd om de religies van hun vrienden te achterhalen. Ze moeten de naam van het heilige boek, naar wie het is verstuurd en wie het heeft gestuurd onderzoeken. Er wordt een tijdslijn gemaakt. De leerlingen moeten het jaartal van het ontstaan van het heilige boek op de tijdslijn aanbrengen. Hierna wordt er een brainstorm gemaakt over het feit waarom er meer dan een heilige boek is. (2. en 3. Doelstelling).</p> <p> De Koran informeert ons dat; Op het bord wordt de Soera al Baqara, 2/285 âya geschreven. Hierover wordt er een onderwijsleergesprek gehouden. (4. Doelstelling).</p> <p> Onderzoeken/Leren: De leerlingen worden onderverdeeld in 4 groepen. Elke groep onderzoekt 1 van de 4 heilige boeken. De resultaten van het onderzoek worden in de klas gepresenteerd. Er wordt van de leerlingen gevraagd om een grote concept-map te maken met alle gelijkenissen en verschillen. (5. en 6. Doelstelling).</p> <p> Belangrijk voor mij; Er wordt aan de leerlingen gevraagd wat voor hun het belangrijkste is. Er wordt ook nagevraagd hoe ze zich zouden voelen moesten andere mensen hetgeen verwijten waar de leerlingen veel belang aan hechten. Dit wordt in de klas besproken met alle leerlingen. (8. Doelstelling).</p> <p> Mijn vrienden vertellen; Er worden leerlingen uitgenodigd in de klas om hun eigen religie en wat ze voelen uit te leggen. (8. Doelstelling)</p> <p> Mijn heilige boek; Er wordt van de leerlingen gevraagd om een fotoalbum, een portret of een schilderij te maken dat hun heilig boek voorstelt. Het is ook de bedoeling dat ze hun gevoelens hierbij uiten. Deze worden in de klas voorgesteld en eventueel opgehangen op en prikbord. (7. Doelstelling).</p>	<p>! Het te geven concept: Heilige boek, openbaring, Bijbel, Psalmen, Thora</p> <p>! De te geven waarden; geloven, respect, betrokkenheid, verantwoordelijkheid, wetenschap</p> <p>! De te geven vaardigheden; Onderzoek, het oplossen van problemen, kritisch en creatief denken, verandering en erkenning van continuïteit, waarde van respect en tolerantie</p> <p>Verklaringen;</p> <p>-Het doel van alle activiteiten is dat de leerlingen het woord “heilige boek”, het concept van andere heilige boeken, wanneer en door wie het heilige boek gestuurd is te leren. Door middel van deze activiteiten moet er gestreefd worden naar het respecteren van alle heilige boeken en het erkennen van de gemeenschappelijke kenmerken. Er kan gebruik gemaakt worden van deze ervaringen (activiteiten) om dit hoofdstuk op een zo effectief mogelijke manier te verkennen en te leren. (Vrienden van andere religies, burens, teksten uit de Thora en de Bijbel, enz.)</p> <p>- Doelstelling 2 en Doelstelling 6 moeten samen gegeven worden.</p> <p>- Bij Doelstelling 4 moet er de nadruk gelegd worden op het feit dat God (Allah) alle boeken heeft gestuurd maar dat het heilige boek van de moslims de Koran is.</p> <p>- Bij het geven van Doelstelling 5 moet men niet te gedetailleerd te werk gaan. De les moet gegeven worden in het kader van een aantal vragen: Voor wie, wanneer, in welke taal, aan welk volk enz.</p> <p> Doelstelling 1 in dit hoofdstuk wordt gekoppeld met Doelstelling 1 en Doelstelling 2 van het hoofdstuk geloofsboom.</p> <p> In dit hoofdstuk kunnen de mondelinge en schriftelijke presentaties en expressies, onderzoeken en conceptmappen, het kritisch denken, presentaties geëvalueerd worden met behulp van het evaluatieformulier.</p> <p>Er kan een prestatietaak gegeven worden aan de hand van een rapport dat de leerlingen moeten maken van één van de 4 heilige boeken.</p>

Binnenscholse activiteiten! Buitenscholse activiteiten! Waarschuwing Beperkingen Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen Persoonlijke vaardigheden en waarde Relateren aan lesdoelstellingen Met en bespreken

Leerdomein : GELOOFSLEER		Het tweede leerjaar van de eerste graad - 2	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
HET GELOOF IN DE VOORBESCHIKKING EN HET LOT	<p>1. Allah heeft alles op een aangepaste wijze geschapen</p> <p>2. Het lot en de wetten in het heelal</p> <p>2.1. Fysische Wetten</p> <p>2.2. Biologische Wetten</p> <p>2.3. Sociale Wetten</p> <p>3. Het lot en de wil van de mens</p> <p>3.1. Vrijheid en verantwoordelijkheid van de mens</p> <p>3.2. Menselijke inspanning: arbeid en voorziening</p> <p>3.3. Einde van de wereld: het lot en het leven</p> <p>4. Vertrouwen in Allah</p> <p>5. <i>Āyatoe'l-Koersī en de vertaling ervan</i></p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Aan het einde van dit hoofdstuk kunnen de leerlingen ;</p> <ol style="list-style-type: none"> het begrip Lot en voorbeschikking verklaren. voorbeelden geven over het feit dat Allah alles heeft geschapen op een aangepaste wijze de fysische, biologische en sociale wetten in het heelal begrijpen. de relatie tussen het menselijk intellect en wil en de verantwoordelijkheid en vrijheid verklaren inzien dat het bewust handelen altijd wel vergoed zal worden. zich realiseren dat elk levend wezen een einde heeft. het besef hebben dat het vertrouwen op God geen passief afwachten is. beseffen dat er foute interpretaties aanwezig zijn in de gemeenschap over het lot en de voorbeschikking. Āyatoe'l-Koersī van buiten leren en de vertaling kennen. 	<p> Wat stelt het voor u voor? Eerst wordt de termen lot, voorbeschikking, de dood, voorziening, en het leven bestudeerd en naderhand worden de relaties hiertussen verklaard. De leerlingen zetten deze termen in een conceptkaart (1, 5, 6 en 7. Doelstelling).</p> <p> Opmerking: Er wordt van de leerlingen dat ze een onderzoek en observatie verwezenlijken van het heelal. De vernomen kennis moeten ze met de klas delen (2. en 3. Doelstelling).</p> <p> Als er geen orde was in het universum: Er wordt een brainstorm gedaan over de vraag “Wat zou er gebeuren zonder een orde in het universum?” (2. Doelstelling).</p> <p> Tot waar reikt mijn kracht? De fysische, biologische en sociale overeenkomsten en verschillen van het universum en de menselijke positie er tegenover worden met de leerlingen besproken. (3. Doelstelling).</p> <p> Het verschil van de mens: “De leerlingen krijgen de vraag “Wat zijn de kenmerken die het verschil maken tussen de mens en andere wezens?”. Ze moeten hier een schema van maken. Er wordt een klassikaal gesprek over gehouden (4. Doelstelling).</p> <p> Laten we ook eens een kijkje nemen in de Koran: De leerkracht legt een vertaling van een vers uit de koran voor i.v.m. het menselijk intellect, de wil, vrijheid en verantwoordelijkheid. (4. Doelstelling).</p> <p> Je oogst wat je zaait: Er wordt gesproken over de vers “De mens wordt enkel beloond voor het geen dat hij doet” (Soera an-Nadjm, āya 39) (5. Doelstelling).</p> <p> Heb je ooit gehoord over een wezen dat eeuwig leeft? Er wordt van de leerlingen gevraagd om een studie te doen over sommige levende wezens. Deze gegevens worden in de klas voorgelegd en er wordt een overzicht gemaakt van verschillende wezens. (6. Doelstelling).</p> <p> Laten we het juist verstaan: Er wordt een gesprek gevoerd over hoe de samenleving omgaat met het begrip “vertrouwen” (7. Doelstelling).</p> <p>☐ Het lot? Er wordt een studie gedaan over uitdrukkingen, spreekwoorden en songteksten. Deze verklaringen worden besproken in het kader van het lot (8. Doelstelling).</p> <p> Ik zou: Er wordt een verhaal verteld over een persoon die bij alles een passieve houding heeft en alles passief afwacht. Er wordt van de leerling gevraagd om empathisch te denken en een tekst te maken over wat zij zouden doen. (8. Doelstelling).</p> <p> Kerngedachte: Onderwijsleergesprek over de vertaling van Āyatoe'l-Koersī (9. Doelstelling).</p>	<p> Dit hoofdstuk houdt in: God (Allah) heeft alles gemaakt volgens een mate, het universum, de wetten, de menselijke wil, de verantwoordelijkheid en vertrouwen van het mens-zijn.</p> <p> Tijdens dit hoofdstuk gaat er zoveel mogelijk gebruik gemaakt worden van kritisch en reflectief gedrag! Er gaat een rationele en kritische benadering gehanteerd worden over het feit dat de mens niet onafhankelijk is van het universum. . Er gaat gebruik gemaakt worden van de concrete ervaringen van de leerlingen.</p> <p> ! In het bijzonder gaat er de verantwoordelijkheid over het verkeerd interpreteren van de term “Lot” van groot belang zijn. Het is de bedoeling dat de leerlingen ervan bewust zijn dat het fout interpreteren een zeer belangrijk aspect is en dat het dus een grove fout is!</p> <p> De te geven waarde: Verantwoordelijkheid, wetenschap, esthetiek, ijverigheid, vertrouwen en onafhankelijkheid.</p> <p> De te geven vaardigheden; kritisch denken, het gebruik van de vertaling van de Koran, het correct, mooi en effectief gebruik van het Nederlands, het bewust zijn van veranderingen en continuïteit, onderzoek en het oplossen van problemen. .</p> <p>☐ Doelstelling 2 en 3 van dit hoofdstuk wordt gerelateerd aan hoofdstukken .....</p> <p> Speciaal onderwijs (5-1)</p> <p> Begeleiding (4-15)</p> <p> In dit hoofdstuk kan er geëvalueerd worden op basis van: open vragen, discussie, woordenkennis, observatie, mondelinge en schriftelijke expressie, onderzoeks- en werkbladen, conceptkaart, anekdote, postervoorbereiding, presentatie en zelf-evaluatie.</p>

 Binnenschoolse activiteiten! Buitenschoolse activiteiten! Waarschuwing Bepalingen Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen Persoonlijke vaardigheden en waarde Relateren aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

IS HET DE LOT?

LES	: ISLAM
KLAS	: 2 ^{de}
TIJDSLIMIET	: 50 min
LEERDOMEIN	: GELOOFSLEER
HOOFDSTUK	: LOT
LESDOELEN	: Onderzoekt de redenen van verkeerde interpretaties over het lot, die gebruikelijk is in de samenleving.
BASISBEVOEGDHEDEN:	Kritisch denken, onderzoek, het oplossen van problemen, veranderingen en detecteren van continuïteit
BRON	: Vertaling van de Heilige Koran, Woordenboek
MATERIALEN	: Tape, projectie, werkpapieren.

PROCES

1. Vraag aan je studenten om uitingen over het lot te vinden, die in idiomen, spreuken en teksten voorkomen.
2. Zorg ervoor dat de studenten hun onderzoeken in de klas delen d.m.v. een discussieplatform. Configureer de discussie in het kader van de volgende vragen.
  - Welke zijn de uitdrukkingen over het lot, in de documenten die je hebt meegebracht? Laat de studenten de spreekwoorden, teksten,... over het lot op bord schrijven. kunnen als volgt zijn:
“Dit was mijn deel, dit had ik in handen, ik ben een gevangene van het lot, dit moest gebeuren, dit is ons lot, de dood is de waarheid, er valt niet over te discussiëren, dit was zijn levensduur.
  - Wat voor soort begrippen steunt de bovenstaande uitdrukkingen over het lot?
  - Wat zijn de mogelijke redenen voor de vorming van dit concept van het lot?
  - Van M. Âkif ERSOY: **“Houd vast aan God, klamp je vast aan je werk! (wees de volger en de eigenaar van inzicht en kennis) dit is het juiste pad, een ander uitweg ken ik niet!”**
Evalueer de verkeerde inzichten over het lot en de inzichten die de Islam voorstelt.

EVALUATIE

Studenten vragen om een samenvatting te maken over ‘hoe verhelpen we de verkeerde inzichten over het lot, die bij de gemeenschap heerst.’
Vraag de studenten om elkaars samenvatting voor te lezen en te evalueren.

Leerdomein: AANBIDDING		Het tweede leerjaar van de eerste graad - 3	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
GEBEDSPLAATSEN EN HET GEZAMENLIJKE GEBED	<p>I. <u>Gebedshuizen en het gezamenlijke gebed</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Onze gebedsplaatsen 2. Moskee ambtenaren 3. Ik leer de gebedsplaatsen van andere religies kennen. 4. Het gezamenlijke gebed 5. Het vrijdaggebed 6. De andere gezamenlijke gebeden 7. De voordelen van het gebed voor ons <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center; margin: 10px auto; width: fit-content;">DOELSTELLINGEN</div> <p>Aan het eind van dit hoofdstuk kennen/kunnen de leerlingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. inzien dat de moskee een gebedsplaats is voor de moslims. 2. het belang van de moskee voor moslims. 3. de moskee ambtenaren. 4. de aanbiddingplaatsen van hun vrienden. 5. bidden met de gemeenschap. 6. het vrijdaggebed uitvoeren. 7. de voordelen van het gebed uitleggen. 	<p> We brengen een bezoek aan de moskee: Studenten worden in groepen verdeeld. Er wordt een moskee observatieformulier opgesteld. Elke groep brengt een bezoek aan een moskee. Studenten vragen om tijdens het bezoek hun opmerkingen te rapporteren en een presentatie voor te bereiden. Groepen vragen, om tijdens het bezoek notities te nemen over wat de moslims in de moskee doen, (van begin tot het einde van het gebed), een interview met de religie ambtenaar, vragen om de delen van de moskee te bestuderen. Voorbereide presentaties worden gedeeld in de klas, van gezamenlijke rapporten een enkel rapport maken en vragen om het in de klas te presenteren.(1-3. Doelstelling)</p> <p> Wat als dat niet was geweest? Met de studenten brainstormen over, wat als de moslims geen gebedshuizen hadden (2. Doelstelling)</p> <p> Concept werk: Studenten vragen om de concepten als moskee en de moskee gemeenschap, religieuze ambtenaar, enz.. te onderzoeken en dit met eigen woorden in de klas uit te leggen. (Doelstelling 1. 2. en 3)</p> <p> We tekenen een moskee: een tekening maken van de binnen en buitenkant van de moskee, de elementen van de moskee, de functies en wat ze in de moskee doen, wordt met tekeningen tentoongesteld.. (Doelstelling1-3)</p> <p> Interview: Maak twee groepen in de klas. Een groep gaat naar de kerk en de ander naar de synagoge, en interview de ambtenaar over de plaatsen van aanbidding. Voor het interview wordt er een formulier gemaakt. Interviews worden gerapporteerd en gepresenteerd in de klas. Later wordt aan de studenten gevraagd om een concept kaart te tonen, over wat moskee, kerk, en synagoge is, en wat de overeenkomsten en verschillen in het gedrag van mensen zijn. (4. Doelstelling)</p>	<p>! De eerst gegeven concepten: Moskeeën, religie ambtenaar, aanbidding, gebed, gemeenschap, de plaats van aanbidding.</p> <p>† De eerst gegeven waarden: respect, solidariteit, samenwerking, socialiteit.</p> <p>† De eerst gegeven vaardigheden : Zelfexpressie, onderzoek, communicatie en inlevingsvermogen, sociale participatie, respect voor diversiteit.</p> <p>Verklaringen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In deze hoofdstuk, te beginnen met de moskee, gewezen op het belang van de plaats van aanbidding, en de plaats van aanbidding in de religie. -Om de Doelstellingen in deze hoofdstuk te kunnen realiseren, moet men de voorkeur geven aan uitstap-observatie methode. Voor bezoeken en interviews moet men eerst toestemming vragen aan de instanties. De observatie- en interview formulieren moeten op voorhand in de klas samen met de leerkracht voorbereid worden. -Onderscheid tussen moskee en masjid benadrukken, gelijkenissen en verschillen worden uitgelegd. -Studenten moeten de relatie tussen moskee en aanbidding kennen. - Activiteiten organiseren zodat de studenten gevoel kunnen ontwikkelen voor de gebedshuizen van andere religies. <p> In dit hoofdstuk : mondelinge en schriftelijke presentaties, open vragen, concept map, visualisatie, interview, beoordeling kan gemaakt worden, met behulp van het interview vorm. “interviews ” deze activiteit kan als prestatie huiswerk gegeven worden.</p>

Binnenschoolse activiteiten! Buitenschoolse activiteiten! Waarschuwing Beperkingen Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarde Relateren aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

Leerdomein: AANBIDDING		Het tweede leerjaar van de eerste graad - 4	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
AALMOES, BEDEVAART EN HET OFFEREN	1. De behoeften bij delen en bijstand van de mens. 2. De aandacht die de Islam geeft aan delen en bijstand. 3. Zakât als hulp voor het gebed bij hulpverlening en delen. 3.1. Wat is zakât? 3.2. Wie geeft zakât? 3.3. Met wat kan je zakât geven? 3.4. Aan wie en hoe moeten we zakât geven? 4. Sociale Solidariteit gebed als een goed doel. 5. Zorgen dat we aalmoezen en zakât kunnen geven. 6. Onze hulp organisaties. 7. Wat is de haddj, en waarom doen ze het? 8. Concepten over de haddj en °oemra 9. Effect op het menselijk gedrag van de bedevaart. 10. Wat is offer en waarom het offeren?	De enquête wordt voorbereid: Enquête wordt voorbereid die te maken heeft met het belang van delen en bijstand voor mensen, en de verkregen data en sociale aspecten worden geëvalueerd. (1. Doelstelling). Islam steunt het delen en de solidariteit: studenten vragen om een onderzoek te doen over het aandacht die de Islam geeft aan delen en solidariteit, beginselen te vinden en in de klas te tonen. (2. Doelstelling). We definiëren: met de studenten aan woordenboek werk doen over, aalmoezen, liefdadigheid, bedevaart, °oemra, het offer, enz. (Doelstellingen 3 en 8). Wie geeft hoe?: Er wordt een schema gemaakt over wie zakât kan geven en aan wie zakât kan gegeven worden. (3. Doelstelling). Waarom moeten we zakât geven? Met de studenten praten over het belang van zakât en liefdadigheid. (4. Doelstelling). Zakât, een brug die geslagen is tussen arm en rijk: Met de studenten brainstormen, hoe dat islam mensen aanmoedigt, om door wettelijke manieren rijk te worden, zodat de individu in staat is om zakât te geven. (5. Doelstelling). Alleen God is niet in nood: Studenten vragen om een verhaal te schrijven over het belang van solidariteit, en dit te delen met klasgenoten. (6. Doelstelling). We doen een uitstap: Een uitstap organiseren bij een van de sociale hulp organisatie. Na de uitstap, vragen naar de meningen en gedachten van de studenten, die te maken hebben met de maatschappelijke functies van deze organisaties. (7. Doelstelling). Reis naar Ka°ba: Door gebruik te maken van beeldmaterialen en Cd's, worden de bedevaartsoorden getoond. De religieuze en historische betekenis van deze oorden worden besproken. (8. Doelstelling). We interviewen: Studenten vragen om een persoon te interviewen die naar de Hadj is geweest. De interviews worden in de klas gedeeld. (Doelstellingen 8 en 9)	In deze hoofdstuk zijn de onderwerpen: Betekenis van zakât, aan wie, met wat en hoe geven, liefdadigheid, hulp organisaties, betekenis van haddj en offer aanbidding, individuele en maatschappelijke bijdrage die beperkt zal worden tot Profeet Abraham en het offer. ! Tijdens het hoofdstuk wordt het niveaus van bereidheid van studenten overwogen en gebruik gemaakt van hun gevoelens en ervaringen. Dat het fenomeen van aanbidding, nadruk zal leggen op de gemeenschappelijke dimensies van het religie. !Eerst gegeven waarden; solidariteit en bijstand, vriendschap en broederschap, liefde en respect, ijver, verantwoordelijkheid, vrijgevigheid en delen. ! Eerst gegeven vaardigheden; maatschappelijke participatie, het gebruik maken van de heilige Koran, communicatie en empathie, het oplossen van problemen, onderzoek, ruimte, tijd en chronologie detectie In dit hoofdstuk: discussie, open vragen, woordenschat studeren, schriftelijke en mondelinge presentaties, weergave en visualisatie, werkbladen, observatie formulieren, interview vorm, poster. Voorbereiding en beoordeling kunnen worden gemaakt met behulp van het begrip kaart.
	DOELSTELLINGEN Aan het eind van dit hoofdstuk kunnen de studenten; 1. het belang van delen en bijstand begrijpen bij individu en maatschappij. 2. de aandacht die de Islam geeft aan delen en hulpverlening begrijpen. 3. uitleggen wat het delen en ondersteunen inhoudt op het gebied van de eredienst, aalmoezen en liefdadigheid. 4. de bijdragen onderzoeken van zakât en liefdadigheid bij individu en maatschappij. 5. inzien dat de islam mensen motiveert om zich economisch te ontwikkelen zodat ze aan zakât en liefdadigheid kunnen doen. 6. hun gevoelens delen bij het helpen van anderen. 7. informatie opzoeken over sociale hulporganisaties en hun functies. 8. begrijpen dat de betekenis van de haddj en °oemra en concepten in verband zijn met de ruimte. 9. uitleggen hoe en waarom de verering van de haddj wordt gedaan. 10. de effecten kennen van de haddj op mens en maatschappij. 11. zich bewust zijn hoe de haddj en °oemra een bijdrage leveren bij communicatie en interactie tussen moslims. 12. het belang van de betekenis van offeraanbidding verklaren op vlak van sociale solidariteit en steun.		

Binnen-schoolse activiteiten!
 Buitenschoolse activiteiten!
 Waarschuwing
 Beperkingen
 Verbanden leggen in de les
 Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarde
 Relateren aan lesdoelstellingen
 Meten en bespreken

ZAKAAT IS EEN BRUG TUSSEN RIJK EN ARM

LES:	ISLAM
KLAS:	2 ^{de} lj.
DUUR:	50 min
LEERDOMEIN:	AANBIDDING
HOOFDSTUK:	ZEKÂT, <u>H</u> ADDJ EN HET OFFER
DOELSTELLINGEN:	Het bewust worden van de aanmoedigingen van de islam voor de economische groei en het geven van zakât en sadaqa aan de armen.
BASISBEVOEGDHEDEN:	Sociale deelname, de vertaling van de Koran kunnen gebruiken, contact en empathie, problemen oplossen
BRONNEN :	Vertaling van de Koran

VERLOOP

1. Maak een discussiemoment met de volgende vragen:
  - Waarom hecht de islam veel belang aan zakât en sadaqa?
  - Waarom wordt er van ons verwacht dat we het niveau bereiken om zakât en sadaqa te kunnen geven?
  - Wat moeten we doen om zakât en sadaqa te kunnen geven?
  - Waarop moeten we letten wanneer we zakât en sadaqa geven?
2. De leerkracht zoekt enkele verzen en ahâdîs op over zakât en sadaqa.
3. De verzen en ahâdîs over verdiensten worden op het bord geschreven.

WIE GEEF OP WELKE MANIER?

LES	:	ISLAM
KLAS	:	2 ^{de}
DUUR	:	50 min
LEERGEBIED	:	AANBIDDING
HOOFDSTUK	:	ZAKÂT, <u>H</u> ADJ EN HET OFFER
DOELSTELLINGEN	:	Verklaart dat zakât en sadaqa de aanbiddingen zijn van delen en hulp verlenen. Door welke personen, aan wie, van welke goederen en op welke manier de zakât wordt gegeven.
BASISBEVOEGDHEDEN:		Sociale deelname, de vertaling van de Koran kunnen gebruiken, contact en empathie, problemen oplossen
BRONNEN	:	Vertaling van de Koran

VERLOOP

1. Voor wie is het bestemd om zakât en sadaqa te geven, noteer op het bord.
2. Aan wie wordt de zakât gegeven?
3. Bepaal welke verschillen er zijn tussen zakât en sadaqa.
4. Van welke goederen moeten we de zakât geven?
5. Aan wie wordt er geen zakât gegeven, schrijf dit op het bord..

BEOORDELING

- Spreek met de leerlingen over de gemeenschappelijke verdiensten van zakât.

REIS NAAR KA°BA

LES	: ISLAM
KLAS	: 2 ^{de}
TIJDSLIMIET	: 100 min
LEERDOEMEIN	: AANBIDDING
HOOFDSTUK	: ZAKÂT, <u>H</u> ADDJ EN HET OFFER
LESDOELEN	: Begrijpt de betekenis van de ruimte en concepten i.v.m. <u>h</u> addj en °oemra. Legt uit hoe en waarom de verering van de Hadj wordt gedaan. Kent de effecten van <u>h</u> addj op mens en maatschappij.
BASISBEVOEGDH.	: Maatschappelijke participatie, met behulp van de Heilige Koran, communicatie en empathie, ruimte, detecteren van tijd en chronologie.
MATERIALEN	: Computer, projector.

PROCES

1. Bepaal een website die te maken heeft met wat er wordt gedaan tijdens haddj en °oemra.
2. In de bepaalde website, samen met je studenten een reis regelen naar een virtueel universum.
3. Vraag de studenten om de volgende vragen over de reis naar dit virtuele universum te beantwoorden. Indien geen internet, studenten vragen om een interview te doen met mensen die eerder naar haddj en °oemra zijn geweest. (Je kan ook andere vragen toevoegen).
  - Welke acties hebben de mensen uitgevoerd tijdens de haddj en °oemra?
  - Wat is de naam die gegeven wordt aan deze acties?
  - Welke plaatsen hebben de mensen bezocht?
  - Hoe was de kleren van de mensen?
  - Wat voor soort gevoelens denk je dat de mensen hadden?
  - Wat zijn de mogelijke redenen voor mensen, om naar hier te komen?

Leerdomein: HET LEVEN VAN DE PROFEET		Het tweede leerjaar van de eerste graad - 5	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
VOORBEELDGEDRAG UIT HET LEVEN VAN MOHAMED (vzmh)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mohammed (vzmh) waardeerde iedereen 2. Mohammed (vzmh) was een betrouwbare mens 3. Mohammed (vzmh) was verdraagzaam 4. Mohammed (vzmh) hechtte belang aan kennis 5. Mohammed (vzmh) deed alles met overleg 6. Mohammed (vzmh) was barmhartig en vergevend 7. Mohammed (vzmh) hield van werken en meehelpen 8. Mohammed (vzmh) was geduldig en moedig 9. Mohammed (vzmh) benutte zijn tijd goed 10. Mohammed (vzmh) beoogde rechtvaardigheid 11. Mohammed (vzmh) hield van de natuur en dieren <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van de thema kunnen de leerlingen;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. voorbeelden van goed gedrag geven uit het leven van Mohammed (vzmh). 2. het maatschappelijk belang van het voorbeeldgedrag van de Profeet (vzmh) vatten. 3. uit de houding van de Profeet (vzmh) gevolgen trekken over zijn voorbeeldgedrag. 4. aantonen dat Mohammed (vzmh) met zijn wijze woorden de mensen naar het goede en het juiste stuurde. 5. voorbeelden aanhalen over het milieuvriendelijk gedrag van Mohammed (vzmh) en zich daardoor bewust worden over de bescherming van de natuur en dieren. 	<p> Een mooi voorbeeld: De leerkracht schrijft/projecteert de betekenis van het volgende vers op het bord: "O gelovigen, er zijn uitstekende voorbeelden voor jullie uit zijn leven... (Al Ahzâb 21) en samen wordt een lijst gemaakt van de voorbeeldige houdingen van Mohammed (vzmh) (doelstelling 1).</p> <p> Op zoek naar voorbeelden: De leerlingen gaan op zoek naar voorbeelden over het gedrag van Mohammed (vzmh) zoals zijn verdraagzaamheid, nakomen van beloftes etc. De leerlingen maken een presentatie en deze wordt samen besproken.(doelstelling 2).</p> <p> Hoever sta ik? De leerlingen maken een studie over de mate waarin zij de morele eigenschappen van Mohammed (vzmh) bezitten in hun eigen leven. (doelstelling 3).</p> <p> Wijze woorden: Onder begeleiding van de leerkracht wordt een keuze gemaakt van de wijze woorden van Mohammed (vzmh) waaruit men vervolgens principes afleidt. (doelstelling 4).</p> <p> Plant een boom: De hoofdgedachte van de onderstaande overlevering van Mohammed (vzmh) wordt besproken: "Dat degene met een kiemplant bij de hand deze plant, zelfs als het Laatste Uur zou aanbreken."</p>	<p> Dit thema wordt beperkt tot de volgende voorbeeldige houdingen van Mohammed (vzmh): zijn waardering van mensen, beloftes nagaan, zijn verdraagzaamheid, zijn belangstelling aan kennis, met overleg te werk gaan, liefdevol en vergevend zijn, rechtvaardigheid beogen, de tijd goed benutten, zijn werkzaamheid en behulpzaamheid, zijn milieuvriendelijkheid en zijn betrouwbaarheid.</p> <p>! Het voorbeeldgedrag van Mohammed (vzmh) moet aangehaald worden in de vorm van casestudies waaruit waarden en normen afgeleid kunnen worden. Deze worden gerelateerd aan concrete ervaringen en het leven van de leerlingen.</p> <p>! De voornaamste waarden; beloftes nagaan, verdraagzaamheid, rationalisme, solidariteit, werkzaamheid, kunstzinnigheid, milieuvriendelijkheid, dierenliefde</p> <p>! De voornaamste vaardigheden: onderzoek, maatschappelijke betrokkenheid, communicatie en empathie, effectief en schoon taalgebruik, erkenning van verandering en continuïteit</p> <p> Doelstelling 5 wordt gerelateerd met het thema .....</p> <p> Evaluatie kan gedaan worden aan de hand van discussie, open vragen, mondeling en schriftelijk presenteren, werkbladen, zelfevaluatieformulieren en controlelijsten.</p>

Klas-schoolactiviteit
 Buitenschoolse activiteit
 ! Opmerking
 Beperkingen
 ↔ Verbanden leggen in de les
 Relatie met andere lessen
 † Persoonlijke vaardigheden en waarden
 🔗 Linken aan doelstellingen
 Meting en evaluatie

EEN GOED VOORBEELD

LES	: ISLAM
KLAS	: 2 ^{de}
DUUR	: 50 min
LEERGEBIED	: Profeet MOHAMMED (vzmh)
HOOFDSTUK	: Voorbeeldgedrag uit het leven van de profeet Mohammed
DOELSTELLINGEN	: Goed gedrag geeft een voorbeeld uit het leven van de profeet.
BASISBEVOEGDH.	: Perceptie van onderzoek, maatschappelijke participatie, communicatie, empathie, verandering en continuïteit
BRONNEN	: Projector, werkbladen

VERLOOP

1. Projecteer het volgende: "Voorzeker, de Boodschapper van Allah is voor jullie een goed voorbeeld: voor wie op (de beloning van) Allah en het Hiernamaals hoopt, en voor wie Allah veelvuldig gedenkt" (sôera Al Ahzâb, âya 21)
2. Zorg ervoor dat een aantal leerlingen het vers lezen en richt hen de onderstaande vragen:
  - Voor wie is Mohammed vzmh een mooi voorbeeld?
  - Wat is de betekenis van het voorbeeldgedrag van de profeet?
  - Welke voorbeelden ken je uit het leven van de profeet vzmh over zijn voorbeeldgedrag?
3. Zorg dat de leerlingen de voorbeeldgedragingen bepalen uit het leven van de profeet vzmh.

BEOORDELING

- Beoordeel aan de hand van de bijgevoegde werkbundel.

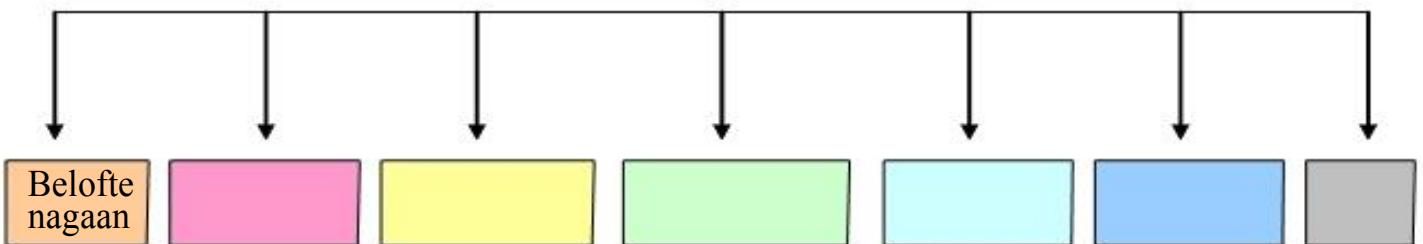
WERKBLAD

VOORBEELD ETHIEK
VAN DE PROFEET VZMH

is gebaseerd op

BEGINSELEN

zoals

HOE VER STA IK?

LES	: ISLAM
KLAS	: 2 ^{de}
LESDUUR	: 50 min
LEERGEBIED	: MOHAMMED (vzmh)
HOOFDSTUK	: VOORBEELDGEDRAG UIT HET LEVEN VAN MOHAMMED
DOELSTELLINGEN	: Gevolgen trekken uit de houding van Mohammed (vzmh) in functie van zijn voorbeeldgedrag.
VAARDIGHEDEN	: Maatschappelijke betrokkenheid, communicatie en empathie, effectief en schoon taalgebruik

OPBOUW

De activiteit kan uitgevoerd worden met gepaste achtergrondmuziek.

1. De leerlingen worden verdeeld in 8 groepen. Elk groep gaat op zoek naar voorbeelden over één van de volgende eigenschappen van Mohammed (vzmh);
  - iedereen waarderen
  - beloftes nakomen
  - verdraagzaamheid
  - leergierigheid, belangstelling tonen aan kennis
  - steeds met overleg te werk gaan
  - vergevingsgezind zijn
  - werkzaamheid en behulpzaamheid
  - milieuvriendelijkheid en dierenliefde
2. Zorg dat de leerlingen nadenken over de voorbeeldige houdingen van Mohammed (vzmh) en deze aanbrengen op het bord.

Leerdomein: KORAN		Het tweede leerjaar van de eerste graad - 6	
hfstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
INTERPRETATIES BINNEN HET ISLAMITISCH DENKEN	<p>1. Religie en Opvatting van religie 2. Redenen van verschillende interpretaties van religie 2.1. Menselijke element 2.2. Maatschappelijke verandering 3. Interpretatievormen in het islamitisch denken 3.1. Godsdienstige interpretaties 3.2. Rechtspraktelijke interpretaties 3.3. Mystieke interpretaties 4. Waarom zijn verschillen in de opvatting van religie een verrijking? 5. Er bestaat geen dwang in religie</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center; margin: 10px auto; width: fit-content;">Doelstellingen</div> <p>Op het einde van dit thema kunnen leerlingen; 1. het verschil uitmaken tussen religie en opvattingen van religie. 2. de verschillende interpretaties van religie opmerken. 3. de interpretatievormen in het islamitisch denken opsommen. 4. uitleggen waarom verschillen in de interpretatie van religie een verrijking zijn. 5. inzien dat verschillen in de interpretatie van religie enkel mogelijk is met kennis. 6. aan de hand van verzen en overleveringen uitleggen dat er geen dwang bestaat in religie.</p>	<p> ☐ Bepalen van begrippen: De leerlingen krijgen een opdracht met een verklarend woordenboek over 'religie' en 'opvatting van religie'. (doelstelling 1)</p> <p> ☐ Waarom denken wij anders? Laat de leerlingen een debat voeren over het onderwerp 'Waarom interpreteren wij onderwerpen anders?'. Vertrekkend vanuit deze discussie worden de redenen van het verschil in interpretatie van religie getoond in het kader van oorzaak-gevolgrelatie.(doelstelling 2)</p> <p> ☐ Wij onderzoeken: De leerlingen worden verdeeld in 3 groepen. Ieder groep doet een klein onderzoek over godsdienstige, rechtspraktelijke en mystieke interpretaties en deze worden in de klas gepresenteerd. (doelstelling 3)</p> <p> ☐ Diversiteit is een verrijking: Er wordt samen gewerkt aan een toneelstuk over de verrijking van diversiteit. (doelstelling 4).</p> <p> ☐ Er bestaat geen dwang in religie: Het vers in kwestie en voorbeelden over dit onderwerp uit het leven van Mohammed (vzmh) worden besproken.(doelstellingen 5 en 6)</p>	<p> De onderwerpen van dit thema zijn beperkt tot de volgende: begrippen religie en opvatting van religie, redenen van de interpretatieverschillen van religie, de interpretatievormen in het islamitisch denken zoals de godsdienstige, rechtspraktelijke en mystieke en er bestaat geen dwang in religie. De interpretatieverschillen worden in hoofdlijnen besproken zonder details te vermelden en op conceptueel niveau.</p> <p>! Het thema moet bij de leerlingen bijdragen tot het vormen van verdraagzaamheid en de universele vredescultuur van de religie alsook het bewustzijn en vaardigheden van een tolerante, onderzoekende en kritische individu.</p> <p>! Er wordt benadrukt dat de strekkingen (madzâhib) geen discriminatie maar een saamhorigheid en eenheid vormende verrijking zijn die naargelang de tijd en omstandigheden de vormen om religie te begrijpen aantonen en dat in deze zin de verschillen in religieuze opvattingen en praktijken een rijkdom zijn.</p> <p>! De voornaamste waarden; bewustzijn van historisch erfgoed, tolerantie, onafhankelijkheid, respect, rationalisme, vrede en vertrouwen.</p> <p>! De voornaamste vaardigheden; kritisch denken, probleemoplossend denken, maatschappelijke participatie, erkenning van ruimte, tijd en chronologie, gebruik van de vertaling van de Koran, onderzoeken.</p> <p>☐ ☐ De zesde doelstelling van dit thema wordt gerelateerd met thema....</p> <p> Evaluatie kan gedaan worden aan de hand van discussies, open vragen, werken met verklarende woordenboeken, mindmaps, mondeling en schriftelijk presenteren, werkbladen, observatieformulieren en gedragschalen.</p>

Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit **!** Opmerking Beperkingen Verbanden leggen in de les Relatie met andere lessen Persoonlijke vaardigheden en waarden Linken aan doelstellingen Meting en evaluatie

VARIATIE IS RIJKDOM

LES	: ISLAM
KLAS	: 2 ^{de}
DUUR	: 100 min
LEERDOMEIN	: KORAN
HOOFDSTUK	: OPMERKINGEN VAN HET ISLAMITISCH DENKEN
DOELSTELLINGEN	: Legt uit waarom de verschillen van religies zo rijkdom zijn
BASISBEVOEGDH.	: Detectie van het kritisch denken, problemen oplossen, sociale participatie, ruimte, tijd en chronologie
BRONNEN	: PC, projector, werkbladen

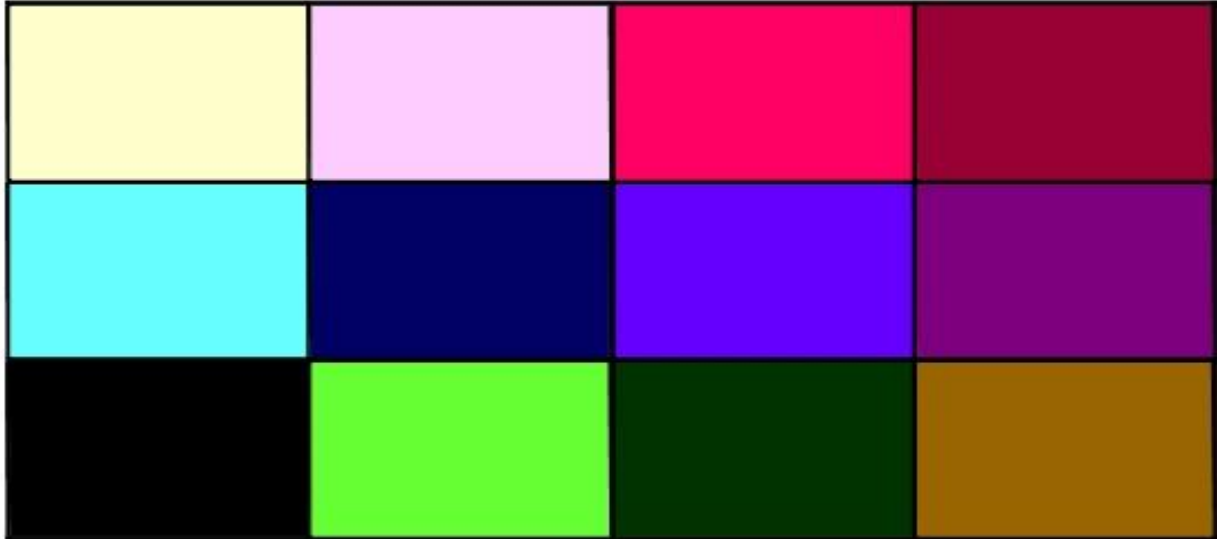
VERLOOP

1. Zorg er voor dat de leerlingen aan de hand van bijlage 1 een dramawerk maken.
2. Creëer een debat over de geanimeerde drama uit de volgende vragen.
  - Heb je ooit nagedacht over een leven dat wordt gedomineerd door een enkele kleur?
  - Wat voegt het bestaan van vele kleuren in je leven?
  - In hoeverre is er een verschil qua fysische eigenschappen, ideeën en gedachten tussen de mensen in je omgeving?
  - In hoeverre hebben de verschillende ideeën en denkwijzen van je omgeving een invloed op je?
  - Stel je voor dat er maar 1 begrip van religie zou zijn. Welke gevolgen zou dit hebben?
  - Zouden de verschillende inzichten van onze religie een rijkdom kunnen zijn in onze leven ? Waarom ?

EVALUATIE

- Laat een werkstuk maken dat het belang van denkverschillen tussen de mensen uitdrukt..

KLEUREN

Ze hebben alle kleuren in de
wereld verzameld.

Ze zijn beginnen
discussiëren over het belang
van de kleuren.

Groen begon aan het woord:

- Natuurlijk ben ik de belangrijkste kleur.
Ik ben de kleur van leven en hoop!
Ik ben gekozen voor gras, bladeren en
bomen.

Neem een kijkje op de aarde, is er een
partij die niet valt in mijn kleur?...

Blauw nam het woord:

-Jij bent alleen de kleur van de aarde, en ik?

Ik ben zowel de kleur van de zee als van de hemel. Hemelsblauw, geeft mensen rust en vrede en zonder die vrede kunnen jullie niets doen!

Geel vermengde zich in de discussie:

- Sollen jullie ermee?

Ik ben de kleur van de zon, ik ben degene die warmte geeft aan de wereld. Als ik er niet zou zijn zouden jullie allemaal bevroren van de kou!

Oranje ontnam het woord:

- Wat over mij? Ik ben de kleur van weerstand en gezondheid. Ik heb de kleur die noodzakelijk is voor de overleving van de mens.

Denk aan een sinaasappel, een wortel. Misschien ben ik niet vaak zichtbaar, maar wanneer de zon opkomt ben ik degene die die heerlijke kleur geeft! Niet vergeten ...

Rood kon er niet tegen en nam het woord:

-Ik ben de beste onder jullie!

Ik ben de kleur van bloed! Kan er leven zijn zonder bloed? Ik ben ook de kleur van moed en gevaar! De kleur van oorlog en brand! Liefde en passie zijn bij mij! Deze wereld zou leeg zijn zonder mij! ...

Paars (violet) stond op:

-Ik ben superieur!

Ik ben de kleur van macht en adel. Alle leiders en koningen hebben mij gekozen. Ik ben de kleur van autoriteit en wijsheid.

Mensen kunnen mij niet ondervragen.

In tegendeel, ze luisteren en gehoorzamen!

En alle kleuren discussieerden maar verder. Ze begonnen te vechten.

Ieder zei 'Ik ben de beste ..'

Dan opeens daalden er druppels regen en bliksem uit de hemel. Alle kleuren waren verrast en verschrokken en omhelsden elkaar uit angst. Het geluid van "DE REGEN" klonk....

O jullie, achterlijke kleuren... Waarom deze strijd? Waarom vechten jullie over superioriteit? Weten jullie niet dat ieder van jullie gemaakt is voor een andere taak? Ieder van jullie is verschillend en zeer speciaal...

Kom op, kom nu naar mij hand in hand ...

De kleuren waren in diepe verlegenheid gebracht. De kleuren gaven hand in hand en stegen de hemel en vestigden zich in de vorm van een boog.

Regen zei; 'Telkens wanneer er regent vanaf nu, gaan jullie verenigen en een binding voeren tussen de hemel en de aarde.

De mensen zullen gemoedsrust vinden wanneer ze jullie gaan zien! Jullie zullen een hoop zijn voor de toekomst van de mensen...

Jullie gaan de hemel omhelzen als een riem en ze gaan REGENBOOG zeggen. 'Afgesproken?' Zei hij.

Daarom verschijnt de regenboog, telkens wanneer de regen de aarde wast.

Wij zijn ook uniek, verschillend en bijzonder zoals de kleuren van de regenboog. Wij moeten hier bewust van zijn en leven in harmonie...

In het Islamitisch denken kunnen sommige reacties speciaal zijn. Maar deze zijn een middel van rijkdom voor de mens van het licht van de Koran dat gezonden is door Allah's genade.

Deze opmerkingen en strekkingen kunnen een regenboog vormen zolang ze zich vastklemmen aan de Koran en het licht ervan!

Leerdomein : ZEDELIJKHEID		Het tweede leerjaar van de eerste graad - 7	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
RELIGIE EN GOED GEDRAG	<p>1. Hoe zorgt godsdienst dat ik een mooi karakter heb?</p> <p>2. Enkele verheven karaktereigenschappen in islam:</p> <p>2.1. Oprechtheid</p> <p>2.2. Materiële hulp bieden / Liefdadigheid (infâq)</p> <p>2.3. Beschermen van wat je toevertrouwd werd</p> <p>2.4. Rechtvaardigheid</p> <p>2.5. Broederschap</p> <p>2.6. Verdraagzaamheid en vergeving</p> <p>2.7. Bescheidenheid</p> <p>2.8. Beloftes nakomen</p> <p>2.9. Fatsoen/ Beschaafd zijn/Welgemanierd zijn</p> <p>2.10. Mensen goed behandelen en lief spreken</p> <p>2.11. Verkwisting vermijden</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Aan het einde van dit thema kunnen de leerlingen;</p> <p>1. inzien wat de rol van religie is in de zedelijkheid van het individu.</p> <p>2. voorbeelden van verheven karaktereigenschappen in de islam vinden uit de Koran en het leven van Mohammed (vzmh)</p> <p>3. het belang van zedelijkheid in het individuele en maatschappelijke leven begrijpen.</p> <p>4. zich schikken om deze morele houdingen aan te nemen.</p> <p>5. oplossingen tegen onethisch gedrag voorstellen.</p>	<p> Zijn karakter was de Koran: Vertrekkend van de volgende hadîs overgeleverd door °Â'isja (r. °anhâ): “Zijn karakter was de moraal van de Koran” wordt een gesprek gevoerd over wat de ‘moraal van de Koran’ betekent. De resultaten komen op het bord. (doelstellingen 1 en 2).</p> <p> Religie is moraliteit: De leerkracht presenteert verzen uit de Koran over morele houding en gedrag. (doelstelling 1).</p> <p> “Ik ben gezond om de moraliteit te vervolledigen.” : De leerlingen gaan op zoek naar voorbeelden van zedelijk gedrag uit het leven van Mohammed (vzmh) en toetsen dit aan de verzen over het onderwerp in kwestie. Daaruit vertrekkend wordt een mindmap opgesteld over de verheven karaktereigenschappen in islam. (doelstellingen 2 en 4)</p> <p> Cultuur en ethiek: De leerlingen gaan op zoek naar gezegden, spreekwoorden en liedjes over goed gedrag. Deze worden in de klas megedeeld. (doelstellingen 1 en 2)</p> <p> Wij gaan op zoek naar oplossingen: De leerlingen bepalen hun eigen negatieve karaktereigenschappen en doen zelf suggesties om deze te verbeteren. (doelstelling 5)</p>	<p>■ Dit thema is beperkt tot de volgende onderwerpen: oprechtheid, infâq, beschermen van wat toevertrouwd werd (betrouwbaarheid), rechtvaardigheid, broederschap, verdraagzaamheid en vergeving, bescheidenheid, beloftes nakomen, fatsoen, mensen goed behandelen en lief spreken en verspilling vermijden.</p> <p>! Terwijl de leerlingen tijdens het thema de affectieve doelstellingen bereiken worden concrete voorbeelden uit koranverzen gehaald.</p> <p>! De voornaamste waarden: oprechtheid, infâq, beschermen van wat toevertrouwd werd, rechtvaardigheid, broederschap, verdraagzaamheid en vergeving, bescheidenheid, beloftes nagaan, fatsoen, verantwoordelijkheid en niet verkwisten.</p> <p>! De voornaamste vaardigheden: vertaling van de Koran kunnen gebruiken, probleem oplossen, communicatie en empathie, schoon en effectief taalgebruik, maatschappelijke betrokkenheid, onderzoeken, vatten van ruimte, tijd en chronologie.</p> <p>↔ De tweede doelstelling van dit thema wordt gelinkt aan de tweede en derde doelstellingen van het thema “Voorbeelden van goed gedrag uit het leven van Mohammed (vzmh)”.</p> <p>▢ Men kan beoordelen aan de hand van discussies, open vragen, debatten, demonstraties, mindmaps, mondeling en schriftelijk presenteren, werkbladen, peer- en zelfevaluaties.</p>

 Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit ! Opmerking Beperkingen ↔ Verbanden leggen in de les Relatie met andere lessen † Persoonlijke vaardigheden en waarden Linken aan doelstellingen Meting en evaluatie

Religie is moraliteit

LES	: ISLAM
KLAS	: 2 ^{de}
LESDUUR	: 50 min
LEERGEBIED	: ZEDELIJKHEID
HOOFDSTUK	: RELIGIE EN GOED GEDRAG
DOELSTELLINGEN	: Bewust zijn over de rol van religie in de zedelijkheid van het individu
VAARDIGHEDEN	: vertaling van de Koran gebruiken, onderzoeken, probleem oplossen, communicatie en empathie
MATERIAAL	: vertaling van de Koran

LESINHOUD

Mooi karakter

Bij Allah maakt het je geliefd, tot Hem dichtbij
een mooi karakter, van al het kwaad en haat vrij
Een vorm van aanbedding is goed gedrag tonen
behorend tot de beste der gelovigen, de vromen

Een mooi karakter, voor elke moslim een plicht
dat je als dienaar enkel het goede zegt of zwicht
Een mooi karakter, dit is wat de islam ons leert
helaas is dit hetgeen wat veel van ons ontbeert

Islam is prachtig, alleen zitten wij zelf vaak fout
omdat kennis ontbreekt of aan dwaling vasthoudt
Islam is prachtig, aan ons moslims is er de taak
om te tonen waar de ware islam dus voor staat

Een mooi karakter, geduld, vergeven, 't goede woord
oftewel een mooi mens waar niemand zich aan stoort
Een mooi karakter, vroom, wijs, het goede verrichten
tolerant en verdraagzaam, 't goede op aarde stichten

Islam is prachtig, het karakter is hiervan onderdeel
't maakt deel uit van 'n mooi, waar, subliem geheel
Islam is prachtig, 't beste gedrag had onze profeet
genadig en liefdevol, voorwaar uitstekend voorbeeld

http://www.1001gedichten.nl/categorieen/29/islamitische_gedichten/

Stel de leerlingen de volgende vragen over het bovenstaand gedicht:

- Welke goede handelingen komen aan bod in het gedicht?
- Wie wilt van ons dat wij goed handelen?
- Waarom is religie of godsdienst goed gedrag?
- Hoe draagt godsdienst bij aan de zedelijkheid van mensen?

CULTUUR EN ETHIEK

LES	: ISLAM
KLAS	: 2 ^{de}
TIJD	: 50min
LEERDOMEIN	: ZEDELIIKHEID
HOOFDSTUK	: RELIGIE EN GOED GEDRAG
DOELSTELLING	: Geeft voorbeelden uit de Koran en uit het leven van de profeet Mohammed (vzmh) over het feit dat islam gebaseerd is op morele houding en gedrag. Geeft het belang weer van het moreel bij de individu en in de gemeenschap.
VAARDIGDHEDEN	: Maatschappelijke participatie, het gebruik van de Koranvertaling, probleemoplossing, communicatie en empathie
MATERIAAL	: Werkbundel

PROCES

1. Vraag aan de leerlingen om mooie woorden, spreekwoorden en volksliederen over mooie moraal in onze cultuur te onderzoeken.
2. Zorgen voor de uitwisseling van onderzoeksresultaten, de bevindingen in de klas.
  - Items die gerelateerd zijn aan de moraal in onze cultuur?
  - Welke van de morele spreekwoorden, gezegden en liederen zijn religieus geladen?
  - In hoeverre zijn de elementen van de cultuur, moraal, morele houding en het gedrag effectief in het aansturen van onze samenleving?
3. Zorg dat de leerlingen hun onderzoek in de klas met de medeleerlingen delen.

BEOORDELING

- Deel de gevonden visuele en schriftelijke materialen in de klas en zorg ervoor dat de leerlingen elkaar evalueren .

Leerdomein: GODSDIENST EN CULTUUR		Het tweede leerjaar van de eerste graad - 8	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
RELIGIE EN ZIJN UNIVERSELE TIPS	<p>1. Waarom is religie een universele waarheid?</p> <p>2. Waarom zijn er meerdere religies?</p> <p>3. Kennismaking met de grote hedendaagse religies</p> <p>3.1. Hindoeïsme en boeddhisme</p> <p>3.2. Jodendom</p> <p>3.3. Christendom</p> <p>3.4. Islam</p> <p>4. Universele tips van de religies en de Islam</p> <p>4.1. Eerlijkheid</p> <p>4.2. Schoonheid</p> <p>4.3. Vriendelijkheid en welwillendheid</p> <p>4.4. Respect voor ouderen, liefde voor jongeren</p> <p>4.5. Goed gedrag tegen dieren</p> <p>4.6. Milieuvriendelijkheid</p> <p>4.7. Het vermijden van schadelijke gewoonten</p> <p>4.8. Anderen niet kwetsen</p> <p>4.8.1. Niet doden</p> <p>4.8.2. Niet stelen</p> <p>4.8.3. Geen valse getuigenis doen</p> <p>5. Wees tolerant tegenover andere overtuigingen</p>	<p> Universaliteit en universele waarden: Het werken rond woordenbegrippen omtrent globale en universele waarden (1. Doelstelling)</p> <p> Altijd aanwezig: Er worden hedendaagse religies bepaald en een chronologische volgorde gemaakt van hun ontstaansdata. Daarna word er een debat gecreëerd over de kwestie “Waarom is religie in alle samenlevingen in de geschiedenis aanwezig geweest?” (2. Doelstelling)</p> <p> Oorzaak-gevolgrelatie creëren: Er wordt aan de hand van “oorzaak-gevolg” een studie gedaan over de redenen van ontstaan van verschillende religies. Deze worden opgenomen in een lijst. (3. Doelstelling)</p> <p> Waar zijn de verschillen en overeenkomsten: Er worden hedendaagse religies geconstateerd, deze religies worden onderverdeeld in de groepen die in de klas zijn gemaakt. Er moet rekening gehouden worden met de ontstaansdata, de profeet, het boek, de basisbeginselen van het geloof, aanbiddingsvormen enz., De leerlingen moeten deze aspecten ook importeren in een forum en dit forum invullen naargelang hun onderzoek.. Er wordt een schema gemaakt van alle gevonden informatie van de leerlingen. Hierna wordt er gevraagd om de overeenkomsten en verschillen tussen deze religies te identificeren. (4. Doelstelling)</p> <p> Er wordt een klassikale presentatie gemaakt aan de hand van studies die gebaseerd zijn op sommige denkers en historici en hun gedachten en visie op de islam. (5. Doelstelling)</p> <p> Voorbeelden vinden: De klas wordt in groepen verdeeld. Er wordt van elke groep gevraagd om een set van preken (universele advies) over hun gekozen religie voor te bereiden en te presenteren. Er wordt een klassikale gesprek gehouden. (6. Doelstelling)</p> <p> Samenlevingscultuur: “Tolerantie”: Er worden voorbeelden aangehaald uit het leven van de profeet Mohammed (vzmh) en uit onze cultuur om het belang en manieren van samenleving na te drukken. Deze worden ook besproken. (7. Doelstelling).</p> <p> Is het correct om de religieuze gevoelens te exploiteren? Er wordt een gesprek gevoerd omtrent de negatieve gevolgen van het exploiteren van de religieuze gevoelens van een andere persoon. (8. Doelstelling).</p>	<p> In dit hoofdstuk worden de onderwerpen beperkt tot -de universele adviezen van de Islam, Christendom, Jodendom, Hindoeïsme en Boeddhisme. & -andere religies die een impact hebben in onze cultuur.</p> <p>! Tijdens de hoofdstuk zal er de nadruk gelegd worden op de werkelijkheid van de universele religies. Naast het respecteren en tolereren van de eigen religie, gewoonte en traditie gaat men extra werk maken voor het streven en reguleren van respect en tolerantie naar andere godsdienstnaties, hun gewoonten en tradities toe. Er gaat ook gewezen worden naar de gemeenschappelijke doelstellingen en gestreefd worden naar het realiseren van deze doelstellingen in het eigen leven..</p> <p>!Rekening houdend met de algemene waarde van de godsdiensten zal er afstand genomen worden van bijgeloof en vooroordelen en extra belang gehecht worden aan wetenschap en objectiviteit.</p> <p>!De te geven waarde; nauwkeurigheid, netheid, hulpvaardigheid, liefde, respect, milieuvriendelijkheid, mooie woorden, goed gedrag en tolerantie.</p> <p>! De te geven vaardigheden; communicatie en empathie, kritisch denken, onderzoek, maatschappelijke participatie, de perceptie van verandering en continuïteit, het gebruik van de vertaling van de Heilige Koran.</p> <p>! De leerlingen worden voorzien van verdraagzaamheid en begrip tegen mensen die het geloof verwijten. Er wordt een bewustzijn gecreëerd bij de leerlingen.</p> <p> Dit hoofdstuk kan geëvalueerd worden door; discussies, open vragen, werken met een woordenboek, groepswork, mondelinge en schriftelijke presentaties, onderzoek en werkdocumenten, peerevaluatieformulieren, observatieformulieren, portfolio en gedrag.</p>
	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;">DOELSTELLINGEN</div>	<p>Aan het einde van dit hoofdstuk kunnen de leerlingen;</p> <p>1. de betekenis van universaliteit en de universele waarden begrijpen.</p> <p>2. zich realiseren dat religie een universeel fenomeen is.</p> <p>3. de redenen voor het ontstaan van verschillende godsdiensten bespreken.</p> <p>4. de fundamentele kenmerken van het leven in de grote hedendaagse godsdiensten erkennen.</p> <p>5. de plaats van de Islam onder de grote religies begrijpen.</p> <p>6. door voorbeelden te geven van de religies en de Islam, de universele advies en het belang ervan voor de mensheid beseffen.</p> <p>7. tolerant zijn ten opzichte van verschillende religies en overtuigingen.</p> <p>8. gevoelig zijn over hun activiteiten wat betreft de exploitatie van de religieuze gevoelens.</p>	

 Binnen-schoolse activiteiten! Buitenschoolse activiteiten! Waarschuwing Beperkingen Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen Persoonlijke vaardigheden en waarde Relateren aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

WAAR IS DE GELIJKENIS EN HET VERSCHIL?

LES	: ISLAM
KLAS	: 2de
TIJD	: 100 min
LEERDOMEIN	: GODSDIENST EN CULTUUR
HOOFDSTUK	: RELIGIES EN DE UNIVERSELE TIPS
DOELSTELLINGEN	: Het herkennen van de basiskenmerken van de grote religies in de hedendaagse samenleving. Plaats-begrip van de islam in de grote religies.
BASISBEVOEGDHEDEN	: Communicatie, empathie, kritisch denken, verandering, continuïteit en perceptie
MATERIAAL	: Werkbundel

PROCES

1. Identificeer met de leerlingen de belangrijkste hedendaagse religies.
2. Vorm groepjes waarbij elk groep een bepaalde religie bestudeert.
Deel aan elke groep mee dat ze rekening moeten houden met verschillende aspecten van het geloof: “het ontstaan, de profeten, de boeken, de basisbeginselen van het geloof, eredienst, morele eigenschappen enz.,“
3. Zorg ervoor dat de groepen hun werk presenteren voor de klas.
4. Vraag aan de leerlingen om de symbolen van de religies, aanbiddingruimtes, culturen enz. te importeren in hun presentatie en extra documenten te tonen in de klas.
5. Zorg ervoor dat de groepen samenwerken zodat ze een schema kunnen maken over de verschillen en overeenkomsten van de hedendaagse religies.

BEOORDELING

- Evalueer het schema dat in de klas ontworpen is door het te controleren.

5.3. HET EERSTE JAAR VAN DE TWEDE GRAAD

LEERDOMEIN:	HOOFDSTUKKEN
Geloofsleer	<p>I. MENS EN RELIGIE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De positie van de mens in het heelal 2. De natuur van de mens en het geloof 3. De positie en het geloof van de godsdienst in het mensenleven 4. De verschillende vormen van geloven 4.1. Het geloven in de eenheid van God (Monotheïsme) 4.2. Het geloven in meerdere goden (Polytheïsme) 4.3. Gnosticisme 4.4. Agnosticisme 4.5 Atheïsme <p>II. DE PROFETEN</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De profeten zijn de boodschappers van Allah. 2. De profeten worden uitgekozen door Allah. 3. De profeten hebben eigenschappen en opdrachten 3.1. De eigenschappen van de profeten 3.2. De opdrachten van de profeten 4. De profetenketting van Hz. Adem tot Hz. Mohammed 5. Begrippenleer i.v.m. het profeetschap
Aanbidding	<p>REINHEID EN AANBIDDING</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Het begrip 'Aanbidding' 7. Waarom aanbidden wij Allah? 8. De inhoud van het begrip "Aanbidding" 9. De relatie tussen aanbidding en reinheid 10. De Reinheid 10.1. De lichaamsreiniging (De Grote Rituele Wassing – Ghoesl) 10.2. Voorbereiding op het gebed (De Kleine Rituele Wassing – Woedôe'/Abdest) 10.3. Tayammoem 10.4. De reinheid van het milieu
Het leven van de profeet	<p>HET LEVENVERHAAL VAN DE PROFEET MOHAMMED</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. De samenleving waarin de profeet Mohammed is geboren. 10. De geboorte, de kindertijd en de jeugd van de profeet Mohammed 11. De eerste openbaring aan de profeet Mohammed (v.z.m.h) 12. De Hidjra (de emigratie) van de profeet Mohammed (v.z.m.h) 13. De activiteiten van de Profeet Mohammed gericht op een vredevolle samenleving. 14. De inspanningen van de profeet Mohammed rond de verspreiding van de Islam. 15. Universele principes in de Afscheidspraak van de profeet Mohammed 16. Het overlijden van de profeet Mohammed (v.z.m.h)
Koran	<p>DE KORAN EN DE BASISONDERWERPEN</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. De Koran is de hoofdbron van de islamitische godsdienst 7. De geschiedenis van de Koran 8. Enkele begrippen in verband met de Koran 8.1 Begrippen in verband met de structuur van de Koran (âya, sôera, djoez, hizb, moeshaf) 8.2 Begrippen in verband met het reciteren van de Koran (tadjwîd, moeqâbala, chatîm, hâfiz) 8.3 Begrippen in verband met het begrijpen en interpreteren van de Koran (ma°âl, tafsîr)

	<p>9. De basisonderwerpen van de Koran</p> <p>9.1 Het geloof</p> <p>9.2 De aanbedding van Allah</p> <p>9.3 Goed gedrag (achlâq)</p> <p>10. De positie en het belang van de Koran in onze cultuur</p>
Zedelijkheid	<p>RELATIE TUSSEN DE WAARDEN EN HET GEZIN</p> <p>7. Wat betekent 'de waarde'?</p> <p>8. De invloed van de godsdienst op morele waarden</p> <p>9. De Islamitische waarden</p> <p>10. De invloed van de Islamitische waarden op ons gedrag</p> <p>11. Relatie tussen de waarden en het gezin</p> <p>12. Aanbevelingen van de Koran en de profeet Mohammed in verband met het gezin</p>
Godsdienst en cultuur	<p>HIDJRÎ KALENDER EN DE FEESTDAGEN</p> <p>4. Hidjrî kalender</p> <p>5. De maanmaanden</p> <p>5.1. De feestdagen</p> <p>5.2. De feestdagen zijn onze gelukkige dagen</p> <p>5.3. Heilige dagen en nachten</p> <p>5.4. Andere belangrijke dagen</p> <p>5.4.1. Vrijdag is belangrijk voor alle moslims</p> <p>5.4.2. We verwelkomen Ramadan met enthousiasme en vreugde</p> <p>6. De Christelijke en de Joodse kalender met belangrijke data</p>

**Het eerste jaar
van de tweede graad**

- HOOFDSTUKKEN**
- DOELSTELLINGEN**
- DIDACTISCHE WERKVORMEN**
- VERKLARINGEN**
- BIJLAGEN**

leerdomein: GELOOFSLEER		Het eerste jaar van de tweede graad - 1	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
MENS EN RELIGIE	<p>1. De positie van de mens in het heelal 2. De natuur van de mens en het geloof 3. De positie en het geloof van de godsdienst in het mensenleven 4. De verschillende vormen van geloven 4.1. Het geloven in de eenheid van God (Monotheïsme) 4.2. Het geloven in meerdere goden (Polytheïsme) 4.3. Gnosticisme 4.4. Agnosticisme 4.5 Atheïsme</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> de positie van de mens in het heelal herkennen. begrijpen dat de mens zich onderscheidt van de andere schepsels door een verstandig / denkend en gelovig schepsel te zijn. de lichamelijke en de geestelijke natuur van de mens. inzicht verwerven in de aangeboren behoefte van de mens om te geloven. opmerken dat de godsdienst één van de aangeboren behoeften is van de mens. voorbeelden geven aangaande de positie van de godsdienst in het mensenleven en zijn belang. nadenken over de plaats van de religie in hun eigen leven. een onderscheid maken tussen de verschillende vormen van geloven: monotheïsme, polytheïsme, gnosticisme, agnosticisme en atheïsme. nadenken over het ontstaan van de verschillende vormen van geloven die zich niet op een openbaring baseren. 	<p> Het heelal en ik: De lkr laat een DVD/CD zien over ‘levende wezens en de mens’. Achteraf kan een discussie gestart worden over de positie van de mens tussen de andere levende schepsels. De groep maakt een samenvatting van de gevonden ideeën. (Realisatie doelstellingen 1 en 2).</p> <p> De natuur van de mens en behoefte om te geloven: Waarom geloven wij? Door welke geestelijke eigenschap onderscheidt de mens zich van de andere schepsels? Aan welke aangeboren behoeften geeft de godsdienst een invulling? ... (Realisatie doelstellingen 3 en 5).</p> <p> Kan een mens afstand nemen van de godsdienst? Brainstormen over de samenhang van de mens met de godsdienst en een lijst maken van de gevonden oplossingen. (Realisatie doelstellingen 6 en 7).</p> <p> De denkende mens: Gedachtewisseling over de positie van de mens in het heelal. De leerlingen schrijven een verhandeling in het kader van de volgende vragen: -Welke eigenschap onderscheidt de mens van de andere wezens? -Wat is de lichamelijke en de geestelijke kant van de mens? -Wat zijn de oorzaken van de behoefte om te geloven? Iedere leerling leest zijn verhandeling voor. (Realisatie doelstellingen 1,2,3, 6 en 7).</p>	<p> Men dient hierbij in het achterhoofd te houden dat het thema “geinstitutionaliseerde godsdiensten” verder zal uitgewerkt worden in een hogere graad, in het hoofdstuk ‘levende godsdiensten en gemeenschappelijke kenmerken’.</p> <p> De aandacht van de leerlingen kan ook gevestigd worden op de negatieve invloed van sommige vormen van bijgeloof zoals reïncarnatie en het satanisme. (Realisatie doelstelling 8).</p> <p> De primaire waarden die geleerd moeten worden: ‘de verantwoordelijkheidszin’ en ‘de wetenschappelijkheid.’</p> <p> De basisvaardigheden die de leerlingen moeten bezitten: ‘ onderzoeken’, ‘gelijkenissen vastleggen’, ‘veranderlijke bepalen’.</p> <p> In dit hoofdstuk zal het belang uitgedrukt worden van de positie van de mens in het heelal en het belang van de godsdienst in het mensenleven.</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - discussiëren - invultesten - meerkeuzevragen - open vragen - projectevaluatieformulier - zelfevaluatieformulier - observatieformulier

Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit Waarschuwing Beperkingen Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

DE NATUUR VAN DE MENS EN DE BEHOEFTE OM TE GELOVEN / WAAROM GELOVEN WIJ?

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	3 ^{de} lj
LESDUUR:	50 minuten
LEERDOMEIN:	Geloofsleer
HOOFDSTUK:	De mens en de godsdienst
BASISVAARDIGHEDEN:	Onderzoeken, gelijkenissen/verschillen vastleggen, veranderlijke bepalen.
DOELSTELLINGEN:	De mens is een verstandig en gelovig schepsel. Door deze eigenschappen onderscheidt de mens zich van de andere levende wezens. De godsdienst is één van de aangeboren behoeften van de mens.
MATERIALEN:	de overheadprojector, transparant en het bord.

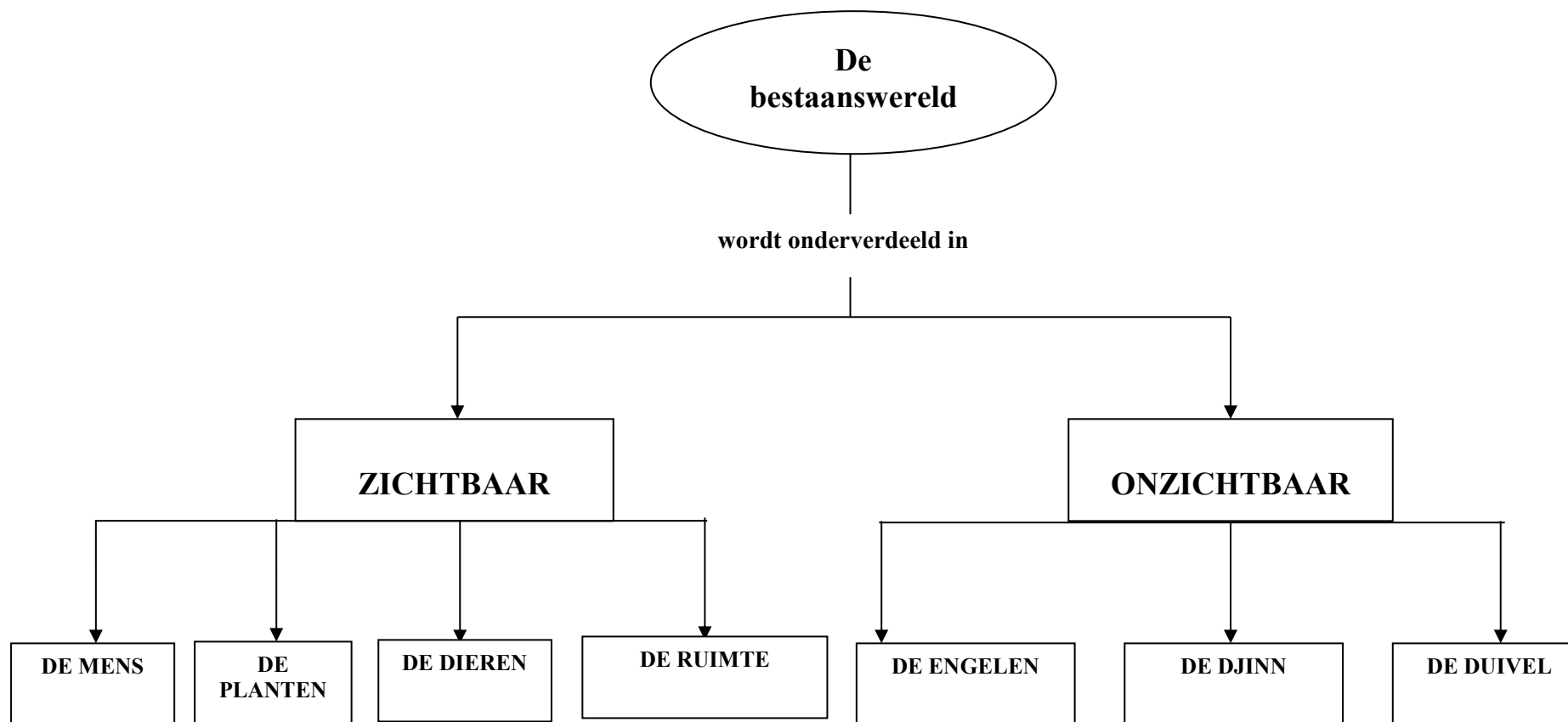
HET LESVERLOOP

Tijdens de les kan een gepaste achtergrondmuziek opgezet worden.

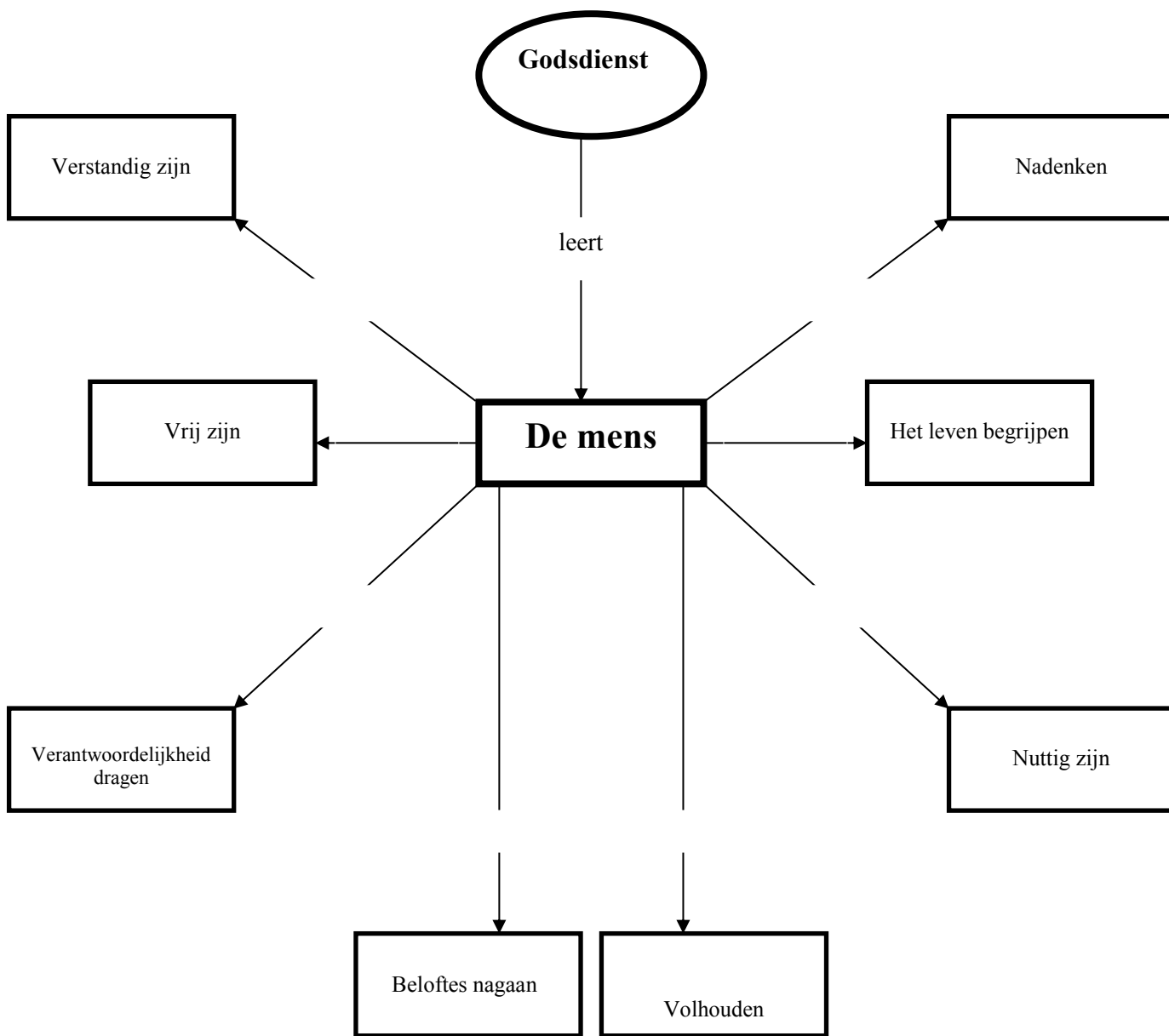
1. De leerlingen praten over de positie van de mens in het heelal. Een groepsdiscussie wordt gestart door de volgende vragen te stellen: “ Hebben jullie ooit jullie zelf vergeleken met de andere wezens in jullie omgeving? “ Hoe belangrijk is het verstand om de wereld te begrijpen?” “ Hoe nuttig is het verstand bij de menselijke perfectie?”. De gevonden oplossingen worden herhaald door het nog eens samen te vatten. Bijlage 1 ‘Het Heelal’ wordt op het bord geprojecteerd.
2. De verzen i.v.m. het levensverhaal van Ibrâhîm (°a.s.) worden geprojecteerd. De leerlingen lezen deze zinnen die de mens aanzetten om na te denken: Al An°âm: 6/76-81.
3. De leerlingen stoppen bij “.....De zon kwam op. ” Daar wordt aan de leerlingen gevraagd hoe ze denken dat het verhaal zal verdergaan. (Al An°âm : 6/78).
4. Het vervolg van het verhaal wordt geprojecteerd. De leerkracht stelt de vraag ‘ Wat zou jij doen als je in de plaats was van Ibrâhîm (°a.s.) ’?
5. Er vindt een groeps gesprek plaats over de positie van de mens in het heelal. Men komt tot een verslag door de gemeenschappelijke en de verschillende punten aan te halen.
6. Tijdens het gesprek kijken de leerlingen naar het schema op bijlage 2.

EVALUATIE

1. Hebben de leerlingen de nodige inzicht kunnen verwerven in de zoektocht van Ibrâhîm (°a.s.) naar Allah s.w.t.?
2. De mens is een gelovig en verstandig wezen. De leerkracht gaat na of dit duidelijk is bij de leerlingen.

(Schema: onderdelen van de bestaanswereld en hun positie)

(Godsdienst leert de mens.....)

Leerdomein: GELOOFSLEER		Het eerste jaar van de tweede graad - 2	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
DE PROFETEN	<p>1. De profeten zijn de boodschappers van Allah.</p> <p>2. De profeten worden uitgekozen door Allah.</p> <p>3. De profeten hebben eigenschappen en opdrachten</p> <p>3.1. De eigenschappen van de profeten</p> <p>3.2. De opdrachten van de profeten</p> <p>4. De profetenketting van Adam (°a.s.) tot Mohammed (°a.s.)</p> <p>5. Begrippenleer i.v.m. het profetschap</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk:</p> <ol style="list-style-type: none"> weten de leerlingen dat de profeten een brugfunctie hebben tussen Allah en de mensen. weten de leerlingen dat alleen Allah de profeten uitkiest. maken de leerlingen een lijst van de eigenschappen en de opdrachten van de profeten. zijn de leerlingen in staat om een vergelijking (gelijkenissen) te maken tussen de profeten. gaan de leerlingen de namen van de profeten opzoeken in de Koran en maken een overzichtslijst kunnen de leerlingen met hun eigen woorden het profetische begrippenkader uitleggen. kunnen de leerlingen een vergelijking opstellen aangaande de onderlinge gelijkenissen en de verschillen tussen profeten. 	<p> Allah praat op 3 manieren met de mens: Sôera As Sjôerâ' 42:51 zinnen worden geprojecteerd. De leerlingen geven hun mening over de betekenis van deze zinnen.</p> <p> Wie stelt wie aan? De leerlingen denken na over de aanstellingen van bepaalde functies in de bedrijven die ze kennen. Hierna denken ze klassikaal na over de redenen waarom Allah zelf de profeten benoemt. (Realisatie doelstelling 1,2).</p> <p> Waarom worden er profeten gestuurd? De leerkracht schrijft op het bord enkele opdrachten van de profeten zoals waarschuwer, adviesgever,... Hij bevestigt dit met Koranische bewijzen (Sôera Al Baqara 2:119, Sôera al Fath 48:8). Baserend op de betekenis van deze teksten, kunnen de leerlingen de opdrachten van de profeten vervolledigen. (Realisatie doelstelling 2,3).</p> <p> Wat zou er gebeuren indien er geen profeten zouden zijn? De leerlingen denken na over deze vraag en geven hun mening. (Realisatie doelstelling 2,3).</p> <p> Aangesteld worden met een speciale opdracht. Met behulp van een vergelijkingsoefening tracht men de leerlingen hierin inzicht te laten verwerven. Welke bekwaamheden zijn vereist voor een welbepaalde baan? Waarom zijn deze bekwaamheden nodig? Hierna werken de leerlingen in groep: ze gaan op zoek naar de vereiste eigenschappen voor het profetschap. Het uiteindelijke doel is het maken van een begrippenatlas aangaande de opdrachten en de eigenschappen van de profeten.</p> <p> Onderzoeken van de namen van de profeten in de Koran. De leerling kiest een profeet uit de Koran en bestudeert het levensverhaal. De leerling presenteert dit verhaal aan de klasgenoten en symboliseert het verhaal. Bijvoorbeeld: Môesâ' – stok, Yôenoos – vis, ... Tijdens de uiteenzetting schrijft de leerling de naam van de profeet op het bord. (Realisatie doelstelling 5).</p> <p> Wie is wie? De leerkracht stelt vragen over de profeten. De leerlingen raden de namen en tekenen het bijhorende symbool op het bord. (Realisatie doelstelling 5).</p> <p> Ik draag de naam van een profeet. Men gaat na of er in de klas leerlingen zijn die een profetennaam hebben. Het levensverhaal van deze profeten wordt verteld.</p> <p> Begrippenwerkstuk. De leerlingen worden in groepen verdeeld en werken rond de begrippen 'profeet', 'Nabî', 'Rasoêl'. Iedere groep stelt zijn bespreking voor. Klassikaal maakt men een schema over de verschillen en de gelijkenissen tussen deze 3 woorden. (Realisatie doelstelling 6,7).</p>	<p>! Basisbegrippen: profeet, nabî, rasôel, tabligh, °isma(t), fatâna(t), amâna(t), sidq.</p> <p>! Basiswaarden: verantwoordelijkheidszin, betrouwbaarheid, eerlijkheid, geduld, vastberadenheid, wetenschappelijkheid.</p> <p>! Basisvaardigheden: communicatie, onderzoeken, een beslissing nemen, rekening houden met de tijd en de chronologie, continuïteit en de veranderlijkheid begrijpen, gebruik maken van de betekenisuitleg (tardjoema, ma'âl) van de Koran, handelen met verantwoordelijkheid, kritisch denken.</p> <p>Toelichtingen: Het basisprincipe in dit hoofdstuk is het instituut van het profetschap en de gemeenschappelijke eigenschappen van de profeten. Men gaat geen vergelijking maken tussen de profeten in termen van beter, best. Men gaat alleen beklemtonen dat Hz. Mohammed, de profeet is van de moslims.</p> <p>-Waarom stuurt Allah profeten? De realisatie van deze doelstelling kan ook gezamenlijk gebeuren om de leerlingen wegwijs te maken in de betekenis (tardjoema, ma'âl) van de Koran.</p> <p>-Een speciale aanstelling. Een aanstelling die men niet kan verwerven door er hard voor te werken. Allah kiest de profeten uit. De leerlingen weten dat er geen profeet meer gestuurd zal worden.</p> <p>-De leerlingen leren dat ze niet mogen spotten met de profeten van de andere godsdiensten. De islam beveelt er respect voor te hebben.</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij deze hoofdstuk:</p> <p>-mondelijke en schriftelijke presentatie, groepsdiscussie, onderzoeksvragen, evaluatieformulier, zelfevaluatieformulier, presentatie: een profeet kiezen die in de Koran voorkomt en het levensverhaal voorstellen.</p>

Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit ! Opmerking Bepalingen ⇄ Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meting en evaluatie

Leerdomein: AANBIDDING		Het eerste jaar van de tweede graad - 3	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
REINHEID EN AANBIDDING	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het begrip ‘Aanbidding’ 2. Waarom aanbidden wij Allah? 3. De inhoud van het begrip “Aanbidding” 4. De relatie tussen aanbidding en reinheid 5. De Reinheid 5.1. De lichaamsreiniging (De Grote Rituele Wassing – ghoesl) 5.2. Voorbereiding op het gebed (De Kleine Rituele Wassing – woedôe’ / abdest) 5.3. Tayammoem 5.4. De reinheid van het milieu <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. leggen de leerlingen nadruk op het belang van aanbidding. 2. kunnen de leerlingen de verschillende categorieën van aanbidding illustreren met voorbeelden. 3. weten de leerlingen dat reinheid de basisvoorwaarde is bij aanbidding. 4. leren de leerlingen de verrichting van de kleine rituele wassing en de grote rituele wassing. 5. zien de leerlingen in dat tayammoem de regels van de aanbidding gemakkelijker maakt. 6. waarderen de leerlingen de eenheid tussen de lichamelijke reinheid, de properheid van eigen omgeving en de reinheid van het milieu. 7. geven de leerlingen opmerkingen bij het niet naleven van reinheid en helpen ze de anderen wanneer deze hulp nodig hebben. 8. merken de leerlingen op dat Islam veel waarde hecht aan de reinheid. 	<p> Visgraatdiagram: De leerkracht stelt de vraag: “Waarom moeten we Allah aanbidden?”. De gegeven antwoorden vult men in het visgraatdiagram. (Realisatie doelstellingen 1 en 2).</p> <p> Woedôe’, Ghoesl en Tayammoem; gelijkenissen en verschillen: De leerlingen vergelijken de woedôe’, ghoesl en de tayammoem. (Realisatie doelstelling 4).</p> <p> Wij geven aandacht aan de properheid van onze klas: De leerlingen gaan na of hun klaslokaal voldoende proper kan geacht worden. (Realisatie doelstelling 6).</p> <p> Reinheid: Overall! De leerlingen vestigen aandacht aan de properheid van hun speelplaats en van het nabijgelegen park. Eventueel kunnen de leerlingen het speelplaats schoonmaken. (Realisatie doelstellingen 6 en 7).</p>	<p>! Doelstelling 7: De leerlingen geven op gepaste manier opmerkingen bij het niet naleven van reinheid. Hierbij hanteren ze een goede methode en gebruiken ze juiste woorden, zodat de bekritiseerde persoon zich niet gekleineerd voelt en bijgevolg niet overgaat tot zelfverdediging.</p> <p>! Het begrip gebed wordt algemeen onderzocht</p> <p>! Basiswaarde: reinheid.</p> <p>! Basisvaardigheden: milieubewustzijn, gezondheidsbeleid, participatie, samenwerken en groepswork.</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - discussie - projectevaluatieformulier - zelfevaluatieformulier - open vragen - meerkeuzevragen - invultoetsen - attitudemaatstaf - observatieformulier

 Klas-schoolactiviteit
  Buitenschoolse activiteit
 ! Waarschuwing
  Beperkingen
  Verbanden leggen in de les
  Relateren aan de overige lessen
  Persoonlijke vaardigheden en waarden
  Toetsen/linken aan lesdoelstellingen
  Meten en bespreken

WIJ GEVEN AANDACHT AAN DE REINHEID VAN ONS KLASLOKAAL

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	3 ^{de} lj
LESDUUR:	50 minuten
LEERDOMEIN:	Aanbidding
HOOFDSTUK:	Reinheid en Aanbidding
BASISVAARDIGHEDEN:	Milieubewustzijn, gezondheidsbeleid, participatie, samenwerken en groepswork.
DOELSTELLINGEN:	Reinheid van lichaam, plaats en van het milieu vormen één geheel. De leerlingen geven op gepaste manier opmerkingen bij het niet naleven van reinheid. De leerlingen helpen de hulpvragende mensen.
MATERIALEN:	De overheadprojector, transparant en werkblad.

HET LESVERLOOP

1. De leerkracht deelt bijlage 1 uit.
2. De leerlingen gaan op zoek naar spreekwoorden en zegswijzen i.v.m. de Reinheid.
3. De leerlingen kregen tijdens de vorige les huiswerk om zoveel mogelijk âyat te vinden die betrekking hebben op het belang van de lichamelijke en geestelijke reinheid en de properheid van het milieu. De âyat worden geprojecteerd. Daarna:
  - Vindt er een gesprek plaats: ‘Wat verstaan jullie onder het begrip ‘reinheid’.
  - Praten de leerlingen over het belang van de lichamelijke reinheid en de reinheid van de kleding op het individu en op de maatschappij. Dit wordt duidelijk gemaakt aan de hand van concrete voorbeelden.
  - Discussieert de klas over ‘de innerlijke reinheid’.
  - Praat de groep over de reinheid van het milieu.
  - Brengt men de reinheid van lichaam, kleding, geest en van het milieu in samenhang met de maatschappelijke ontwikkeling van een beschaving.
  - Denken de leerlingen na wat ze eraan kunnen doen als de mensen zich niet houden aan individuele reinheid en aan de maatschappelijke properheid.
4. Op het einde van dit proces vullen de leerlingen de lege plaatsen in op bijlage 1.

EVALUATIE

1. De leerkracht gaat na of de leerlingen de samenhang goed doorhebben tussen de lichamelijke reinheid en de reinheid van de plaats en van het milieu.
2. De reinheid wordt niet nageleefd en de leerlingen geven opmerkingen: De leerkracht test zijn leerlingen op het juiste methode- en woordgebruik. (Opbouwende kritiek leren geven).

WERKBLAD

REINHEID

heeft te maken met

**LICHAAM -
KLEDING**

voorbeelden

hand - gezicht

ZIEL

voorbeelden

niet bedriegen

MILIEU

voorbeelden

school

Leerdomein: HET LEVEN VAN DE PROFEET		Het eerste jaar van de tweede graad - 4	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
HET LEVENVERHAAL VAN DE PROFEET MOHAMMED (°a.s.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. De samenleving waarin de profeet Mohammed(°a.s.) is geboren. 2. De geboorte, de kindertijd en de jeugd van de profeet Mohammed . 3. De eerste openbaring aan de profeet Mohammed (v.z.m.h) 4. De Hidjra (de emigratie) van de profeet Mohammed (v.z.m.h) 5. De activiteiten van de Profeet Mohammed (°a.s.) gericht op een vredevolle samenleving. 6. De inspanningen van de profeet Mohammed (°a.s.) rond de verspreiding van de Islam. 7. Universele principes in de Afscheidspraak van onze profeet. 8. Het overlijden van de profeet Mohammed (v.z.m.h) <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kennen de leerlingen de samenleving (sociaal, economisch, cultureel en religieus) waarin de profeet Mohammed is (°a.s.) is geboren. 2. leren de leerlingen in grote lijnen over de kindertijd, de jeugd en het leven van Mohammed vóór het profetschap. 3. beseffen de leerlingen het belang van de eerste openbaring en bestuderen ze het begin van de openbaring. 4. leggen de leerlingen de oorzaken en de gevolgen uit van de hidjra van de profeet Mohammed (v.z.m.h). 5. interpreteren de leerlingen de activiteiten van de profeet Mohammed (°a.s.) gericht op een vredevolle samenleving. 6. leggen de leerlingen de inspanningen van de profeet Mohammed (°a.s.) uit rond de verspreiding van de Islam. 7. onderzoeken de leerlingen de universele principes van de afscheidspraak van de profeet Mohammed (v.z.m.h) en maken ze een vergelijking met de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. 8. leren de leerlingen over het overlijden van de profeet Mohammed (v.z.m.h) en analyseren ze de invloed ervan op de moslims. 	<p> Wij kennen de geografie waarin de profeet Mohammed (v.z.m.h) is geboren: Aan de hand van een landkaart proberen we de tijd van de profeet te begrijpen: historisch, religieus en cultureel. (Realisatie doelstelling 1)</p> <p> Wij leren de samenleving kennen van de profeet Mohammed (v.z.m.h): De leerlingen onderzoeken de samenleving van de profeet Mohammed (v.z.m.h): Sociale, economische, culturele en religieuze aspecten. (Realisatie doelstelling 1)</p> <p> De identiteitskaart van de profeet Mohammed (v.z.m.h):De leerlingen vullen de identiteitsgegevens in. (Realisatie doelstelling 2)</p> <p> De eerste openbaring: De betekenis van de eerste 5 zinnen van soera Al °Alaq wordt verteld. Wat wordt er in de eerste geopenbaarde Koranverzen benadrukt? (Realisatie doelstelling 3)</p> <p> Laten we de profeet Mohammed (v.z.m.h) kennen: De leerlingen schrijven een verhandeling op in verband met het leven van de profeet Mohammed (v.z.m.h). (Realisatie doelstellingen 2-8).</p> <p> Op het prikbord hangen we de foto's op van de belangrijke centra: De leerlingen krijgen de opdracht om foto's of kaartjes mee te brengen van de belangrijke plaatsen en centra op de heilige plaatsen. De leerlingen geven uitleg over hun foto en publiceren deze bijgevolg op het prikbord. (Realisatie doelstellingen 1-8).</p> <p> Mohammed (°a.s.) in onze literatuur: We lezen enkele voorbeelden uit onze literatuur. (Realisatie doelstellingen 1-8).</p>	<p>! Een tijdslijn maken van het leven van de profeet Mohammed. De leerlingen houden rekening met de chronologie van de gebeurtenissen.</p> <p>! Basiswaarden: ware liefde, verantwoordelijkheidszin.</p> <p>! Basisvaardigheden: kritisch denken, onderzoeken, gebeurtenissen begrijpen in hun context, veranderlijkheid herkennen.</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij deze hoofdstuk: -Discussie -Projectevaluatieformulier -open vragen -meerkeuzevragen -invultoeisen</p>

 Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit ! Waarschuwing Beperkingen Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

WIJ LEREN DE SAMENLEVING KENNEN WAARIN DE PROFEET MOHAMMED IS GEBOREN

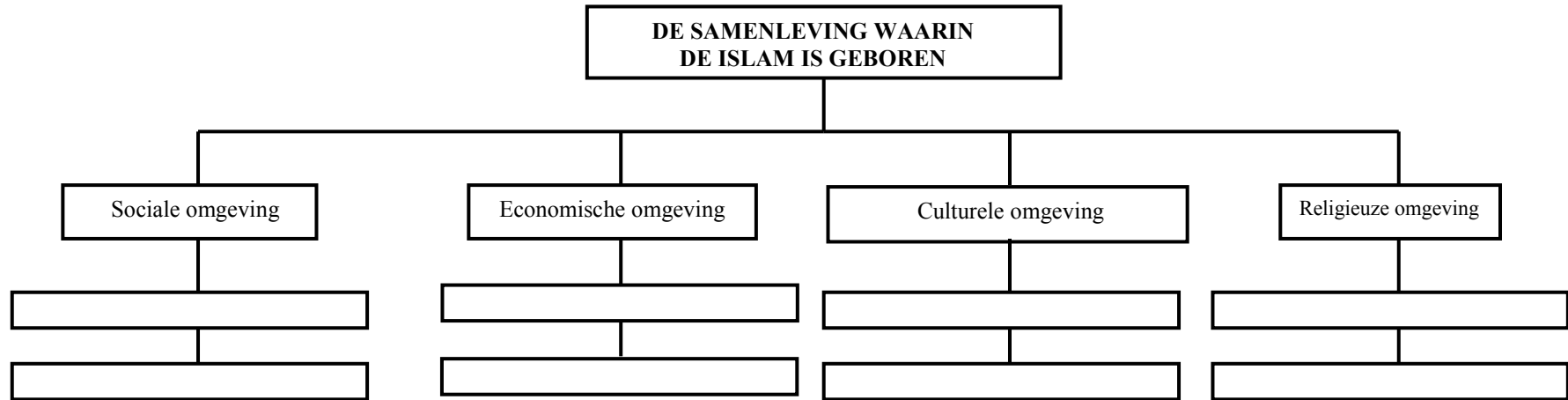
LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	3 ^{de} lj.
LESDUUR:	50 minuten
LEERDOMEIN:	Het leven van de profeet
HOOFDSTUK:	Het levensverhaal van de profeet Mohammed (°a.s.)
BASISVAARDIGHEDEN:	Onderzoeken, kritisch denken, veranderlijkheid inzien, gebeurtenissen begrijpen in hun context.
DOELSTELLINGEN:	De samenleving waarin de profeet Mohammed (°a.s.) is geboren. Sociale, economische, culturele en religieuze aspecten.
MATERIALEN:	Overheadprojector, transparant, blad, schrijfgierief, werkblad, CD, VCD, DVD, TV

HET LESVERLOOP

1. De leerkracht deelt het werkblad (bijlage 1) uit: ‘samenleving waarin de profeet Mohammed (°a.s.) is geboren.’
2. De leerlingen kijken naar een film over het leven van de profeet Mohammed (°a.s.). Op het einde van deel 1: ‘Periode vóór de openbaring’ wordt de film gepauzeerd. Klassikaal wordt de samenleving geanalyseerd waarin de profeet Mohammed (°a.s.) is geboren. Dit vanuit sociale, economische, culturele en religieuze invalshoeken.
3. Bijlage 2 wordt geprojecteerd. Bijlage 1 wordt vergeleken met bijlage 2.

EVALUATIE

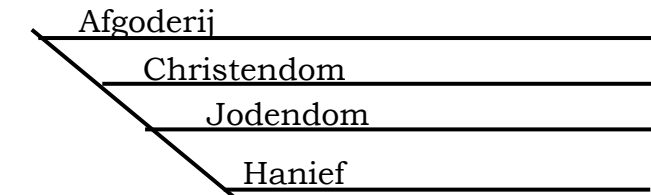
1. De leerkracht gaat na of de leerlingen hun werkblad goed hebben ingevuld.
2. De leerkracht gebruikt een observatieformulier en noteert de participatie van elke leerling aan het klasgesprek.

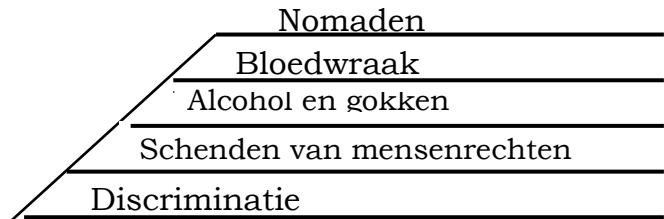
Bijlage 1

bijlage 2

Religieuze Omgeving

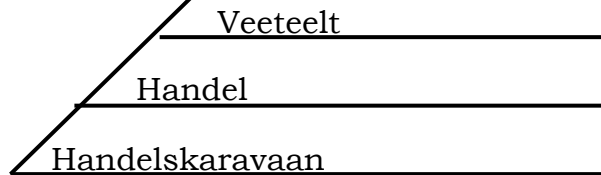

Sociale omgeving

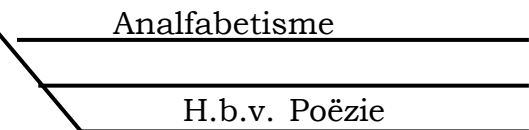

**De samenleving waarin
de Islam is geboren**

Economische omgeving

orale (mondeling overgeleverde) literatuur

Culturele omgeving

Schema: samenleving waarin Islam is geboren

DE IDENTITEITSKAART VAN DE PROFEET MOHAMMED (s.a.w)

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	3 ^{de} lj.
LESDUUR:	50 minuten
LEERDOMEIN:	Het leven van de profeet
HOOFDSTUK:	Het levensverhaal van de profeet Mohammed (°a.s.)
BASISVAARDIGHEDEN:	Onderzoeken, kritisch denken, veranderlijkheid inzien, gebeurtenissen begrijpen in hun context.
DOELSTELLINGEN:	De leerlingen kennen in grote lijnen de kindertijd, de jeugd, zijn leven vóór het profeetschap en de familie van de profeet Hz. Mohammed.
MATERIALEN:	de overheadprojector, werkblad.

HET LESVERLOOP

De onderstaande tekst wordt geprojecteerd. De tekst wordt luidop voorgelezen. De leerlingen vervolledigen bijgevolg de lege plaatsen op het werkblad.

Tekst: EEN NOER WORDT GEBOREN

Mekka maakte een zeer rustige nacht door. Het was 20 april (12 rabî°oel-awwal) 571. Âmina sliep en werd zeer zenuwachtig wakker. Ze had gedroomd en de stem in haar droom weerklonk nog steeds in haar oren: “Âmina! Als hij geboren wordt, noem hem Mohammed.”

Âmina vertelde deze droom aan niemand. Het verwachte moment brak eindelijk aan. Âmina baarde een wonderbaarlijke mooie zoon. Dit prachtig nieuws werd snel overgebracht aan de opa °Abdoe’l Moettalib. °Abdoe’l Moettalib kwam snel en omhelsde Mohammed (v.z.m.h) stevig.

De Mekkanen waren van mening dat de lucht in de stad ongezond was voor de baby’s. Daarom was het een gewoonte geworden, hun baby’s mee te geven aan de zoogmoeders uit de bergen en leerden ze daar ook de Arabische taal goed spreken.

Ook Âmina ging op zoek naar iemand die haar kind borstvoeding zou kunnen geven en voor hem zou kunnen zorgen. Maar het was niet zo makkelijk om een zoogmoeder voor de kleine Mohammed (v.z.m.h) te vinden. Omdat zijn vader gestorven was, wilde niemand voor hem zorgen. Maar Halîma, die geen kind kon vinden omdat ze erg arm was en nauwelijks genoeg melk had voor haar eigen baby, wilde Mohammed meenemen. Halîma vertelde dat alles veel voorspoediger leek te gaan, nadat ze Mohammed (v.z.m.h) meegenomen had. Mohammed en de zoog zus Sjayma kwamen zeer goed overeen en speelden altijd samen.

Toen Mohammed 6 jaar oud was, keerde hij terug naar zijn moeder Âmina. Âmina besloot om Mohammed mee te nemen naar de begraafplaats van zijn vader. Tijdens hun terugkeer werd Âmina ziek en stierf. Zijn opa °Abdoe’l Moettalib nam de zorg van de kleine Mohammed op zich. Zijn oude grootvader gaf nu nog meer aandacht en meer liefde aan hem. Helaas duurde het niet lang want zijn grootvader verliet zijn kleinzoon en het leven, toen Mohammed (v.z.m.) acht jaar oud was.

Vóór zijn dood had de opa zijn kleinzoon toevertrouwd aan zijn zoon Abôe Tâlîb. Abôe Tâlîb hield heel veel van zijn neef en behandelde hem zoals zijn eigen zoon. Abôe Tâlîb was een handelaar en ging vaak op handelsreis. Mohammed (v.z.m.h) kwam bijgevolg ook in contact met handel en ging soms samen met Abôe Tâlîb op handelsreis.

De dagen vlogen voorbij en Mohammed (°a.s) werd 25 jaar. Hij was geliefd door iedereen en kreeg de bijnaam “Al-Amîn” dat “De Betrouwbare” betekent. Chadîdja was onder de indruk van Mohammeds eerlijkheid en vroeg Mohammed ten huwelijk. Ze trouwden en kregen samen 6 kinderen.

EVALUATIE

1. De leerkracht controleert het werkblad van de leerlingen.

WERKBLAD

De identiteitskaart van profeet Mohammed (°a.s.) :	
Naam:	
Geboorteplaats:	
Geboortedatum:	
Familiegegevens	
Naam van zijn moeder:	Naam van zijn vader:
Naam van zijn grootmoeder:	Naam van zijn oom:
Naam van zijn zoogmoeder:	Naam van zijn zoogzuster:

Leerdomein: KORAN		Het eerste jaar van de tweede graad - 5	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
DE KORAN EN DE BASISONDERWERPEN	1. De Koran is de hoofdbron van de islamitische godsdienst 2. De geschiedenis van de Koran 3. enkele begrippen in verband met de Koran 3.1 Begrippen in verband met de structuur van de Koran (âya, sôera, djoez, hizb, moeshaf) 3.2 Begrippen in verband met het reciteren van de Koran (tadjwîd, moeqâbala, chatîm, hâfiz) 3.3 Begrippen in verband met het begrijpen en interpreteren van de Koran (ma'âl, tafsîr) 4. De basisonderwerpen van de Koran 4.1 Het geloof 4.2 De aanbedding van Allah 4.3 Goed gedrag (achlâq) 5. De positie en het belang van de Koran in onze cultuur	<p> Wij leren over de Koran: De leerkracht brengt een Koran naar de klas en laat in de Koran een âya, een sôera en een djoez zien. (Realisatie doelstelling 1).</p> <p> Wat betekent 'ma'âl' en 'tafsîr'?: De leerkracht brengt een tafsîr en een ma'âl van de Koran naar de klas. De leerlingen gaan op zoek naar de gelijkenissen en de verschillen tussen deze 2 woordinhouden. (Realisatie doelstelling 5).</p> <p> Wij lossen een raadsel op i.v.m. de Koran (Realisatie doelstelling 5).</p> <p> Wat vinden we allemaal in de Koran?: De leerlingen kijken naar de inhoudsopgave van de Koran. De leerkracht vraagt om bepaalde onderwerpen op te zoeken in de Koran. De leerlingen leren de inhoudsopgave gebruiken. (Realisatie doelstelling 6).</p> <p> De interpretatie van de Koran in onze cultuur: Men onderzoekt de gedachten van bepaalde geleerden over de Koran: (Realisatie doelstelling 7).</p>	<p>! Volgende thema's worden in dit hoofdstuk benadrukt: -De Koran is de hoofdbron van de Islamitische Godsdienst -De basisonderwerpen van de Koran -Dagelijks gebruikte begrippen i.v.m. de Koran ⇔ We leggen een verband tussen doelstelling 2 van dit hoofdstuk en doelstelling 3 van het hoofdstuk “ Het levensverhaal van de profeet Mohammed (v.z.m.h).”</p> <p>! Basiswaarde in dit hoofdstuk: respect en fijngevoeligheid. ! Basisvaardigheden in dit hoofdstuk: oorzaak-gevolg relatie, communicatie. Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij deze hoofdstuk: - discussie - projectevaluatieformulier - open vragen - meerkeuzevragen - invultoesen - groep evaluatieformulier</p>
	<p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> de positie en het belang van de Koran in de Islam uitleggen. de openbaring van de Koran, het samenbrengen in één boekvorm en de verspreiding van de Koran. enkele begrippen in verband met de Koran en kunnen deze illustreren met concrete voorbeelden uit de Koran: âya, sôera, djoez, moeshaf,... enkele begrippen in verband met het reciteren van de Koran: tadjwîd, moeqâbala, chatîm en hâfiz. de begrippen onderscheiden die te maken hebben met het begrijpen en interpreteren van de Koran: ma'âl, tafsîr. de basisonderwerpen van de Koran (het geloof, de aanbedding van Allah, goed gedrag) de positie en het belang van de Koran in onze cultuur vertellen, met voorbeelden. 		

 Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit Waarschuwing Beperkingen ⇔ Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

WAT BETEKENT HET WOORD 'MA'ÂL' EN HET WOORD 'TAFSÎR'

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	3 ^{de} lj.
LESDUUR:	30 minuten
LEERDOMEIN:	Koran
HOOFDSTUK:	De Koran en de basisonderwerpen
BASISVAARDIGHEDEN:	Oorzaak-gevolg relatie, communicatie.
DOELSTELLINGEN:	Middelen waarvan we gebruik kunnen maken om te Koran te begrijpen en te interpreteren: ma'âl, vertaling en tafsîr.
MATERIALEN:	De overheadprojector, transparant, schrijfgierief en blad.
BRONNEN:	Interpretatiemethode, vertaling van de Koran en tafsîr.

LES VERLOOP

1. De leerlingen worden in 2 groepen verdeeld. Groep 1 krijgt de opdracht om de eigenschappen na te gaan van tafsîr. Groep 2 doet hetzelfde voor ma'al (vertaling) van de Koran.
2. Daarna volgt er een klassikaal gesprek over de eigenschappen van tafsîr en ma'âl. Vervolgens onderzoeken de leerlingen de gelijkenissen en de verschillen tussen tafsîr en ma'âl.
3. De leerlingen praten over de rol van tafsîr en ma'âl bij het begrijpen en interpreteren van de Koran.
4. De leerkracht deelt mee dat er altijd een moment zal zijn om naar de vertaling en naar de tafsîr te kijken over de geïnteresseerde onderwerpen.
5. Op het einde van dit proces, kiezen de leerlingen een âya uit de Koran en onderzoeken deze âya qua uitspraak, vertaling en tafsîr.

EVALUATIE

1. De leerkracht test of de leerlingen de begrippen tafsîr en ma'âl goed doorhebben.
2. De leerkracht stelt gepaste vragen en gaat op deze manier achterhalen of de leerlingen de verschillen en de gelijkenissen tussen de begrippen ma'âl en tafsîr goed hebben begrepen.
3. Kunnen de leerlingen voorbeelden geven van âya die opnieuw kunnen geïnterpreteerd worden in hun eigen tijd?

WE LOSSEN EEN RAADSEL OP

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	3 ^{de} lj.
LESDUUR:	15 minuten
LEERDOMEIN:	Koran
HOOFDSTUK:	De Koran en de basisonderwerpen
BASISVAARDIGHEDEN:	Een beslissing nemen.
DOELSTELLINGEN:	Middelen waarvan we gebruik kunnen maken om te Koran te begrijpen en te interpreteren: ma'âl, vertaling en tafsîr.
MATERIALEN:	raadsel

HET LESVERLOOP

De leerlingen lossen een raadsel op waarbij een aantal begrippen i.v.m. de Koran aan bod komen.

1. Qadr	2. Koran	3. Ramadan
4. Moeqâbala	5. Âya	6. Ma'âl
7. Djibrîl	8. Djoez	9. Wahy
10. Tafsîr	11. Moeshaf	12. Sôera
13. Hâfiz	14. Tadjwîd	

EVALUATIE

1. Verbeteren van het raadsel.

WERKBLAD

Woordraadsel

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.		R	A	M	A	D	A	N							
2.				O											
3.		M	O	E	S	H	A	F							
4.				Q						B					
5.			T	A	D	J	W	Î	D		A				K
6.				B						Q					O
7.			F	A	T	I	H	A		T	A	F	S	Î	R
8.				L						R		Ô			A
9.			T	A	R	D	J	O	E	M	A		E		N
10.					J							R			
11.			Â	H	I	R	A				Q	A	D	R	
12.		W				B								J	
13.	K	A	W	Ŝ	A	R								O	
14.		H				Î								E	
15.	Â	Y	A			L				H	Â	F	I	Z	

Vragen

1. Het heilige boek van de moslims
2. De waardevolle nacht waarin voor de eerste maal een soera van de Koran is geopenbaard
3. De maand van bezinning voor de moslims
4. Het mee volgen van de recitatie van de Koran
5. De zinnen waaruit een sôera bestaat
6. Een andere naam voor de Koran
7. Een hoofdstuk in de Koran
8. Het leven na de dood
9. Iemand die de Koran van buiten kent
10. Regels bij het reciteren van de Koran
11. Uitleg bij de vertaling van de Koran
12. De vertaling van de Koran
13. Goddelijke boodschap aan de profeten
14. De Koran is verdeeld in 30 delen
15. De engel die van Allah de openbaringen kreeg en die vervolgens het aan de Profeten gaf
- 16.
- 17.
- 18.

1. KORAN	2. SÔERA	3. WAHY
4. QADR	5. ÂCHIRA	6. DJOEZ
7. RAMADAN	8. HÂFIZ	9. DJIBRÎL
10. MOEQABALA	11. TADJWÎD	12. KAWŜAR
13. ÂYA	14. TAFSÎR	15. BAQARA
16. MOESHAF	17. TARDJOEMA	18. FATIHA

Leerdomein: ZEDELIIKHEID		Het eerste jaar van de tweede graad - 6	
HFDSTK	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
RELATIE TUSSEN DE WAARDEN EN HET GEZIN	<p>1. Wat betekent ‘de waarde’?</p> <p>2. De invloed van de godsdienst op morele waarden</p> <p>3. De Islamitische waarden</p> <p>4. De invloed van de Islamitische waarden op ons gedrag</p> <p>5. Relatie tussen de waarden en het gezin</p> <p>6. Aanbevelingen van de Koran en de profeet Mohammed (v.z.m.h) in verband met het gezin</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> de stappen opsommen bij het tot stand komen van de waarden hun eigen normen en waarden. observeren de leerlingen de waarden en de normen van de maatschappij waarin ze leven. de invloed en bijdrage van de godsdienst onderzoeken op de maatschappij. de relatie uitleggen tussen normen en de godsdienst. inzien dat het belangrijk is om de Islamitische waarden goed te begrijpen. de leerlingen de invloed uitleggen van de morele en godsdienstige waarden bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid. een verband leggen tussen hun eigen waarden en handelen. inzien dat het gezin de basis vormt van het individu en van de maatschappij. het belang begrijpen dat de godsdiensten hechten aan het gezin. voorbeelden geven van aanbevelingen van de profeet Mohammed (v.z.m.h) en van de Koran. de problemen observeren die van sprake zijn bij het stichten, beschermen en de relaties binnen het gezin. zich bewust worden van de rechten en de plichten in het gezin. inzien dat de aanbevelingen van de Koran en het voorbeeldgedrag van de profeet Mohammed (v.z.m.h) een bijdrage leveren aan de relaties met de bloedverwanten, naasten en buren en gericht zijn op het behoud van de maatschappelijke eenheid en vrede. 	<p> In hoeverre is er sprake van waarden in ons eigen leven?: De leerlingen observeren de normen in hun omgeving en schrijven hierover een verhandeling op. De verhandeling wordt in de klas voorgelezen. (Realisatie doelstellingen 1- 8).</p> <p> Relatie tussen de Koran en de ethiek: Sôera as Saff: “ O gelovigen! Waarom zeggen jullie wat jullie niet doen?”. De samenhang tussen waarden en handelingen wordt benadrukt. (Realisatie doelstelling 7 en 8).</p> <p> Een busreis: De leerlingen bereiden een toneelstuk voor met als thema ‘de jeugd geeft geen plaats voor de ouderen’. Aan de hand van dit rollenspel leren de leerlingen de gepaste handelwijze tegenover de ouderen. Na de bespreking herhalen de leerlingen het rollenspel nogmaals en acteren nu volgens de getrokken conclusies. Het thema wordt bekrachtigd met âya en hadîs. (Realisatie doelstellingen 1- 8).</p> <p> Het gezin en het geluk: De leerlingen geven hun mening over het geluk in het gezin en motiveren hun ideeën met rationele argumenten. (Realisatie doelstelling 10 – 12).</p> <p> Op een dag zullen wij ook...: De leerlingen doen een uitstap naar een liefdadigheidsinstituut, een bejaardenhuis en een weeshuis. De leerlingen nemen eventueel kleine geschenkjes mee. Tijdens het bezoek praten de leerlingen met de mensen die in de instelling verblijven. Achteraf volgt er een bespreking van het gesprek en de observatie van de leerlingen. (Realisatie doelstellingen 9 – 14).</p> <p> Wij hebben bezoek: Een papa en een mama van een leerling naar keuze komen naar de klas en praten over hun verwachtingen van hun kinderen. Op hun beurt praten de leerlingen over hun verwachtingen van de ouders. (Realisatie doelstelling 12).</p> <p> Wat voor een gezin wil ik?: De leerlingen schrijven een opstel op met als onderwerp: ‘Wat voor een gezin wil ik?’. De opstellen worden in de klas besproken. (Realisatie doelstelling 10 – 12).</p> <p> Islam en de het gezin: Er vindt een presentatie plaats van het belang dat de Islam schenkt aan het gezin. (âya en hadîs) (Realisatie doelstelling (10-12).</p> <p> Familiebanden in de Koran: De âya en de hadîs i.v.m. familiebanden worden geprojecteerd en de leerlingen evalueren hun eigen familierelaties. (Realisatie doelstelling 14).</p>	<p>! Basiswaarden: Belang geven aan de eenheid van het gezin, solidariteit, empathie, tolerantie, respect, liefde, verantwoordelijkheid, patriotisme en vertrouwelijkheid.</p> <p>! Basisvaardigheden: communicatie, probleemoplossing, respectvol en waardevol zijn, zelfkennis, afhankelijkheid.</p> <p>! In dit hoofdstuk leggen we de nadruk op het belang van de godsdienst bij het ontstaan van de waarden. Hoofdzakelijk wordt er aandacht gegeven aan het ‘gezin’.</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - discussie - projectevaluatieformulier - open vragen - meerkeuzevragen - invultoeetsen - groep evaluatieformulier - zelfevaluatieformulier - observatieformulier

Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit ! Waarschuwing Beperkingen Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

HET GEZIN EN HET GELUK

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	3 ^{de} lj.
LESDUUR:	50 minuten
LEERDOMEIN:	Zedelijkheid
HOOFDSTUK:	Relatie tussen de waarden en het gezin
BASISVAARDIGHEDEN:	Communicatie, probleemoplossing, ethisch en tolerant handelen, zelfkennis, afhankelijkheid.
DOELSTELLINGEN:	Het gezin vormt de basis van het individu en van de maatschappij.
MATERIALEN:	De overheadprojector, transparant, schrijfgerief, blad en werkblad.

HET LESVERLOOP

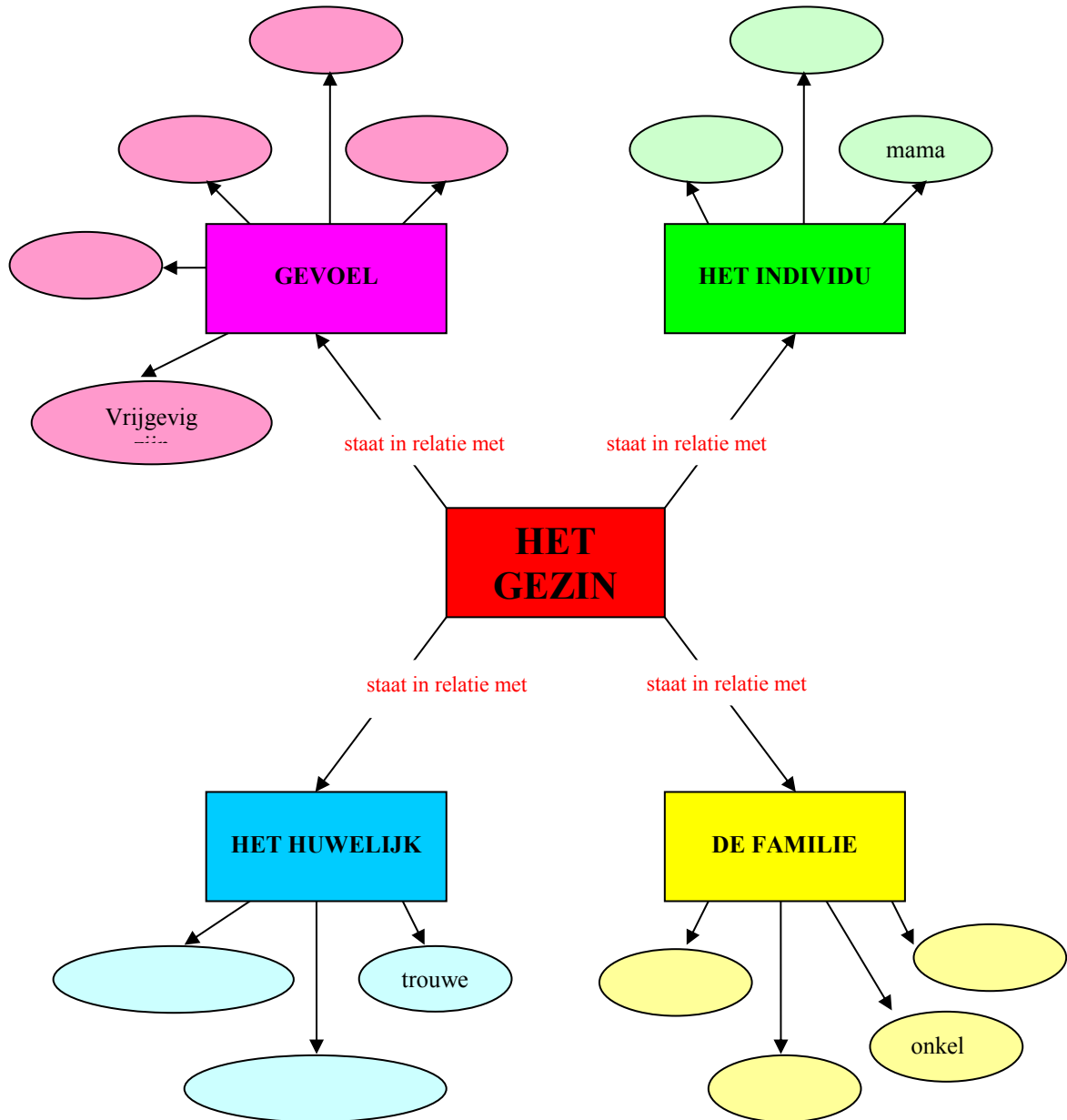
1. De leerlingen brainstormen: Wat zijn de kenmerken van een gelukkig gezin?
De antwoorden worden op het bord geschreven.
2. Welke handelingen kunnen het gezin schaden en wat zijn de oorzaken ervan?
De antwoorden worden op het bord geschreven.
3. De antwoorden van punt 1 en punt 2 worden vergeleken.
4. Bijlage 1 wordt uitgedeeld en de basisbegrippen i.v.m. het gezin worden ingevuld.
5. Bijlage 2 wordt geprojecteerd en er vindt een discussie plaats i.v.m. de termen op de bijlage.

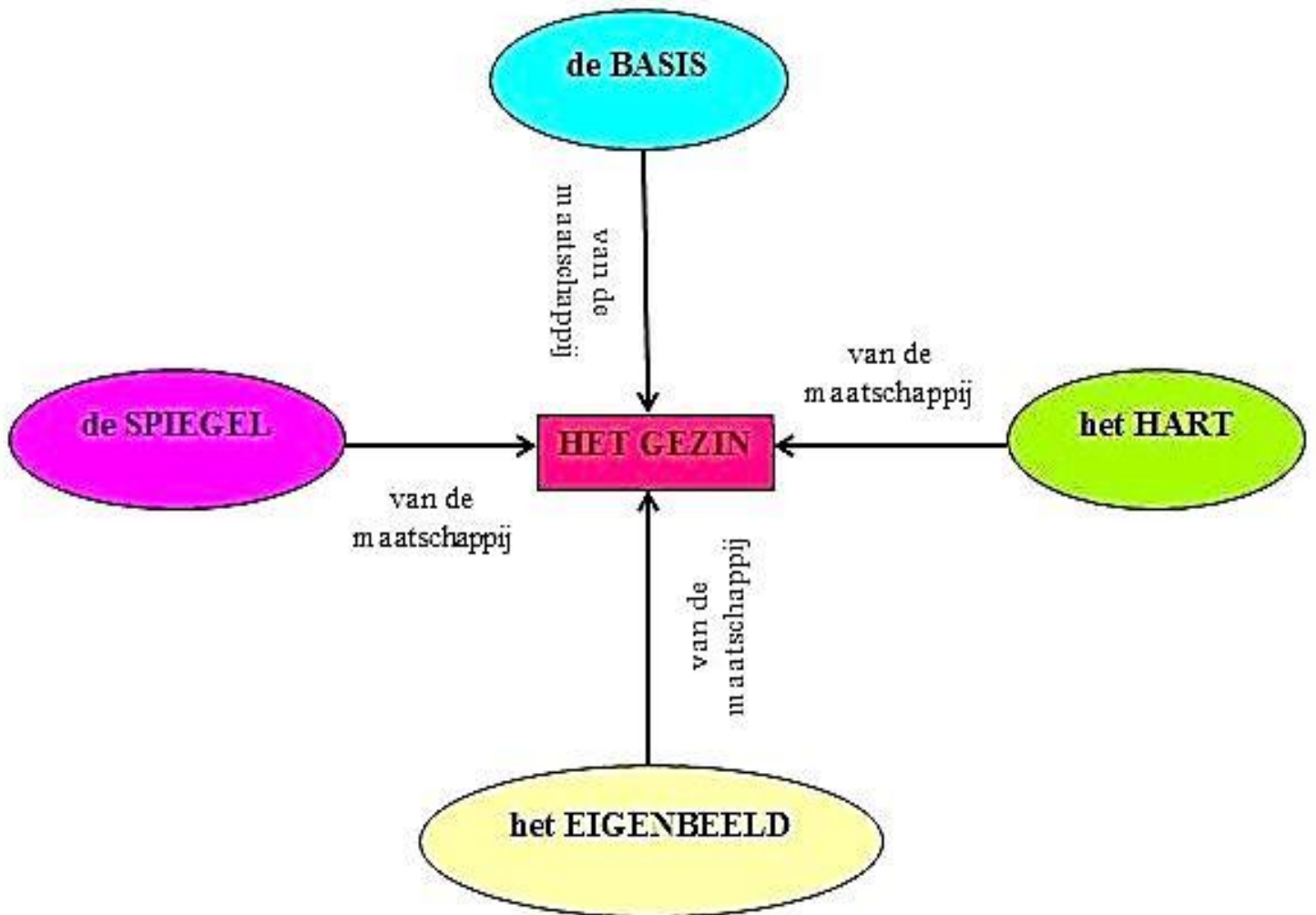
EVALUATIE

1. Kunnen de leerlingen de relatie uitleggen tussen het gezin, het individu en de maatschappij.
2. Werd bijlage 1 goed ingevuld?

WERKBLAD

(Schema: relatie tussen maatschappij en gezin)

OP EEN DAG ZULLEN WIJ OOK...

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	3 ^{de} lj
LESDUUR:	50 minuten
LEERDOMEIN:	Zedelijkheid
HOOFDSTUK:	De waarden en het gezin
BASISVAARDIGHEDEN:	Onderzoeken
DOELSTELLINGEN:	Het gezin vormt de basis van het individu en van de maatschappij. De leerlingen kunnen voorbeelden geven van het belang dat de godsdiensten hechten aan het gezin. âya en <u>hadîs</u> i.v.m. de stichting, de bescherming en de communicatie in het gezin. De leerlingen kunnen oplossingen formuleren bij de problemen over deze kwesties. De leerlingen kennen de rechten en de plichten in het gezin.
MATERIALEN:	Werkblad

HET LESVERLOOP

De leerlingen doen een uitstap naar een bejaardenhuis / rusthuis. De leerlingen krijgen informatie over de regels die er gelden. De leerlingen mogen kleine geschenkjes meenemen.

Vorbereiding op de uitstap:

- De leerlingen zoeken informatie op over het rusthuis / het bejaardenhuis.
- De leerlingen schrijven vragen op waarop ze graag een antwoord willen krijgen in het rusthuis.
- Bijlage 1 wordt uitgedeeld.

Nabespreking van het bezoek:

- De leerlingen vullen bijlage 1 in.
- De leerlingen schrijven een opstel en een gedicht over het thema.

EVALUATIE

1. De leerkracht controleert het werkblad en de bijlage.

Pedagogische excursie

Naam school	
Datum pedagogische excursie	
Bestemming	
Vertrek school	
Terug school	
Vervoer	
Verantwoordelijke leerkracht	
Traject	
Doelstelling pedagogische excursie	
Thema pedagogische excursie	

Deelnemende klassen en aantal leerlingen

Afdeling	Jongen	Meisje	Totaal
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

Begeleidende leerkrachten

Naam voornaam:

Handtekening:

.../.. /200...

Directeur

Leerdomein: GODSDIENST EN CULTUUR		Het eerste jaar van de tweede graad - 7	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
HIDJRI KALENDER EN DE FEESTDAGEN	<p><u>Hidjri kalender en de feestdagen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hidjri kalender 2. De maanmaanden <ol style="list-style-type: none"> 2.1. De feestdagen 2.2. De feestdagen zijn onze gelukkige dagen 2.3. Heilige dagen en nachten 2.4. Andere belangrijke dagen <ol style="list-style-type: none"> 2.4.1. Vrijdag is belangrijk voor alle moslims 2.4.2. We verwelkomen Ramadan met enthousiasme en vreugde 3. De Christelijke en de Joodse kalender met belangrijke data 	<p> We leren de hidjri kalender kennen: De leerkracht stelt de vraag: ‘Wat weten jullie over de Islamitische kalender?’ Er vindt een gesprek plaats over de geschiedenis en de kenmerken van de Islamitische kalender. (Realisatie doelstelling 1).</p> <p> Welke Tijden bestaan er?: De leerlingen vergelijken de Gregoriaanse en de Islamitische kalender en schrijven de verschillen op. (Realisatie doelstelling 2).</p> <p> De wereld van de begrippen: De leerlingen zoeken in het woordenboek de volgende woorden op: delen, geluk, verdriet, feest, een nationale feestdag, een godsdienstige feestdag, een heilige nacht, vrijdag,...(Realisatie doelstelling 3,4 en 5).</p> <p> Mijn feestdag: De leerlingen schrijven een herinnering op i.v.m. hun beleving van een feestdag en de herinneringen worden uitgewisseld. (Realisatie doelstelling 3).</p> <p> Een herinnering: ‘Hoe delen de mensen in uw omgeving hun geluk en hun verdriet?’ De leerlingen schrijven hun observaties op en wisselen deze met hun klasgenoten (Realisatie doelstelling 3 en 6).</p> <p> Wij vergeten ze niet: Naarmate van het mogelijke doen we een uitstap naar een rusthuis, een kribbe, een ziekenhuis,... Er volgt een nabespreking i.v.m. de observatie, de gevoelens en de gedachten van de leerlingen. (Realisatie doelstellingen 6).</p> <p> Het stimuleert ons: De leerlingen leren een <u>hadîs</u> over solidariteit en delen met elkaar. De leerlingen schrijven een tekst hierover. (Realisatie doelstelling 3 en 6).</p> <p> Ik onderzoek de belangrijke dagen bij de joden en bij de christenen: De leerlingen gaan op zoek naar de feestdagen en de belangrijke dagen bij deze 2 godsdiensten. De leerlingen spreken erover. (Realisatie doelstelling 7).</p>	<p> In dit hoofdstuk leren we dat de godsdienstige en de nationale feestdagen enerzijds en de belangrijke dagen, nachten en weken anderzijds, de momenten zijn waarop we onze vreugde en verdriet met elkaar delen.</p> <p>! Tijdens de lessen maken we zoveel mogelijk gebruik van de concrete voorbeelden van de leerlingen. De positie en het belang van de nationale en de godsdienstige feestdagen voor onze maatschappelijke eenheid en samenhang wordt benadrukt.</p> <p>! Basiswaarden: behulpzaamheid, solidariteit, tolerantie, broederlijkheid en vriendschappelijkheid.</p> <p>! Basisvaardigheden: onderzoeken, communicatie, empathie, mooi/gepast en juist woordgebruik, socialisatie.</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - discussie - open vragen - meerkeuzevragen - invultoetsen - observatieformulier - opzoeken in het woordenboek - mondelinge en schriftelijke communicatie - interviewformulier - onderzoeksblad - begrippen atlas - zelfevaluatieformulier
		<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">DOELSTELLINGEN</div>	

 Klas-schoolactiviteit
  Buitenschoolse activiteit
 ! Waarschuwing
  Beperkingen
 ⇄ Verbanden leggen in de les
  Relateren aan de overige lessen

 Persoonlijke vaardigheden en waarden
  Toetsen/linken aan lesdoelstellingen
  Meten en bespreken

5.4. HET TWEDE JAAR VAN DE TWEDE GRAAD

LEERDOMEIN:	HOOFDSTUKKEN
Geloofsleer	HET GELOOF IN ALLAH 9. Bewijzen over Uniciteit van Allah (s.w.t) 10. Allah is de Schepper van het Universum 11. Allah is de Levensgevende 12. Allah is de Alziende 13. Relatie tussen Allah en de mens 13.1. Smeekbeden 13.2. Aanbidding 13.3. Vergiffenis 13.4. Het lezen van de Koran 14. Islamitische geloofsleer 14.1. Geloof in Allah 14.2. Geloof in Engelen 14.3. Geloof in Boeken 14.4. Geloof in Profeten 14.5. Geloof in Voorbeschikking 14.6. Geloof in Hiernamaals
Aanbidding	AANBIDDINGEN IN DE ISLAM 5. Verband tussen î mân en °ibâda 6. Belangrijke vormen van °ibâda 6.1. Het gebed 6.2. De vasten 6.3. De armenbelasting 6.4. De bedevaart 6.5. Het offer 7. Oprechte handelingen 8. Fundamentele aspecten bij °ibâda 8.1. Intentie 8.2. Oprechtheid 8.3. Bescheidenheid 8.4. Eenvoudigheid
Het leven van de profeet	MOHAMMED (v.z.m.h) VOLGENS DE KORAN 5. Mohammed (v.z.m.h) is een mens 6. Mohammed (v.z.m.h) is een profeet 7. Mohammed (v.z.m.h) is de uitlegger van de Koran 8. Mohammed (v.z.m.h) is een waarschuwer voor de hele mensheid 9. Mohammed (v.z.m.h) is barmhartig voor de mensheid
Koran	KORAN EN INTERPRETATIE 4. Fundamentele doelstellingen van de Koran 4.1. Juiste kennis 4.2. Ware geloof 4.3. Correct gedrag 5. Het reciteren van de Koran 5.1. Het reciteren van de Koran in het Arabisch 5.2. Het lezen van de vertaling van de Koran 6. Het begrijpen en interpreteren van de Koran 6.1. Koran is neergedaald om duidelijkheid te geven 6.2. Fundamentele aspecten voor begrijpen en interpreteren van de Koran
Zedelijkheid	I. RECHTEN, VRIJHEDEN EN GODSDIENST 7. Terminologie: recht en vrijheid 8. Bepaalde rechten en vrijheden

	<p>8.1. Recht op leven 8.2. Recht op gezondheid 8.3. Recht op onderwijs 8.4. Recht op vrije meningsuiting 8.5. Recht op godsdienst 8.6. Recht op bidden 8.7. Recht op privacy 8.8. Economisch recht 9. Gebruik van rechten en vrijheden 10. Gewoonten die het gebruik van rechten en vrijheden bemoeilijken 11. Suprematie van het recht 12. Schenden van burgerrechten is een grote zonde</p> <p>II. ISLAM IS EEN GODSDIENST VAN RECHTEN EN VRIJHEDEN</p> <p>5. Relatie tussen de Islam en de rechten en de vrijheden 6. Volgens de Islam zijn de menselijke rechten en vrijheden heilig en onschadelijk. 6.1. Recht op leven is heilig. 6.2. Iedereen heeft recht op onderwijs. 6.3. Iedereen heeft recht op het praktiseren van de eigen godsdienst. 6.4. Islam verbiedt het onrechtvaardig gebruik van andermans bezittingen. 6.5. Iedereen heeft recht op privacy. 6.6. Iedereen heeft recht op gezondheid. 6.7. Islam beschermt de vrije meningsuiting en de gewetensvrijheid. 6.8. Er is geen dwang in de godsdienst. 7. Alle mensen zijn gelijk bij Allah 7.1. Racisme en klassenverschil hebben geen plaats in de Islam 7.2. Man en vrouw zijn van dezelfde kern gemaakt. 8. Islam adviseert het belang van het rechtssysteem. 9. Islam legt limieten aan de rechten en aan de vrijheden.</p>
<p>Godsdienst en cultuur</p>	<p>ISLAM EN WETENSCHAP</p> <p>Verband tussen geloof en wetenschap Bronnen van kennis in Islam 7.1. Het verstand 7.2. De openbaring 7.3. De zintuigen Islam promoot het gebruik van het verstand en wetenschap Islam steunt wetenschappelijk onderzoek Onderwijsinstanties in de islamitische beschaving Bijdrage van moslims aan wetenschap</p>

Leerdomein: GELOOFSLEER		Het tweede jaar van de tweede graad - 1	
Hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
HET GELOOF IN ALLAH	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bewijzen over Uniciteit van Allah (s.w.t) 2. Allah is de Schepper van het Universum 3. Allah is de Levensgevende 4. Allah is de Alziende 5. Relatie tussen Allah en de mens 5.1. Smeebeden 5.2. Aanbidding 5.3. Vergiffenis 5.4. Het lezen van de Koran 6. Islamitische geloofsleer 6.1. Geloof in Allah 6.2. Geloof in Engelen 6.3. Geloof in Boeken 6.4. Geloof in Profeten 6.5. Geloof in Voorbeschikking 6.6. Geloof in Hiernamaals <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. voorbeelden geven die de uniciteit van Allah bewijzen. 2. opmerken dat Allah de Schepper is van het universum. 3. begrijpen dat Allah de mensen beschermt. 4. inzien dat de relatie tussen Allah en de mens sterker wordt dankzij de smeebeden en de aanbidding. 5. zich ervan bewust zijn dat ze door het reciteren van de Koran en door vergiffenis te vragen hun innerlijke wereld naar Allah kunnen openen. 6. de manieren observeren waarmee de mensen in hun omgeving contact leggen met Allah. 7. uitleggen door welke wegen ze met Allah communiceren. 8. het belang uitleggen van de aanbidding bij de communicatie met Allah. 9. de basisgeloofspunten opsommen van de Islam. 10. de positie en het belang nagaan van de basisgeloofspunten in hun eigen leven. 	<p> Alles vertelt over Hem: De leerlingen werken rond de voorbeelden die de uniciteit van Allah bewijzen. De voorbeelden worden gepresenteerd. (Realisatie doelstelling 1).</p> <p> Allah bestaat en is 1: We lezen soera al-An'âm, zinnen 74 t.e.m. 81. (Realisatie doelstelling 1).</p> <p> Hij is de Schepper van het universum: De leerlingen kijken naar een documentaire i.v.m. de ontstaansgeschiedenis van de mensheid en de harmonie in het heelal. Er volgt een nabespreking. (Realisatie doelstelling 2).</p> <p> Directe communicatie: De leerlingen brengen visuele materialen mee naar de klas die de manieren illustreren van de communicatie met Allah. De groep praat over deze middelen. (Realisatie doelstelling 6,7 en 8).</p> <p> De positie van de geloofspunten in onze leven: De leerlingen maken een begrippenatlas over de 6 verschillende geloofspunten. De leerlingen praten en discussiëren over de onderlinge relatie en de invulling van deze punten in ons dagdagelijkse leven. (Realisatie doelstelling 9 en 10).</p>	<p>↔ We maken een verband tussen dit hoofdstuk en het hoofdstuk 'Mens en Godsdienst'.</p> <p>! Basiswaarden: liefde, respect en vertrouwelijkheid.</p> <p>! Basisvaardigheden: onderzoeken, een beslissing nemen, communicatie en sensibiliteit.</p> <p>! In dit hoofdstuk leggen we de nadruk op het feit dat je direct met Allah kan communiceren door smeebeden, aanbidding, vergiffenis vragen en het reciteren van de Koran.</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - discussie - open vragen - meerkeuzevragen - invultoesen - observatieformulier - zelfevaluatieformulier - projectevaluatieformulier - schriftelijke rapportage

Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit ! Waarschuwing Beperkingen ↔ Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

DIRECTE COMMUNICATIE

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	4
LESDUUR:	50 minuten
Leerdomein:	Geloofsleer
HOOFDSTUK:	HET GELOOF IN ALLAH
BASISVAARDIGHEDEN:	onderzoeken, een beslissing nemen, oriëntatie door onze gevoelens, communicatie.
DOELSTELLINGEN:	De leerlingen observeren de manieren waarop mensen met Allah communiceren.
MATERIALEN:	bord, PC, DVD, VCD, werkblad, visuele middelen.

HET LESVERLOOP

1. De leerkracht deelt bijlage 1 uit en stelt de volgende vragen:
  - Wat betekent 'communiceren'?
  - Op welke manieren communiceren jullie met de mensen in jullie omgeving?
  - De leerlingen brengen visuele materialen naar de klas over het gebed, de bedevaart, de vasten, de smeekbeden. De leerkracht presenteert deze middelen: De aandacht wordt gevestigd op de positie van deze middelen bij de communicatie met Allah.
2. De leerkracht stelt de volgende vragen en er vindt een groepsdiscussie plaats:
  - Hebben jullie ooit nagedacht over de manieren waarop we contact leggen met Allah Die we nooit hebben gezien?
  - Wat komt er op in je hoofd als je het woord 'Allah' hoort?
  - Op welke manieren kunnen we met Allah communiceren?
  - Zijn aanbiddingen een communicatiemiddel?
  - Heb je ooit nagedacht over de bewegingen die we doen tijdens het gebed?
  - Heb je ooit het gezicht geobserveerd van een persoon die een smeekbede doet?
  - Is de tijd en de plaats belangrijk bij de communicatie met Allah?
3. De leerlingen vullen bijlage 1 in.

EVALUATIE

1. De leerkracht controleert het werkblad.

WERKBLAD

HOE BELANGERIJK ZIJN DE AANBIDDINGEN BIJ DE COMMUNICATIE MET ALLAH?

De smeekbeden (doe°â')	
Het gebed (as- <u>salât</u>)	
Het vasten (as- <u>sawm</u>)	
De bedevaart (al- <u>haddj</u>)	
Het offer	
De armenbelasting (az-zakât)	

Leerdomein: DE AANBIDDING		Het tweede jaar van de tweede graad -2	
Hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
AANBIDDINGEN IN DE ISLAM	<p>1. Verband tussen î mân en °ibâda</p> <p>2. Belangrijke vormen van °ibâda</p> <p>2.1. Het gebed</p> <p>2.2. De vasten</p> <p>2.3. De armenbelasting</p> <p>2.4. De bedevaart</p> <p>2.5. Het offer</p> <p>3. Oprechte handelingen</p> <p>4. Fundamentele aspecten bij °ibâda</p> <p>4.1. Intentie</p> <p>4.2. Oprechtheid</p> <p>4.3. Bescheidenheid</p> <p>4.4. Eenvoudigheid</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen:</p> <p>1. het verband opmerken tussen î mân en °ibâda.</p> <p>2. de soorten aanbiddingen opsommen en de basiskenmerken en het uitvoeren ervan uitleggen.</p> <p>3. het belang inzien van het gebed.</p> <p>4. het individuele en het maatschappelijk belang van de armenbelasting en van het offer.</p> <p>5. inzien dat de volgende handelingen ook een aanbidding kunnen zijn: goede daden verrichten, goede karaktereigenschappen bezitten, werken.</p> <p>6. voorbeelden geven over de fundamentele aspecten bij een aanbidding.</p> <p>7. respect opbrengen voor het recht op het praktiseren van een aanbidding.</p>	<p> Een voorstelling maken van de aanbiddingen: De leerlingen maken een presentatie met visuele middelen rond het praktiseren van de belangrijkste verplichte vormen van aanbidding. (Realisatie doelstelling 2).</p> <p> Wij leren over Ibrâhîm (°a.s.) en het offer: De leerlingen lezen de vertaling van het verhaal van Ibrâhîm (°a.s.) en Ismâ°il (°a.s.) met betrekking tot het offerverhaal. De leerlingen geven hun mening. (Realisatie doelstelling 4).</p> <p> Continue communicatie met Allah: De leerlingen maken een schema die de communicatie weerspiegelt tussen Allah en de mens. (Realisatie doelstelling 2 t.e.m. 6).</p>	<p>↔ We leggen een verband tussen dit hoofdstuk en doelstellingen 1 en 2 van het hoofdstuk ‘Reinheid en Aanbidding’.</p> <p>↔ Doelstelling 4 wordt vergeleken met doelstelling 6 van het hoofdstuk ‘Islam en Wetenschap.’</p> <p>! In dit hoofdstuk benadrukken we de relatie tussen î mân en °ibâda en accentueren we de fundamentele aspecten bij ibada.</p> <p>! Basiswaarden in dit hoofdstuk: reinheid, oprechtheid, verantwoordelijkheid, sensibiliteit.</p> <p>! Basisvaardigheden: onderzoeken, een beslissing nemen, communicatie, ethisch en tolerant handelen, oriëntatie door onze gevoelens.</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - discussie - open vragen - meerkeuzevragen - invultoetsen - zelfevaluatieformulier - projectevaluatieformulier - begrippenleer

 Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit ! Waarschuwing Beperkingen ↔ Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

EEN VOORSTELLING VAN DE AANBIDDINGEN

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	4
LESDUUR:	50 minuten
LEERDOMEIN:	Aanbidding
HOOFDSTUK:	Soorten °ibâda in islam
BASISVAARDIGHEDEN:	onderzoeken, een beslissing nemen, ethisch en tolerant handelen, communicatie.
DOELSTELLINGEN:	De leerlingen kunnen de soorten aanbiddingen categoriseren en leggen de praktijk en de basiskenmerken ervan uit.
MATERIALEN:	projector, transparant, foto's, afbeeldingen en werkblad.

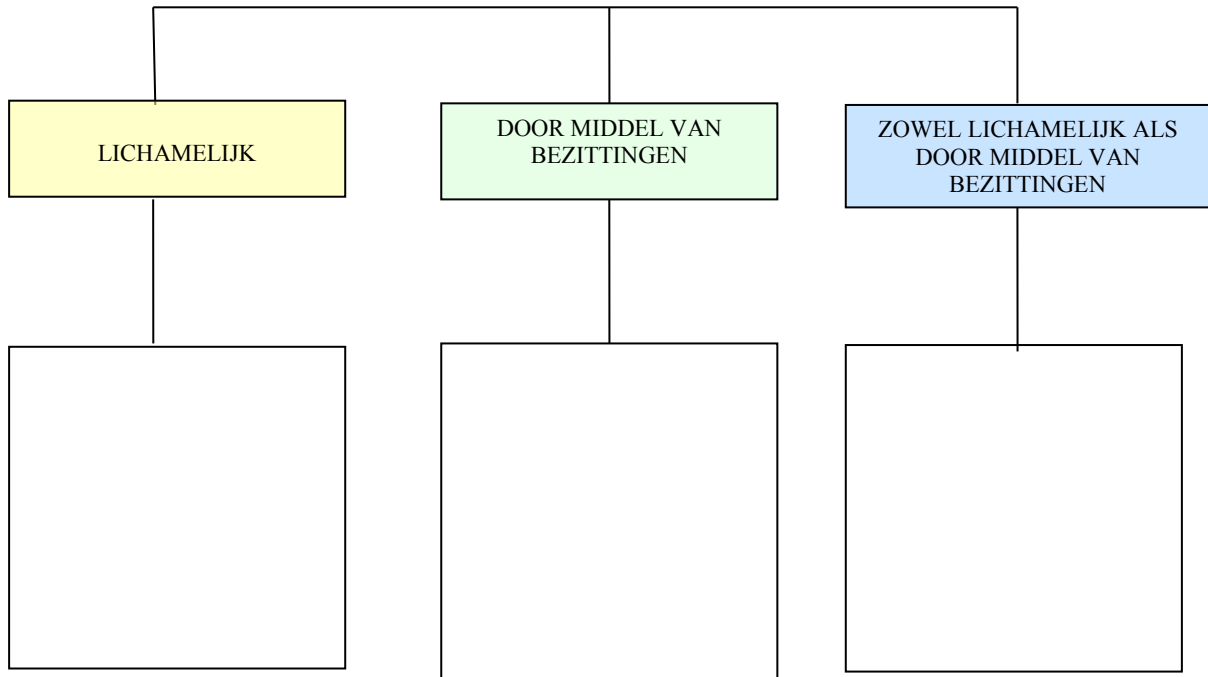
HET LESVERLOOP

1. De leerlingen worden in 3 groepen verdeeld. De eerste groep onderzoekt de aanbiddingen die lichamelijk verricht worden. De tweede groep bekijkt de aanbiddingen door middel van bezittingen en tenslotte gaat de derde groep werken rond de aanbiddingen die zowel lichamelijk als door middel van bezittingen gebeuren.
2. De groepen stellen hun bevindingen voor en maken hierbij gebruik van visuele materialen.
3. De groepen hangen de foto's en de afbeeldingen op die ze tijdens hun groepswerk hadden verzameld.
4. Als afsluiting wordt bijlage 1 ingevuld.

EVALUATIE

1. De leerkracht controleert of de leerlingen de definitie en de terminologie m.b.t. aanbidding goed begrepen hebben.
2. Hebben de leerlingen inzicht in de verschillende vormen van °ibâda (lichamelijk, door middel van bezittingen en zowel lichamelijk als door middel van bezittingen)?

WERKBLAD
AANBIDDINGEN IN DE ISLAM

Leerdomein: HET LEVEN VAN DE PROFEET		Het tweede jaar van de tweede graad - 3	
Hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
MOHAMMED (v.z.m.h) VOLGENS DE KORAN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mohammed (v.z.m.h) is een mens 2. Mohammed (v.z.m.h) is een profeet 3. Mohammed (v.z.m.h) is de uitlegger van de Koran 4. Mohammed (v.z.m.h) is een waarschuwer voor de hele mensheid 5. Mohammed (v.z.m.h) is barmhartig voor de mensheid <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zich bewust zijn dat Mohammed (v.z.m.h) een mens is zoals de andere mensen en dit staven met voorbeelden uit de Koran. 2. begrijpen dat Mohammed (v.z.m.h) een openbaring van Allah(s.w.t.) ontving en door deze eigenschap zich onderscheidt van de andere mensen. 3. inzien dat het uitleggen van de Koran één van de taken was van Mohammed (v.z.m.h). 4. opmerken dat Mohammed (v.z.m.h) de mensen waarschuwde en hierbij geen gebruik maakte van dwang en moeilijkheid. 5. met voorbeelden uitleggen dat Mohammed (v.z.m.h) barmhartig is voor de hele mensheid. 	<p> Profeten zijn ook mensen: In het kader van de volgende zinnen uit de Koran tonen de leerlingen aan dat Mohammed (v.z.m.h) een mens is zoals de andere mensen en een gezant is van Allah (s.w.t.).</p> <p>Al Foerqân 25/7: ‘En zij zeiden: “ Wat is dat voor Boodschapper, die voedsel eet en op de markten rondgaat, waarom is hem geen Engel gezonden, zodat hij met hem een waarschuwer is?’”</p> <p>Foessilat 41/6: Zeg:” Ik ben slechts een mens zoals jullie, aan mij is geopenbaard dat jullie God slechts één God is, richt jullie daarom standvastig tot Hem, en smeekt Hem om vergeving, en wee de veelgodenaanbidders.” (Realisatie doelstelling 1-5)</p> <p> Zij ontvangen een openbaring: Mohammed (v.z.m.h) ontving een openbaring en door deze eigenschap onderscheidt hij zich van de andere mensen. De leerlingen zoeken in de Koran zinnen op die hierover gaan. (Realisatie doelstelling 2 – 5).</p>	<p>↔ We leggen een verband tussen doelstelling 3 van dit hoofdstuk en doelstelling 3 van het hoofdstuk “ Koran en zijn interpretatie”.</p> <p>! Basiswaarden in dit hoofdstuk: wetenschappelijkheid, betrouwbaarheid, liefde en respect.</p> <p>! Basisvaardigheden die aan bod komen in dit hoofdstuk: kritisch denken, communicatie, oorzaak – gevolg relatie.</p> <p>! Dit hoofdstuk legt de nadruk op het feit dat Mohammed (v.z.m.h) een gewone mens was zoals ons en verantwoordelijk was voor het verkondigen van de openbaringen die hij ontving. Tevens had hij de opdracht om de ethische waarden uit te leggen.</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - discussie - open vragen - meerkeuzevragen - invultoetsen - zelfevaluatieformulier - projectevaluatieformulier - begrippenleer - rollenspel

 Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit ! Waarschuwing Beperkingen ↔ Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

PROFETEN ZIJN OOK MENSEN

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	4
LESDUUR:	50 minuten
LEERDOMEIN:	Het leven van de profeet
HOOFDSTUK:	Mohammed (°a.s.) volgens de Koran
BASISVAARDIGHEDEN:	Kritisch denken, communicatie, oorzaak – gevolg relatie.
DOELSTELLINGEN:	De leerlingen kunnen voorbeelden zoeken in de Koran die aantonen dat Mohammed (v.z.m.h.) een mens is zoals de andere mensen.
MATERIALEN:	Projector, transparant, foto's en werkblad.
BRONNEN:	Vertaling van de Koran.

HET LESVERLOOP

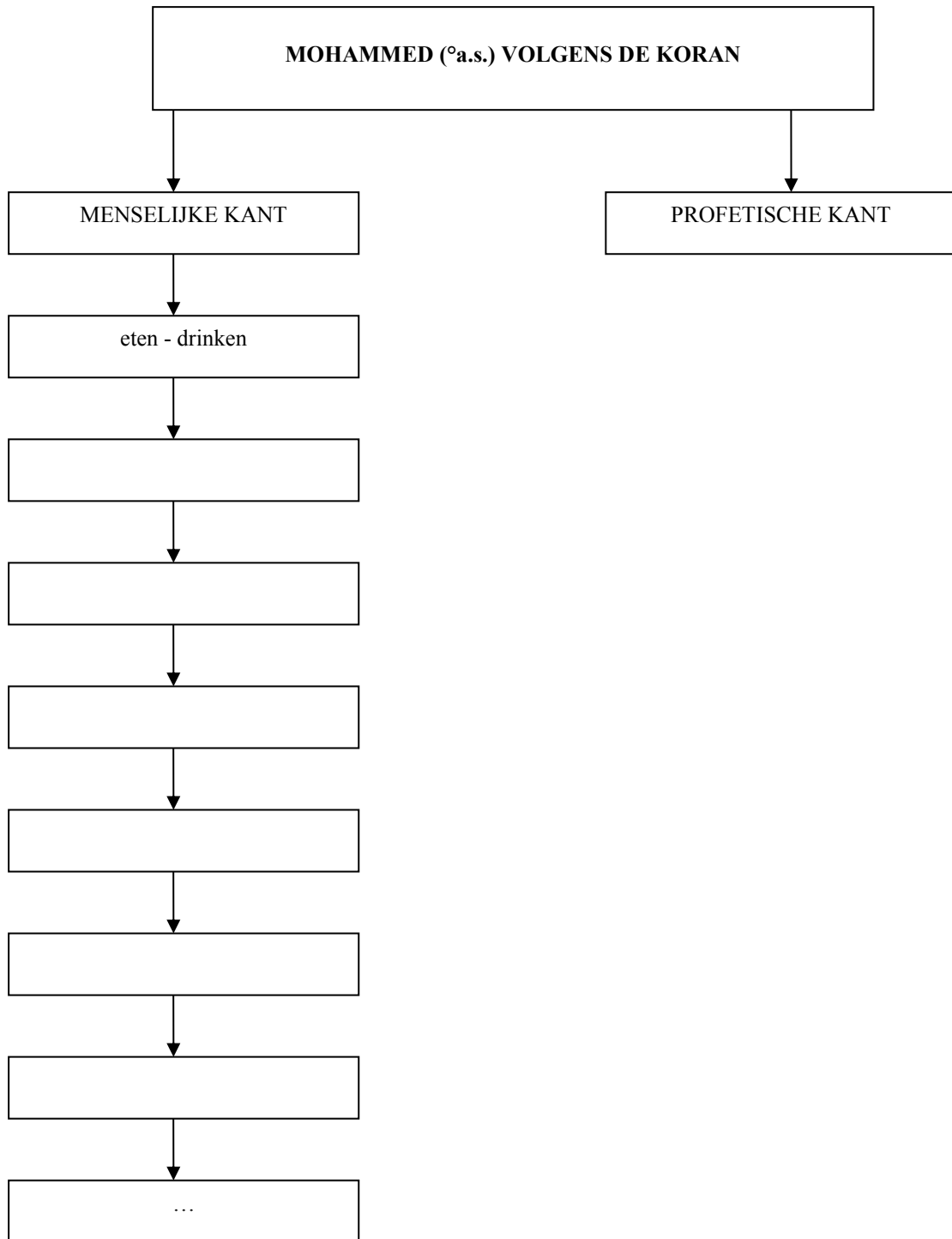
1. De leerkracht deelt bijlage 1 uit en stelt vragen die gericht zijn op de menselijke kanten van de profeet Mohammed (v.z.m.h.). De leerlingen vullen bijlage 1 in.
2. De leerkracht projecteert de onderstaande zinnen uit de Koran. De zinnen accentueren de menselijkheid van de profeet.
Sôera Ibrâhîm 10 – 11: Hun boodschappers zeiden: “Is er twijfel over Allah, de Schepper van de hemel en de aarde? Hij roept jullie om jullie zonden te vergeven en Hij geeft jullie uitstel tot een vastgestelde tijd.” Zij zeiden: “Jullie zijn slechts mensen als wij. Jullie willen ons afhouden van wat onze voorouders aanbaden. Geef ons daarom een duidelijk bewijs!”
Hun Boodschappers zeiden tot hem: “Wij zijn slechts mensen als jullie, maar Allah geeft Zijn gunsten aan wie Hij wil van Zijn dienaren. En het is niet aan ons om jullie een bewijs te brengen, tenzij met verloop van Allah. ...”
Soera Al Kahf 110: Zeg: “Voorwaar, ik ben slechts een mens zoals jullie. Het is aan mij geopenbaard dat jullie god één God is...”
3. Profeten eten, drinken en zijn geen bovennatuurlijke wezens zoals de engelen. De leerkracht projecteert de volgende zinnen uit de Koran:
Sôera Al Moe'minôen 24: Toen zeiden de vooraanstaanden van zijn volk die niet geloofden: “Deze (man) is slechts een mens zoals jullie. Hij wenst uit te blinken boven jullie. En als Allah het gewild had, zou Hij Engelen hebben gestuurd. Wij hebben hierover van onze voorouders nog nooit gehoord.
Sôera Al Moe'minôen 33: “...Deze man is slechts een mens zoals jullie, hij eet van wat jullie eten en hij drinkt van wat jullie drinken.”
Sôera Hôed 31: “En ik zeg niet tot jullie: ‘Ik bezit de schatten van Allah.’ En ik ken het onwaarneembare niet. En ik zeg niet: ‘Voorwaar, ik ben een Engel.’ En ik zeg niet tot degenen die verachtelijk zijn in jullie ogen: ‘Allah zal jullie nimmer iets goeds geven.’ Allah weet beter wat er in hen is. Voorwaar, dan zou ik zeker tot de onrechtplegers behoren.”
Sôera at-Taghâbôen 6: Dat is omdat zij zeiden, toen hun Boodschappers met de duidelijke bewijzen tot hen kwamen: “Zullen mensen ons leiden?” Waarop zij ongelovig werden en zich afwendden.”
4. De maatschappij waarin de profeet heeft geleefd verwachtte ook bovennatuurlijke kenmerken van hem; zie onderstaande Koranische bewijzen:
Sôera Al Isrâ' 90 – 95: En zij zeiden (tegen Mohammed): “Wij zullen jou nooit geloven, totdat jij voor ons een bron uit de aarde doet opwellen. Of jij een tuin met dadelpalmen en druivenstruiken hebt, en dan overvloedige rivieren uit hun midden doet ontspringen. Of jij de hemel in stukken op ons neer doet vallen, zoals jij ons beweert, of jij Allah en de Engelen vóór ons brengt. Of jij een huis van goud hebt, of naar de hemel opstijgt, en wij zullen jouw opstijging nooit geloven, totdat jij een boek naar ons neerzendt, dat wij kunnen lezen;
“Zeg (O Mohammed): ‘Heilig is mijn Heer, ik ben niets anders dan een menselijke Boodschapper.’ En er was niets dat de mensen verhinderde te geloven toen de Leiding tot hen kwam, behalve dat zij zeiden: ‘Heeft Allah een menselijke Boodschapper neergezonden?’
Zeg: “Wanneer er op de aarde Engelen waren die rustig rondliepen, dan zouden Wij een Engel tot hen als Boodschapper neergezonden hebben.”
Sôera Al An'âm 50: Zeg: “Ik zeg jullie niet dat de schatten van Allah bij mij zijn en niet dat ik het verborgene ken, en ik zeg jullie niet dat ik een Engel ben: ik volg slechts wat aan mij geopenbaard wordt.” Zeg: “Zijn de blinden en de zienden gelijk? Denken jullie dan niet na?”
Sôera Âli 'Imrân 31: Zeg (O Mohammed): “Als jullie van Allah houden, volg mij dan: Allah zal van jullie houden en jullie zonden vergeven. En Allah is Vergevensgezind, Meest Barmhartig.”

In de bovenstaande âyât zoeken de leerlingen de eigenschappen op van de profeet Mohammed (v.z.m.h)

EVALUATIE

1. Hebben de leerlingen de menselijke kanten van de profeet goed begrepen?
2. Hebben de leerlingen de Koranverzen i.v.m. de menselijke kanten van de profeet goed verstaan?

WERKBLAD

Leerdomein: KORAN		Het tweede jaar van de tweede graad - 4	
Hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
KORAN EN INTERPRETATIE	<p>1. Fundamentele doelstellingen van de Koran</p> <p>1.1. Juiste kennis</p> <p>1.2. Ware geloof</p> <p>1.3. Correct gedrag</p> <p>2. Het reciteren van de Koran</p> <p>2.1. Het reciteren van de Koran in het Arabisch</p> <p>2.2. Het lezen van de vertaling van de Koran</p> <p>3. Het begrijpen en interpreteren van de Koran</p> <p>3.1. Koran is neergedaald om duidelijkheid te geven</p> <p>3.2. Fundamentele aspecten voor begrijpen en interpreteren van de Koran</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen:</p> <p>1. de fundamentele doelstellingen van de Koran als volgt omschrijven: juiste kennis overbrengen, ware geloof voorstellen en correct gedrag aantonen. De leerlingen kunnen hierbij voorbeelden geven uit de Koran.</p> <p>2. over de kennis beschikken van het reciteren van de Koran en het begrijpen en interpreteren van de Koran.</p> <p>3. zich het belang realiseren dat de moslims hechten aan het lezen en het begrijpen van de Koran.</p> <p>4. de vertaling en de interpretatie (tafsîr) opzoeken van een vers uit de Koran.</p> <p>5. de basisprincipes van het begrijpen en interpreteren van de Koran.</p> <p>6. moeite doen om de Koran te begrijpen.</p>	<p> Wat zijn de doelstellingen van de Koran? De leerlingen maken een kennisboom over de fundamentele doelstellingen van de Koran. (Realisatie doelstelling 1)</p> <p> Waarom werd de Koran geopenbaard? De leerlingen lezen het tweeregelig vers van de bekende dichter M. Âkif Ersoy; “ De Koran werd geopenbaard, weet dit heel goed, Noch om in de begraafplaats te lezen Noch om er toekomstvoorspelling mee te doen.” Klassikaal achterhaalt men de boodschappen in dit vers. (Realisatie doelstelling 1 – 6).</p> <p> Wij begrijpen de Koran: De leerkracht brengt een vertaling van de Koran en een tafsîrboek mee naar de klas. De groep gaat na hoe een zin uit de Koran vertaald wordt en hoe men de tafsîr realiseert. (Realisatie doelstelling 4).</p>	<p>⇨ We leggen een verband tussen doelstelling 6 van dit hoofdstuk en doelstelling 6 van het hoofdstuk “Koran en de basisthema’s”.</p> <p>! Basiswaarden in dit hoofdstuk: Ware liefde, wetenschappelijkheid, respect.</p> <p>! Basisvaardigheden in dit hoofdstuk: Kritisch denken, onderzoeken, probleem oplossen, respect voor de verschillen, goede interpretatie van de plaats en van de tijd, veranderlijkheid.</p> <p>! In dit hoofdstuk wordt het belang benadrukt van het goed lezen en reciteren van de Koran. Ook wordt het belang beklemtoond van het juist begrijpen en interpreteren van de Koran.</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - discussie - open vragen - meerkeuzevragen - invultoetsen - projectevaluatieformulier - begrippenleer - schriftelijke rapportage

 Klas-schoolactiviteit Buitenschoolse activiteit ! Waarschuwing Beperkingen ⇨ Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

WAAROM WERD DE KORAN GEOPENBAARD?

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	4
LESDUUR:	50 minuten
LEERDOMEIN:	Koran
HOOFDSTUK:	Mohammed volgens de Koran
BASISVAARDIGHEDEN:	Kritisch denken, onderzoeken, probleem oplossen, respect voor de verschillen, goede interpretatie van de plaats en van de tijd, veranderlijkheid.
DOELSTELLINGEN:	De leerlingen zetten zich in om de Koran te begrijpen.
MATERIALEN:	Projector, transparant, tijdlijn, vertaling van de Koran.

HET LESVERLOOP

° De leerkracht stelt de vraag: 'Welke inspanningen hebben jullie tot op heden geleverd om de Koran te begrijpen?'

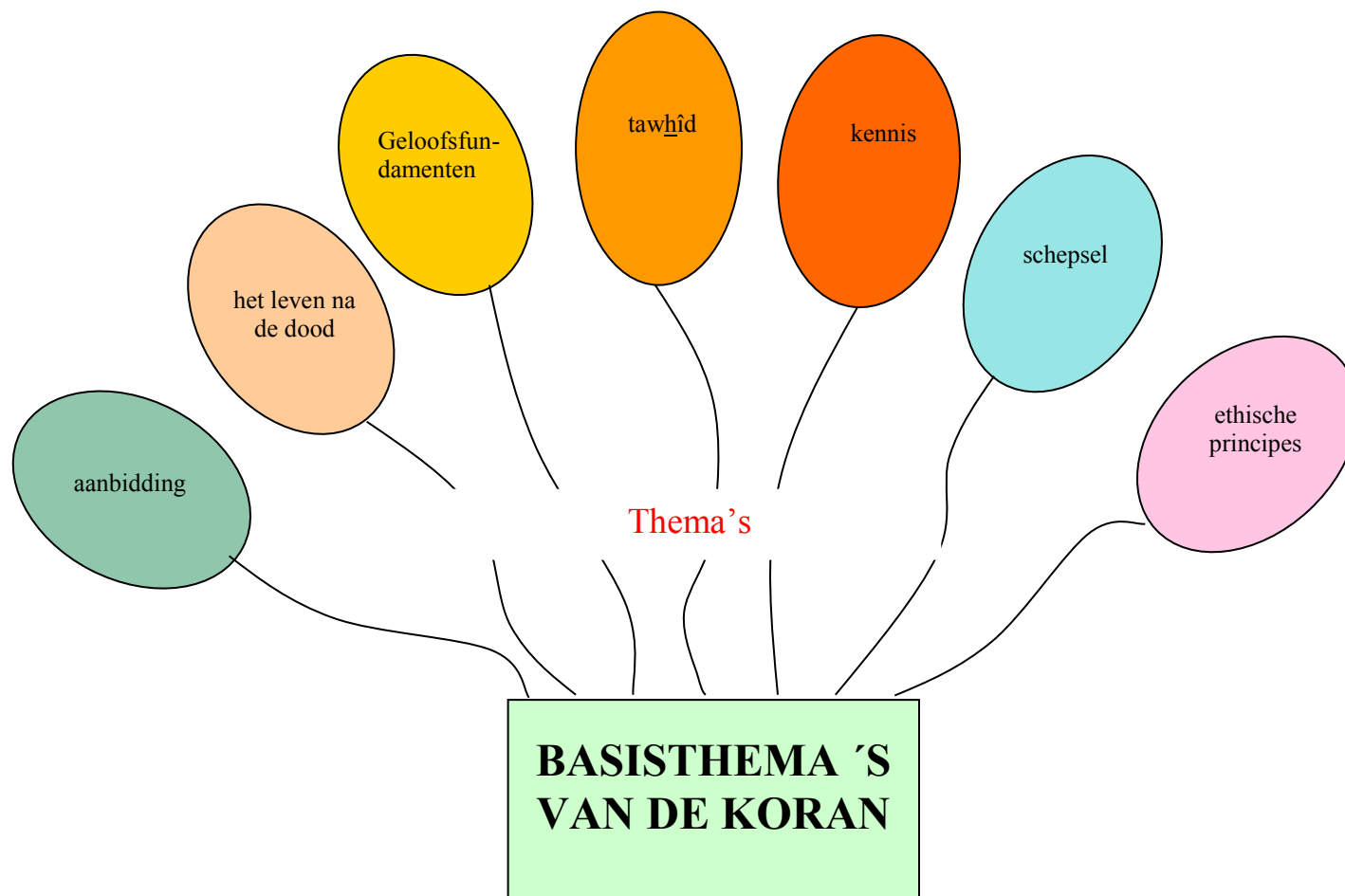
1. Hierna projecteert de leerkracht bijlage 1 op het bord: 'Begripen atlas i.v.m. de basisthema's in de Koran'
2. De leerlingen discussiëren over de plaats van deze basisthema's in hun dagelijkse leven.
3. De verzen van M. Âkif ERSOY:

"De Koran is een krachtig lettergebruik", veronderstellen we enkel,
Want niemand denkt na over de betekenis van de letters;
Ofwel openen we dit zeer waardevol boek,
En kijken we enkel naar de bladzijden,
Ofwel blazen we het uit op de bodem van een dode.
De Koran werd geopenbaard, weet dit heel goed,
Noch om in de begraafplaats te lezen
Noch om er toekomstvoorspelling mee te doen!"

4. De leerlingen denken na over de onderwerpen die in dit gedicht worden beklemtoond.
5. De leerlingen achterhalen de basisgedachte van dit gedicht.
6. Hoe moeten we de Koran begrijpen, vertrekkend van deze verzen?
7. Bijlage 2 wordt geprojecteerd.
8. De leerlingen praten over de begrippen op bijlage 2.
9. De leerlingen staan stil bij het punt dat de Koran zich allereerst richt naar het individu.
10. Bijlage 3 wordt geprojecteerd en de begrippen op bijlage 3 worden geïnterpreteerd.

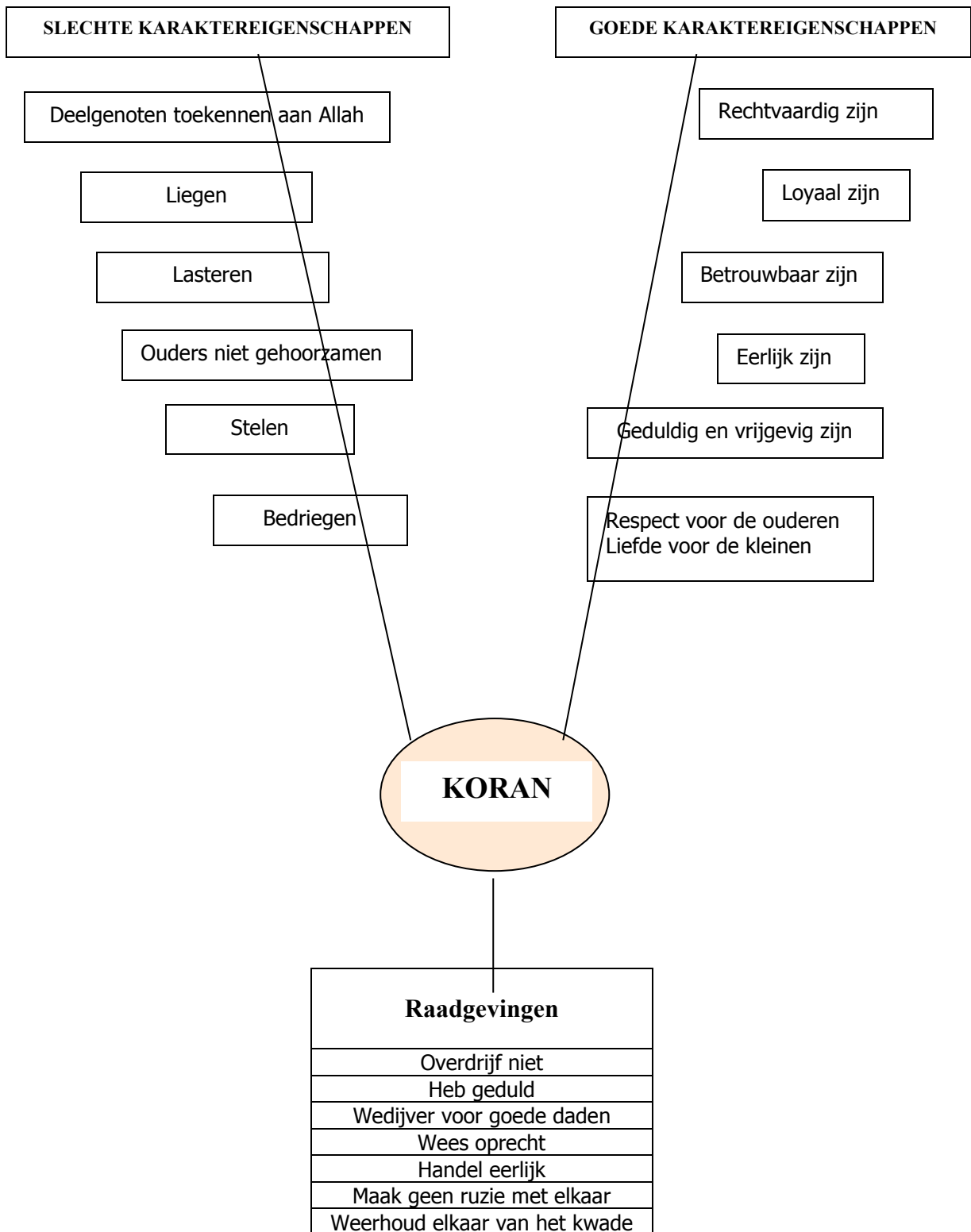
EVALUATIE

1. De leerkracht test de vaardigheden die de leerlingen hebben aangeleerd om de Koran goed te begrijpen en te interpreteren.
2. Hebben de leerlingen de basisboodschap van de verzen van M. Âkif Ersoy goed begrepen? De leerkracht observeert de leerlingen.

Schema: Basisthema `s van de Koran

Schema: De Koran neemt de mens als basis

Leerdomein: ZEDELIIKHEID		Het tweede jaar van de tweede graad - 5/1	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
RECHTEN, VRIJHEDEN EN GOEDSDIENST	1. Terminologie: recht en vrijheid 1. Bepaalde rechten en vrijheden 1.1. Recht op leven 1.2. Recht op gezondheid 1.3. Recht op onderwijs 1.4. Recht op vrije meningsuiting 1.5. Recht op godsdienst 1.6. Recht op aanbidding 1.7. Recht op privacy 1.8. Economisch recht 2. Gebruik van rechten en vrijheden 3. Gewoonten die het gebruik van rechten en vrijheden bemoeilijken 4. Suprematie van het recht 5. Schenden van burgerrechten is een grote zonde DOELSTELLINGEN Op het einde van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen: 1. de terminologie verklaren over de rechten en de vrijheden. 2. de rechten en de vrijheden opsommen en daarbij het belang inzien op het individu en op de maatschappij. 3. voorbeelden geven dat Islam de volgende rechten en vrijheden steunt; recht op leven, gezondheid, godsdienst, privacy, economie en vrije meningsuiting. 4. respect opbrengen voor de privacy van een ander. 5. beseffen waar de grens ligt van deze vrijheden en rechten. 6. beseffen dat er problemen kunnen plaatsvinden indien men deze rechten en plichten niet respecteert. 7. oplossingen formuleren voor problemen die voorkomen bij het niet naleven van rechten en plichten. 8. aandacht vestigen op de rechten en vrijheden voor zichzelf en voor de anderen. 9. hun rechten en vrijheden en kunnen ze voor hun rechten opkomen. 10. respect tonen voor de rechten en de vrijheden van de anderen. 11. inzien dat het gebruik van sommige schadelijke stoffen zoals alcohol, drugs en sigaretten, de toepassing van de rechten en de vrijheden belemmert. 12. zich ervan bewust zijn dat de Islam een grote waarde hecht aan het rechtssysteem. 13. ontdekken dat het respecteren van de burgerrechten zeer belangrijk is in de Islam en dat de schending ervan kan leiden tot maatschappelijke problemen. 14. gevoelig zijn tegenover de schending van de burgerrechten. 15. ondervinden dat belastingen betalen, stemmen en naleven van de wetten onze burgerlijke taken zijn en zijn ze bereid om deze te vervullen. 16. de gevolgen opmerken indien men de opdrachten tegenover het land niet in orde brengt.	📖 Waar ligt het probleem? De leerlingen noteren in het visgraatdiagram de problemen die kunnen ontstaan als de rechten en de vrijheden niet worden nageleefd en denken na over de oplossingen. (Realisatie doelstellingen 1-8). 📖 De krantenartikelen: De leerlingen verzamelen krantenartikelen i.v.m. het gebruik van schadelijke middelen. De krantenartikelen worden opgehangen op het prikbord of op het bord. De leerlingen bereiden affiches voor over de schadelijke middelen en manieren om ons ertegen te beschermen. (Realisatie doelstelling 11). 📖 De leerlingen maken een draaiboek over de gevolgen van de schadelijke middelen en animeren het in de klas (Realisatie doelstelling 11). 📖 De rechten respecteren: Wat behoort tot het burgerrecht? De leerlingen maken een lijst ervan op. Welke rechten zijn actueel en welke niet? De leerlingen praten erover. (Realisatie doelstellingen 12 -16). 📖 Het behoort tot onze burgerplicht: De leerlingen worden in groepen verdeeld. Iedere groep krijgt de opdracht om 1 burgerplicht uit te leggen. (Realisatie doelstelling 16).	! De basisraadgevingen van de Islam in dit hoofdstuk zijn: Recht op leven, gezondheid, onderwijs, privacy, meningsuiting, godsdienst, aanbidding en het economisch recht. ! Basiswaarden in dit hoofdstuk: rechtvaardig handelen, onafhankelijkheid, solidariteit, tolerantie, respect, verantwoordelijkheid dragen en patriotisme. ! Basisvaardigheden in dit hoofdstuk: een beslissing nemen, onderzoeken, ethisch zijn, tolerant handelen, verantwoordelijkheid dragen voor je eigen handelingen, respect voor de verschillen en oorzaak – gevolg relatie. 📊 Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk: - discussie - open vragen - meerkeuzevragen - invultoetsen - projectevaluatieformulier - begrippenleer - schriftelijke rapportage - groepevaluatieformulier - draaiboek

Klas-schoolactiviteit
 Buitenschoolse activiteit
 ! Waarschuwing
 Beperkingen
 Verbanden leggen in de les
 Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarden
 Toetsen/linken aan lesdoelstellingen
 Meten en bespreken

Leerdomein: GODSDIENST EN CULTUUR Alternatieve activiteiten in het kader van het vorige onderwerp. Het tweede jaar van de tweede graad 5/2			
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
ISLAM IS EEN GODSDIENST VAN RECHTEN EN VRIJHEDEN	<p>1. Relatie tussen de Islam en de rechten en de vrijheden</p> <p>2. Volgens de Islam zijn de menselijke rechten en vrijheden heilig en onschadelijk.</p> <p>2.1. Recht op leven is heilig.</p> <p>2.2. Iedereen heeft recht op onderwijs.</p> <p>2.3. Iedereen heeft recht op het praktiseren van de eigen godsdienst.</p> <p>2.4. Islam verbiedt het onrechtvaardig gebruik van andermans bezittingen.</p> <p>2.5. Iedereen heeft recht op privacy.</p> <p>2.6. Iedereen heeft recht op gezondheid.</p> <p>2.7. Islam beschermt de vrije meningsuiting en de gewetensvrijheid.</p> <p>2.8. Er is geen dwang in de godsdienst.</p> <p>3. Alle mensen zijn gelijk bij Allah</p> <p>3.1. Racisme en klassenverschil hebben geen plaats in de Islam</p> <p>3.2. Man en vrouw zijn van dezelfde kern gemaakt.</p> <p>4. Islam adviseert het belang van het rechtssysteem.</p> <p>5. Islam legt limieten aan de rechten en aan de vrijheden.</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen:</p> <p>1. een relatie leggen tussen de Islam en de rechten en vrijheden.</p> <p>2. bewijzen waarom de menselijke rechten en vrijheden onschadelijk zijn.</p> <p>3. a.d.h.v. âyat en ahâdi's opsommen wat de rechten en de vrijheden zijn volgens de Islam.</p> <p>4. met âyat en ahâdi's illustreren dat alle mensen gelijk zijn voor Allah.</p> <p>5. het belang van het rechtssysteem in de Islam.</p> <p>6. nagaan waarom de rechten en de vrijheden niet grenzeloos zijn in de Islam en kunnen dit met Islamitische argumenten verdedigen</p>	<p> De wereld van de begrippen: De leerlingen onderzoeken de termen i.v.m. de rechten en de vrijheden en proberen de onderlinge relatie te achterhalen. (Realisatie doelstelling 1).</p> <p> De Koran zegt: In het kader van Sôera As Sjoearâ' 183 vindt er een klassikaal gesprek plaats over de relatie tussen de Islam en de rechten en de vrijheden. (Realisatie doelstelling 1).</p> <p> Laten we een lijst maken: De leerlingen sommen de rechten en de vrijheden op in de Islam. (Realisatie doelstelling 2 en 3).</p> <p> / Laten we een nieuwsblad maken: De leerlingen worden in kleine groepen verdeeld. Ieder groep krijgt één basisrecht en één basisplicht in de Islam; De leerlingen gaan opzoek naar een âya erover. Nadien maakt men een link met de bijpassende delen van de afscheidstoespraak van de profeet. Ten slotte maken de leerlingen een nieuwsblad waarin alle gevonden informatie plaatsvindt. (Realisatie doelstelling 3).</p> <p> O mensen: De leerlingen bestuderen sôera An Nisâ' 1 en nog andere verzen die beginnen met 'O mensen'. De leerlingen brengen de verzen in relatie met de bijpassende delen van de afscheidstoespraak van de profeet Mohammed (v.z.m.h.). (Realisatie doelstelling 4).</p> <p> Allah houdt van de rechtvaardigen: De klas evalueert de volgende zinnen uit de Koran: Sôera An Nisâ' 58 – 59 en Soera Al Mâ'ida 42. (Realisatie doelstelling 5).</p> <p> Ik heb een vraag: Er vindt een groot groepsgesprek plaats over de volgende zegswijzen: 'Mijn vrijheid stopt waar de vrijheid van de ander begint'; 'Wat zou er gebeuren indien de rechten en de vrijheden onbeperkt zouden zijn?'. De zinnen worden geïnterpreteerd volgens de Koran. (Realisatie doelstelling 6).</p> <p> Wij maken een overweging: Wat zijn de gevolgen als we veronderstellen dat de rechten en de vrijheden geen grens hebben? Wat zijn de gevolgen indien ze wel een grens hebben? (Realisatie doelstelling 6).</p> <p> We bereiden een begrippenatlas voor: De leerlingen werken rond de terminologie over de rechten en vrijheden in de Islam. De leerlingen kunnen eventueel een presentatie maken over de begrippenatlas. (Realisatie doelstelling 1 – 6).</p>	<p>! Basisbegrippen in dit hoofdstuk: Recht, vrijheid, het belang van het rechtssysteem.</p> <p>! Basiswaarden in dit hoofdstuk: Gevoeligheid, tolerantie, verantwoordelijkheid, gelijkheid, rechtvaardigheid.</p> <p>! Basisvaardigheden in dit hoofdstuk: communicatie, empathie, kritisch denken, respect voor de maatschappelijke waarden, gebruik maken van de vertaling van de Koran.</p> <p>- Leerling – didactische verklaringen: De doelstellingen in dit hoofdstuk dienen gerealiseerd te worden vertrekkend bij de âyat, uitspraken en de handelingen van de profeet Mohammed (v.z.m.h.). De onderwerpen moeten behandeld worden vanuit de gelijkheid, broederlijkheid en het rechtvaardigheidsprincipe van de Islam. Tijdens het lesverloop dienen er ook verbanden gelegd te worden met 'De Universele Verklaring van De Rechten van De Mens' en met de Grondwet.</p> <p>↔</p> <p> Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - discussie - open vragen - schriftelijke en mondelinge presentatie - onderzoekbladen - groepevaluatieformulier - klasgenootevaluatieformulier - begrippen atlas

Klas-schoolactiviteit Buitenscholse activiteit ! Waarschuwing Beperkingen ↔ Verbanden leggen in de les Relateren aan de overige lessen Persoonlijke vaardigheden en waarden Toetsen/linken aan lesdoelstellingen Meten en bespreken

KRANTENARTIKELS

LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	4
LESDUUR:	50 minuten
LEERDOMEIN:	Zedelijkheid
HOOFDSTUK:	Rechten, vrijheden en de godsdienst
BASISVAARDIGHEDEN:	Een beslissing treffen, onderzoeken, ethisch en tolerant handelen, handelen met verantwoordelijkheid, respect voor de verschillen, oorzaak – gevolg relatie.
DOELSTELLINGEN:	De leerlingen begrijpen dat het consumeren van bepaalde schadelijke middelen zoals alcohol, drugs en sigaretten schade berokkenen aan de uitoefening van de rechten en de vrijheden.
MATERIALEN:	Krantenartikelen, projector, transparant, blad, werkblad.

HET LESVERLOOP

1. De leerkracht deelt een werkblad uit.
2. De leerlingen argumenteren hun mening op de onderstaande vragen:

- Hoe kunnen we wegblijven van slechte gewoontes?
- Wat zijn de oorzaken van slechte gewoontes?
- Wat is het gevolg van het alcoholgebruik op de uitoefening van de rechten en de plichten?
- Wat zijn de gevolgen van drugsgebruik?
- Wat zijn de gevolgen van gokken?
- Welke andere handelingen ken je nog die het uitoefenen van de rechten en de vrijheden belemmeren?

De leerlingen praten over de gevolgen hiervan op het individu en op de maatschappij.
De leerlingen delen hun belevingen en observaties mee.

Bijkomende vragen kunnen zijn:

- Wat betekent winnen en verliezen bij het gokken?
- Wat voelen jullie als jullie naar een programma kijken i.v.m. het gebruik van verdovende middelen?
- Welke relatie vinden jullie tussen het gebruik van verdovende middelen en de vrijheden?

De leerlingen maken notities op de werkbladen (bijlage 1 tem. 6).

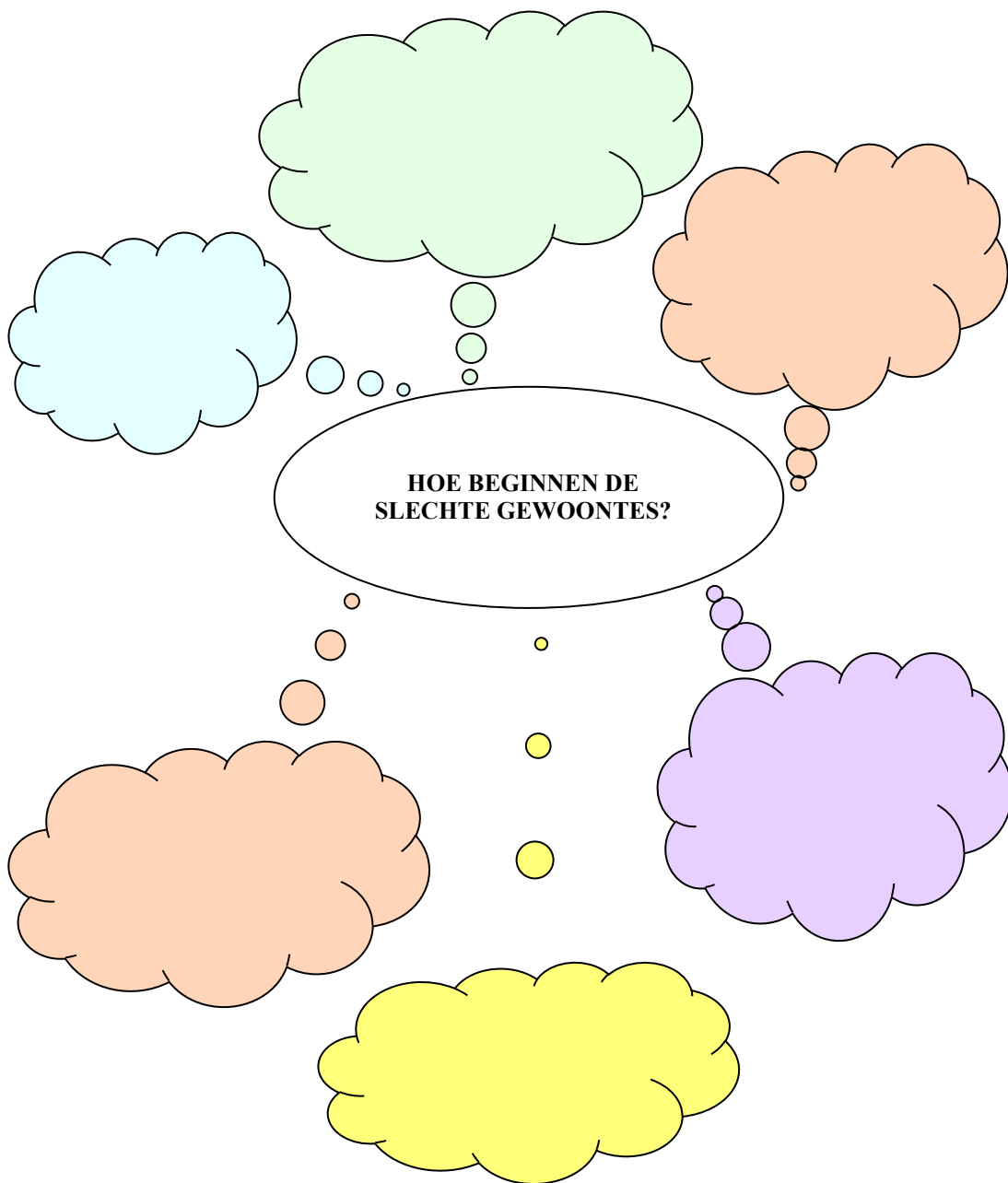
De leerlingen maken een paneel met de krantenartikelen die de gevolgen weergeven van het gebruik van verslavende middelen.

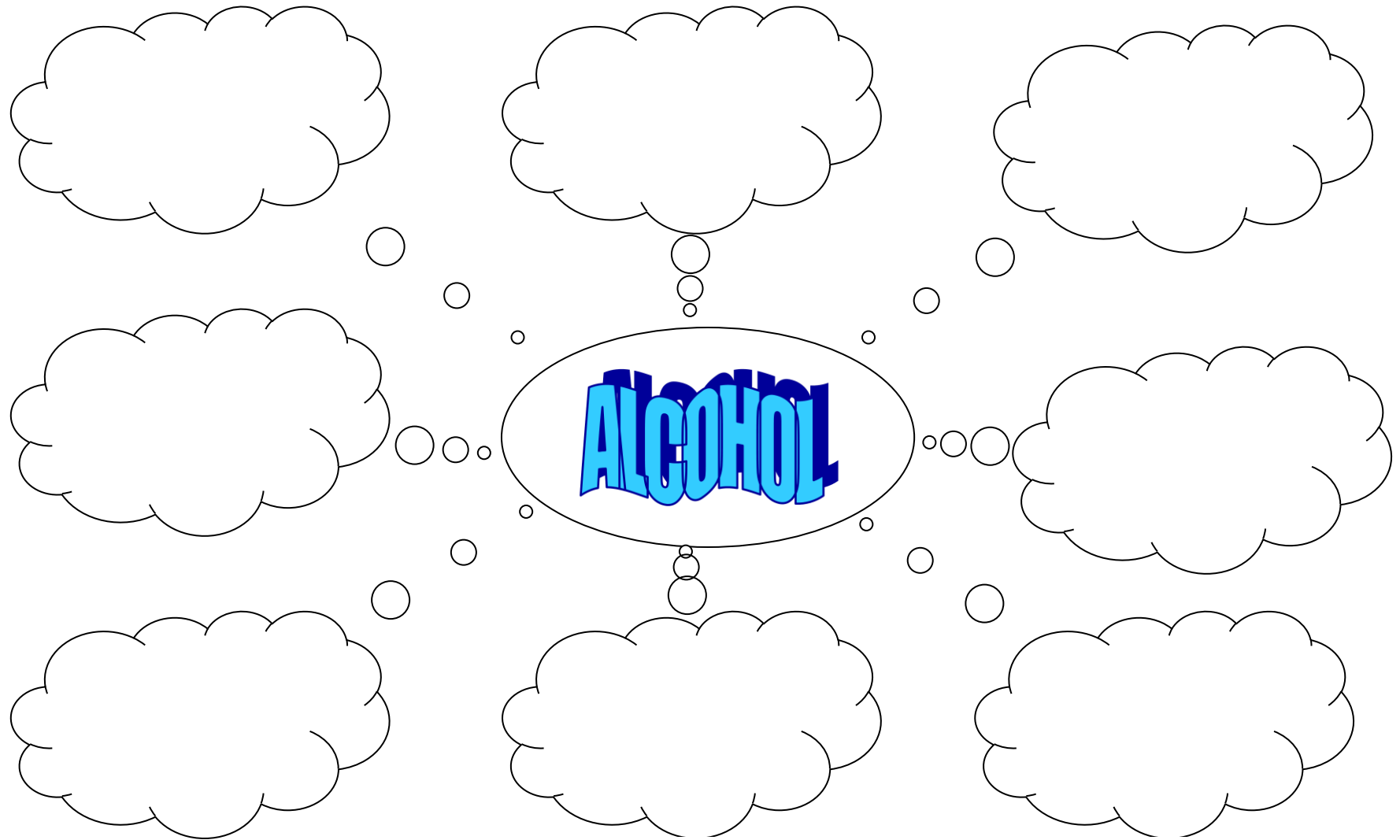
EVALUATIE

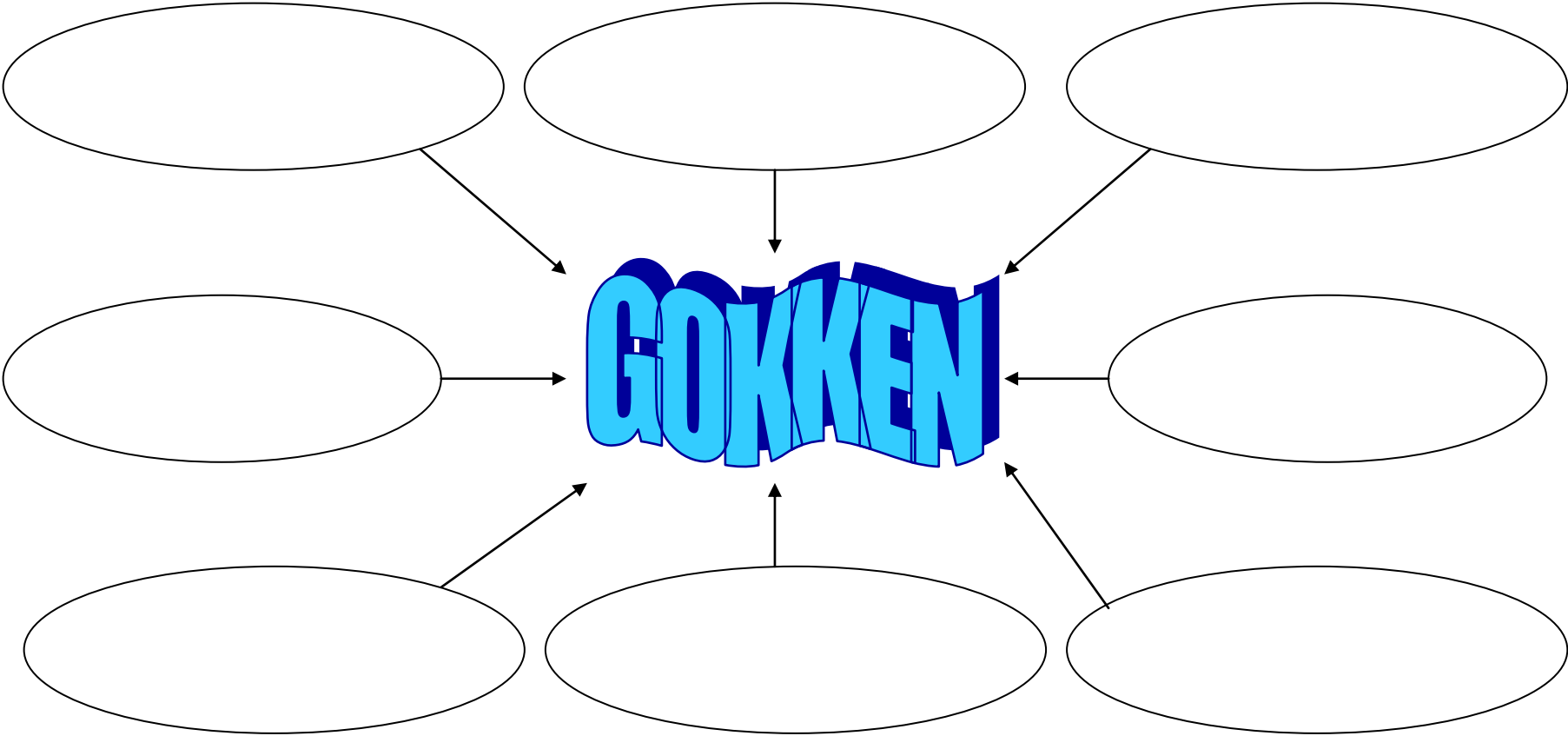
1. De leerkracht gaat na of de leerlingen zich de effecten van de slechte gewoonten op de rechten en de vrijheden goed eigen hebben gemaakt.

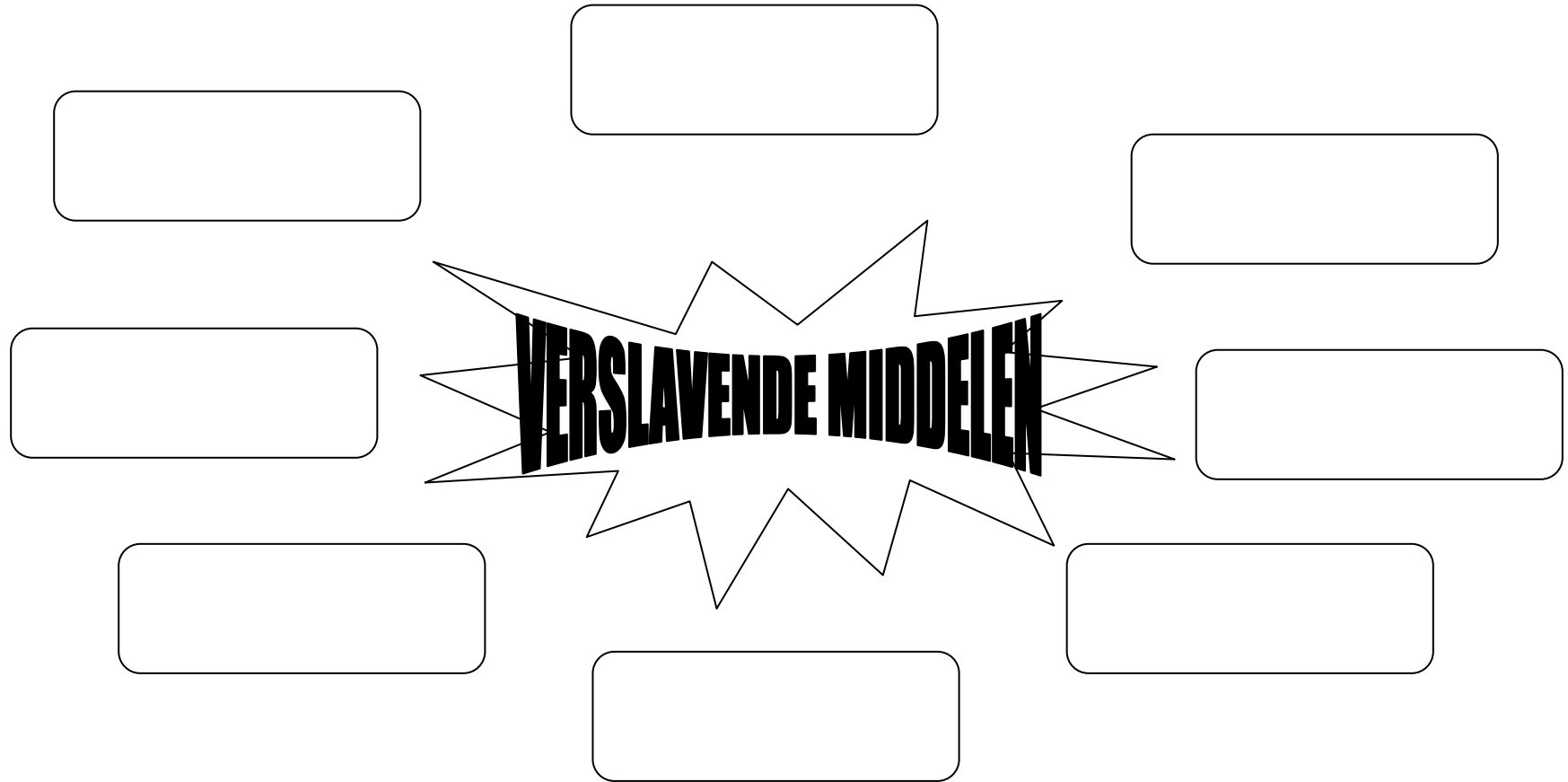

WERKBLAD

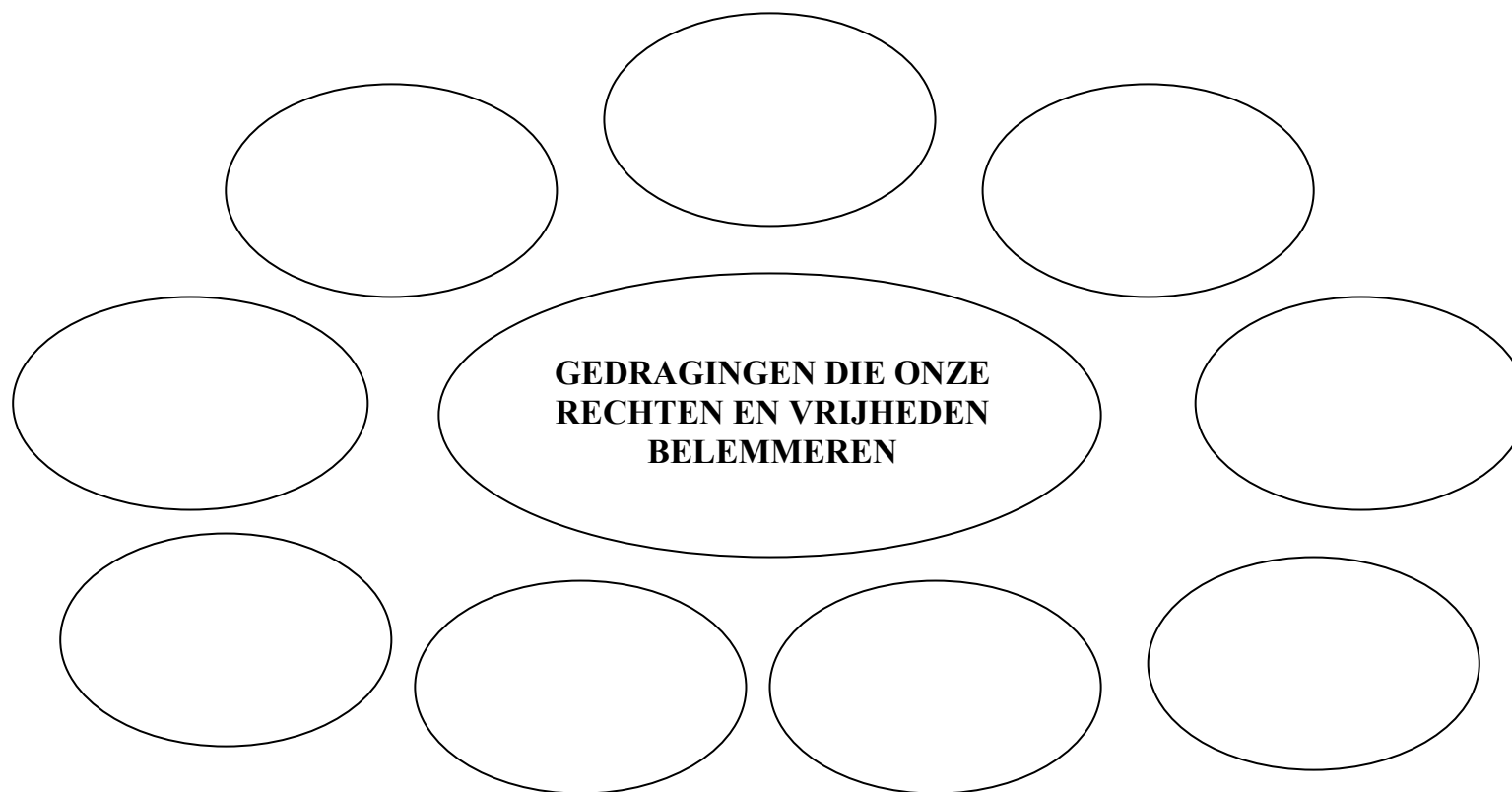

WERKBLAD

Bijlage-6

Leerdomein: GODSDIENST EN CULTUUR		Het tweede jaar van de tweede graad - 6	
Hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
ISLAM EN WETENSCHAP	1. Verband tussen geloof en wetenschap 2. Bronnen van kennis in Islam 2.1. Het verstand 2.2. De openbaring 2.3. De zintuigen 3. Islam promoot het gebruik van het verstand en wetenschap 4. Islam steunt wetenschappelijk onderzoek 5. Onderwijsinstanties in de islamitische beschaving 6. Bijdrage van moslims aan wetenschap DOELSTELLINGEN Op het einde van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen: 1. begrijpen dat de wetenschap een menselijk product is. 2. inzien dat een mens op drie manieren kennis kan opdoen: het verstand, de openbaring en de zintuigen. 3. beseffen dat de godsdienst en de wetenschap er zijn voor het menselijk geluk. 4. met voorbeelden staven dat de Islam de wetenschap promoot. 5. begrijpen dat het verstand onontbeerlijk is bij het oplossen van problemen en bij het nagaan van de juistheid van een ontvangen informatie. 6. nadenken over hoe we de Islam volgens de wetenschap kunnen onderzoeken en benadrukken ze het belang ervan. 7. het belang en de positie van de onderwijsinstanties in de islamitische beschaving en kunnen ze hiervan voorbeelden geven. 8. de bijdrage van de moslims aan de wetenschap. Welke bijdrage hebben de moslims geleverd aan de islam? De bijdrage van de moslims in de wetenschappelijke vakken; geneeskunde, wiskunde, astronomie, aardrijkskunde en chemie. De leerlingen kunnen dit alles bewijzen met concrete voorbeelden.	 We creëren een begrippenatlas: De leerlingen maken een begrippenatlas die het verband weergeeft tussen de Islam en de wetenschap. De leerlingen praten over deze begrippen. (Realisatie doelstelling 1-5). We maken een schema: Het schema houdt in: De bijdrage van de moslims aan de wetenschap. (Realisatie doelstelling 7). Is het een middel of een doel?: De leerlingen brainstormen over het belang van het verstand. Ze gaan op zoek naar de desbetreffende zinnen uit de Koran en praten over de betekenis ervan. (Realisatie doelstelling 5). We doen een wetenschappelijk onderzoek: Een godsdienstig onderwerp naar keuze wordt vanuit wetenschappelijke aspecten bestudeerd. (Realisatie doelstelling 5 en 6).	⇕ ! In dit hoofdstuk leggen we de nadruk op het belang dat de Islam hecht aan het verstand en aan het wetenschappelijk onderzoek. ! Basiswaarden: Ware liefde, wetenschappelijkheid, respect voor het cultureel erfgoed. ! Basisvaardigheden in dit hoofdstuk: Kritisch denken, onderzoeken, een beslissing nemen, juiste interpretatie van de plaats en van de tijd, veranderlijkheid. Evaluatiemethoden die van toepassing kunnen zijn bij dit hoofdstuk: - discussie - open vragen - meerkeuzevragen - invultoetsen - projectevaluatieformulier - schriftelijke rapportage - kritische vragen stellen - begrippenatlas

 Klas-schoolactiviteit
  Buitenschoolse activiteit
 ! Waarschuwing
  Beperkingen
 ⇕ Verbanden leggen in de les
  Relateren aan de overige lessen
 Persoonlijke vaardigheden en waarden
 Toetsen/linken aan lesdoelstellingen
 Meten en bespreken

IS HET EEN MIDDEL OF IS HET EEN DOEL?

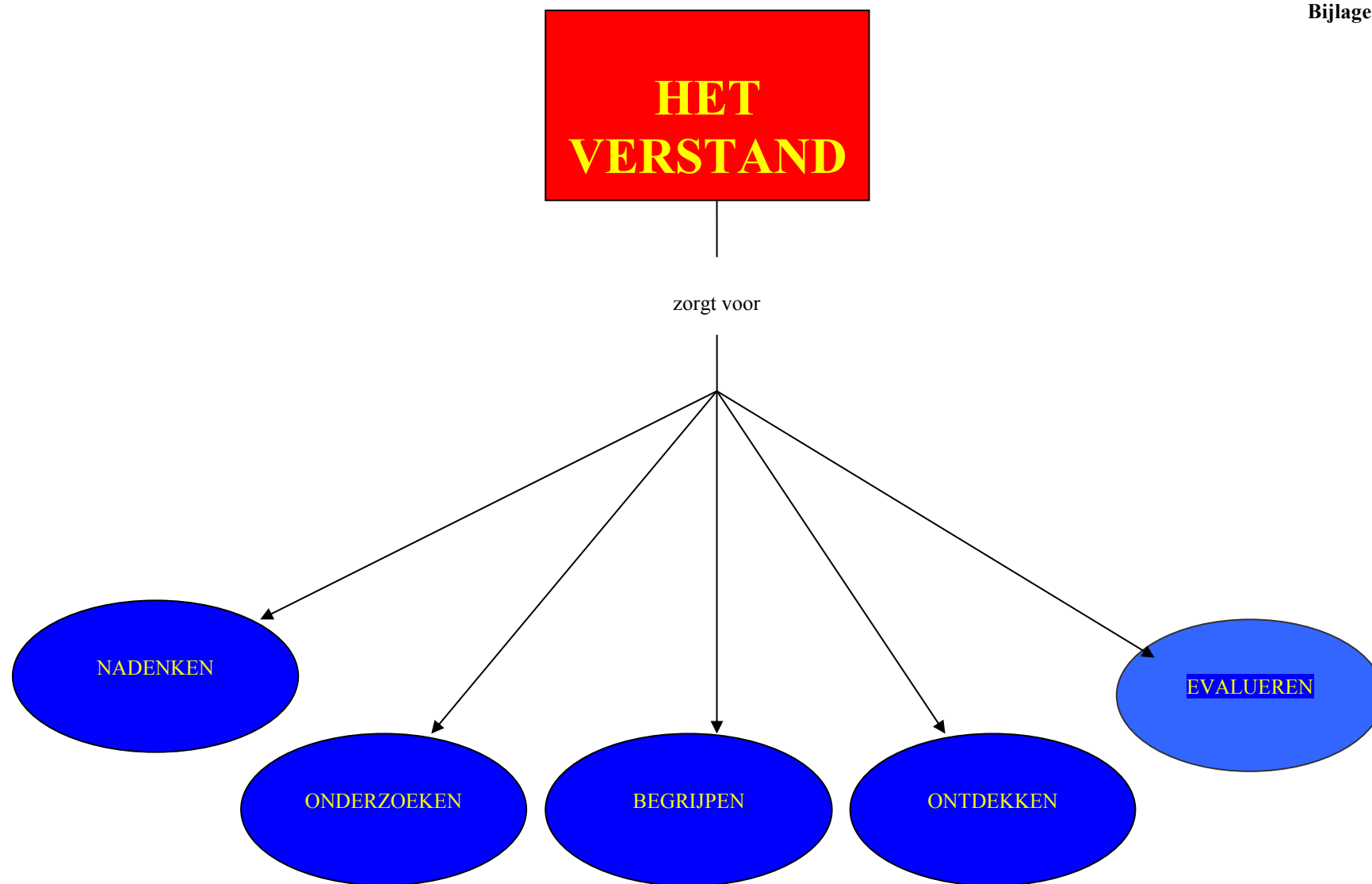
LES:	Islamitische godsdienst
KLAS:	4
LESDUUR:	50 minuten
LEERDOMEIN:	Godsdienst en cultuur
HOOFDSTUK:	Islam en wetenschap
BASISVAARDIGHEDEN:	Kritisch denken, onderzoeken, een beslissing nemen, juiste interpretatie van de plaats en van de tijd, veranderlijkheid.
DOELSTELLINGEN:	Volgens de Islam is het verstand onontbeerlijk bij het oplossen van problemen en bij het nagaan van de juistheid van de ontvangen informatie.
MATERIALEN:	projector, transparant, blad, bord.

HET LESVERLOOP

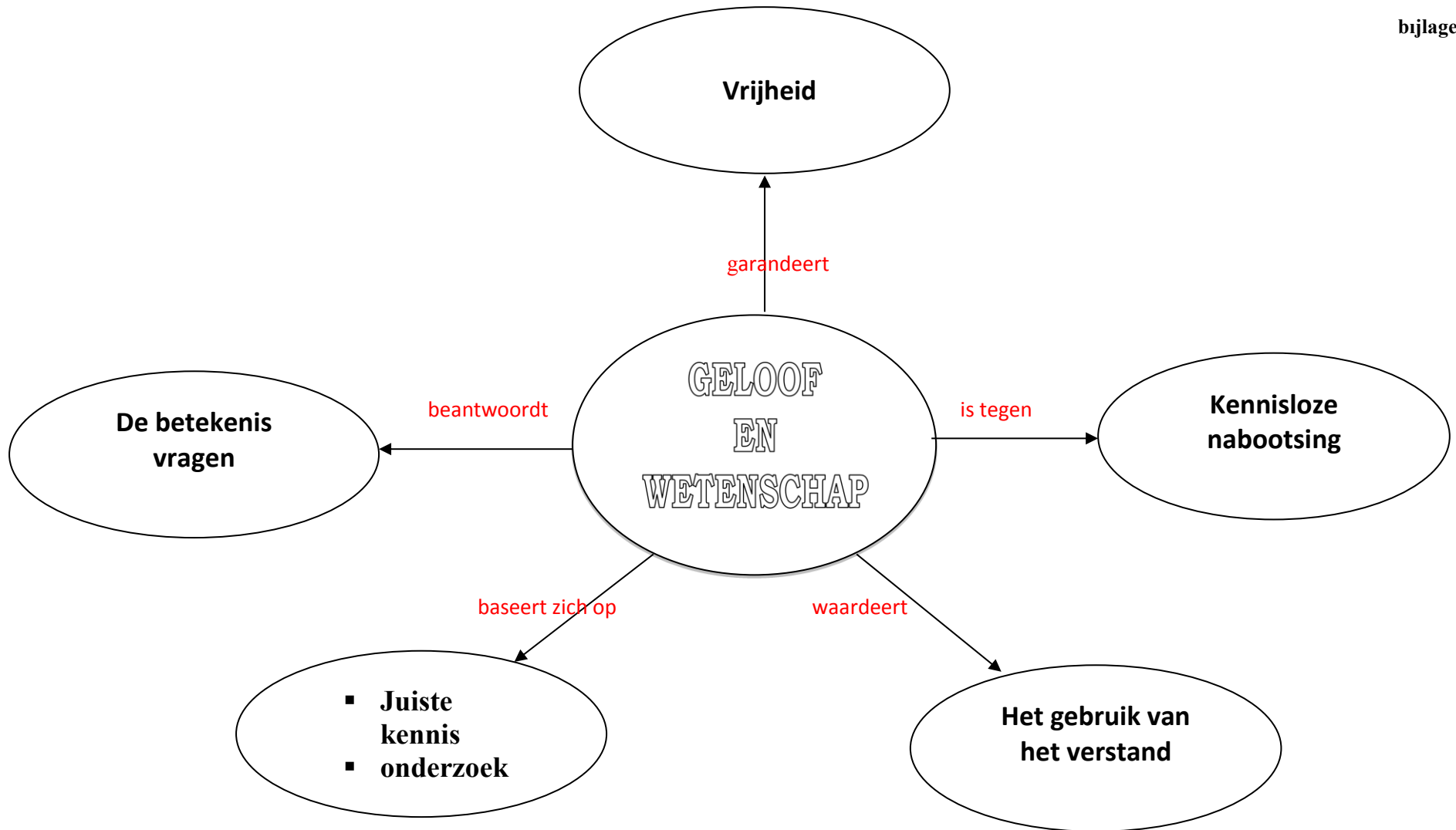
1. De âyat met betrekking tot het verstand, denken en interpreteren worden geprojecteerd
2. De leerlingen lezen de geprojecteerde zinnen uit de Koran.
3. Bijlage 1 en bijlage 2 worden geprojecteerd; Relatie godsdienst – wetenschap / relatie godsdienst – verstand – wetenschap.
4. De leerlingen praten over de âyat die het belang benadrukken van de wetenschap en van de wetenschappelijkheid.
5. Bijlage 4 wordt klassikaal ingevuld: Begrippenatlas i.v.m. de relatie tussen Islam – kennis – verstand.

EVALUATIE

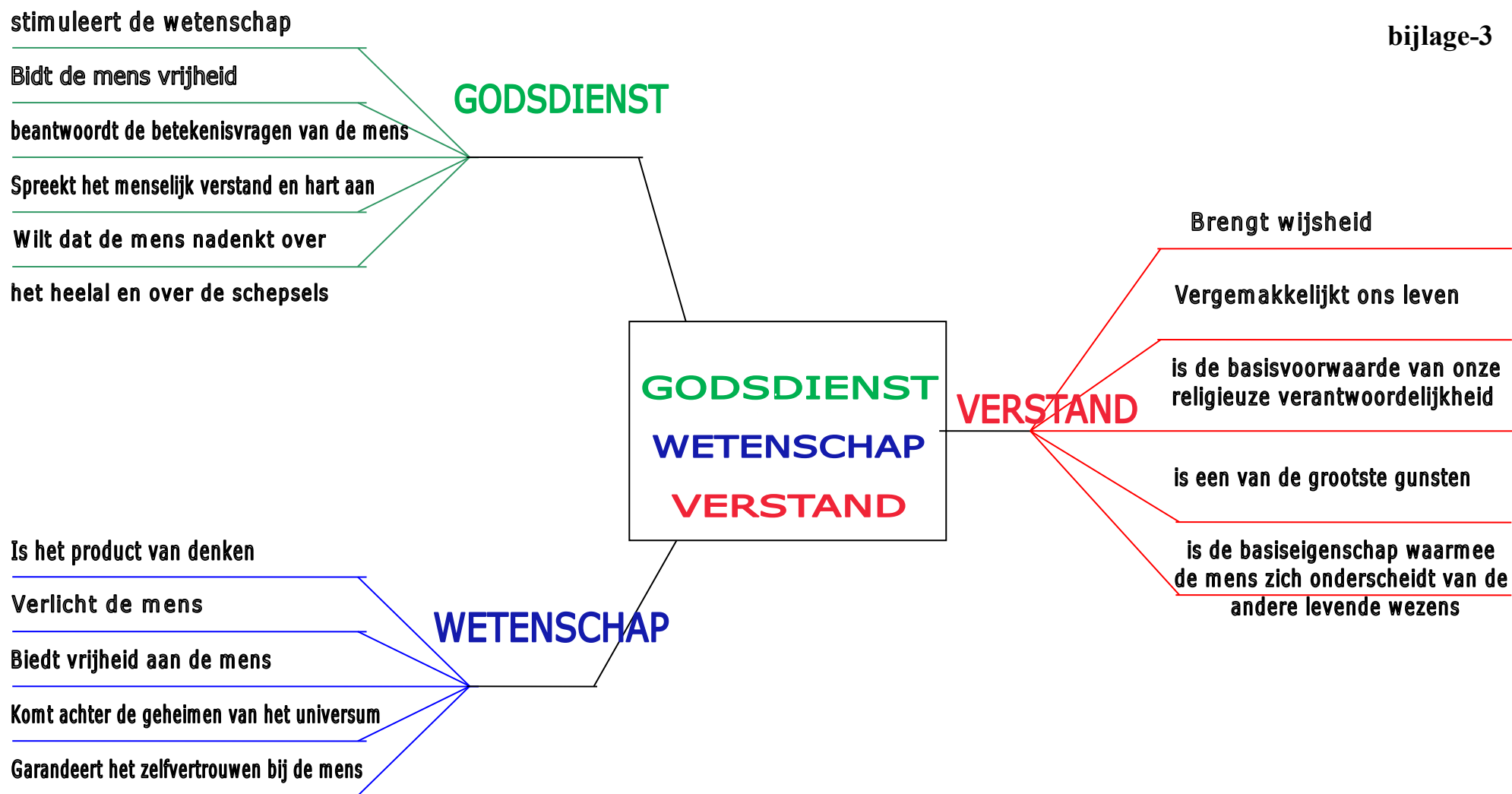
1. De leerkracht gaat na of de leerlingen de begrippenatlas goed hebben ingevuld.

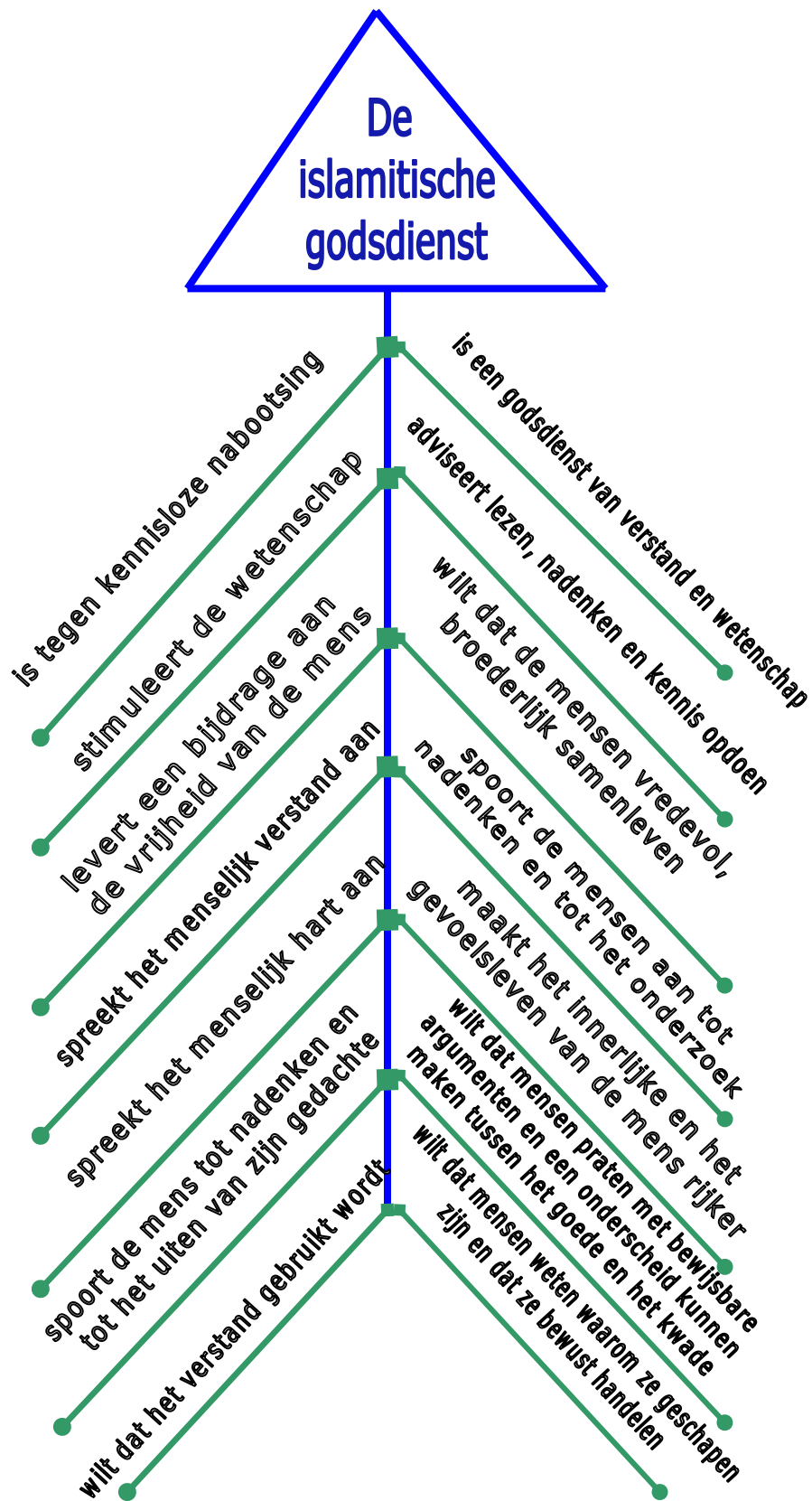
Wat is het belang van het verstand?

Conceptmap over de bijdrage van de godsdienst en van de wetenschap aan de mens.

Conceptmap over de eigenschappen van de begrippen godsdienst, wetenschap en verstand

Concept map: islam, kennis verstand relatie

5.5. HET EERSTE JAAR VAN DE DERDE GRAAD

LEERDOMEINEN	HOOFDSTUKKEN
Geloofsleer	<p><u>De mens en zijn lot</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Begrippen over het lot 2. Menselijke eigenschappen en het lot <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Verstandig zijn 2.2. Vrij zijn/onafhankelijk zijn 2.3. Verantwoordelijk zijn 3. Begrippen met betrekking tot het lot <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Het leven en de dood 3.2. Levensonderhoud/zegening 3.3. Ongeluk/tegenslag/onheil 3.4. Gezondheid en ziekte 3.5. Succes boeken en falen 3.6. Overlaten aan God 3.7. Gunst en kwaad/onheil
aanbidding	<p><u>Voordelen van eredienst/aanbidding in de Islam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Voordelen van eredienst/aanbidding <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Eredienst versterkt de relatie tussen mens en zijn schepper. 1.2. Eredienst versterkt de innerlijke rust bij de mens. 1.3. Eredienst ontwikkelt het vertrouwensgevoel bij de mens. 1.4. Eredienst ontwikkelt het verantwoordelijkheidsbesef. 2. Maatschappelijke voordelen van erediensten/aanbidding. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Erediensten spelen een rol bij het ontwikkelen van goede zeden. 2.2. Eredienst beschermt de mens tegen het kwaad. 2.3. Eredienst leert geduld en onzelfzuchtigheid hebben. 2.4. Erediensten moedigen de sociale hulpverlening aan. 2.5. Eredienst speelt een rol bij de integratie.
Het leven van de Profeet	<p><u>Profeet Mohammed als voorbeeldfiguur</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Voorbeeldfiguur in de Koran en hun eigenschappen 2. Profeet Mohammed is voor ons een voorbeeldfiguur. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Betrouwbaarheid van profeet Mohammed 2.2. Barmhartigheidsgevoel bij profeet Mohammed 2.3. Profeet Mohammed en zijn rechtvaardigheid 2.4. Profeet Mohammed en het vergemakkelijken 2.5. Profeet Mohammed en zijn tolerantie/verdraagzaamheid 2.6. Profeet Mohammed zijn geduld en vastberadenheid 3. Liefde voor Profeet Mohammed in onze cultuur 4. Liefde voor ahloe beyti rasôelillâh in onze cultuur
Koran	<p><u>Interpretaties in de Islamitische gedachtegoed</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aanleidingen/oorzaken tot de meningsverschillen in de interpretaties. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. oorzaken van menselijke eigenschappen 1.2. Sociale oorzaken 1.3. Culturele oorzaken 1.4. geografische oorzaken 1.5. Politieke oorzaken 1.6. oorzaken uit de religieuze teksten 2. Geloof-stromingen binnen de Islamitische gedachtegoed <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Châridjiyya/Chawârîdj 2.2. Sjiieten 2.3. Moe^otazila 2.4. Mâtoerîdiyya 2.5. Asj^oâriyya

	<ul style="list-style-type: none"> 3. Rechtsscholen <ul style="list-style-type: none"> 3.1. Dja°fariyya 3.2. Hanafiyya 3.3. Mâlikiyya 3.4. Sjâfi°iyya 3.5. Hanbaliyya 4. Elementen die de verschillende interpretaties integreren in de Islamitische gedachtegoed <ul style="list-style-type: none"> 4.1 Eenheid 4.2 Profeetschap 4.3. Koran
Zedelijkheid	<p><u>Islam en vrede</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 1. In vrede leven is een behoefte. 2. Islam hecht belang aan vrede en samenleven. 3. Onderhoud voor 1 mens, betekent onderhoud voor iedereen. 4. Profeet Mohammed is een ambassadeur/gezant van vrede. 5. Oorlog is een misdaad van de mens.
Godsdienst en cultuur	<p><u>Islam en esthetiek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 1. De maat en de harmonie in de universum 2. Mens en esthetiek 3. Koran en schoonheid 4. Profeet Mohammed en zijn pracht 5. Schoonheid in het leven <ul style="list-style-type: none"> 5.1. schoonheid in woorden 5.2. schoonheid in daden 5.3. schoonheid in proces en product 6. Esthetiek in de Islamitische beschaving <ul style="list-style-type: none"> 6.1. Architectuur 6.2. Literatuur/poëzie 6.3. Muziek 6.4. Kalligrafie, versiering en miniatuur

Leerdomein: GELOOFSLEER		Het eerste jaar van de derde graad - 1	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
DE MENS EN ZIJN LOT	<p>1. Concepten van het lot/de voorbestemming 2. Sommige eigenschappen van het menselijk lot 2.1. Het hebben van verstand/mentale 2.2. Vrij zijn 2.3. Verantwoordelijk zijn 3. Sommige concepten die geassocieerd worden met het lot 3.1. Leven en dood 3.2. Levensonderhoud 3.3. Ramp 3.4. Gezondheid en ziekte 3.5. Succes en falen 3.6. vertrouwen in God 3.7. Goed en kwaad</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het eind van dit hoofdstuk kunnen de studenten;</p> <ol style="list-style-type: none"> de concepten van het lot kunnen uitleggen. eigenschappen in vraag stellen als rationeel, vrij en verantwoordelijk zijn, die te maken hebben met het lot van de mens. de relatie begrijpen tussen God en de wil van de mens. verband kunnen leggen tussen goed en kwaad en het lot, leven, levensonderhoud, vertrouwen, succes, mislukking, ramp, gezondheid en ziekte. de redenen onderzoeken van misverstanden over het lot, die bij de maatschappij heersen. begrijpen dat goed en kwaad een voorkeur en werk is van de mens. zich beseffen dat het geloof in lot, de mens niet belemmert om maatregelen te nemen aangaande zijn leven. 	<p> Bestaat het lot? Uitdrukkingen, spreekwoorden en liedjes over het lot worden doorzocht. Door deze verklaringen te bespreken, wordt er een vergelijking gemaakt in het begrijpen van het lot (1-3. doelstellingen).</p> <p> Wat zou er gebeurd zijn zonder het verstand en vrijheid? “Wat zou er gebeurd zijn als de mens niet verstandig, verantwoordelijk en vrij was geweest, welke problemen hadden zich in het dagelijks leven dan voorgedaan?” Op deze vraag wordt er een discussie geopend, door gebruik te maken van een voorbeeld gebeurtenis. Hierbij wordt de mening van de studenten gevraagd, over hoe dat een alwetend, vrij en verantwoordelijk mens zich in deze omstandigheden zal gedragen. Er wordt gediscussieerd of de houdingen en gedragingen al dan niet binnen de eigen wil is. (2. doelstelling).</p> <p> Ik ben vrij en verstandig: (zie. s.185) Een verband leggen tussen het lot en de verantwoordelijkheden van de mens (2.doelstelling)</p> <p> Je oogst wat je zaait: “Een mens krijgt alleen wat ze verdient” (an-Nadjm: 53/39) dit vers wordt in verband gebracht met het lot (3. doelstelling).</p> <p> We leren de belangrijkste concepten: Studenten vragen om betekenis van het vers in de Koran te vinden, die te maken hebben met dood, leven, levensonderhoud, en vertrouwen in God.,(3. doelstelling).</p>	<p>! Studenten vragen om hun aandacht te vestigen op het feit dat men fatalistisch denken blindelings aannemen, met het effect van de cultuur en tradities</p> <p>! In dit hoofdstuk wordt nadruk gelegd op de verantwoordelijkheid van de mens.</p> <p>!De eerste gegeven waarden; wetenschap, verantwoordelijkheid, vertrouwen en vertrouwen in God.</p> <p>!De eerste gegeven vaardigheden; te handelen op een verantwoorde manier, kritisch denken, problemen oplossen, oorzaak-gevolg relaties, besluitvorming en zelfkennis.</p> <p> In dit hoofdstuk; discussie, open vragen, meerkeuzevragen, invulformulieren, de omvang van het project evaluatie, conceptmappen, schriftelijke rapporten, het drama, in de vorm van waarneming, kan de evaluatie worden gedaan met behulp van zelfevaluatieformulieren</p>

 Activiteiten voor school/klas Activiteiten buiten de school ! Aandacht Grenzen Relaties in cursus In relatie brengen met andere lessen
 Persoonlijke waarden en vaardigheden. In relatie brengen met tussendisciplines Meting en evaluatie

IK BEN VERSTANDIG EN VRIJ

LES	: Islam
KLAS	: 5 ^{de} lj.
TIJDSLIMIET	: 50 min.
LEERDOMEIN	: Geloofsleer
HOOFDSTUK	: Mens en zijn lot
BASIS	
VAARDIGHEDEN	: Verantwoord handelen, kritisch denken, probleem oplossen, verband leggen tussen oorzaak/gevolg, onderzoeken, beslissing nemen, eigen kennen, waarheid spreken, mooi en overtuigend praten.
Doelstellingen:	: De mens stelt zich de vraag over zijn eigenschappen als zijn verstand, vrijheid, verantwoordelijkheid, die te maken hebben met zijn lot.(doelstelling 2)
BRON	: Edele Koran, basis informatie van het geloof en Kalâm lesboeken.

PROCES

Het begrippenkader over het lot, wordt op het bord weergegeven.(bijlage -1).

- 1.** Begrippen die te maken hebben met termen als lot en niet op tijd vervulde rituele plichten.
Het woord ritueel betekent iets met zekerheid en vertrouwen realiseren; zekere woord die te onderscheiden is van oordeel. Dit woord die ook in de Edele Koran voorkomt betekent, bevel, oordeel, berechten, bekendmaking, verklaring en creëren. De spil van dit woord vormt het voltooiën van bepaalde dingen. “Zo heeft hij dit in 7 hemels gemaakt...”(41.Foessilat, 12) en God heeft mij bevolen om alleen hem te aanbidden. (hij heeft het oordeel gegeven)...”(17.al-‘Isrâ’,23) in deze verzen kan je de sommige betekenissen waarnemen.
Het woord lot wordt in het woordenboek omschreven als grens van iets, maat, hoeveelheid en waarde. Maar in het Royale Koran wordt het omschreven als meten, geestelijke kracht, sterkte, metend bepalen, beperken van levensonderhoud, oordeel geven door wikken en wegen.
Een volledig oordeel dat werd gebruikt voor God zijn wil. Het woord lot komt in de meeste verzen van de Koran voor. “Alles op maat ordenen” is de informatie. We hebben alles op maat gecreëerd”. (54.al-Qamar, 49)” Er is niets van zijn bezit die bij ons niet aanwezig is. We sturen het alleen met een duidelijke maat. “(15. al-Hidjr, 21) in deze verzen is het duidelijk te zien. (En zie. 87.al-‘A’lâ, 2-3; 65. at-Talâq, 3; 73 al-Moezzammil, 20; 56. Al-Wâqi’a, 60).
- 2.** Als term lot; dat God alles wat in verleden is gebeurd en wat in de toekomst zal gebeuren, met tijd en plaats weet. Niet op tijd vervulde rituele plichten is dat God zal weten hoe de materialen van vroeger in de toekomst zullen uitzien, en dat lot de materialen van God in de toekomst zal creëren naar zijn kennis.
- 3.** Begrippen kaart wordt weergegeven om het aan de leerlingen te laten lezen en wordt dan met het vers versterkt. (54. al-Qamar, 49).
- 4.** Dat het heeal in maat en harmonie is gecreëerd en dat er duidelijke regels gelden. (bijlage -3)
Door het begrippenkaart weer te geven wordt het duidelijk gemaakt dat alles op mekaar afstemt.
- 5.** Zoals elk leven in het heeal een lot heeft, heeft de mens een persoonlijk lot en een maat waar hij zich aan moet houden (bijlage-4). Dit wordt op schema weergegeven.
- 6.** Men begrijpt dat er voor de mens een lot werd gegeven, waar ze goed en kwaad kan doen, en dat er ook verstand en wil is gegeven.
- 7.** Mensheid kan door misverstanden en gewoontes de verkeerde dingen niet veranderen of verbeteren en zegt dan “Lot heeft het zo gewild” met deze uitspraak schuift hij de verantwoordelijkheid op een niet gekende kracht. “lot” en “noodlot” dit wordt duidelijk gemaakt dat ook woorden als pech, geluk gebruikt wordt.
- 8.** Islam wil niet dat de mensen zich achter hun lot schuilen, onhandigheid en luiheid is de reden van deze mentaliteit en (bijlage -5)/ wordt op schema weergegeven.
- 9.** God heeft aan de mens een breed denkerrein gegeven, en dat de mens zich in die brede terrein zich vrij kan bewegen (bijlage -6)/ wordt met schema bewerkt.

10. Mens krijgt de kracht en de kans van God om goed of kwaad te doen. Deze kans gebruikt een mens met vrije wil. Het is dan in zijn na- of voordeel. Lot van een mens, betekent dat ze vrij is in zijn daden en vrij is in zijn handelen. Vrijheid is een kanaal van goedheid- en kwaadheid. Dit brengt dan verantwoordelijkheid in daden met zich mee. Een mens bepaald zelf zijn lot door zijn verantwoordelijkheid op nemen in zaken die hem aangaat. Dat mens een verantwoordelijk wezen is, wordt in de Koran op deze manier verklaard:

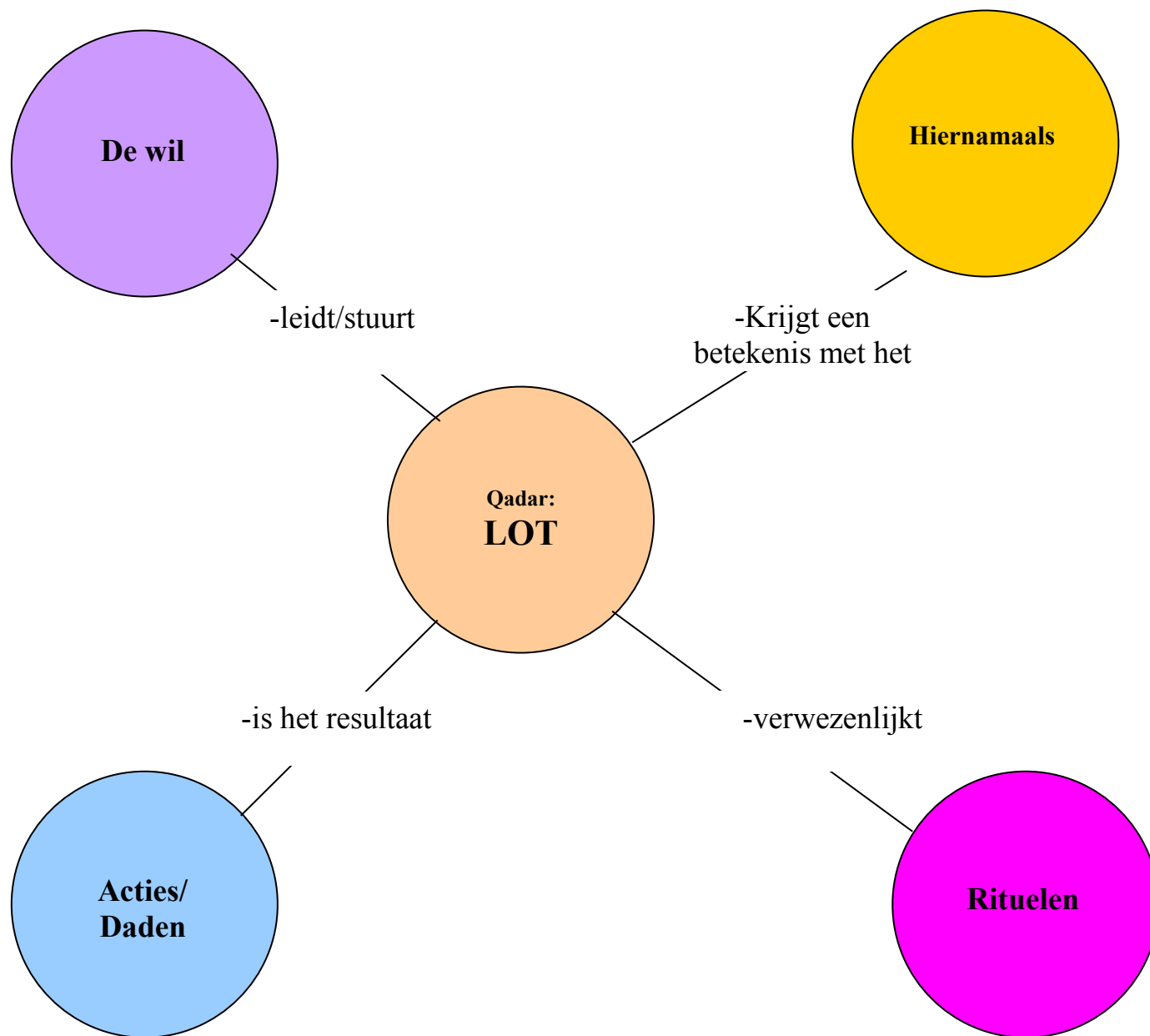
We hebben de verantwoordelijkheid eerst aan de hemel, aarde, bergen aangeboden, maar die hebben deze niet willen aannemen, ze waren er zelfs bang van. De onwetende en gewelddadige mens heeft deze verantwoordelijkheid willen dragen. (33. al-‘Aḥzâb, 72)

Dit wil zeggen dat de mens zijn verantwoordelijkheid in verhouding is met zijn vrijheid. De mens gebruikt zijn vrije wil in terreinen waar de grenzen door God zijn gelegd. Om hulp te bieden bij het maken van keuzes heeft God aan de mensen profeet en een boek gestuurd. “ En dan “...Zonder twijfel hebben we hun de juiste weg gewezen. Ze mag dankbaar of ondankbaar zijn. “(75.al-Insân, 3) zoals we in deze verzen het ook kunnen lezen, is de mens vrij in zijn geloof en ongeloof. Omdat de mens een vrije wil heeft, heeft God hem verantwoordelijkheid gegeven. Door zijn verantwoordelijkheidsgevoel is de mens te onderscheiden van andere levende wezens.

Ten slotte, door potentiële aanwezigheid, gebruikt de mens zijn capaciteiten bij het maken van keuzes. God heeft de mens met deze eigenschappen gegeven. Dit laat zien dat er een verband bestaat tussen vrije wil en verantwoordelijkheid. God laat een mens vrij bij het maken van zijn keuzes. Deze vrijheid brengt verantwoordelijkheid en vrije wil met zich mee. Maar de daden van de mens is niet buiten de wetenschap en wil van God.

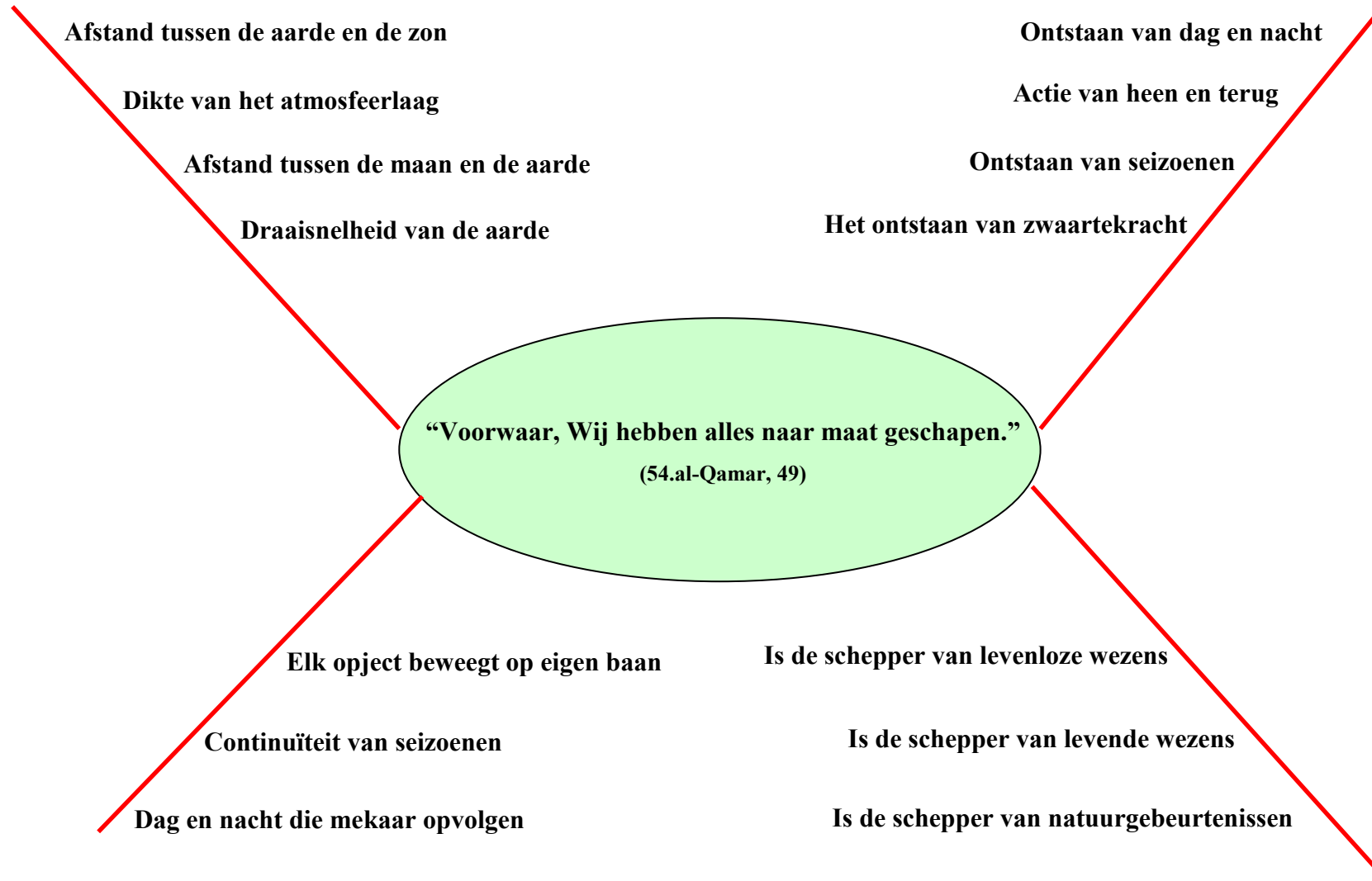
EVALUATIE

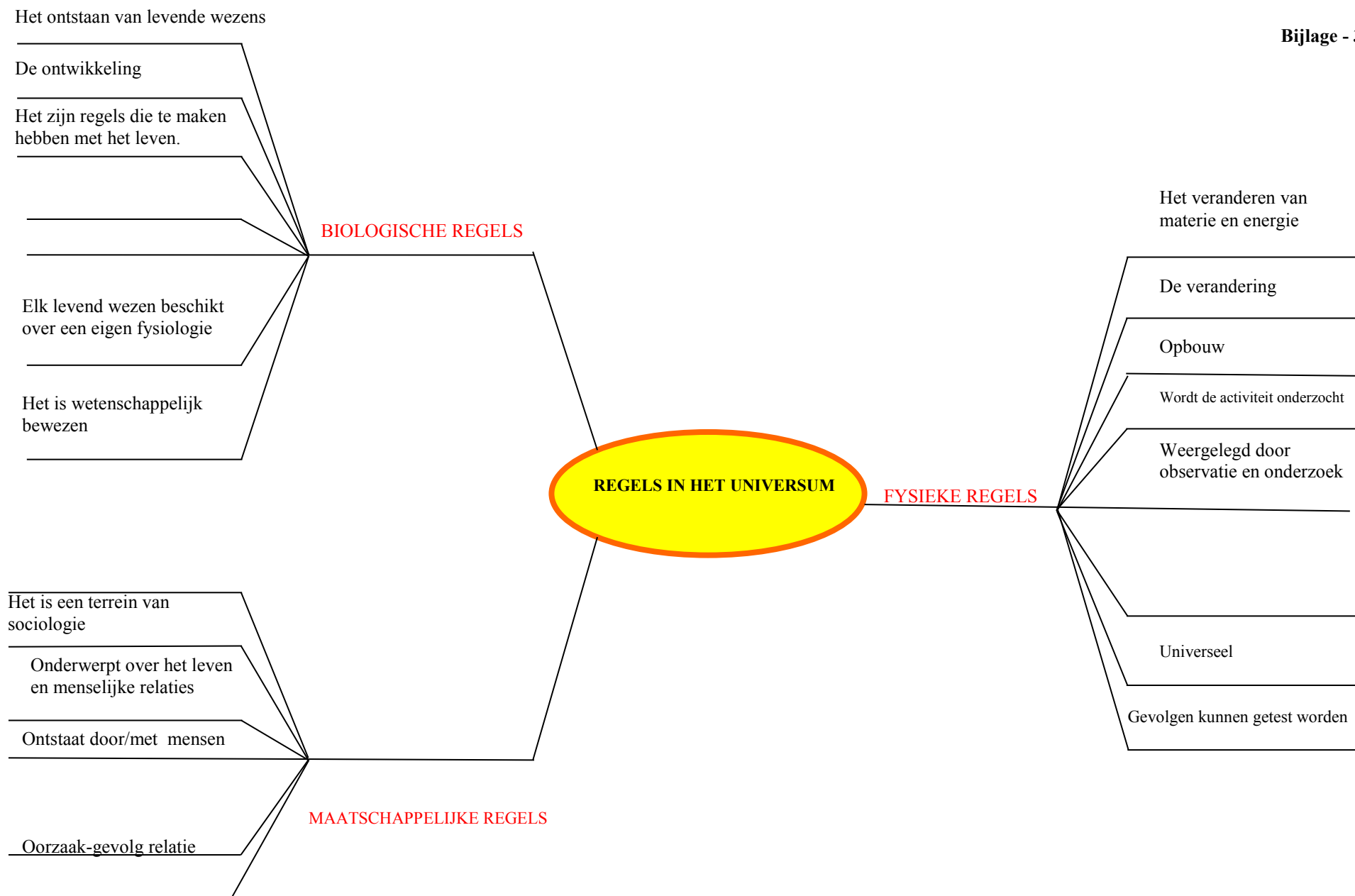
- 1- Geef de betrekkingen weer tussen het lot, vrije wil en verantwoordelijkheid.
- 2- Is het juist begrepen, dat het lot de verantwoordelijkheid is van de mensheid?
- 3- Hebben ze door dat de mensen zich achter hun lot schuilen, door sociologische redenen?
- 4- Laat aan de leerlingen het begrippen kaart invullen, die te maken hebben met hun lot (bijlage -7).

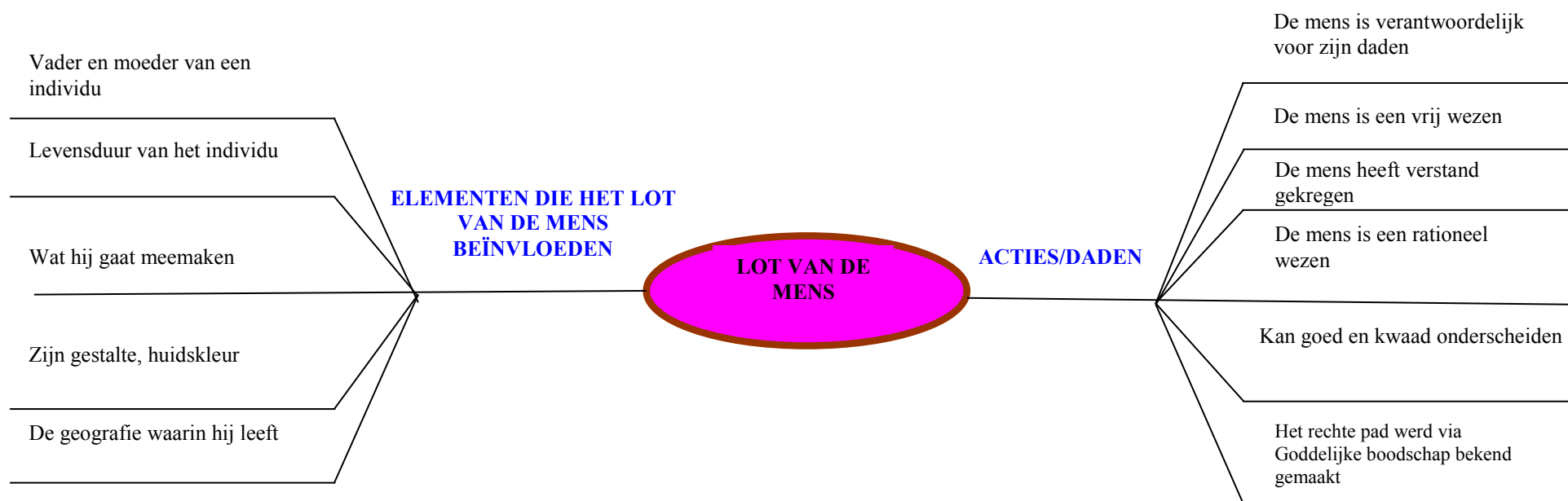

Begrippenkader over het lot

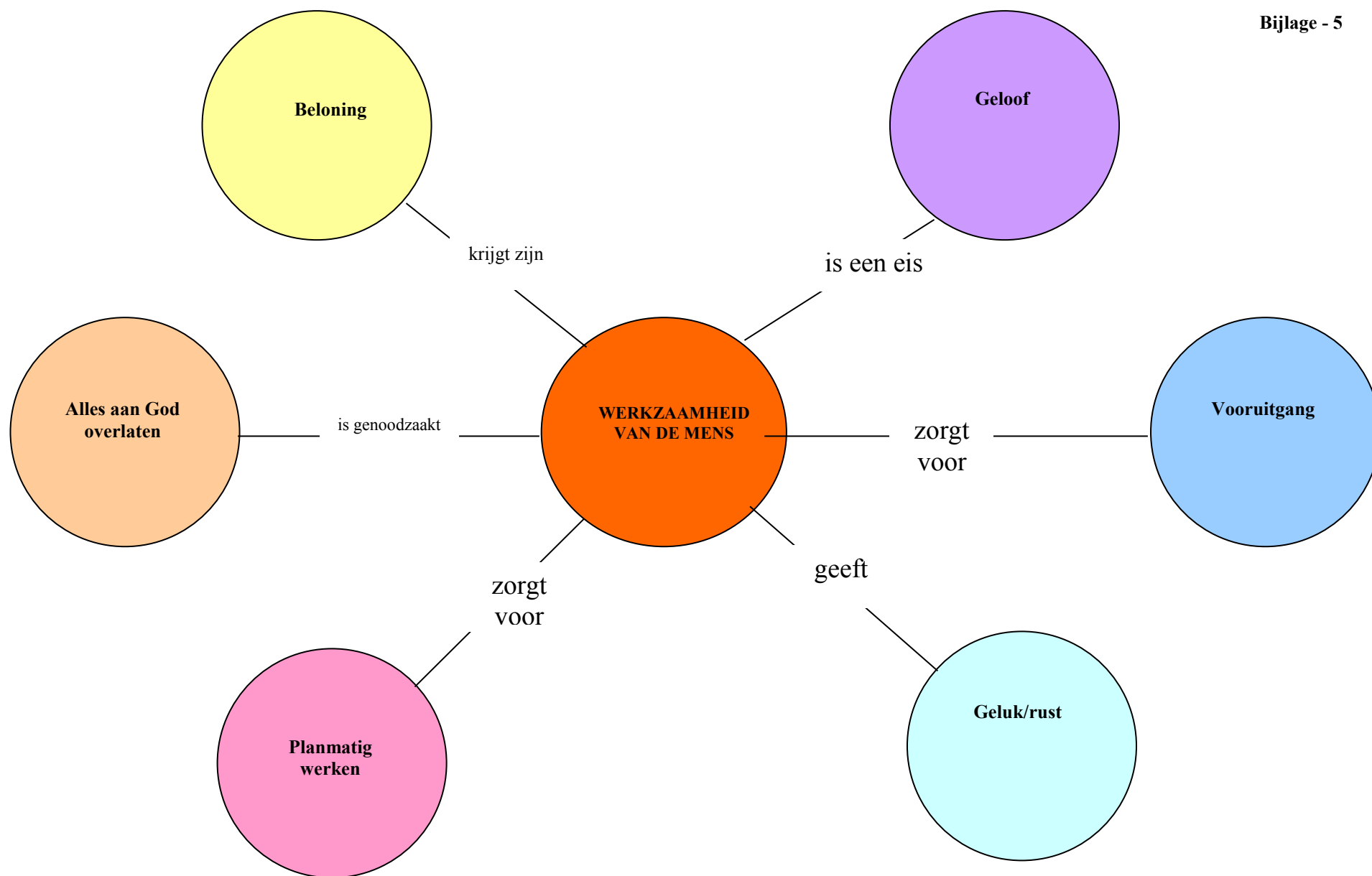
INTEGRAT

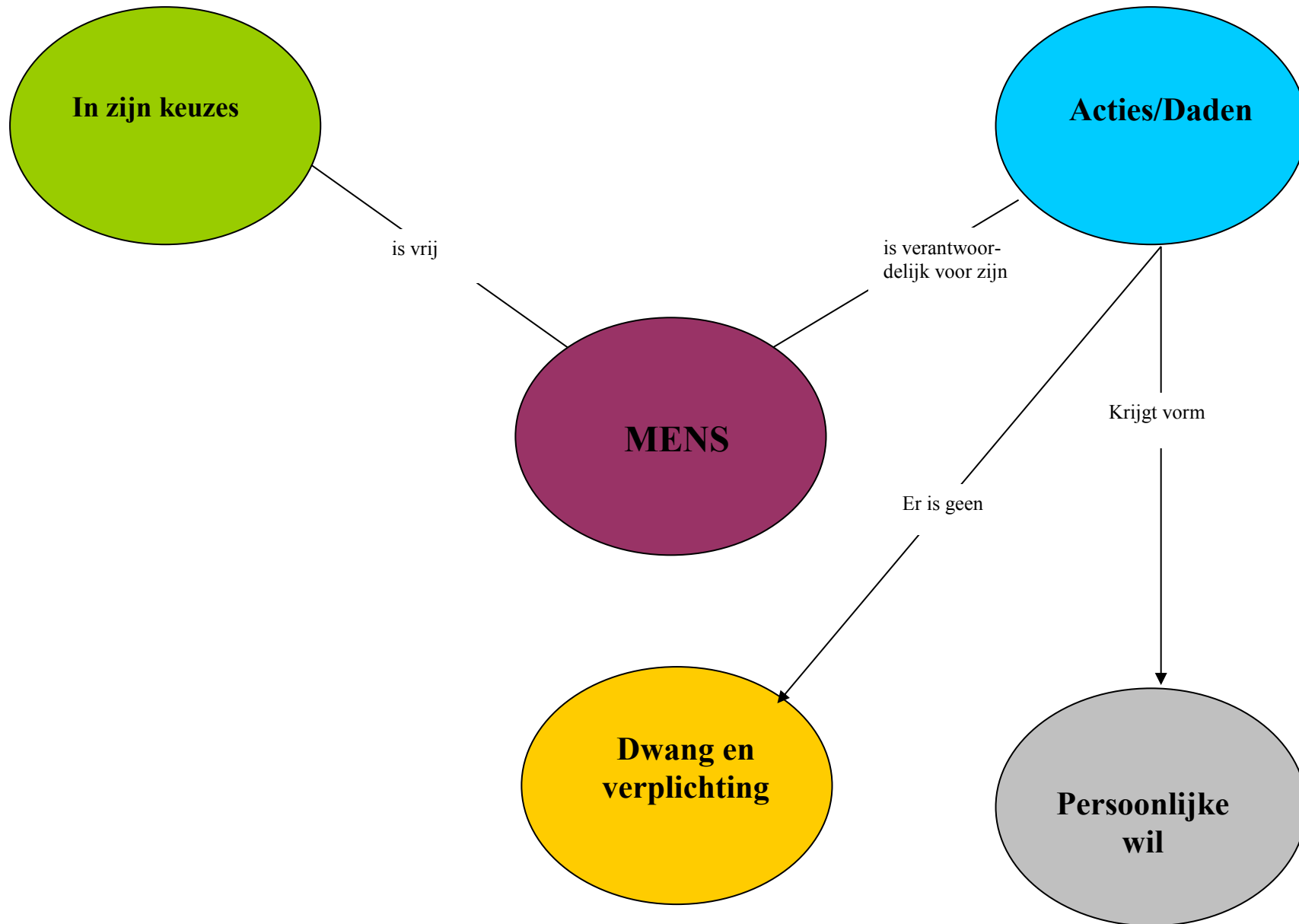

Begrippenkader over de werkzaamheid van de mens

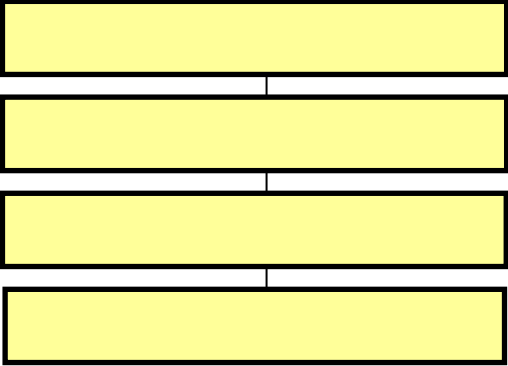
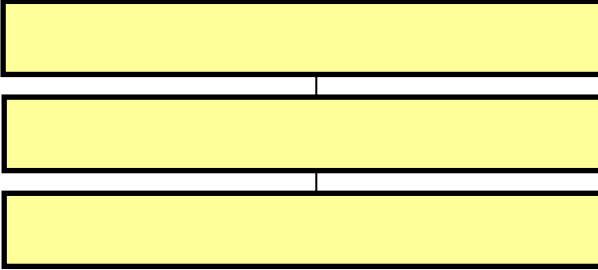
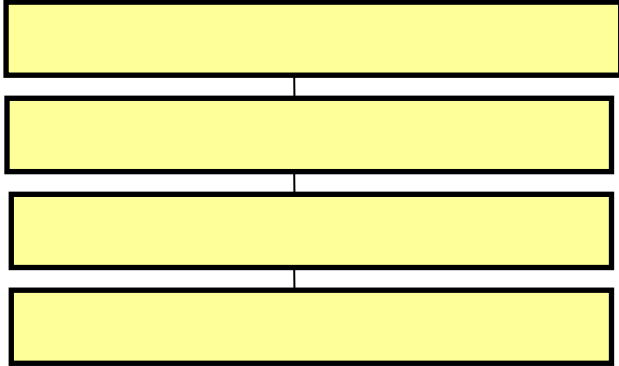
Begrippenkader mbt de vrijheid van de mens en zijn acties

LOT VAN DE MENS

Heeft betrekking tot

UNIVERSELE REGELS

DADEN BUITEN ZIJN WIL

Begrippenkader mbt het lot van de mens

Leerdomein: AANBIDDING		Het eerste jaar van de derde graad -2	
Hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
VOORDELEN VAN EREDIENSTEN IN DE ISLAM	<p>1. Persoonlijke voordelen van het gebed</p> <p>1.1. Eredienst versterkt de relatie tussen de mens en zijn schepper.</p> <p>1.2. Eredienst versterkt de innerlijke rust bij de mens.</p> <p>1.3. Eredienst ontwikkelt het vertrouwensgevoel bij de mens.</p> <p>1.4. Eredienst ontwikkelt het verantwoordelijkheidsbesef</p> <p>2. Maatschappelijke voordelen van het gebed</p> <p>2.1. Erediensten kunnen een rol spelen bij het ontwikkelen van een goede moraal/zedelijkheid.</p> <p>2.2. Eredienst houdt kwaad/boosaardigheid tegen.</p> <p>2.3. Eredienst leert geduld en onzelfzuchtigheid hebben...</p> <p>2.4. Erediensten moedigen de sociale hulpverlening aan.</p> <p>2.5. Eredienst kan een bijdrage leveren in het vertrouwen van elkaar.</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Op het einde van dit hoofdstuk kunnen de leerlingen;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het doel van de eredienst begrijpen. 2. de voordelen van erediensten bij persoon en maatschappij proberen te begrijpen. 3. voorbeelden geven van voordelen wat betreft de eredienst. 4. inzien dat aanbidding van het individu gemoedsrust geeft en het zelfvertrouwen versterkt. 5. de voordelen van hun eigen leven bespreken. 6. inzien dat er voor problemen in de samenleving een oplossing wordt bereikt door het observeren en naleven van gebeden. 	<p>🕋 We gaan onderzoeken: Studenten vragen om een overzicht van individuele en sociale voordelen te onderzoeken (doelstellingen 2 en 3).</p> <p>📄 Niets is zonder doel : werkblad aanmaken om de individuele en sociale uitkeringen te categoriseren (doelstellingen 2 en 3).</p> <p>📄 Dit bereiden we voor: verzen en de hadîs over de voordelen van aanbidden worden onderzocht met voorbereiding van PowerPoint presentatie (doelstellingen 1 en 2).</p>	<p>In dit hoofdstuk worden verbanden gelegd tussen hygiëne en eredienst/aanbidden. Het belang van het gedrag bij de ontwikkeling zullen individuele en sociale voordelen van aanbidding worden belicht.</p> <p>! In de eerste plaats gelet op de waarden; vertrouwen, verantwoordelijkheid, integriteit en eerlijkheid, geduld, altruïsme, solidariteit en solidariteit, reinheid, oprechtheid.!</p> <p>! In de eerste plaats gelet op de vaardigheden; als kritisch denken, accuraat, efficiënt en goed gebruik van de taal, ethiek en tolerant zijn.</p> <p>In dit hoofdstuk; discussie, en bijpassende open vragen, meerkeuzevragen, blanco proeven, evaluatie van de omvang van het project, conceptmappen, interviews, schriftelijke verslagen, kunnen evaluaties worden gedaan met behulp van een zelfevaluatie formulier</p>

🕋 Activiteiten voor school/klas 🕋 Activiteiten buiten de school ! Aandacht 📄 Grenzen ⇄ Relaties in cursus ☐ In relatie brengen met andere lessen
 † Persoonlijke waarden en vaardigheden. In relatie brengen met tussendisciplines 📄 Meting en evaluatie

NIETS IS ZONDER DOEL

LES	: Islam
KLAS	: 5 ^{de} lj.
TIJDSLIMIET	: 50 min.
LEERDOMEIN	: Aanbidding
HOOFDSTUK	: Voordelen van de aanbidding
BASIS KENNIS	: Kritisch denken, het Nederlands juist,(taalvaardigheid, efficiënt taalgebruik, (ethisch handelen en verdraagzaamheid).
LESDOELEN:	: Voorbeeld geven uit de individuele en maatschappelijke voordelen van aanbidding. Maatschappelijke en individuele voordelen van de aanbidding bestuderen.
MATERIALEN	: Pen, karton, bord en werkblad

PROCES

1. Aan leerlingen wordt “wat is gebed?” gevraagd. Antwoorden worden op bord geschreven. Daarna wordt het schema met de voordelen van het gebed weergegeven. De gekregen antwoorden wordt met dit schema vergeleken.
2. Leerlingen worden in 2 groepen verdeeld. 1ste groep onderzoekt het persoonlijke voordelen van het gebed en de 2de groep het maatschappelijke voordelen.
3. Leerlingen tonen hun antwoorden rond persoonlijke en maatschappelijke voordelen van het gebed. De vermelde voordelen worden in de klas besproken.
4. Leerlingen krijgen een werkblad om hun antwoorden rond deze thema neer te schrijven. (bijlage-2)
5. In de klas wordt ervoor gezorgd dat de leerlingen hun gevoelens vertellen over hun eerste ervaring bij het gebed.

EVALUATIE

1. Meet of het begrip gebed begrepen is.
2. Meet of de maatschappelijke en individuele voordelen van het gebed begrepen is.

Het vervullen van je plichten aan God

Bevelen van God nakomen en afstand nemen van dingen die hij ons verbiedt.

EREDIENST

Is een brug om in contact te komen met de Schepper.

Respect tonen aan God met je daden.

Is een soort activiteit die te maken heeft met dienstverlening.

Een soort activiteit om ons dankbaarheid aan God te tonen.

WERKBLAD

	INDIVIDUELE VOORDELEN	MAATSCHAPPELIJKE VOORDELEN
GEBED		
VASTEN		
AALMOES/LIEFDADIGHEID		
BEDEVAART		
OFFER		

Leerdomein: HET LEVEN VAN DE PROFEET		Het eerste jaar van de derde graad -3	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
VOORBEELDGEDRAG VAN PROFEET MOHAMMED (°a.s.)	<p>1. Eigenschappen van de Heilige Koran en het voorbeeld van de Mens</p> <p>2. Mohammed (°a.s.) is voor ons een voorbeeldfiguur.</p> <p>2.1. Betrouwbaarheid van onze Profeet Mohammed</p> <p>2.2. Barmhartigheid/mededogen van Profeet Mohammed</p> <p>2.3. Profeet Mohammed en zijn rechtvaardigheid</p> <p>2.4. Profeet Mohammed en het vergemakkelijken</p> <p>2.5. Profeet Mohammed en zijn tolerantie/verdraagzaamheid</p> <p>2.6. Profeet Mohammed zijn geduld en vastberadenheid.</p> <p>3. Liefde voor Profeet Mohammed (°a.s.) in onze cultuur</p> <p>4. Liefde voor Ahloe Bayti Rasôelillâh in onze cultuur</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Aan het eind van dit hoofdstuk kunnen de leerlingen;</p> <p>1. begrijpen dat Profeet Mohammed een voorbeeld is in het begrip van de islam</p> <p>2. gevolgen trekken over de gebeurtenissen en de persoonlijkheid van Profeet Mohammed..</p> <p>3. met voorbeelden het verantwoordelijkheidsgevoel van Profeet Mohammed om de gegeven taken te vervullen illustreren.</p> <p>4. met voorbeelden de liefde voor Profeet Mohammed in onze cultuur uitleggen.</p> <p>6. de inhoud beschrijven van het concept Ahloe Bayti Rasôelillâh .</p>	<p> Het beste voorbeeld: Er wordt gesproken over de verzen ter ere van de morele waarden en voorbeeldgedrag van Profeet Zich afvragen over hun eigen morele waarden en het gedrag van Profeet Mohammed (doelstellingen 1 en 2).</p> <p> gevoelens bieden: Studenten vragen om een brief te schrijven aan Profeet Mohammed (°a.s.) (doelstellingen 1-3).</p> <p> als poëzie: Profeet Mohammed (vzmh) (nât: een gedicht) lezen (doelstellingen 1,2,3,5 en 6)</p> <p> Profeet Mohammed in onze literatuur: De levens rollen van ..... wordt aan de studenten gegeven.</p> <p>Andere studenten vragen, om de kenmerken/eigenschappen van Profeet Mohammed in deze rollen te vinden. (doelstelling 4).</p>	<p>! In dit hoofdstuk wordt vooral de nadruk gelegd op het gedrag van Profeet Mohammed dat als voorbeeld wordt genomen voor onze evolutie en morele ontwikkeling.</p> <p>In dit hoofdstuk, wordt onderzocht bij Profeet Mohammed zijn betrouwbaarheid, mededogen, rechtvaardigheid, faciliteren, verdraagzaamheid en de morele richting die hij ons wijst.</p> <p>! In de eerste plaats gelet op de waarden; vertrouwen, mededogen, eerlijkheid, verdraagzaamheid, geduld, liefde, eerlijkheid, oprechtheid.!</p> <p>! In de eerste plaats gelet op de vaardigheden; kritisch denken, communicatie, en morele tolerantie, participatie en samenwerking, efficiënt en goed gebruik van de taal.</p> <p> In dit hoofdstuk kan een evaluatie gemaakt worden door gebruik te maken van: discussie, open vragen, meerkeuzevragen, invulformulieren, de omvang van het project evaluatie, conceptmappen, het drama, schriftelijke verslagen, groep evaluatieformulier, zelfevaluatie formulier .</p>

 Activiteiten voor school/klas Activiteiten buiten de school ! Aandacht Grenzen Relaties in cursus In relatie brengen met andere lessen Persoonlijke waarden en vaardigheden. In relatie brengen met tussendisciplines Meting en evaluatie

HET BESTE VOORBEELD

LES	: Islam
KLAS	: 5 ^{de} lj.
TIJDSLIMIET	: 50
LEERDOMEIN	: Het leven van de Profeet
HOOFDSTUK	: Voorbeeldgedrag van Profeet Mohammed
BASISVAARDIG	
HEDEN	: Kritisch denken, communicatie, ethische, en tolerant op te treden, participatie en samenwerking, efficiënt en goed gebruik van Nederlandse accuraat.
Doelstellingen:	: Begrijpt dat, bij het begrijpen van islam, Profeet Mohammed een voorbeeld is. Vertrekkende vanuit het gedrag van de profeet tegenover gebeurtenissen kunnen zij gevolgen trekken over zijn persoonlijkheid.
MATERIALEN	: Bord, werkblad
BRON	: Sira boeken over het leven van de profeet.

PROCES

- 1- Aan de klas wordt gevraagd of het concept fijn gedrag/ethiek is begrepen, en de gekregen antwoorden worden vermeld.
- 2- Aan de leerlingen wordt gevraagd om voorbeelden van Profeet Mohammed zijn goed gedrag te geven en de gekregen antwoorden worden weergegeven.
- 3- Vertrekkend van de Profeet Mohammed zijn goed gedrag en moreel, wordt er conclusies getrokken met voorbeelden (bijlage-1).
- 4- Vertrekkend vanuit het voorbeeldgedrag van Profeet Mohammed wordt aan de leerlingen gevraagd hun eigen morele waarden in vraag te stellen.- In bijlage 3 wordt de werkblad ingevuld
- 5- In de Koran wordt gewezen dat Profeet Mohammed (boodschapper van Allah), een goede voorbeeld is voor ons.. (33, al-Aḥzâb, 21) het vers benadrukt de schoonheid van het naleven van onze Godsdienst en als voorbeeld nemen van Profeet Mohammed.

EVALUATIE

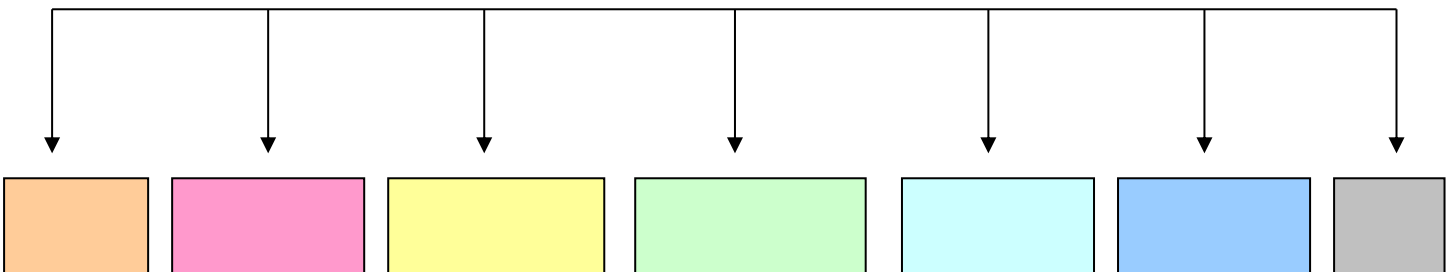
1. Werkblad wordt gecontroleerd.

**Profeet Mohammed zijn
voorbeeldgedrag**

Leunde aan bij

PRINCIPES

zoals

WERKBLAD

Naam Voornaam:

PROFEET MOHAMMED ZIJN VOORBEELDGEDRAG	IK?		
	Altijd	Soms	Nooit
Profeet Mohammed (s.a.v.) was betrouwbaar			
Profeet Mohammed (s.a.v.) was barmhartig			
Profeet Mohammed (s.a.v.) gaf waarde aan de mensen			
Profeet Mohammed (s.a.v.) was moedig			
Profeet Mohammed (s.a.v.) was rechtvaardig			
Profeet Mohammed (s.a.v.) was geduldig			
Profeet Mohammed (s.a.v.) was eerlijk			
Profeet Mohammed (s.a.v.) was tolerant/verdraagzaam			
Profeet Mohammed (s.a.v.) had een goede tijdsbesef			
Profeet Mohammed (s.a.v.) vroeg eerst raad voor dat hij handelde			
Profeet Mohammed (s.a.v.) had een goede band met zijn familie			
Profeet Mohammed (s.a.v.) was een kindliefhebber			
Profeet Mohammed (s.a.v.) was een goede bemiddelaar			
Profeet Mohammed (s.a.v.) vernederde/kleineerde niemand			
Profeet Mohammed (s.a.v.) was behulpzaam			
Profeet Mohammed (s.a.v.) hij stond altijd klaar voor iedereen.			
Profeet Mohammed (s.a.v.) was vrijgevig			
Profeet Mohammed (s.a.v.) hechtte veel belang aan zijn erediensen/aanbidding			

Leerdomein: KORAN		Het eerste jaar van de derde graad -4	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
MENINGEN/COMMENTAREN IN ISLAMITISCH DENKEN	<p>1. Oorzaken van verschillende reacties in het islamitisch denken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oorzaken die te maken hebben met de aard van de mens - Sociale, culturele, geografische en politieke oorzaken. - Oorzaken die met religieuze teksten te maken hebben. <p>2. Geloof-stromingen binnen de Islamitische gedachtegoed: Châridjiyya, Sjî^oa, Moe^otazila, Mâtoerîdiyya, Asj^oâriyya</p> <p>3. Rechtsscholen: Dja^ofariyya, Hanafiyya, Mâlikiyya, Sjâfi^oiyya, Hanbaliyya</p> <p>4. Elementen die de uitspraken in het Islamitisch denken combineren:</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center; margin: 10px 0;"> DOELSTELLINGEN </div> <p>Aan het eind van dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zich afvragen wat de redenen zijn van het verschil van reacties in het Islamitisch denken. 2. inzien dat de islam een dynamische religie is, en te interpreteren is in alle tijden en plaatsen. 3. begrijpen dat er bij het verkeerd interpreteren van religie, problemen kunnen ontstaan. 4. begrijpen dat Châridjiyya, Sjî^oa, Moe^otazila, Mâtoerîdiyya, Asj^oâriyya opmerkingen zijn over het geloof. 5. de oorzaken en gevolgen onderzoeken van Dja^ofariyya, Hanafiyya, Mâlikiyya, Sjâfi^oiyya, Hanbaliyya pragmatische verschillen en opmerkingen over Fiqh 6. inzien dat religieus denken, religie, rijkdom, aanverwante entiteiten en religieus recht leiden tot een bewustzijn van de meerderheid. 7. de beginselen van de gemeenschappelijke en constante advies van de Islam. 8. begrijpen dat sektarische interpretaties die ontstaan in de Islamgedachte, niet te interpreteren zijn met de Islam. 	<p> islam en de islamitische opvattingen: "Wat is Islam?" Wat zijn de verschillende interpretaties van de islam? We vragen aan de leerlingen, om het verschil tussen de twee probereren te begrijpen (1ste en 2^e doelstellingen).</p> <p> Voor mij: Een tekst bepalen. Leerlingen vragen om de tekst te interpreteren. Er wordt gesproken over de redenen voor de verschillende interpretaties. (2^e doelstelling)</p> <p> We begrijpen en interpreteren de Koran: Verzen die voorkomen in 10, sôera al-Fath, 10. "Hand van Allah is boven hun handen" ... Er wordt aandacht besteed in verschillende interpretaties die in deze vers voorkomt. (2^e doelstelling).</p> <p> Inspanningen om de religie te begrijpen: Er wordt een onderzoek gedaan op grond van geloof-stromingen. De gemaakte studies worden gedeeld in de klas (4^e doelstelling)</p> <p> Er is een reden voor alles: Er wordt de pragmatische redenen voor het ontstaan van rechtsscholen onderzocht. Gemaakte studies worden gedeeld in de klas (5^e doelstelling)</p> <p> Onderzoeken monsters; voorbeelden van verschillende toepassingen, van fiqh en aanbidding kwesties wordt geselecteerd en geëvalueerd. (5^e en 6^e van de doelstellingen)</p> <p> We openen een tentoonstelling; Leerlingen vragen om geschreven en visuele materialen mee te nemen, dat de rijkdom en differentiaties in de Islamitische gedachte weerspiegelt. Dit wordt beoordeeld en tentoongesteld. (6^e doelstelling)</p> <p> Bepalen onze gemeenschappelijke punten: Gericht op de gemeenschappelijke punten tussen de verschillende interpretaties van de islam, vraagt de docent aan elke leerling om de juiste vorm te onderzoeken. (7^e doelstelling)</p>	<p>! In dit hoofdstuk: dat de stromingen en de rechtsscholen, menselijke constructies zijn wordt belicht.</p> <p>! waarden; respect, tolerantie, wetenschappelijkheid.</p> <p>! vaardigheden; kritisch denken, problemen oplossen, besluitvorming, respect voor verscheidenheid, verandering, correcte waarneming van tijd en ruimte, oorzaak-gevolg relatie en interactie.</p> <p>Beschrijvingen: Bij het verwerken van denominaties in detail, verwerking van informatie dient te worden vermeden, en aandacht gegeven aan de rijkdom van ideeën en verenigende principes van de Islam.</p> <p> In dit hoofdstuk: discussie, open vragen, meerkeuzevragen, invulformulier, de omvang van het project evaluatie, conceptmappen, kan schriftelijke verslagen worden gemaakt met behulp van de beoordeling.</p> <p>Tentoonstelling geopend van de effectiviteit van de prestaties kan worden gegeven als huiswerk.</p>

 Activiteiten voor school/klas Activiteiten buiten de school ! Aandacht Grenzen Relaties in cursus In relatie brengen met andere lessen
 Persoonlijke waarden en vaardigheden. In relatie brengen met tussendisciplines Meting en evaluatie

ALLES HEEFT EEN REDEN

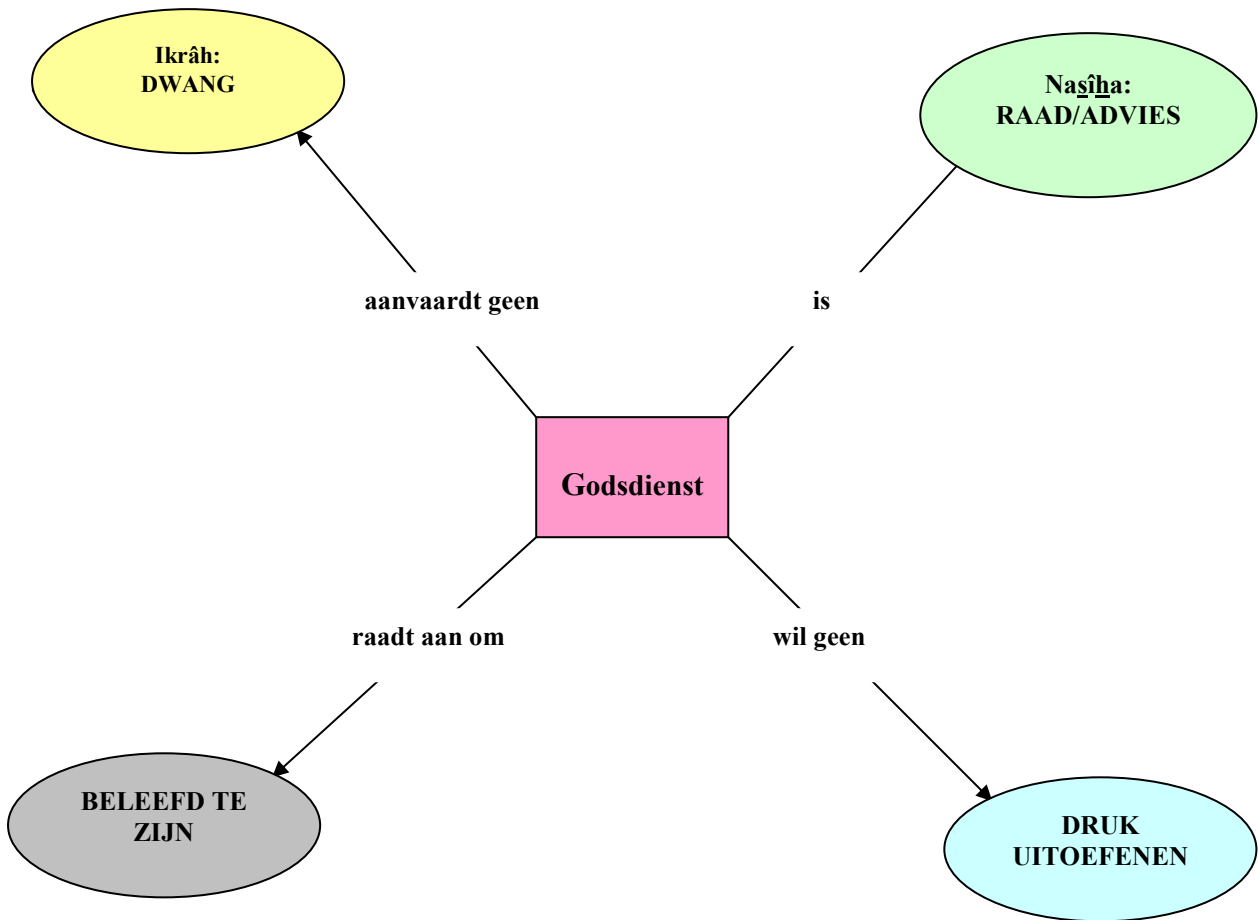
LES	: Islam
KLAS	: 5 ^{de} lj.
TIJDSLIMIET	: 50 min.
LEERDOMEIN	: Koran
HOOFDSTUK	: Reacties in het islamitisch denken
BASIS KENNIS	: Kritisch denken, probleemoplossing, besluitvorming, respect voor verscheidenheid, verandering, correcte waarneming van tijd en ruimte, oorzaak-gevolg relatie en interactie.
DOELSTELLINGEN	: Dja°fariyya, <u>H</u> anafiyya, Mâlikiyya, Sjàfi°iyya, <u>H</u> anbaliyya pragmatisch-achtige opmerkingen over fiqh verschillen onderzoekt de oorzaken en gevolgen
MATERIALEN	: Transparanten, overhead projector, papier, pen.

PROCES

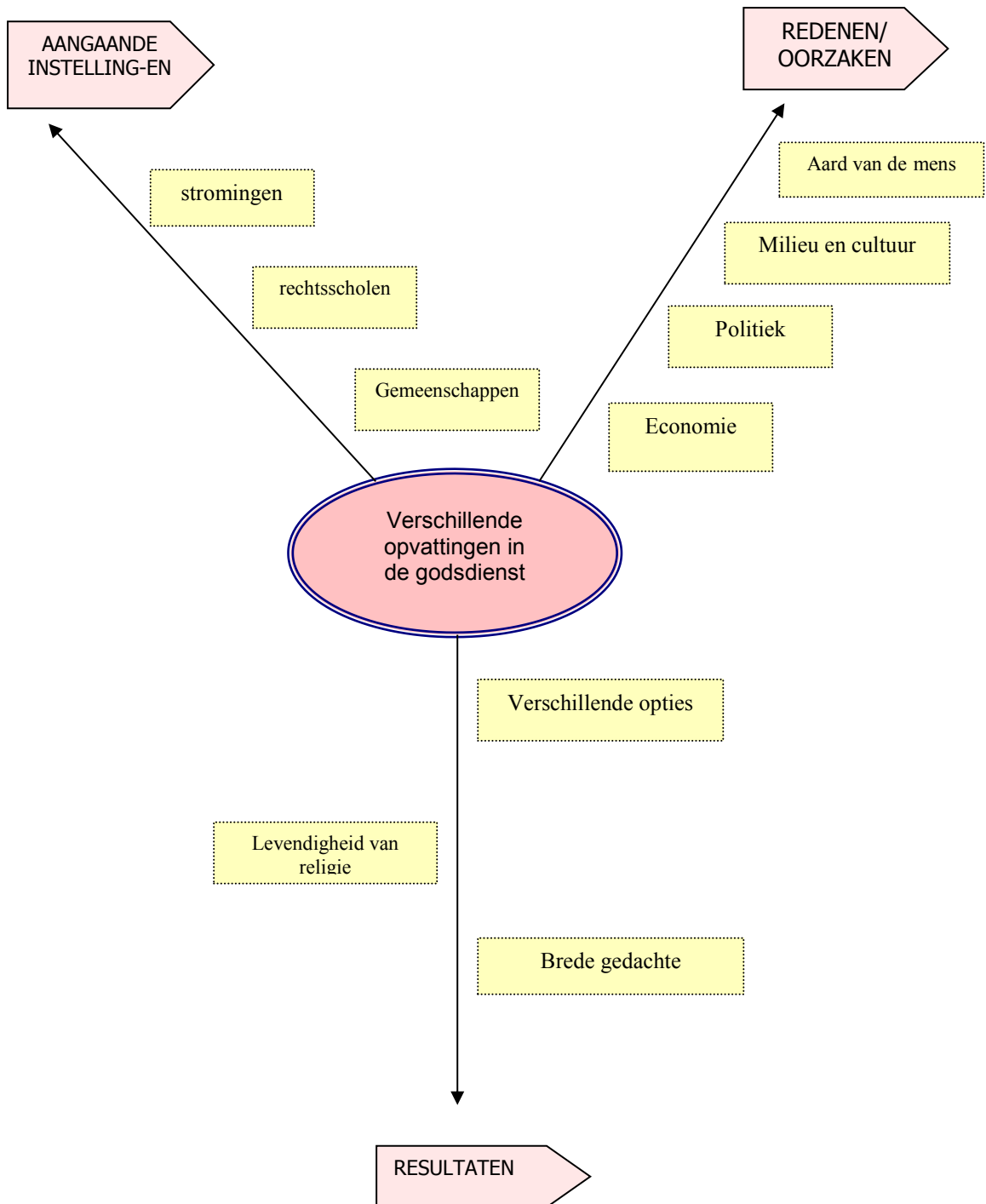
1. Aan leerlingen wordt gevraagd wat de mogelijke oorzaken van verschillende inzichten in de religie is. Concept kaart wordt op het bord weergegeven, en vergeleken met de antwoorden van de leerlingen
2. Later, de studenten gericht op de volgende vragen:
  - a. Wat is een stroming?
  - b. Waarom hadden ze behoefte aan stroming?
  - c. Waarom was er geen behoefte aan een stroming in tijden van Profeet Mohammed?
  - d. Wat zijn de fiqh en pragmatisch scholen?
(De antwoorden op deze vragen staan vermeld op het bord.)
3. Schema in bijlage 3 is op bord weergegeven, wordt dan vergeleken met de antwoorden op de vraag van art.d
4. Er is geen dwang in de godsdienst. Begrip kaart met dit beginsel wordt op bord weergegeven. (Bijlage-1)

EVALUATIE

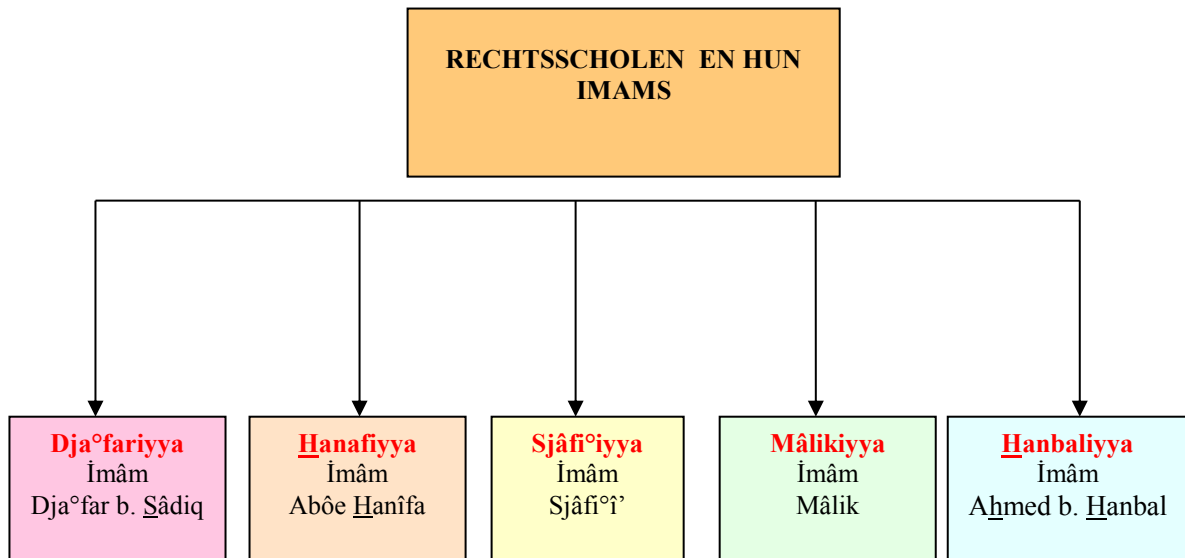
- Let op de volgende voorwaarden bij het beoordelen van leerlingen:
- Hebben ze bij de verandering, de grootte van de dynamiek en religie kunnen waarnemen?
- Hebben leerlingen de redenen van het ontstaan van stroming begrepen?
- Hebben ze de stromingen en de namen van de imams van deze stromingen geleerd?

Geloof hoort niet te verplichten. Beleid met betrekking tot de begrippenkaart.

Redenen van verschillende opvattingen bij het geloof, resultaten en aangaande instellingen

Begrippenkader mbt rechtsscholen en hun imams

Leerdomein: ZEDELJKHEID		Het eerste jaar van de derde graad - 5	
Hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
ISLAM EN VREDE	<p>1. Leven in vrede is een behoefte 2. Islam hecht veel belang aan vrede en samenleving. 3. Het verstrekken van leven aan één mens, is gelijk aan alle mensen leven geven 4. Mohammed (°a.s.) is een boodschapper/gezant van vrede. 5. Vrede als hoogste maatschappelijke doel.</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLING</p> <p>Aan het eind van dit hoofdstuk kennen/kunnen de leerlingen;</p> <ol style="list-style-type: none"> het belang van vrede voor de mensheid. Ondersteunen dat de Islam een religie is van vrede a.d.h.v. voorbeelden uit de Koran en de <u>hadîs</u> met feiten. begrijpen en naleven dat de Islam het gedrag voorspelt van vredelievende mensen. de waarde interpreteren/commentariëren die de Islam hecht aan het recht om te leven. inzien dat de Islam tot doel heeft om verenigbaar te zijn met de sociale omgeving en de mensen wil onderwijzen tot vredevolle mensen. de vredelievende persoonlijkheid van Profeet Mohammed illustreren. voorbeelden geven van de woorden van onze profeet m.b.t. vrede. 	<p> Vrede posters; Posters worden bereid met het begrip van de Islam en vrede (doelstelling 2).</p> <p> Vrede boord: een boord wordt voorbereid door het opstellen van visueel materiaal met boodschappen over vrede (doelstellingen 1-7)</p> <p> Vreedzaam gedrag: Individuen in de samenleving (ouders, de voorzitter, ambachten, de president enz.) Rollen worden verdeeld onder de leerlingen. Gevraagd om vreedzaam te demonstreren. Gesproken over de oorzaken en de gevolgen van dit gedrag. (doelstelling 3)</p> <p> Vrede berichten in onze literatuur: Enkele voorbeelden van <u>ahâdîs</u>: Onze profeet geeft boodschappen over vrede. (doelstelling 7)</p> <p> Vrede gedichten en essays: Het schrijven van essays en poëzie die te maken hebben met vrede. De meest succesvolle werken zijn te lezen in een programma, die te zien zijn op de school (doelstellingen 1-7).</p>	<p>! In dit hoofdstuk, wordt benadrukt dat Islam vrede voorspelt.</p> <p>! waarden: tolerantie, respect en broederschap.</p> <p>! vaardigheden: kritisch denken, efficiënt en goed gebruik van taal/taalgebruik, om te handelen op een verantwoorde manier, oorzaak-gevolg relatie.</p> <p>• In dit hoofdstuk, discussie, open vragen, meerkeuzevragen, invulformulieren, de omvang van de evaluatie van projecten, groep evaluatie formulieren, schriftelijke verslagen, kan een poster met behulp van de beoordeling worden gemaakt/gebruikt.</p>

 Activiteiten voor school/klas Activiteiten buiten de school ! Aandacht Grenzen ↔ Relaties in cursus In relatie brengen met andere lessen
 Persoonlijke waarden en vaardigheden. In relatie brengen met tussendisciplines Meting en evaluatie

Leerdomein: GODSDIENST EN CULTUUR		Het eerste jaar van de derde graad - 6	
Hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
ISLAM EN ESTETIEK	<p>1. Maat en harmonie in het universum 2. Mens en esthetiek 3 Koran en schoonheid 4 Profeet Mohammed en zijn pracht 5 Schoonheid in het leven 5.1. Schoonheid in woorden 5.2. Schoonheid in daden 5.3. Schoonheid in proces en product 6. Esthetiek in de Islamitische beschaving 6.1. Architectuur 6.2. Poëzie 6.3. Muziek 6.4. Kalligrafie, versiering en miniatuur</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Aan het eind van dit hoofdstuk kennen/kunnen de leerlingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. een maatregel nemen, die voorbeelden van alles in het universum geeft. 2. samenhang en harmonie opmerken tussen de entiteiten in het universum. 3. concrete voorbeelden geven van de eigenschappen die tot uiting komen in de esthetische zin van het menselijk leven. 4. de nadruk leggen op esthetische schoonheid in de Koran, als een waarde met behulp van verzen in de Koran 5. voorbeelden geven van Profeet Mohammeds wil om alle schoonheden in zijn leven te dragen. 6. a.d.h.v. <u>hadîs</u> en verzen verklaren dat het gebruik van mooie woorden om te communiceren een van de belangrijkste doelen is van de Islam. 7. begrijpen dat taal goed moet aangewend worden om hun doel op een correcte manier te kunnen overbrengen. 8. inzien dat in <u>hadîs</u> wordt verklaard dat diegenen die werken voor een mooi gedrag en proces beloond zullen worden. 9. zorgen voor esthetisch en mooi gedrag in de praktijk. 10. voorbeelden geven van de schoonheid van het leven die worden weerspiegeld op verschillende gebieden zoals de Islamitische beschaving, architectuur, literatuur, muziek, kalligrafie, versiering en kleine kunst. 	<p>☐ Leren uit Schepping : De vertalingen van enkele verzen zoals al-Ghâsjiya, 17-20 wordt op het bord geschreven en nagedacht over de betekenis van deze verzen (doelstellingen 1 en 2).</p> <p>☐ Alles is op maat gemaakt: Harmonie met het universum en de meting wordt bekeken op een CD. Er worden opmerkingen gemaakt (doelstellingen 1-3).</p> <p> Schoonheid in de Koran: „Hij (God) heeft al Zijn schepsels schoon gemaakt”.(32 as-Sadjda 7) in het kader van dit vers is de aandacht gevestigd op de schoonheid van de activa (doelstelling 4).</p> <p> Profeet Mohammed en ik: Vergelijkt zijn gedrag met Profeet Mohammed zijn esthetische en schone woorden en probeert zijn eigen tekortkomingen en gebreken te vermijden. (doelstellingen 5 en 8).</p> <p>☐ Een bos van cultuur en beschaving: Aan de leerlingen wordt gevraagd, om affiches en geschreven teksten die behoren tot de islamitische beschaving kalligrafie, verlichting, miniaturen schilderen, en fotografie mee te nemen, om het in de klas te kunnen tentoonstellen.(doelstelling 10)</p> <p> Een onderzoek: Aan de leerlingen wordt gevraagd om een werk te schrijven over de historische, architecturale en culturele waarden van islamitische beschaving. (doelstelling 8)</p>	<p> doelstelling 5 wordt in verband gelegd met het voorbeeldgedrag van Profeet Mohammed.</p> <p>! In dit hoofdstuk, het proces en ons gedrag, in de esthetiek van de islam, wordt gewezen op het belang van eerlijkheid en nauwkeurigheid.</p> <p>! de waarden: juistheid, integriteit, esthetiek, verantwoordelijkheid, oprechtheid.</p> <p>! de vaardigheden: moreel en tolerantie, oriëntatie van emotie, te handelen op een verantwoorde wijze, de wederzijdse afhankelijkheid.</p> <p> In dit hoofdstuk, discussie, open vragen, meerkeuzevragen, invulformulieren, projectevaluatie vragenlijst, observatie vorm, met de zelfevaluatie formulier kan evaluatie worden gedaan met behulp van schriftelijke verslagen.</p>

Activiteiten voor school/klas Activiteiten buiten de school ! Aandacht Grenzen Relaties in cursus In relatie brengen met andere lessen Persoonlijke waarden en vaardigheden. In relatie brengen met tussendisciplines Meting en evaluatie

EEN BOS VAN ONZE CULTUUR EN BESCHAVING

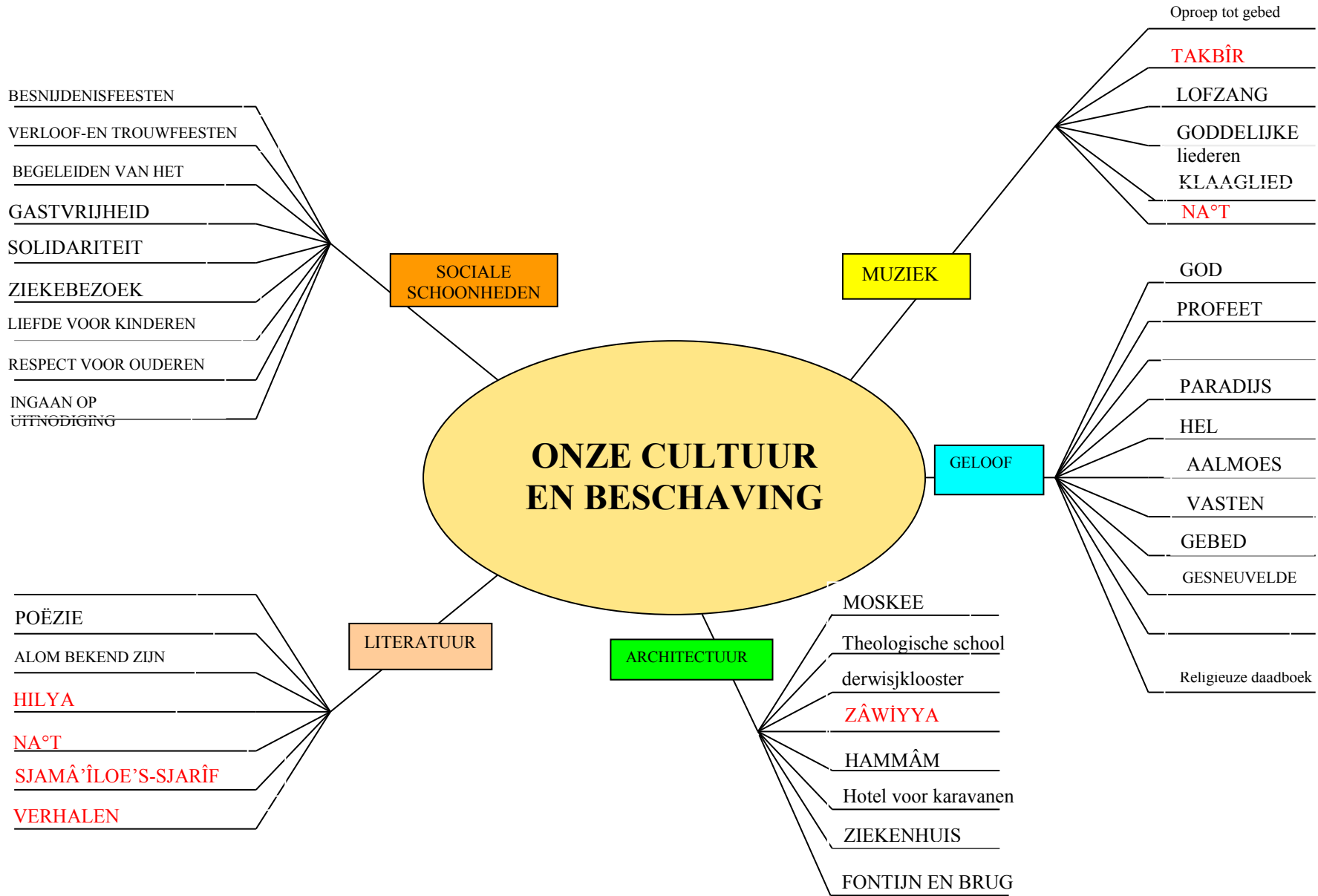
LES	: Islam
KLAS	: 5 ^{de} lj.
TIJDSLIMIET	: 50 min.
LEERDOMEIN	: Godsdienst en cultuur
HOOFDSTUK	: Islam en esthetiek
BASIS KENNIS	: Ethiek en tolerante behandeling, oriëntatie van emotie, te handelen op een verantwoorde wijze, de wederzijdse afhankelijkheid.
LEERGEBIEDEN	: Islamitische beschaving in architectuur, literatuur, muziek, kalligrafie, verlichting en kleine kunst, geeft voorbeelden van de schoonheid van het leven en wordt weerspiegeld in verschillende gebieden.
MATERIALEN	: TV, VCD, DVD, overhead projector, versiering, miniaturen en kalligrafie monsters

PROCES

1. Leerlingen vragen om voorbeelden mee te nemen die het schoonheid van de Islam die zich in ons leven weerspiegelt, indien mogelijk kunnen ze dit met foto's ondersteunen.
2. De gevonden informatie en foto's worden met de klasgenoten gedeeld.
3. Leerlingen moeten alle foto's gezien hebben.
4. Beroemde architectuur in het bijzonder, bijvoorbeeld werken zoals die van Andalusië of architect Sinan worden gereflecteerd, om ze bewust te maken van esthetiek in de architectuur.
5. Schoonheid in de kunst, die zich weerspiegeld in de muziek, komt tot uiting in een acetaat.
6. Voorbeelden die tot uiting komen in verschillende levensgebieden; het breken van de vasten, sahur, aalmoes, burerelaties,..worden met vb. van foto's getoond.
7. Er wordt een plakbord van "Cultuur en Beschaving" gemaakt aan de hand van tekeningen, foto's en andere materialen meegebracht door de leerlingen.
8. Het concept kaart die te maken hebben met onze cultuur en beschaving, wordt op het bord weergegeven. De leerlingen hun mening vragen.

EVALUATIE

1. Controleer of ze het belang van esthetisch begrip van de Islam begrepen hebben.
2. Meet de waarde die de islamitische beschaving geeft aan esthetiek en de esthetische.

5.6. HET TWEEDE JAAR VAN DE DERDE GRAAD

LEERDOMEINEN	HOOFDSTUKKEN
Geloofsleer	<p><u>Het leven en het hiernamaals</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het Leven is niet zonder doel 2. Bijdrage van het geloof aan het leven 3. Er is een vergelding voor onze daden 4. Leven en laten leven is een verantwoordelijkheid 5. Dood is een feit/realiteit van het leven 6. Afscheid nemen voor het hiernamaals <ol style="list-style-type: none"> 6.1. Eredienst/gebed bij begrafenissen 6.2. De Koran lezen 6.3. Herdenkingsdienst voor de Profeet Mohammed 6.4. Bidden 6.5. Aan liefdadigheid doen 7. Dag des oordeels 8. Een nieuw leven: het hiernamaals
Aanbidding	<p><u>Eredienst in verschillende geloofsovertuigingen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eredienst/aanbidding in godsdiensten <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Gebed en aanbidding 1.2. Vasten 1.3. Bedevaart 1.4. Aalmoes 1.5. Offer 2. Plaatsen voor gebed in godsdiensten 3. Belangrijke dagen en avonden in godsdiensten
Het leven van de Profeet	<p><u>De Profeet Mohammed (°a.s.) begrijpen</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Hadîs</u> en islamitisch bevel 2. De lokale en universele dimensie van het gedrag van de Profeet Mohammed (°a.s.) 3. Het belang van het Islamitisch bevel bij het begrijpen van het geloof 4. Hoe moeten we de Profeet Mohammed (°a.s.) begrijpen? 5. Voornaamste bronnen voor <u>hadîs</u>
Koran	<p><u>Mystieke reacties in het Islamitisch denken</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het ontstaan van mystiek denken 2. Relatie tussen God en Schepsel in het mystiek denken 3. Morele dimensie in het mystiek denken <p>Effectieve reacties voor mystiek denken in onze cultuur</p> <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Relatie <u>îmân</u> en <u>aḥlâq</u>/moraal 4.2. Enkele belangrijke sofistieke reacties 4.3. Enkele hoofdprincipes van het mysticisme 4.4. De belangrijkste onderwerpen bij het soefisme gepleegd <ol style="list-style-type: none"> 5. Cultuur van tolerantie en samenleven
Zedelijkheid	<p><u>I. Berouw en vergeving</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De mens is een wezen dat fouten maakt 2. Berouw is een deugd die zich bekeert van fouten naar een goede houding. 3. God is Vergevensgezind, en houdt van vergevensgezinde mensen. 4. Vergeving verheft de mens. 5. Vergeving is de basis van de individuele en de sociale verdraagzaamheid. 6. Het goede vernietigt het slechte.

	<p><u>II. De doelstellingen van de geboden en verboden in de Islam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inleiding 2. De doelstellingen van de geboden en verboden binnen de Islam <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Het opvoeden van het individu en hem laten rijpen op het vlak van de moraal 2.2. Het tot stand brengen van rechtvaardigheid binnen een gemeenschap 2.3. Beschermen van het algemeen belang <ol style="list-style-type: none"> 2.3.1. De algemene belangen die van kracht zijn 2.3.2. De graden van de algemene belangen 2.3.3. De verplichtingen binnen de hiërarchie van de algemene belangen 2.3.4 De hiërarchie van de plichten van de mens 3. Het overwinnen van moeilijkheden en het wegwerken van het schadelijke
<p>Godsdienst en cultuur</p>	<p><u>I. Bestaande religies en dezelfde kenmerken</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een algemeen overzicht bij de bestaande religies <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Abrahamitische religies: Jodendom, Christendom en islam 1.2. Indische religies: Hindoeïsme, Boeddhisme, Jainisme, Sikh-isme 1.3. Chinees en Japanse religies: Taoïsme, Confucianisme, Shintoïsme 1.4. Traditionele religies 2. Vergelijkbare kenmerken van religies <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Geloof kenmerken <ol style="list-style-type: none"> 2.1.1. God 2.1.2. Heilig boek 2.1.3. Profetie 2.1.4. Hiernamaals 2.2. Morele eigenschappen 3. Milieubewustzijn bij religies. 4. Interreligieuze Betrekkingen in de globaliserende wereld <p><u>II. Het huwelijk in de Islam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Positie van de vrouw in de islam 2. Het belang van huwelijk in de islam 3. Verschillende stadia van het huwelijk <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Het kiezen van een partner 3.2. Aanzoek en acceptatie van huwelijk 3.3. Het huwelijkscontract 3.4. De verloving 3.5. De huwelijksuiting 3.6. Bruiloft 4. Rechten en plichten <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Rechten van de echtgenote 4.2. Rechten van de echtgenoot 5. Rechten van het kind 6. Echtscheiding

Het tweede jaar van de derde graad

-HOOFDSTUKKEN

-DOELSTELLINGEN

-DIDACTISCHE WERKVORMEN

-VERKLARINGEN

-BIJLAGEN

Leerdomein: GELOOFSLEER		Het tweede jaar van de derde graad - 1	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
HET LEVEN EN HET HIERNAMAALS	<p>1. Het leven is niet zonder doel 2. Bijdrage van het geloof aan het leven 3. Er is een vergelding voor onze daden 4. Leven en laten leven is een verantwoordelijkheid 5. Dood is een feit/realiteit van het leven 6. Afscheid nemen voor hiernamaals 6.1. Eredienst/gebed bij begrafenis. 6.2. De Koran lezen 6.3. Herdenkingsdienst voor de Profeet Mohammed 6.4. Bidden 6.5. Aan liefdadigheid doen 7. Dag des oordeels 8. Een nieuw leven: het hiernamaals</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Na dit hoofdstuk kunnen/kennen de leerlingen:</p> <p>1. beseffen dat het leven een doel heeft, en zich afvragen wat zijn doel is in het leven. 2. zijn eigen doelen in het leven bepalen. 3. beseffen dat bij het betekenis geven van het leven, het geloof in hiernamaals een belangrijke bijdrage levert 4. zich bewust zijn van het feit dat goed doen en kwaad doen hun weerslag hebben. 5. weten dat het leven een recht, en het laten leven een verantwoordelijkheid is. 6. de onvermijdelijkheid van de dood en werkt in het leven voor blijvende (kunst) werken 7. met voorbeelden de religieuze praktijken beschrijven die voor gestorven mensen uitgevoerd worden. 8. bewust zijn van het feit dat deelnemen aan het begrafenisgebed, een religieuze en humanitaire plicht is. 9. de religieuze praktijken zoals het lezen van het gedicht over de geboorte van Profeet Mohammed(°a.s.) en de Koran , bidden, ... 10. het verdriet delen van de nabestaanden van een overledene. 11. de betekenis van begrippen als het Laatste Oordeel en het hiernamaals en zal verantwoordelijk handelen. 12. de aanwezigheid van hiernamaals ter sprake brengen met verzen uit de Heilige Koran en met voorbeelden uit het universum.</p>	<p>☞ Geven een betekenis aan het leven: Zorgen dat de leerlingen een bezoek brengen bij een weeshuis, tehuis , ziekenhuis of het martelaarschap.. Tijdens hun bezoek wordt gevraagd wat ze voelen (geluk, plezier, zorgen en angst, enz.) Organisatie van een brainstorm activiteit om de zin van het leven in vraag te stellen. (1-8. doelstelling).</p> <p>📖 Het ontwikkelen van bewustzijn en zelfbeheersing: Een opstel laten maken over hoe het geloof in hiernamaals ons leven kan beïnvloeden. De geschreven opstellen worden in de klas geëvalueerd. En wordt geassocieerd met de sôera Zilzâl 7-8 (doelstelling 4).</p> <p>🗨️ We bevragen onszelf: een lijst maken van voorbeelden die goed en kwaadgedragingen kan creëren. Zij worden gevraagd om hun eigen gedrag uit deze lijst te kiezen. De herkenbare gedragingen worden aangegeven. (doelstelling 4).</p> <p>🗨️ Wat zeiden onze voorouders: Spreekwoorden en citaten die te maken hebben met goed en kwaad worden opgesteld (doelstelling 4)</p> <p>🎭 We maken een werk over drama: “Leerlingen vragen om een drama werk te maken, over het feit, dat zijn vader jaren heeft gespaard om een huis te kunnen kopen, maar het geld wordt van hem gestolen, . Hoe zou hij zich daarbij voelen? Hoe zou hij zich voelen, als de dader ontsnapt van het straf? (doelstelling 9).</p> <p>📖 Hiernamaals in de Koran: Koran verzen over het leven van het Hiernamaals wordt gelezen in de klas. Bijv. sôera Yâ Sin verzen 78-79 (1-9. doelstellingen).</p> <p>🗨️ Dwarsdoorsnede van ons leven: Leerlingen die ooit aan de begrafenisplechtigheid of mawlid hebben deelgenomen wordt gevraagd om hun gevoelens, mening en de indruk met de klas te delen(doelstelling 8)</p>	<p>! In dit hoofdstuk: dat het leven niet doelloos is, een vergelding voor wat we deden, het feit dat er leven na dood is. ! De eerst verleende waarden: verantwoordelijkheid. ! In de eerste plaats gelet op de vaardigheden, de besluitvorming, efficiënt en mooi gebruik van taal, moraal en tolerantie ten opzichte van zich verantwoordelijk te gedragen, te wijzigen, continuïteit, een doel voor oog hebben.</p> <p>🗨️ In dit hoofdstuk; discussie, open vragen, meerkeuzevragen, blanco proeven, projectevaluatie schaal, het drama, de groep evaluatieformulier, interview, schriftelijke verslagen, kunnen evaluaties worden gedaan met behulp van een zelfevaluatie formulier.</p>

📖 Binnen schoolse/klas activiteit ☞ Buiten schoolse activiteit ! Waarschuwing 📌 beperkingen ⇄ cursussen in de klas ☐ cursussen met andere lessen samenvoegen † Individuele vaardigheden en waarden ⚡ samenbrengen van tussen disciplines 🗨️ Meten en evalueren

WE STELLEN ONS EIGEN IN VRAAG

LES	: Islam
KLAS	: 6 ^{de} lj.
TIJDSLIMIET	: 25 min.
LEERDOMEIN	: Geloofsleer
HOOFDSTUK	: Het leven en het hiernamaals
BASIS KENNIS	: Beslissing nemen, een goede, mooie en efficiënt taalgebruik, moraal en tolerant handelen, zich op een verantwoorde wijze gedragen, te veranderen, continuïteit, een doel voor ogen hebben.
LESDOELEN	: het bewust worden van het feit dat goedheid en kwaadheid zich terugkeert.
MATERIALEN	: Transparanten, overhead projector, scherm.

PROCES

Leerkracht stelt deze vragen aan de leerlingen:

1. Heeft u ooit hulp geboden aan anderen? “Wat heb je zoal gevoeld bij het bieden van hulp?” antwoorden op de vragen wordt vermeld. Wordt duidelijk gemaakt met waarheid.
2. 3. 99.Sôera Zilzâl 7. en 8. en 53.Sôera an-Nadjm 39. en 40. verzen worden op bord weergegeven.
4. vraag aan de leerlingen of ze voor de uitgevoerde werk geen beloning kunnen krijgen? en “vraag of ze zonder moeite te doen hun zin kunnen krijgen?” vb. deze vragen kunnen gesteld worden.
5. Leerlingen aan de praat brengen met de vraag “ Welke mooie gedrag kunnen ze tonen, in het kader van de verzen over hiernamaals?”
6. Voorbeelden van goed en kwaad gedrag kunnen besproken worden. Voorbeelden kunnen gegeven worden met ervaringen over dit onderwerp.
7. Leerlingen vragen om een opstel te maken over, hoe het geloof in leven na de dood ons leven kan beïnvloed? (bijlage-1)

EVALUATIE

1. Beoordeel of de leerlingen begrijpen dat elk gedrag een weerslag heeft.
2. De gemaakte opstellen worden beoordeeld.

OPSTEL WERKBLAD

Op welk manier beïnvloedt het geloof in 'leven na de dood' jouw leven?

Schrijf op.

.....
.....
.....

Leerdomein: AANBIDDING		Het tweede jaar van de derde graad - 2	
hfdstk.	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
EREDIENSTEN IN GODSDIENSTEN	<p>1. Erediensten in Godsdiensten</p> <p>1.1. Gebed en aanbidding</p> <p>1.2. Vasten</p> <p>1.3. Bedevaart</p> <p>1.4. Aalmoes</p> <p>1.5. Offer</p> <p>2. Gebedsplaatsen van Godsdiensten</p> <p>3. Belangrijke dagen en avonden bij Godsdiensten</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>De leerlingen kunnen/kennen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. beseffen dat er aanbeddingen aanwezig zijn in religies en kunnen voorbeelden geven. 2. het concept van het gebed uitleggen. 3. beseffen dat er gemeenschappelijke aanbeddingen zijn bij de religies. 4. de gelijkaardige en verschillende aspecten bij de religies vergelijken. 5. de verschillende liefdadigheden bij de religies uitleggen a.d.h.v. voorbeelden. 6. voorbeelden geven van verschillende plaatsen voor religieuze aanbedding. 7. inzien dat er belangrijke dagen en avonden zijn in de religies met voorbeelden. 8. waardering opbrengen voor het aanbeddingsrecht van verschillende religies. 	<p> Religies en aanbeddingen: Vragen dat ze een vergelijking van aanbeddingen bij religies kunnen maken. (doelstelling 3,4).</p> <p> Geografische verdeling van religies: Een verspreiding van de bestaande religies in de wereld wordt weergegeven op een kaart (1-6. doelstelling).</p>	<p>↔ 2 en 3. doelstellingen met 10. klas “Geloof in God” hoofdstuk 4. wordt in verband gebracht.</p> <p>↔ Dit hoofdstuk 10. klas “aanbeddingen bij de Islam” bij hoofdstuk 2. en 5. wordt in verband gebracht met deze doelstellingen;</p> <p>! In dit hoofdstuk wordt gewezen op het feit dat in religies aanbedden wordt.</p> <p>! De eerste plaats, gezien de waarden; tolerantie, respect en wetenschappelijk.</p> <p>! In de eerste plaats gelet op de vaardigheden; morele en tolerantie, onderzoek, respect voor diversiteit, onderlinge afhankelijkheid.</p> <p> Bij dit hoofdstuk; discussie, open vragen, meerkeuzevragen, lege invultests, de omvang van het project evaluatie, conceptmappen, schriftelijke rapporten, posters, matching en waar-onwaar vragen kunnen worden gemaakt met behulp van de beoordeling.</p>

Binnen schoolse/klas activiteit Buiten schoolse activiteit ! Waarschuwing beperkingen ↔ cursussen in de klas □ cursussen met andere lessen samenvoegen † Individuele vaardigheden en waarden samenbrengen van tussen disciplines Meten en evalueren

RELIGIES EN AANBIDDINGEN

LES	: Islam
KLAS	: 6 ^{de} lj.
TIJDSLIMIET	: 50 min.
LEERDOMEIN	: Aanbidding
HOOFDSTUK	: Aanbiddingen bij religies
BASISKENNIS	: Morele en tolerante behandeling, onderzoek, respect voor diversiteit, onderlinge afhankelijkheid.
LESDOELEN	: realiseert de verschillende aspecten van aanbidding die gemeenschappelijk zijn voor religies en vergelijkt de verschillen.
MATERIALEN	: Werkblad
BRON	: Vergelijkende godsdienstgeschiedenis boek

PROCES

1. Werkblad wordt uitgedeeld in de klas.
2. Leerlingen worden verdeeld in 5 groepen. Er wordt rekening gehouden met de aantallen en de fysieke voorwaarden van de leerlingen.
3. Leerlingen vragen om de eigenschappen van aanbidding bij religies (jodendom, christendom, islam, boeddhisme en het hindoeïsme) te onderzoeken.
4. Later presenteren de groepen de religies zonder de naam van religie te zeggen.
5. Groepen stellen de vraag 'Welke religie is dit volgens jou?'
6. De andere leerlingen proberen de religie te vinden.
7. Deze activiteit wordt door de andere groepen herhaald.
8. Eerst wordt een lijst gemaakt van religies en aanbiddingen. Soortgelijke en verschillende aspecten van religieuze aanbiddingen worden bepaald. Daarna wordt de bijlage-1 werkblad ingevuld.

EVALUATIE

1. Vragen aan de leerlingen om een lijst te maken van gemeenschappelijk vormen van aanbidding in religies.

WERKBLAD

bijlage-1

EREDIENSTEN IN GELOOFSOVERTUIGINGEN						
	GEBED	VASTEN	BEDEVAART	BIDDEN	OFFER	AALMOES
ISLAM						
CHRISTENDOM						
JODENDOM						
HINDOEÏSME						
BOEDDHISME						

Leerdomein: HET LEVEN VAN DE PROFEET		Het tweede jaar van de derde graad -3	
hfdstk.	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
HET BEGRIPJEN VAN PROFEET MOHAMMED	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hadith en Islamitisch bevel. 2. De lokale en universele dimensie van Profeet Mohammed zijn gedrag. 3. Het belang van het Islamitisch bevel bij het begrijpen van het geloof. 4. Hoe moeten we Profeet Mohammed begrijpen? 5. Voornaamste bronnen voor <u>hadîs</u>. <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Na dit hoofdstuk kan/kent/begrijpt de leerling:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1..de concepten van <u>hadîs</u> en de soenna (wordt met voorbeelden uitgelegd) 2. voorbeelden geven van de Profeet Mohammed zijn <u>hadîs</u> en de soenna. 3. de complexiteit van Profeet Mohammeds woorden en gedrag en neemt er een voorbeeld aan. 4. het belang van <u>hadîs</u> en de soenna om de Koran en de islam te begrijpen. 5. bepalen voor welke kenmerken van de Profeet hij zorgt draagt. 6. de redenen van Profeet Mohammeds zijn woorden en gedragingen bij verschillende situaties. 7. de fundamentele boeken van <u>hadîs</u> in onze literatuur. 	<p> Leren de concepten van <u>hadîs</u> en de soenna: Aan leerlingen wordt gevraagd om een lijst te maken van de gedragingen in hun omgeving die geacht worden bij de soenna, en een lijst te maken van verkeerde aannames van de soenna. (1.doelstelling).</p> <p> Is het imiteren of voorbeeld nemen/ modellering? leerlingen vragen om; informatie te verzamelen over de concepten van “imiteren en modellering” in encyclopedieën en woordenboeken. (1 en 6 van de doelstellingen).</p> <p> We leren het verschil vers- <u>hadîs</u>: “Zoals boeken over “Geselecteerde <u>hadîs</u>” en “Veertig <u>hadîs</u>” worden meegenomen om aan de leerlingen te laten onderzoeken wat het verschil versus tussen vers en <u>hadîs</u> is.</p> <p> Zijn morele adviezen: de prachtige woorden van Profeet Mohammed (°a.s.) over ethiek wordt op bord weergegeven. In dit kader wordt besproken hoe verre wij Profeet Mohammed (°a.s.) als voorbeeld nemen. 6. doelstelling)</p>	<p>↔ Met de 5de doelstelling wordt 10de lj de hoofdstuk “Koran en zijn interpretaties” in verband gebracht met het 3de doelstelling).</p> <p>↔ Met het 8’ste doelstelling wordt het 11’de lj. met hoofdstuk “Profeet Mohammed en zijn modellering” vergeleken.</p> <p>! In dit hoofdstuk, wordt stilgestaan bij Profeet Mohammed (°a.s.) zijn gedrag in lokale en universele omvang. Benadrukken ook hoe dat we Profeet Mohammed (°a.s.) als voorbeeld kunnen nemen.</p> <p>! De eerste van alle waarden; wetenschap, verantwoordelijkheid, respect voor het cultureel erfgoed.</p> <p>! In de eerste plaats gelet op de vaardigheden, kritisch denken, verandering, oorzaak-gevolg relatie.</p> <p>• In dit hoofdstuk, discussie, open vragen, meerkeuzevragen, lege testformulieren, de omvang van het project evaluatie, conceptmappen, kunnen posters gemaakt worden met de beoordeling.</p>

 Binnen schoolse/klas activiteit Buiten schoolse activiteit ! Waarschuwing beperkingen ↔ cursussen in de klas □ cursussen met andere lessen samenvoegen † Individuele vaardigheden en waarden ○ samenbrengen van tussen disciplines Meten en evalueren

IS HET IMITATIE OF VOORBEELD NEMEN?

LES	: Islam
KLAS	: 6de lj.
TIJDSLIMIET	: 50 min
LEERDOMEIN	: Het leven van de profeet
HOOFDSTUK	: Het begrijpen van Profeet Mohammed.
BASIS KENNIS	: Kritisch denken, verandering, oorzaak/gevolg relatie.
DOELSTELLINGEN	: Begrijpt de complexiteit van Profeet Mohammed zijn woorden en gedrag, en neemt het als model.
BRON	: Sîra, geschiedenis van de Islam, orde van <u>hadîs</u> en basis bronnen <u>hadîs</u> .

PROCES

- Je kan de les beginnen met achtergrondmuziek die over Profeet Mohammed.
1. Vragen wat de betekenis van imitatie is, en de gekregen antwoorden op bord weergeven.
  2. Wat betekent voorbeeld nemen? Deze vraag wordt aan de leerlingen gesteld. Gekregen antwoorden wordt op bord geschreven.
  3. Vragen wat het betekent om voorbeeld te nemen of te imiteren, het verkregen antwoorden worden vergeleken.
  4. Na het bepalen van het verschil tussen imitatie en voorbeeld nemen, worden de leerlingen gericht op de volgende vragen:
    - Waarom een mens iemand imiteert of als voorbeeld neemt?
    - Zijn er mensen die jij als voorbeeld neemt?
    - Welke kenmerken van die persoon heeft jou aangesproken, om hem als model te nemen?
    - Waarom is Profeet Mohammed (°a.s.) de mooiste voorbeeld?
    - Welke naam wordt gegeven aan het mooiste voorbeeld als Profeet Mohammed?
  5. Aan de leerlingen wordt gevraagd of er mensen in hun omgeving zich voldoen aan de Soenna van Profeet Mohammed(°a.s.)?
  6. Om Profeet Mohammed (°a.s.) zijn Soenna juist en goed te begrijpen, wordt er nadruk gelegd op de verschillen tussen imitatie of voorbeeld nemen.
  7. Vragen wat er wordt bedoeld met het feit, dat Profeet Mohammed (°a.s.) bij vele kwesties altijd in samenspraak was met zijn ashâb, en dat hij handelde volgens de afspraken.
  8. Of dat Profeet Mohammed (°a.s.) zijn aangetoonde gebeden imitatie of modellering is?
  9. Om Profeet Mohammed (°a.s.) zijn voorbeeldgedrag als functioneel te aanvaarden en aan de volgende generaties op een levendige wijze door te kunnen geven, moeten we het doel achter zijn woorden en daden goed begrijpen.

EVALUATIE

1. Vraag of dat de leerlingen het verschil tussen imitatie, voorbeeld nemen (modellering) goed kunnen onderscheiden.
2. Vraag naar voorbeelden van de verschillen tussen de imitatie en de modellering.

Leerdomein: KORAN		Het tweede jaar van de derde graad - 4	
hfdstk.	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
MYSTIEKE COMMENTAREN IN HET ISLAMITISCH DENKEN	<p>1. Het ontstaan van mystiek denken. 2. Relatie tussen God en Schepsel in het mystiek denken. 3. Morele dimensie in het mystiek denken. 4. Effectieve reacties voor mystiek denken in onze cultuur. 4.1. Relatie imân en ahlâq 4.2. Enkele belangrijke sofistieke reacties 4.3. Enkele hoofdprincipes van het mysticisme 4.4. Enkele hoofdprincipes van het mysticisme 5. Cultuur van tolerantie en samen leven.</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Na dit hoofdstuk kan/kent/begrijpt de leerling: 1. de redenen voor het ontstaan van verschillende mystieke interpretaties van het islamitisch denken. 2. de relatie tussen God/schepsel en Schepper. 3. de namen van enkele belangrijke Soefi's en heeft kennis over de belangrijke kwesties van het Soefisme. 4. dat de mystieke interpretaties van het islamitisch denken niet te identificeren zijn met de islam. 5. bewust zijn van tolerantie en samen leven, en kan voorbeelden over de inzichten van soefisme. 6. dat verschillende interpretaties over het islamitisch denken rijkdom en veelheid betekenen.</p>	<p> Wat bijvoorbeeld? Opmerkingen met betrekking tot de oorzaken van verschillen in religie en de resultaten zijn opgenomen in een grote groep (1. leerdoel)</p> <p> We specificeren onze Gemeenschappelijke punten. Door de leerkrachten wordt een vragenlijst opgesteld, gericht op wat de gemeenschappelijke punten tussen de verschillende interpretaties van de islam is. Leerlingen moeten deze formulieren invullen. (2.ve 3 doelstellingen)</p> <p> Tolerantie en samen leven: Een bord maken met daarin de cultuur van samenleven en tolerantie (4. leerdoel).</p> <p> Voorbeelden van Soefi-literatuur: Voorbeelden van Soefi-poëzie meebrengen over tolerantie. En het belang van tolerantie in deze poëzie worden besproken (5. leerdoel)</p> <p> Maken van een concept map; Wordt gevraagd om een concept kaart voor te bereiden, over de verschillende interpretaties van het islamitisch denken. (2-0.5 doelstellingen)</p> <p> Openen een tentoonstelling; Leerlingen vragen om visueel en geschreven materialen te brengen over het rijkdom in het islamitisch denken. De gebrachte materialen worden beoordeeld en tentoongesteld.(6.doelstelling)</p>	<p>↔ 4. doelstelling 5 leerjaar ; Leereenheid Islam en Vrede; wordt in verband gebracht met eenheid 3 ! In deze eenheid, leren we dat mystieke inzichten een menselijk product is, om samen te leven ondanks onze verschillen en een cultuur van tolerantie moet worden benadrukt. ! De eerste van alle concepten zal worden verleend; aan stroming, en genootschap, ! De eerste plaats, gezien de waarden tolerantie, gevoeligheid, respect, vertrouwen, wetenschappelijk. ! In de eerste plaats gelet op de vaardigheden, kritisch denken, respect voor verscheidenheid, verandering, met de wetgever, de relatie van oorzaak-en-resultaten vaststellen. Omschrijvingen; Bij het verwerken van informatie moeten details worden vermeden. De verenigende principes van de islam en de islamitische opinie en rijkdom moet worden opgesteld</p> <p> In deze eenheid, discussie, open vragen, meerkeuzevragen, lege invulformulieren, de omvang van de evaluatie van projecten, groep evaluatieformulier, interview, schriftelijke rapporten kunnen worden gemaakt met behulp van de beoordeling. Openen een tentoonstelling: effectiviteit van de prestaties kan worden gegeven als huiswerk.</p>

Binnen schoolse/klas activiteit Buiten schoolse activiteit ! Waarschuwing beperkingen ↔ cursussen in de klas □ cursussen met andere lessen samenvoegen † Individuele vaardigheden en waarden ○ samenbrengen van tussen disciplines Meten en evalueren

Leerdomein: ZEDELĲKHEID		Het tweede jaar van de derde graad - 5	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
BEROUW EN VERGEVING	<p>1. Mens is een wezen dat fouten maakt. 2. Berouw is een deugd die zich bekeert van fouten naar een goede houding. 3. God is Vergevensgezind, en houdt van vergevensgezinde mensen. 4. Vergeving verheft een mens. 5. Vergeving is de basis van de individuele en de sociale verdraagzaamheid. 6. Het goede vernietigt het slechte.</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Na dit hoofdstuk kan/kent/begrijpt de leerling:</p> <ol style="list-style-type: none"> dat hij als wezen ook fouten kan maken. dat het een deugd is om van zijn fouten te leren. dat berouw en vergeving voor zijn daden, van zijn eigen innerlijke wereld komt. hoe hij door berouw zijn innerlijke wereld aan God kan openen. dat berouw overal en altijd mogelijk is. dat berouw en vergeving daden zijn die uit liefde voortkomen. dat berouw en vergeving aan God, mensen, en alle levende wezens liefde en intimiteit met zich zal meebrengen. dat tolerantie zal overwinnen in een maatschappij van individuen die slagen in berouwen. berouw en vergeving zich voeden van het gevoel van vrede en geluk. dat het goede het kwade vernietigt en ontwikkelt goede daden. verzen en <u>hadîs</u> over berouw en deelt dit met zijn klasgenoten. 	<p> Stel mijn eigen in vraag: Vragen aan de leerlingen hoe dat ze zich na een foutief gedrag voelden en een samenstelling laten maken hierover. (1e en 2e doelstelling).</p> <p> Er bestaat geen mens zonder fouten: Leerlingen vragen of dat ze mensen in hun omgeving kennen die perfect zijn, geen fouten maken.. Leerlingen maken samen met zijn rechtvaardiging hun mening bekend. Bovendien, stelt hij zijn eigen gedrag in vraag. Bij de besprekingen over individuele en maatschappelijke berouw, resulteert hij het belang van vergeven en vergeving (8 1.ve doelstellingen).</p> <p> Te verzamelen: Spreekwoorden, liedjes,.. verzamelen over het maken van een fout en vergeving. Dit wordt dan opgehangen in de klas. (1-11. doelstellingen)</p> <p> Vergeef je mij? Leerlingen krijgen rollen in de klas, over het maken van fouten. Leerlingen vragen hoe dat ze zullen handelen in een dergelijk geval, tonen het aan met een dramawerk.. Redenen van dit gedrag en de oorzaken worden aangegeven (3-11. doelstellingen).</p> <p> Berouw en vergeving bij verzen en <u>hadîs</u>: <u>hadîs</u> en verzen over berouw en vergeving wordt onderzocht en besproken in de klas.(doelstelling 11).</p>	<p>↗ Met doelstellingen 10 van het 10de lj. wordt het hoofdstuk ‘erediensten in het Islam’ in verband gebracht met doelstelling 4.</p> <p>↗ Met doelstelling 8 van het 11de lj. wordt hoofdstuk 2 “Profeet Mohammed zijn voorbeeldgedrag in verband gebracht.</p> <p>! In dit hoofdstuk benadrukken we dat de mens, een wezen is die fouten kan maken en uit zijn fouten leren een deugd is. En God zijn vergevingsgezindheid wordt besproken.</p> <p>! De eerste van alle waarden; vergeven en vergeving, verdraagzaamheid, verantwoordelijkheid.</p> <p>! Eerst de vaardigheden, kritisch denken, besluitvorming, het oplossen van problemen, tot zelfkennis, emotie management, verandering, handelen op een verantwoorde manier, morele en tolerantie</p> <p>In dit hoofdstuk, discussie, open vragen, meerkeuzevragen, lege invultests, de omvang van het project evaluatie, schriftelijke verslagen, zal evaluaties worden gemaakt met behulp van de observatie formulier.</p>

Binnen schoolse/klas activiteit Buiten schoolse activiteit ! Waarschuwing beperkingen ↗ cursussen in de klas cursussen met andere lessen samenvoegen † Individuele vaardigheden en waarden samenbrengen van tussen disciplines Meten en evalueren

BEROUW EN VERGEVING IN VERZEN EN HADÎS

- LES : Islam
- KLAS : 6de lj.
- TIJDSLIMIET : 25 min.
- LEERDOMEIN : Zedelijkheid
- LEEREENHEID : Berouw en vergeving
- BASIS KENNIS : Kritisch denken, besluitvorming, probleemoplossing, zijn erkenning, emotie management, verandering, om te handelen op een verantwoorde manier, morele en tolerant ten opzichte van.
- LESDOELEN : Bestudeert verzen en hadîs over berouw, en deelt het met zijn klasgenoten.
- MATERIALEN : Overhead projector, transparanten, houten potlood.

PROCES

1. Leraar vraagt aan de leerlingen om verzen en hadîs over "berouw en vergeving" te bestuderen. Vraagt ook om het te schrijven en mee te brengen. (Leraar brengt zelf ook verzen en hadîs mee)
  2. Verzen en de hadîs wordt weerspiegeld op overhead.
    - Leerlingen worden gevraagd om de verzen één voor één te lezen.
    - Vraag wat het belangrijkste idee van het vers is.
    - Opmerkingen gemaakt over het belangrijkste idee van het vers.
  3. In de klas wordt samen met de leerlingen (rekening houdend met het vers en de hadîs) een tekst gemaakt over gebed van berouw en vergeving.
- Opmerking:** Deze studie kan gedaan worden, door leerlingen in kleine groepen te verdelen.

EVALUATIE

1. Leerlingen leren het belang van berouw en vergeving in het menselijk leven. Meet wat ze niet hebben geleerd.

Leerdomein: ZEDELIJKHEID		Het tweede jaar van de derde graad - 6	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
DE DOELSTELLINGEN VAN DE GEBODEN EN VERBODEN IN DE ISLAM	<p>1. Inleiding</p> <p>2. De doelstellingen van de geboden en verboden binnen de Islam</p> <p>2.1. Het opvoeden van het individu en hem laten rijpen op het vlak van de moraal</p> <p>2.2. De totstandbrenging van rechtvaardigheid binnen een gemeenschap</p> <p>2.3. Beschermen van het algemeen belang</p> <p>2.3.1. De algemene belangen die van kracht zijn</p> <p>2.3.2. De graden van de algemene belangen</p> <p>2.3.3. De verplichtingen binnen de hiërarchie van de algemene belangen</p> <p>2.3.5 De hiërarchie van de plichten die van een mens verwacht worden</p> <p>3. Het overwinnen van moeilijkheden en het wegwerken van het schadelijke</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Na dit hoofdstuk kan/kent/begrijpt de leerling:</p> <p>1. de algemene doelstellingen van de geboden en verboden van de islamitische godsdienst.</p> <p>2. dat de gemeenschappelijke doelen van alle islamitische geboden het rijpen van de mensen en hen voor de maatschappij winnen als goede burgers inhouden.</p> <p>3. a.d.h.v. verzen en aḥādīṣ evalueren dat het islamitische geloof een religie is, gebaseerd op de beginselen van gelijkheid en rechtvaardigheid.</p> <p>4. a.d.h.v. verzen en aḥādīṣ evalueren dat de Islam de bescherming van het algemeen belang nastreeft.</p> <p>5. de mate van prioriteit en sterkte van orders en verbod.</p> <p>6. met voorbeelden verklaren dat de Islam problemen wil oplossen, moeilijkheden wil bestrijden en het geluk nastreeft.</p>	<p> Wat zijn de doelstellingen?: De achterliggende doelstellingen van orders en verbod in de Islam, in de klas onderzoeken, waarom islam dingen aanwijst of verbiedt. Dan, bespreken en beoordelen ze over de kwesties (1.doelstelling).</p> <p> Waarom belangrijk: Er wordt gebrainstormd met de studenten, waarom de gebeden belangrijk zijn voor de moslim. Na de bespreking komen tot een gemeenschappelijk resultaat van individuele en sociale voordelen van aanbidding (2.doelstelling)</p> <p> God houdt van wat eerlijk is: sôeratoe'l-Mâ'ida 42ste en sôeratoe'n-Nisâ' 58-59ste verzen worden in de klas geëvalueerd. (3.doelstelling).</p> <p> Vijf gouden regels; ad-darôerâtoe'l-chamsa genoemd in de islamitische godsdienst, rond de beginselen over leven, eigendom, bescherming van generatie en verstand, waarom fundamentele rechten en vrijheden heilig en onschendbaar zijn in de Islam, wordt klassikaal besproken (doelstelling4)</p> <p> Voorkomen is beter dan genezen; studenten in kleine groepen verdelen, en aan elke groep een van deze onderwerpen geven, gezondheid, onderwijs, verkeer, en religie is een van de onderwerpen. In deze velden, met name de aard van de maatregel (preventief) ontwikkelde regels (maatregel) en de mate van belangrijkheid en het negeren van deze regels en de aard van de sancties en vragen om in de klas onderzoek te doen naar de oorzaken. Een gemeenschappelijke lijst maken rond deze thema. (5.doelstelling)</p> <p> Halen van beginselen: Verzen en aḥādīṣ over problemen oplossen, moeilijkheden bestrijden en gemak wensen, worden in de klas onderzocht en uitgelegd. Er wordt in lijst gemaakt in de klas rond beginsel en principes die in de islamitische fiqh voorkomt. De mogelijke gevolgen van het niet voldoen aan deze principes wordt met brainstormen geëvalueerd. (6.doelstelling).</p>	<p>!In dit hoofdstuk, dat het doel van religie, het welzijn en geluk van mensen, dat God van ons houdt, om ons te waarschuwen en weg te wijzen, heeft hij ons profeten en religie gestuurd en dat deze doelstellingen tegelijkertijd ook de doelstellingen van andere religies zijn wordt hier benadrukt.</p> <p>! Allereerst de gegeven concepten; doel, begeleiding, opruiming, waarde, nut, openbaar belang, hiërarchie, geoorloofd, zonden,...</p> <p>! Eerst de gegeven waarden; Gelijkheid, volwassenheid, rechtvaardigheid, bescherming, geluk, en gemak.</p> <p>!De eerste gegeven vaardigheden: kritisch denken, wikken en wegen, het oplossen van problemen, erkenning van zichzelf en de samenleving, te wijzigen, vergelijking, te handelen op een verantwoorde wijze te worden morele en tolerant.</p> <p> In dit hoofdstuk; discussie, open vragen, meerkeuzevragen, blanco formulieren, schriftelijke verslagen, zal er evaluaties worden gemaakt met behulp van de observatie formulier.</p>

Binnen schoolse/klas activiteit Buiten schoolse activiteit ! Waarschuwing beperkingen ⇄ cursussen in de klas cursussen met andere lessen samenvoegen † Individuele vaardigheden en waarden samenbrengen van tussen disciplines Meten en evalueren

Leerdomein: GODSDIENST EN CULTUUR		Het tweede jaar van de derde graad -7	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
BESTAANDE RELIGIES EN DE GEMEENSCHAPPELIJKE EIGENSCHAPPEN	<p>1. Een kijk op de bestaande religies</p> <p>1.1. Abrahamitische religies: jodendom, christendom en islam</p> <p>1.2. Indiase religies: hindoeïsme, boeddhisme, jaïnisme, het sikh-isme</p> <p>1.3. Chinese en Japanse godsdiensten: het taoïsme, confucianisme, shintoïsme</p> <p>1.4. Traditionele religies</p> <p>2. Gemeenschappelijke eigenschappen bij religies.</p> <p>2.1. Geloofseigenschappen</p> <p>2.1.1 God</p> <p>2.1.2. Heilig boek</p> <p>2.1.3. Profetie</p> <p>2.1.4. Hiernamaals</p> <p>2.2. Ethiek en eigenschappen</p> <p>3. Milieubewustzijn bij religies</p> <p>4. Interreligieuze betrekkingen binnen de globaliserende wereld.</p> <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Na dit hoofdstuk kan/kent de leerling:</p> <p>1. de hedendaagse religies en wijst de landen van deze religies op kaart aan.</p> <p>2. met voorbeelden de algemene Abrahamitische religies in het proces van historische ontwikkeling plaatsen en de kenmerken en de genetische relaties weergeven.</p> <p>3. de gemeenschappelijke kenmerken van de Indiase religies; Hindoeïsme, Boeddhisme, Jaïnisme en Sikh-isme.</p> <p>4. de algemene kenmerken van de Chinese en Japanse religies; Taoïsme, Confucianisme, en Shintoïsme.</p> <p>5. de traditionele religies.</p> <p>6. inzien dat de heilige religies eigenschappen als eredienst en ethiek hebben.</p> <p>7. bepalen wat de morele principes van de gemeenschappelijke, universele godsdiensten zijn.</p> <p>8. vergelijkingen maken: de goden, leven na de dood, het heilige boek van de profetie.</p> <p>9. respect tonen voor mensen van verschillende godsdiensten in de naaste omgeving.</p> <p>10. het belang van respect voor het geloof erkennen om maatschappelijke vrede te kunnen bieden.</p> <p>11. erkennen en illustreren dat de religies belang hechten aan het beschermen van het milieu.</p> <p>12. het belang beseffen van interreligieuze relaties in de globaliserende maatschappij.</p>	<p> We maken een schema: Religies, worden schematisch weergegeven door de bron van (1-9. doelstelling).</p> <p> Foto's van religies: inleiding met foto's van religies, fotografie en informatie wordt verzameld en gedeeld in de klas (1-9. doelstellingen)</p> <p> Begrippen kaart; Concept kaart die de gemeenschappelijke aspecten van religies toont. (1-9. doelstellingen).</p> <p> Vrede en tolerantie bij heilige boeken: Teksten in De Koran, de Thora, de Bijbel en de Psalmen/Zabôer; over vrede en tolerantie wordt geëvalueerd in de klas (10 en 11 doelstellingen).</p>	<p>↔ doelstelling 8 wordt gerelateerd aan de doelstellingen 1-4 van het hoofdstuk “het aardse leven en het hiernamaals”</p> <p>! In doelstelling 13 wordt nadruk gelegd op de negatieve effecten van missionarissen die exploiteren.</p> <p>! Nadruk op gelijkenissen tussen godsdiensten.</p> <p>! waarden; vergeven en vergeving, verdraagzaamheid, verantwoordelijkheid.</p> <p>! vaardigheden, kritisch denken, besluitvorming, het oplossen van problemen, tot zelfkennis, emotie management, verandering, handelen op een verantwoorde manier, morele en tolerantie.</p> <p>In dit hoofdstuk, discussie, open vragen, meerkeuzevragen, lege invultests, de omvang van het project evaluatie, schriftelijke verslagen, zal evaluaties worden gemaakt met behulp van de observatie formulier</p>

Binnen schoolse/klas activiteit Buiten schoolse activiteit ! Waarschuwing beperkingen ↔ cursussen in de klas cursussen met andere lessen samenvoegen Individuele vaardigheden en waarden samenbrengen van tussen disciplines Meten en evalueren

BEGRIPPEN KAART

LES	:	Islam
KLAS	:	6 ^{de} lj.
TIJDSLIMIET	:	25 min.
LEERDOMEIN	:	Godsdienst en cultuur
HOOFDSTUK	:	Bestaande religies en hun gelijkenissen.
BASIS KENNIS	:	Kritisch denken, respect voor diversiteit, participatie, samenwerking en teamwork, variabiliteit en gelijkenis.
DOELSTELLINGEN:		Merkt dat er bij Goddelijke religies, eigenschappen als geloof, aanbidding en morele aanwezig is.
MATERIALEN	:	Infoborden, overhead projectoren, transparanten en schoolborden
BRON	:	Vergelijkende (geschiedenis van de) godsdienst wetenschappen boeken.

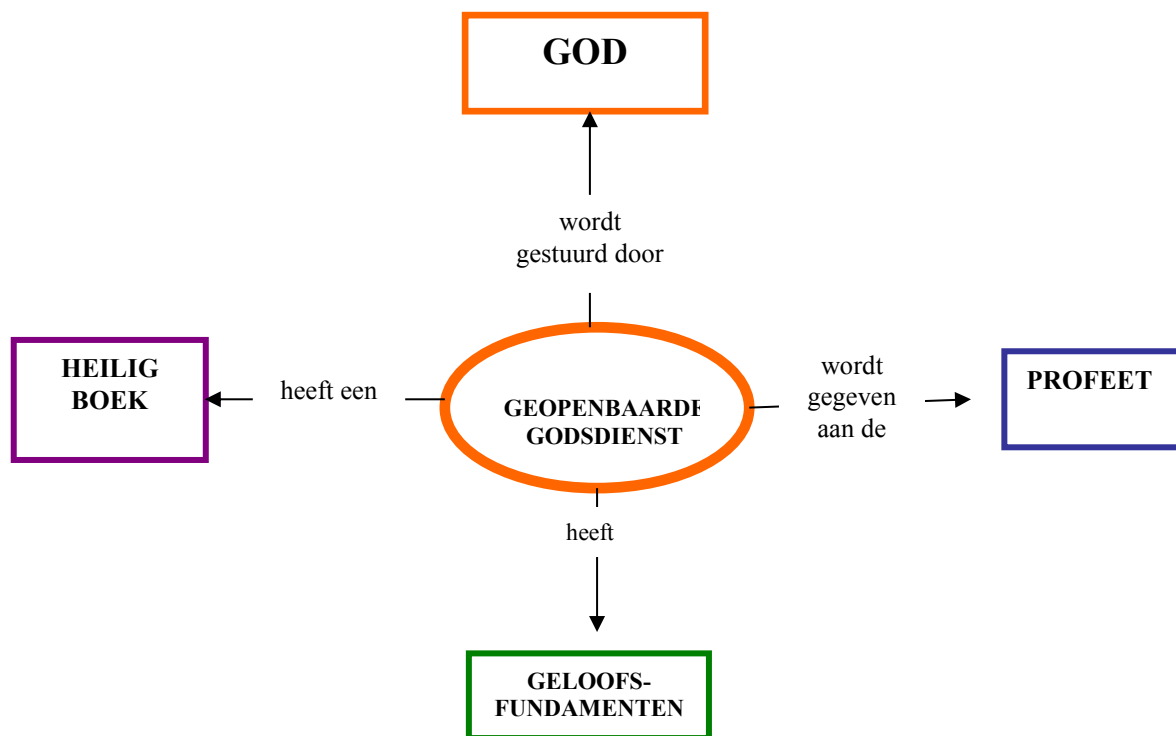
PROCES

- werkdocumenten worden uitgedeeld. (bijlage-3).
- 1- Concept kaart waarop de eigenschappen van de goddelijke religies terug te vinden zijn wordt weergegeven op bord. (bijlage-1).
  - 2- Afhankelijk van de grootte van de klas, worden de leerlingen in groepen verdeeld.
  - 3- Lege informatie kaarten worden uitgedeeld.
  - 4- Aan de leerlingen wordt gevraagd om de eigenschappen van de religie die tot bij hun groep behoort, op de kaart te schrijven.
  - 5- “Ik klasseer de informatie kaarten” acetaat (Bijlage-2) de gedistribueerde informatie-kaarten worden op bord weergegeven, en wordt vergeleken met de kaarten die ingevuld zijn door de leerlingen.

EVALUATIE

1. Werkblad wordt gecontroleerd.

EEN CONCEPTMAP DIE DE EIGENSCHAPPEN VAN EEN GEOPENBAARDE GODSDIENST TOONT

EVENEMENT: Goddelijke religies, geloof, aanbidding, klasseer de kenmerken van Moraliteit

	GELOOF EIGENSCHAPPEN	EIGENSCHAPPEN VAN AANBIDDING	MORELE EIGENSCHAPPEN
ISLÂM	<ul style="list-style-type: none"> - Er is geloof in God. - Koran is mijn heilig boek. - Er is geloof in engelen, boeken, profeten in het Hiernamaals. 	<ul style="list-style-type: none"> - Moskee is de gebedsplaats - Gebed, vasten, aalmoezen, bedevaart zijn belangrijke aanbeddingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vrede - Geen overspel plegen - Vriendschap - Geen diefstal plegen - Broederschap - Liefdadigheid - Niet doden van mensen - Tolerantie - Barmhartigheid - Je doodt niet. - Vrijgevigheid - Liefde en respect - Je gaat niet stelen - .....
CHRISTENDOM	<ul style="list-style-type: none"> - Geloof in Drie-eenheid (Vader-Zoon- Heilige geest. - Zijn heilig boek is de Bijbel - Geloof in hiernamaals. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kerk is de gebedsplaats. - Er zijn dagelijkse gebeden en rituelen op zondagen. - Doop en het verwijderen van de zonde is belangrijk. 	
JODENDOM	<ul style="list-style-type: none"> - Een God (Jehova) is het geloof. - Thora is zijn heilige boek. - Geloof in engelen en hiernamaals. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synagoge/hawra, thuis zijn aanbidding plaatsen. - Er zijn dagelijkse en wekelijkse erediensten - "De 10 geboden zijn belangrijk. 	

WERKBLAD

	GELOOF	GEBED	ETHIEK
ISLAM	- Samenvoegen - - - - -	- Gebed - - - -	- Eerlijkheid - - - -
CHRISTENDOM	- Drie-eenheid - - - - -	- - - - - -	- - - - - -
JODENDOM	- Een God - - - -	- - - - -	- - - - -

Leerdomein: GODSDIENST EN CULTUUR		Het tweede jaar van de derde graad - 8	
hfdstk	LESONDERDELEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN	VERKLARINGEN
HET HUWELIJK IN DE ISLAM	<p>Het huwelijk in de Islam</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Positie van de vrouw in de islam 2. Het belang van huwelijk in Islam 3. Verschillende stadia van het huwelijk <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Het kiezen van een partner 3.2. Aanzoek en acceptatie van huwelijk 3.3. Het huwelijkscontract 3.4. De verloving 3.5. De huwelijksuiting 3.6. Bruiloft 4. Rechten en plichten <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Rechten van de echtgenote 4.2. Rechten van de echtgenoot 5. Rechten van het kind 6. Echtscheiding <p style="text-align: center;">DOELSTELLINGEN</p> <p>Aan het einde van dit hoofdstuk kan/kent de leerling:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de waarde van de vrouw in de Islam. 2. het belang van het huwelijk in de Islam. 3. de procedures rond partnerkeuze, verloving, huwelijkscontract, religieuze en culturele bruiloften. 4. de rechten van echtgenoten in het huwelijk, de taken en verantwoordelijkheden. 5. rechten van kinderen t.o.v. hun ouders. 6. echtscheidingen in de Islam (heeft kennis genomen van de effecten van echtscheiding). 	<p> Te verzamelen: Studenten vragen om een opstel voor te bereiden over de plaats van de vrouw in de islam. (1.doelstelling).</p> <p> Huwelijk in onze religie: Studenten bespreken en onderbouwen in de klas, waarom huwelijk belangrijk is in de Islam..(2.doelstelling).</p> <p> Onze gewoontes en tradities: Onderwerpen als verloving, huwelijk en de bruiloft worden in de klas geselecteerd onder de studenten. Elke groep presenteert zijn onderwerp in de klas door het religieus en cultureel aan te pakken. Bepaalt verschillen. (3.doelstelling)</p> <p> Wederzijdse rechten en verantwoordelijkheden: Studenten vragen om een lijst te maken over de verantwoordelijkheden die de personen in het huwelijk moeten naleven, en de redenen van deze verantwoordelijkheden worden opgeschreven en besproken. (4.doelstelling)</p> <p> Verantwoordelijkheid in ouderschap: De verantwoordelijkheden van de ouders tegenover hun kinderen worden vastgesteld en besproken.(6.doelstelling)</p> <p> De roos en haar doornen: Studenten vragen of de perfecte partner bestaat. Studenten geven hun gedachten met de motiveringen. Bovendien stelt hij zijn eigen gedrag in vraag. Uit de gesprekken leidt hij af dat de partners elkaar moeten begrijpen en begripvol moeten zijn. (7.doelstelling).</p> <p> Waar wordt een fout gemaakt? De oorzaken en gevolgen die leiden tot echtscheiding, en de bepalingen die uit de gesprekken zijn gekomen worden besproken..(7. doelstelling).</p>	<p>!In dit hoofdstuk, dat man en vrouw elkaar vervolledigen, de plaats en belang van het huwelijk in het geloof, gewezen op de oorzaken en gevolgen van echtscheiding.</p> <p>! Gesprekken die de studenten onderling hebben gevoerd, en beïnvloed zijn door het onderwerp, en die reacties kunnen tonen, enz...weten dat dit kan gebeuren en voorzichtig zijn om hen niet te kwetsen.</p> <p>!Concepten die allereerst gegeven moet worden; Huwelijk, bruiloft, verloving, mahr, huwelijk, en echtscheiding</p> <p>!Waarden die allereerst gegeven moet worden; gelijkwaardigheid, zelfopoffering, verdraagzaamheid, verantwoordelijkheid.</p> <p>!Vaardigheden die allereerst gegeven moet worden; kritisch denken, besluitvorming, probleemoplossing, zelfkennis, emotie management, verandering, te handelen op een verantwoorde wijze en morele en tolerant zijn.</p> <p> In dit hoofdstuk; discussie, open vragen, meerkeuzevragen, blanco formulieren invullen, proeven, schriftelijke verslagen, zelfevaluaties worden gemaakt met behulp van de observatie formulier.</p>

 Binnen schoolse/klas activiteit Buiten schoolse activiteit ! Waarschuwing beperkingen cursussen in de klas cursussen met andere lessen samenvoegen Individuele vaardigheden en waarden samenbrengen van tussen disciplines Meten en evalueren

**INFORMATIEVE NOTA'S VOOR
LEERKRACHTEN BINNEN HET LEERPLAN
SECUNDAIR ONDERWIJS**

6. INFORMATIEVE NOTA'S VOOR LEERKRACHTEN

Om dit leerplan voor het basisonderwijs tot een succesvol einde te brengen, dienen de islamleerkrachten zich te verdiepen in de filosofie van dit programma en in de te gebruiken methoden en technieken in het leerproces. Het is belangrijk dat ze het beoordelingsproces goed kennen en begrijpen, en op een adequate manier communiceren en samenwerking met de leerlingenraad en met de ouders. Daarom worden hieronder enkele nota's vermeld die de nodige informatie bevatten over dit programma en inzicht bieden in de achterliggende filosofie, zodat leerkrachten het leerplan op een goede manier kunnen interpreteren en toepassen.

6.1. Nieuwe benaderingen bij het onderwijzen van waarden

Er zijn verschillende benaderingen bij het onderwijzen van waarden in scholen. Enerzijds kan men de traditionele methode hanteren waarbij waarden overgedragen worden aan de leerlingen, anderzijds kan men de leerlingen waarden bijbrengen door hen bewust te maken van hun eigen waarden. Daarnaast kan men via morele redeneringen en waarden-analyse de leerling inzicht verschaffen in hun waarden en een systematische analyse ervan mogelijk maken. Uitgaande van de bestaande bronnen over het onderwijzen van waarden, worden hieronder verschillende benaderingen toegelicht.

6.1.1. Het verklaren van waarden

Deze benadering omvat dat het individu zich bewust is van zijn eigen gevoelens, overtuigingen, prioriteiten en waarden, zijn sterke en zwakke punten kent en standvastig in het leven staat. Deze benadering laat het individu toe om de waarden in het leven te ontdekken, beslissingen te nemen, beslissingen uit te voeren en succesvol te zijn. Daarnaast is het de bedoeling dat sociale vaardigheden worden ontwikkeld, dat de leerling kennis maakt met informatie, vaardigheden en gevoelens die hem door het leven zullen gidsen (Kirschenbaum, 1995:16).

De benadering waarbij waarden rechtstreeks door ouders en leerkrachten aan leerlingen worden doorgegeven, begint haar effect te verliezen. Dat komt omdat jonge individuen naast hun ouders en leerkrachten, veeleer beïnvloed worden door leeftijdsgenoten, door televisie en andere media, door films en sterren uit de kunstwereld. Jongeren zien dus meer voorbeeldfiguren terwijl de invloed van leerkrachten en ouders op hen afneemt. In plaats van ouders of leerkrachten, gaan vaak zangers, politici of filmsterren model staan voor de leerling. Te midden van al deze invloeden kan de leerling zich niet bewust worden van zijn eigen waarden wanneer die waarden door volwassenen worden gestuurd. Bij belangrijke beslissingen in hun leven, staan ze dus onder druk van leeftijdsgenoten en onder invloed van propaganda (Simon, 1972:3).

Om zijn leven richting te geven, om keuzes te kunnen maken, om beslissingen te kunnen nemen en een antwoord te vinden op zijn levensvragen, moet het individu zijn eigen waarden kunnen vastleggen. Iedereen, jong en oud, krijgt te kampen met twijfels en waarde-conflicten op verschillende vlakken zoals gezag, werk, vriendschap, geld, seksualiteit, religie, politiek, vrijetijdsbesteding en school. Jongeren en kinderen van vandaag hebben veel meer keuzemogelijkheden dan in het verleden. De veelheid aan alternatieven drijft hen tot meer verwarring en ontarding. Leerlingen hebben hulp nodig om hun weg te vinden in deze complexiteit en samenloop van conflicten. (Simon, 1972:4).

Bij deze aanpak wordt er hulp geboden aan de leerlingen om hen bewust te maken van hun waarden. Deze techniek heeft als uitgangspunt dat individuen niet in staat zijn om hun eigen waarden duidelijk te stellen. (Weltonand Mallan, 1999:140). De benadering van 'waarde-verklaring' helpt leerlingen om hun eigen waardensysteem op te stellen, waarbij eerder wordt gefocust op het ontwikkelingsproces dan op de inhoud van waarden. (Simon, 1972:6).

Volgens Ryan komt de waarde-verklaring tot stand in de context van spelletjes in de klas, tentoonstellingen, thema-gebonden oefeningen en actuele onderwerpen (1991:742). Leerkrachten kunnen de waarde-verklaring toepassen op alle leeftijden en onderwerpen. Bij deze aanpak wordt het werken met groepen aanbevolen. Tijdens de toepassing toont de leerkracht respect voor elke mening, zonder bepaalde waarden op te leggen, en de leerlingen worden aangemoedigd om hun eigen waarden te onthullen. (Bacanli, 2000:199).

Waarde-verklaring is een neutrale aanpak. Waarden die op een eenzijdige manier worden doorgegeven, missen hun effect. Daarom worden waarden niet opgelegd, maar in zeven stappen aangeboden. (Simon, 1972:8).

Keuze

1. Een keuze maken op een vrije of onafhankelijke manier (keuzevrijheid)
2. Na evaluatie van de beschikbare keuzes, een keuze maken uit een reeks alternatieven
3. Na evaluatie van de mogelijke gevolgen van elk alternatief, een keuze maken

Beloning

4. Belonen en waarderen van de meest belangrijke en kostbare dingen
5. Openlijk uitkomen voor de vrije keuze van een bepaalde waarde

Handeling (gedrag)

6. Handelen op een manier die overeenstemt met de waarde die in alle vrijheid werd gekozen
7. Telkens opnieuw handelen op een manier die overeenstemt met de waarde waarvoor werd gekozen.

Bij de benadering van waarde-verklaring is het de bedoeling dat de leerlingen via zelfbeleving de waarden zich eigen kunnen maken via de bovengenoemde zeven stappen. Het volgen van deze stappen zal de leerlingen helpen om zich bewust te worden van hun waarden en gedragingen.

De kern van waarde-verklaring zit in antwoord-verklaring. Door verklaringen te geven via antwoorden op bepaalde vragen, wordt de leerling aangemoedigd om zijn eigen ideeën te veruitwendigen. Bij het antwoorden moet de leerkracht erop letten dat hij zijn eigen antwoord niet als het juiste oplegt en geen morele oordelen velt. Via vragen zoals de voorbeelden hieronder, kan met de leerling helpen om zijn antwoord te verklaren. (Welton and Mallan, 1999:140).

- Is dit voor jou belangrijk?
- Ben je op dit moment gelukkig?
- Heb je nagedacht over de andere alternatieven?
- Kan je deze dingen echt doen en bespreken?
- Kan je deze dingen opnieuw doen?

Bijgevolg biedt de leerkracht aan de leerlingen, zowel binnen als buiten de klas, mogelijkheden om hun eigen keuzes en evaluaties bewust te ontwikkelen. Mogelijke toepassingen bij de benadering van waarde-verklaring zijn:

1. Rangschik de volgende vaardigheden en waarden van belangrijkste tot minst belangrijke.

Moedig zijn	Onderzoeker zijn
Verantwoordelijk zijn (taak bewustzijn)	Nieuwsgierig zijn
IJverig zijn	Betrouwbaar zijn
Ondernemend zijn	Spaarzaam zijn
Genieten van het leven	Respectvol zijn
Succesvol zijn	Productief zijn

Na het rangschikken van de resultaten, bespreekt de leerkracht de antwoorden met de leerlingen. De leerkracht stelt de leerlingen open vragen zodat ze hun antwoorden kunnen verklaren. Door vragen als "Is deze waarde absoluut belangrijk voor jou?", krijgen de leerlingen gelegenheid om over hun antwoorden na te denken en deze nader te verklaren.

2. Geef aan of je het eens of niet eens bent met de volgende uitspraken.

Mee eens	Niet mee eens	Uitspraak
☐	☐	Als je mensen helpt, worden ze aan lui.
☐	☐	Ieder mens kan op een dag hulp nodig hebben
☐	☐	Behulpzaam zijn maakt de omgang met anderen makkelijker
☐	☐	Ook zonder behulpzaamheid kan een gemeenschap bestaan.
☐	☐	Men moet behulpzaam zijn om gelukkig te zijn.
☐	☐	Niet ieder mens is het waard om hem of haar te helpen.

In dergelijke oefeningen krijgen leerlingen stellingen waarbij ze uit minstens twee antwoordopties kunnen kiezen. Nadat de leerlingen hun keuzes hebben gemaakt, toont de leerkracht alle antwoorden op een zelfgemaakt scorebord. Om de logica van de leerlingen te kunnen onderzoeken, worden er verklarende vragen gesteld.

3. Vul de volgende zinnen aan.

Ik heb geleerd dat de mensen.....
Ik heb geleerd dat..... mij gelukkig maakt.
Ik heb geleerd dat ik nood heb aan.....
Ik heb geleerd dat..... ongelukkig maakt.
Ik denk dat.....
Het maakte me triestig dat.....
Het maakte me blij dat.....

Het aanvullen van de zinnen geeft de leerlingen de kans om aan te geven welke waarden en welke situaties voor hem of haar belangrijk zijn. De leerkracht laat de leerlingen hun antwoorden verklaren zonder een oordeel te vellen.

4. Schrijf 10 zinnen die beginnen met “Ik moet...”.

Ik moet naar de universiteit gaan.
Ik moet een succesvolle voetballer worden.
.....
.....

Met deze oefening kan men achterhalen welke waarden bepalend zijn voor de toekomst en de attitude van de leerling. Door het stellen van open vragen geeft men de leerling de gelegenheid om zijn of haar antwoorden te verklaren.

6.1.2. Morele ontwikkeling

Deze aanpak, ontwikkeld door Kohlberg, heeft als doel het moreel oordeelvermogen van leerlingen naar boven te halen via verhalen die een moreel dilemma bevatten. Kohlberg heeft in zijn onderzoek vastgesteld dat leerlingen van verschillende leeftijdsgroepen, ook verschillend oordelen over hetzelfde verhaal. Uit het onderzoek blijkt dat de leerlingen tijdens hun morele ontwikkeling 3 stadia doorlopen bestaande uit zes stappen (Selcuk, 2000:112).

1. Pre-conventioneel stadium

Dit is de fase waarin bij de leerling morele oordelen afhankelijk zijn van externe en fysieke stimuli.

1^e fase: Straf en gehoorzaamheid (4-6 jaar): persoon volgt de regels om straf te vermijden;
2^e fase: Onderhandeling gebaseerd op eigenbelang (6-9 jaar): persoon volgt de regels om de prijs te winnen;

2. Conventioneel stadium

Houdt rekening met de behoeften van andere individuen en groepen. Traditionele waarden worden aangenomen.

3^e fase: Interpersoonlijke harmonie (10-15 jaar): een braaf kind voldoet aan de regels om de goedkeuring van anderen te krijgen.
4^e fase: Recht en orde (15-18 jaar): houdt zich aan de sociale regels en wetten (opgelegd door de autoriteit) om uitsluiting of veroordeling te ontlopen.

3. Post-conventioneel stadium

De universele waarden van de mensenrechten wordt gerespecteerd.

5^e fase: Sociale overeenkomst (18-20 jaar); het gedrag wordt gestuurd door waarden die noodzakelijk zijn voor het gemeenschappelijk welzijn van de mensheid.
6^e fase: universele sociale normen (20 en ouder); het gedrag wordt gestuurd door universele waarden zoals mensenrechten, gelijkheid, democratie en vrijheid.

Stadia en fases	Eigenschappen
<p>STADIUM I- Pre-conventioneel</p> <p>Fase 1- Gericht op gehoorzaamheid aan autoriteit en straf.</p> <p>Fase 2- Relaties gebaseerd op het behalen van individuele voordelen, gericht op eigenbelang</p>	<p>Goede moraal doordat er een straf is.</p> <p>Goede moraal omdat het kind iets krijgt .</p>
<p>STADIUM II- Conventioneel</p> <p>Fase 3- Interpersoonlijke harmonie / gericht op het vermijden van sociale afkeuring (braaf zijn)</p> <p>Fase 4- Gericht op recht en orde</p>	<p>Goede moraal omdat het kind er goedkeuring voor krijgt</p> <p>Kinderen passen de regels blindelings toe.</p>
<p>STADIUM III- Post-conventioneel</p> <p>Fase 5- Gericht op sociale rechten en persoonlijke rechten</p> <p>Fase 6- Gericht op universele waarden</p>	<p>Individuele geloven dat de wetten soms geschonden mogen worden in functie van de mens.</p> <p>Intrinsieke principes en normen worden gevolgd. Respect voor het individu is belangrijker dan vooropgestelde wetten.</p>

De stadia in morele ontwikkeling volgens Kohlberg

De rol van de leerkracht in deze benadering is de leerlingen hun eigen dilemma's helpen oplossen door voorbeelden te geven die morele dilemma's bevatten. De leerkracht confronteert elke leerling met een moreel dilemma en zorgt ervoor dat de andere leerlingen horen wat over het gegeven voorbeeld gezegd wordt. Het is niet de bedoeling dat bepaalde geselecteerde waarden in de geest van de leerling worden ingeprent. (Leming, 1997:7).

Tijdens het toepassen verdeelt de leerkracht de klas in groepen, en vraagt wat de beste handeling zou zijn bij het gegeven voorbeeld. Elke groep bespreekt deze kwestie. De dilemma's worden opgelost naargelang het ontwikkelings- en ervaringsniveau van de leerlingen. Studies hebben aangetoond dat leerlingen bij het geven van hun mening, niet beïnvloed worden door medeleerlingen. (Ryan, 1997:741). Het belangrijkste doel van deze methode is de leerlingen helpen morele principes te ontwikkelen die hen kunnen begeleiden in hun handelingen. Deze benadering kan toegepast worden op alle schoolniveaus.

Hieronder volgt een aangepast dilemma-verhaal naar Kohlberg (Erden en Akman, 1998:118).

Ergens in de Egeïsche ligt een vrouw op sterven door keelkanker. Een arts uit die regio zegt dat een bepaald geneesmiddel, gemaakt van plantaardige extracten, haar keelkanker kan behandelen. Inderdaad, de medicatie lijkt een aantal van de patiënten te genezen. Maar de arts vraagt voor dit geneesmiddel 10 keer zoveel dan de echte waarde; voor 1 dosis vraagt hij 5000 euro. De echtgenoot van de patiënt deed om het geneesmiddel te kunnen kopen, maar kon alleen maar de helft van de gevraagde som bijeen-sparen. Hij vertelde de apotheker dat zijn vrouw stervende was en vroeg hem het geneesmiddel aan een lagere prijs te verkopen of hem toe te staan om later het verschil bij te betalen. Maar de arts zei: "Er zijn genoeg kandidaten voor dit geneesmiddel. Ik verkoop het aan mensen die het wel kunnen betalen". Uiteindelijk heeft de wanhopige man het geneesmiddel op een nacht stiekem gestolen.

Mocht hij volgens jou het geneesmiddel stelen?
Is deze man schuldig?
Indien ja, waarom is hij dan schuldig?
Indien nee, waarom is hij dan niet schuldig?

Aan het einde van het verhaal, wordt er naar de meningen van de leerlingen gevraagd. Bij het beoordelen van de situatie houden de leerlingen rekening met verscheidene factoren. De argumenten die het individu gebruikt bij het nemen van een beslissing, zeggen iets over zijn individuele morele ontwikkeling. De oplossing die de leerling biedt, is hier niet belangrijk. Het is belangrijk hoe de leerling tot de oplossing komt (door te redeneren) en waarom hij die tot die oplossing komt.

Hieronder volgen mogelijke antwoorden van leerlingen op de het dilemma van geneesmiddelen stelen.

Pre-conventioneel stadium

*De man is schuldig. Wat de reden ook is, stelen is niet goed.
De man is onschuldig. Omdat zijn vrouw hetzelfde zou gedaan hebben voor hem.*

Conventioneel stadium

*De man is schuldig. Mensen in de samenleving zouden hem met de vinger wijzen;
De man is schuldig. Hij heeft zich tegen de wet/onwettig gedragen.
De man is niet schuldig. Omdat een goede partner, al het mogelijke zal doen om het leven van zijn vrouw te redden.*

Post-conventioneel stadium

*De man is schuldig, mensen moeten zorg dragen voor andermans zaken.
De man is onschuldig. Zorgen dat iemand verder kan leven staat boven alles.*

6.1.3. Waarden-analyse

De waarden-analyse volgt een benadering waarbij aandacht, nadenken en onderscheid maken noodzakelijke factoren zijn bij het aanleren van waarden. De vragen worden niet op een emotionele maar op een rationele manier getest. In tegenstelling tot de theorie van de morele ontwikkeling, nemen de leerlingen hierbij een standpunt in en trekken conclusies. De waardeanalyse benadering kan worden toegepast bij confrontatie met echte of kunstmatige problemen.

Via voorbeeldsituaties helpt deze benadering de leerlingen via voorbeeldsituaties hun vaardigheden te ontwikkelen in het moreel denken. Tegelijkertijd leren leerlingen hoe ze de wetenschappelijke methode van probleem oplossen kunnen toepassen op sociale problemen. (Ryan, 1991:742).

Om de vragen met betrekking tot waarden te kunnen begrijpen, moeten de leerlingen hun analytische capaciteiten en hun aandachtvermogen ontwikkelen.

In de waardeanalyse zijn de fundamentele taken als volgt (Welton and Mallan, 1999:147; Ryan, 1991:742):

1. Het definiëren van het onderwerp (dilemma)
2. Bespreken van alternatieven
3. Verzamelen van bewijsmateriaal voor elk alternatief en voorspelling van de mogelijke uitkomst
4. Evaluatie van het bewijsmateriaal en de geschatte lange-termijn resultaten
5. Identificatie van de mogelijke situaties
6. Evaluatie en bespreken van de mogelijke uitkomsten voor elke situatie
7. Keuze uit de alternatieven en bepalen van de handeling in die daarmee overeenstemmen

Totdat de leerlingen alle vaardigheden hebben aangeleerd, passen ze elke fase toe. Waardeanalyse is een benadering die dikwijls ondersteund wordt en weinig kritiek krijgt. Een aantal fases zijn vergelijkbaar met andere benaderingen van het waarden-onderwijs. Ook in de waardeanalyse hangen verschillende stappen af van de reeks vragen die de

leerkracht stelt. In een klas met 24 leerlingen zullen de leerlingen in het begin aandachtig luisteren als de leerkracht zich bezighoudt met één leerling. Maar als de dialoog tussen de leerling en de leerkracht uitloopt, kan het zijn dat de rest zijn aandacht verliest. Om deze situatie te voorkomen, kan men op de onderstaande manieren te werk gaan:

1. De leerkracht moet aandacht hebben voor het interesseniveau van de leerling.
2. Om de tijd efficiënt te benutten, moeten er gewerkt worden in kleine groepen.
3. Als de leerling zijn aandacht verliest, moet men op een bondige manier verdergaan
4. Men moet niet beginnen met de waardeanalyse, als er niet genoeg tijd is en als het onderwerp onvoldoende inhoud heeft.

Hieronder volgt een voorbeeldsituatie om een waardeanalyse uit te voeren. (Naylor and Diem,1987:368).

De hond en de wolf

Er was een wolf die bijna dood ging van de honger. Hij was zo mager dat je zijn botten onder zijn korte harige vacht kon zien. Hij liep met moeite. Hij had ook geen hoop meer om eten te vinden.

Toen hij tegen een boom leunde, kwam er een hond bij hem. "Je ziet er heel slecht uit, het lijkt alsof je al een lange tijd niet hebt gegeten." zei de hond.

"Je hebt gelijk", zei de wolf. "Omdat jij en je vrienden de schapen zo goed beschermen, kan ik al een lange tijd niet eten. Ik heb geen hoop of kracht meer om voedsel te zoeken. "Ik denk dat ik spoedig zal sterven."

"Waarom sluit jij je niet bij ons aan?" vroeg de hond. "Ik werk en eet regelmatig. Je kunt hetzelfde doen. Je kunt mij helpen samen de schapen te beschermen. Zo zijn wij ook niet meer bang van jou. Je hoeft je dan ook geen zorgen meer te maken over honger. Dat is een goede deal voor ons allemaal." zei de hond.

De wolf dacht een paar minuten na en gaf de hond gelijk. Ze gingen samen naar het hok van de hond. Maar de wolf merkte dat de haren van de hond in de nek verminderd waren en dat de nek ook dunner was geworden. Hij besloot om het te vragen aan de hond.

"Maak je daar maar geen zorgen om", zei de hond. "Dat is de plek van de halsband die mijn baas om mijn nek doet. Ik word 's avonds vastgebonden door mijn baas. "Vastbinden!" riep de wolf. "Zeg je nu dat je vastgebonden wordt in de nacht? Dus als ik met jou meekom, gaan ze mij ook vastbinden". "Dat klopt" antwoordde de hond. "Maar dat went snel. Ik trek me dat niet meer aan."

"Maar als ik vastgebonden word, kan ik niet meer gaan of lopen waar ik wil," zei de wolf. "Als ik met jou meekom, ben ik niet meer vrij." De wolf draaide zich om en begon weg te lopen. De hond riep de wolf na: "Wacht, kom terug, Ik kan niet doen wat ik wil en wanneer ik wil. Maar ik ben gezond en heb een warme plek om te slapen. Je maakt je teveel zorgen om van het leven te kunnen genieten. Ik ben vrijer dan jij," zegt de hond.

Vragen:

1. Welke waarden heeft de hond?
2. Welke waarden heeft de wolf?
3. Om welke redenen kunnen de leerlingen achter de waarden van de hond staan?
4. Om welke redenen kunnen de leerlingen achter de waarden van de wolf staan?
5. Welk leven staat de hond en de wolf te wachten?
6. Is het de hond of de wolf die de juiste keuze heeft gemaakt?
7. Hoe kunnen we dergelijke conflicten in ons leven tegenkomen?
8. Hoe moeten wij ons gedragen in een dergelijke situatie?

Het gegeven verhaal wordt door de leerkracht op een dramatische toon voorgelezen. Studenten krijgen vervolgens vragen als hierboven om de situatie te kunnen analyseren.

6.2. Brainstormen

Brainstormen is een snelle techniek om bestaande en nieuwe ideeën te produceren bij een bepaald probleem. Deze techniek kan toegepast worden op eerder behandelde onderwerpen die men op een interessante manier terug op de voorgrond kan brengen. Brainstormen is een leertechniek die ontwikkeld is om leerlingen te helpen bij het genereren van originele ideeën. De brainstorming moet zich afspelen op één van de cognitieve niveaus: toepassing, analyse (probleemoplossing) of synthese. Daarbij mag men geen kritiek geven; iedereen mag zijn of

haar mening uiten, dat wordt zelfs aangemoedigd. Bij deze techniek is het heel belangrijk dat een groot aantal ideeën naar voren worden gebracht. Studenten profiteren van elkaars gedachten voor het genereren van nieuwe ideeën. Brainstormen kan ook toegepast worden aan de hand van negatieve vragen; deze techniek met negatieve vragen maar een positief eindresultaat, wordt omgekeerde brainstorming genoemd. Bijvoorbeeld, hoe kunnen we de morele structuur van de samenleving vernietigen? Rond dergelijke vragen kan men ook brainstormen.

Uit het bovenstaande kan men vaststellen dat brainstormen een effectieve probleemoplossende techniek is waaraan alle leerlingen kunnen deelnemen. Met deze techniek kunnen heel wat ideeën en gedachten op een snelle manier geproduceerd worden. Er zijn geen hulpmiddelen of materialen voor nodig. Omdat de ideeën niet worden veroordeeld, zal er geen discussie losbreken. Brainstorming helpt de leerlingen te motiveren en verschillende meningen te accepteren. Naast deze voordelen zijn er echter ook een aantal beperkingen aan het brainstormen. Het is bijvoorbeeld moeilijk om elke leerling individueel te beoordelen. Daarnaast krijgen de leerlingen tijdens het brainstormen niet de kans om opbouwende kritiek te geven. Verder kan het neerschrijven van elk idee de stroomsnelheid van de ideeën vertragen. De slaagkans van de brainstorming is dus kleiner als er geen sterke voorzitter is die het proces goed kan leiden. (Özden, 1997:147-148).

Voor het creëren van oplossingen voor problemen via brainstorming, wordt meestal gebruik gemaakt van technieken als analogie, ideeënassociatie, en voordeel zoeken in nadelige situaties. Bij analogie worden ideeën gecreëerd via voorbeelden uit de natuur. Bij ideeënassociatie gaat men ideeën met elkaar verbinden door nieuwe woorden of andere connotaties van woorden te creëren. Bij het voordeel zoeken bij nadelige situaties, zoekt men manieren om uit de nadelige situatie tot een voordeelsituatie te komen. (Demirel, 2000:92).

Een effectief proces van brainstorming of omgekeerde brainstorming wordt bepaald door vier factoren (Saban, 2000:195).

1. Tijdens het brainstormen moet men de ideeën van de leerlingen niet bekritisieren. De leerlingen mogen zich bij het gebruiken van hun vrije fantasie geen zorgen maken over eventuele opmerkingen die ze kunnen krijgen.

2. Tijdens het brainstormen moeten de leerlingen gestimuleerd worden om hun gedachten onbeperkt de vrije loop te laten. De leerkracht moet er dus niet mee inzitten dat leerlingen wilde ideeën gaan produceren. Integendeel, dergelijke ideeën moeten worden aangemoedigd, omdat er ook buitengewone ideeën nodig zullen zijn om oplossingen te produceren voor problemen.

3. Tijdens het brainstormen moet men bij de ideeën van de leerlingen zoeken naar kwantiteit en niet naar kwaliteit. Daarom moet men de leerlingen tijdens het toepassen van brainstormtechniek aanmoedigen om zo veel mogelijk ideeën te produceren om uiteindelijk tot een goede oplossing te komen voor het probleem dat zich stelt.

4. Tijdens de brainstorming moeten de leerlingen groei en ontwikkeling als doel hebben. Immers, bij het brainstormen worden de leerlingen door elkaars ideeën geïnspireerd en gestimuleerd om bij te dragen tot een lange lijst van ideeën.

Met de techniek van brainstorming, kunnen leerkrachten tijdens de islam-les aan de leerlingen vragen om oplossingen te produceren voor bepaalde problemen. Voor een onderwerp of probleem gerelateerd aan de cursus kunnen leerlingen dan gedachten en ideeën produceren door middel van inleving. Ook tijdens de islam-les wordt de leerling centraal gesteld tijdens het brainstormen. De leerlingen krijgen de kans om na te denken.

Het grootste voordeel van brainstorming in de islam-les is, dat de leerlingen dank zij deze techniek, de kans krijgen om hun ideeën bekend te maken zonder dat ze bekritisieerd worden. Als islamleerkrachten bij het toepassen van deze techniek rekening houden met de bovengenoemde en onderstaande punten, kunnen ze het onderwijsleerproces op een meer effectievere manier tot stand brengen:

1. Tijdens het brainstormen mag men niet bekritisieren, oordelen of evalueren.
2. Deze techniek moet plaatsvinden in een klaslokaal, in een informele en comfortabele sfeer.
3. Tijdens het brainstormen is de aard van de ideeën niet belangrijk, maar wel de hoeveelheid; het maakt niet uit hoe gebrekkig ze zijn, alle ideeën moeten geuit kunnen worden.
4. Omdat tegelijkertijd één iemand aan bod kan komen, moeten de leerlingen hun ideeën op papier noteren, om ze niet te vergeten.
5. Elk idee die tijdens de brainstorming naar voren wordt gebracht, moet genoteerd worden.
6. Om een brainstorming tot een succesvol einde te brengen, is er een goede voorzitter nodig die alles in goede banen leidt. De voorzitter neemt niet actief deel in het genereren van ideeën, maar is verantwoordelijk voor de

goede sfeer in de groep en moet voorkomen dat ze van het onderwerp afwijken.

7. Tijdens de synthese en de evaluatie van de ideeën, kan de leerkracht de groep begeleiden (Özden, 1997:147; Saban, 2000:196).

6.3. Film als lesmateriaal

Materiaal gebruiken tijdens het onderwijs is belangrijk voor de efficiëntie van de lessen. Een van deze materialen is film. Doordat geluid, muziek en kleur de zintuigen prikkelen, is beeldmateriaal zeer effectief bij de overdracht van de werkelijkheid in de lessen.

Door leerlingen op een bewuste manier naar film te laten kijken, realiseert men een goede aanvulling bij het onderwijs. Hoe goed wij het ook uitleggen, een film als ondersteuning van de lessen zorgt voor meer succes bij het lesgeven. Bovendien zorgen films ervoor, doordat ze beroep doen op de visuele en auditieve zintuigen, dat de leerlingen aandachtiger zijn en gemakkelijk leren. Door empathie met de helden en door andere ruimten waar te nemen, gaan de leerlingen sneller hun aandacht vestigen op het onderwerp, wat het leren vergemakkelijkt.

Er zijn veel voordelen aan het gebruik van de film als didactisch materiaal:

- Zorgt voor visueel materiaal, dat men niet kan meenemen naar de klassikale omgeving
  - Motiveert de leerlingen voor het onderwerp
  - Trekt de aandacht
  - Is spannend
  - Is meeslepend
  - Is leerrijk
  - Helpt de woordenschat te ontwikkelen
  - Is zeer effectief door het audiovisuele karakter.
  - Draagt bij tot leren op lange en permanente termijn.
  - Concretiseert historische gebeurtenissen.
  - Gebeurtenissen die in het verleden plaatsvonden, en waarschijnlijk ook in de toekomst zullen plaatsvinden, worden terug beleefd.
  - Beweging, kleur, muziek,.... deze elementen zorgen voor efficiënter leren.
  - Wekken de belangstelling van leerlingen om oplossingen te produceren voor problemen.
- Het pauzeren van een scène in de film, het terug en vooruit-spoelen, het waarnemen van details over het onderwerp, hebben een stimulerend effect op het leerproces.
- Na het bekijken kan de film nog dienen als educatief instrument tijdens andere activiteiten (bv. discussie).

De volgende competenties kunnen gerealiseerd worden aan de hand van filmmateriaal:

1. Vermogen om empathie te ontwikkelen.
2. Ontwikkelen van vaardigheden in kritisch denken.
  - 2.1. Relaties zien tussen oorzaak en gevolg.
  - 2.2. Leren veralgemenen.
  - 2.3. Genomen besluiten in vraag stellen.
  - 2.4. Vergelijkingen maken.
  - 2.5. Relevante en irrelevante situaties identificeren.
  - 2.6. Uitzonderlijke verbindingen maken.
  - 2.7. Vermogen tot analyse, synthese, evaluatie.
3. Ontwikkelen van communicatieve vaardigheden.
  - 3.1. Observatie.
  - 3.2. Openheid in ideeën.
  - 3.3. Discussie.
  - 3.4. Mondelinge / schriftelijke feedback.
  - 3.5. Overtuigen.
4. Ontwikkeling van onderzoekvaardigheden.
  - 4.1. Zoeken naar de kern.
  - 4.2. Identificeren van elementen van propaganda.
5. Ontwikkelen van probleemoplossende vaardigheden.
  - 5.1. Definiëren van het probleem.
  - 5.2. Hypothesen vormen voor de oplossing van het probleem.
  - 5.3. Bronnenonderzoek
  - 5.4. Testen van hypothesen.

- 5.5. Komen tot een oplossing.
6. Percepties van tijd en chronologie.
  - 6.1. Onderscheid maken tussen verleden, heden en toekomstige tijd.
  - 6.2. Chronologie.
  - 6.3. Creëren van een tijdlijn.
  - 6.4. Ontwikkeling van bewustwording van verandering en continuïteit.
  - 6.5. Overeenkomsten en verschillen maken.
  - 6.6. Percepties van continuïteit en verandering die zich na verloop van tijd aandienen.
  - 6.7. Onderscheiden van historische feiten.
  - 6.8. Bewustwording van problemen die in het verleden zijn ontstaan.
  - 6.9. Suggesties bieden voor het oplossen van problemen in het verleden.
7. Ontwikkeling van de vaardigheid om beslissingen te nemen.
8. Ontwikkeling van visuele leesvaardigheid.

6.4. Discussie als leermethode

Discussie omvat activiteiten als luisteren, in vraag stellen, ideeën uitwisselen en beoordelen. Via de discussiemethode, leren leerlingen in groep een bepaald onderwerp uitvoerig onderzoeken en begrijpen door het wederzijds produceren van meningen, ideeën en kritiek. In deze methode kunnen twee verschillende opvattingen met hun redenen en conclusies tegenover elkaar geplaatst worden. Het is een methode die de leerlingen helpt om en na te denken over de gelezen en geleerde onderwerpen en om aspecten die ze niet begrijpen naar boven te halen. De discussie toont aan dat waarheden niet één maar vele aspecten hebben en heeft een hoge educatieve waarde in het ontwikkelen van vaardigheden als een veelzijdige kijk hebben op de gebeurtenissen, kritiek geven, voordeel halen uit kritiek, nieuwe syntheses maken, tolerant zijn, inzicht krijgen in de argumenten van de andere opvatting, leren om zich niet kwaad of gekwetst te voelen, leren bedanken voor de bijdragen van de anderen,

Deze methode wordt voornamelijk gebruikt bij het begrijpen van een onderwerp, het bekendmaken van wederzijdse meningen, het zoeken van oplossingen voor een probleem en bij evaluatiestudies. De discussiemethode wordt ook gebruikt om de voorkennis van de leerlingen over een bepaald onderwerp te achterhalen, te activeren en te associëren met een ander onderwerp. Vanuit dit standpunt wordt discussie op een explorerende manier ook gebruikt bij de onderwijsstrategie en bij het ontwikkelen van vaardigheden op het vlak van inzicht. De discussie wordt algemeen aanvaard als een methode die de leerlingen helpt bij het eigen maken van het leerproces en hen aanmoedigt om vragen te stellen en na te denken.

De discussiemethode kan in de klas toegepast worden in leertechnieken als groepsdiscussie, debat, panel en forum.

Om discussie op een effectieve manier toe te passen tijdens de islamlessen, dient men volgende punten in acht te nemen:

De islamleerkracht moet de les zo plannen dat de vaardigheden op een effectieve manier kunnen ontwikkeld worden. Bij vragen en antwoorden moeten leerlingen actief deelnemen, terwijl leerkrachten de rol van begeleider op zich nemen. Studenten worden aangemoedigd om elkaars gedachten, ervaringen en standpunten te delen. Er moet communicatie zijn tussen alle leerlingen. Daarom is het best dat er niet te veel leerlingen in de klas zijn. Als het aantal leerlingen in de klas hoger meer is dan 40, moet de leerkracht de klas in groepen verdelen. Tijdens de les moeten er onderwijstechnieken toegepast zoals panels, grote en kleine groepsdiscussies, debatten, etc.

Bij het toepassen van deze methode, moet de islamleerkracht open staan voor alle verschillende meningen en mag zich niet kwaad of ongeduldig opstellen.

Om de les te kunnen behandelen aan de hand van de discussiemethode, moeten de leerlingen enige voorkennis hebben van het onderwerp. Men kan de leerlingen een kort leesstuk geven dat verband houdt met het onderwerp en de beoogde vaardigheden. Dit leesstuk moet kunnen worden gebruikt in de discussie.

Omdat de discussiemethode de leerlingen de kans geeft om over hun eerdere ervaringen te praten, krijgt de islamleerkracht de kans om te verkeerde informatie over religie, die leerlingen thuis of in hun omgeving hebben meegekregen, te achterhalen en te verbeteren. Daarom moet de leerkracht heel aandachtig zijn tijdens de toepassing in de islamlessen.

Bovengenoemde voordelen van de discussiemethode tonen aan dat dit een van de meest effectieve methoden is om bij te dragen tot de ontwikkeling van vaardigheden tijdens de islamlessen. Deze methode geeft de leerlingen

de kans om elkaar beter te begrijpen en helpt bij het realiseren van de morele gedragingen die tijdens deze lessen worden nagestreefd.

Heel wat onderwerpen uit de leerplannen voor islamonderwijs ziet kunnen via deze methode behandeld worden. Om de discussiemethode op een efficiënte manier toe te passen tijdens de islamlessen, dient de leerkracht aandacht te hebben voor de volgende punten:

1. Het onderwerp moet op een weloverwogen manier gekozen worden. Het moet interessant zijn voor van de klas en elke leerling in de discussiegroepen moet het kunnen voorbereiden. De onderwerpen moeten vooraf aangekondigd worden aan elk groepslid en aan de hele klas.
2. Leerkrachten en leerlingen moeten goed voorbereid zijn op het onderwerp; indien nodig kan men gebruik maken van de bibliotheek.
3. Een leerkracht moet niet discussiëren over een onderwerp dat nieuw is voor hem.
4. Voor de start van de discussie moeten er duidelijk afspraken worden gemaakt over de doelstelling, de tijd die men krijgt, en de taken die na de discussie volgen.
5. Discussievragen die de leerlingen kunnen motiveren, worden van tevoren opgesteld.
6. De leerlingen moeten voorkennis verwerven over het onderwerp. Anders leidt het tot verlies van tijd.
7. Discussie niet beginnen met “waarom” of “hoe” vragen; antwoorden in de vorm van “ja” of “nee” moet vermeden worden.
8. Het debat mag niet door slechts een paar leerlingen geleid worden. De leerlingen die teruggetrokken of verlegen zijn, moeten aangemoedigd worden om deel te nemen aan de discussie.
9. Er moet comfortabele omgeving gecreëerd, waar de leerlingen zich goed kunnen uiten.
10. Tijdens de discussie moeten de leerlingen voldoende tijd krijgen om na te denken en zich te uiten.
11. Er moet aandacht besteed worden aan de verdeling in groepen. De discussiegroepen moeten zo klein mogelijk zijn. Zoals eerder gezegd, is het één van de belangrijkste beperkingen van deze discussiemethode dat ze niet geschikt is om toe te passen in drukke klaslokalen. De islamleerkracht kan de participatie van de leerlingen verhogen door ze op verschillende manieren te groeperen.

De meest voorkomende soorten groepen zijn de volgende:

Groep op basis van interesse: leerlingen kunnen op basis van gemeenschappelijke interesse worden gegroepeerd omdat de gemeenschappelijke interesse hen verbindt. Zo kunnen de leerlingen op een succesvolle manier het probleem of het onderwerp plannen, een taakverdeling maken, onderzoek doen en aan de hand van de verzamelde gegevens de oplossing van het probleem presenteren.

Groep op basis van niveau: leerlingen worden gegroepeerd naargelang het niveau dat ze hebben in de klas. Er wordt dus rekening gehouden met het leerniveau van de leerlingen om discussiegroepen te vormen.

Groep op basis van taak: leerlingen krijgen de opdracht om in groep, begeleid door ouders of een toezichthouder, een uitstap te maken naar een moskee of een ander religieus, historisch of sociaal bouwwerk waar ze kunnen observeren.

In drukke klassen kan een deel van de leerlingen deelnemen als jury in een debat, of als luisteraars in een forum; dat kan heel interessant zijn omdat ze vragen kunnen stellen aan de groepsleden wanneer ze daarvoor de tijd krijgen. Een ander punt waar de leerkrachten op moeten letten bij het vormen van groepen, is dat leerlingen die persoonlijkheidsstoornissen hebben, die zich dominerend, boos of passief opstellen, geen leiding krijgen binnen de discussiegroep. Echter, deze methode kan ook heel leerrijk zijn voor dit soort leerlingen. Gelet op dit aspect, moet de leerkracht naar manieren zoeken om deze leerlingen ook te laten participeren in de groepen.

12. Er moet een goede voorbereiding aan de discussie voorafgaan. Leerlingen die zich niet hebben voorbereid en toch een discussie gaan voeren, zorgen voor tijdverspilling omdat ze geen bijdrage kunnen leveren. Daarom

moeten de leerlingen de nodige tijd en middelen krijgen om zich goed voor te bereiden op de discussie. Naast de voorbereiding van de leerlingen is ook de voorbereiding van de plaats waar de discussie zal plaatsvinden belangrijk.

13. Er moet aandacht zijn voor de discussiemethode. Bij discussie is het in het algemeen de leerkracht die de rol van leider op zich neemt. Soms kan de leerkracht deze taak ook aan een leerling geven die het onderwerp goed beheerst en goed kan leiding nemen. Of de leerkracht geeft de leiding aan een leerling om een meer informele en ontspannen sfeer te creëren. In beide gevallen treedt de leerkracht op als waarnemer van de discussie. De belangrijkste taak bij de discussiemethode, is die van de voorzitter die de vergadering moet leiden. Om deze taak zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren, kan de voorzitter op de volgende punten letten:

- In de eerste plaats komt de kennismaking van de leerlingen die deelnemen aan de discussie.
- Zorg voor een start die de aandacht trekt van alle leerlingen.
- Maak duidelijk wat de regels van de discussie zijn.
- Probeer een omgeving te creëren waarin de discussie vrij kan plaatsvinden.
- Herinner de deelnemers eraan dat ze aandacht moeten besteden aan ideeën en niet aan mensen.
- Geeft telkens aan één leerling de toestemming om te praten.
- Probeer elk leerling te laten participeren. Geef deelnemers de kans om te praten als ze dat wensen.
- Zorg ervoor dat de leerlingen tolerant zijn en respect tonen voor elkaars ideeën.
- Probeer als leider van de vergadering je eigen ideeën niet op te dringen aan de rest.
- Herhaal het onderwerp regelmatig naarmate de discussie vordert.
- Sta niet toe dat er wordt afgeweken van het discussieonderwerp.
- Wees beleefd maar vastberaden als je de leerlingen bij het onderwerp wil houden.
- Laat leerlingen niet toe om in de groep zaken te bespreken die niets met het onderwerp te maken hebben.
- Als sommige leerlingen niet meer kunnen volgen, zal je moeite hebben om bij het onderwerp te blijven. In dat geval kan je best het probleem en het onderwerp nog eens herhalen.
- Zorg ervoor dat de tijd optimaal benut wordt en rond de vergadering af met een samenvatting van de discussie.

14. Draag zorg voor de controle en de evaluatie van het groepswerk. In deze methode stimuleert de leerkracht enerzijds de leerlingen om te werken, en anderzijds beoordeelt hij de resultaten van de verrichte werkzaamheden. De leerkracht heeft als taak het invullen van leemtes, ontbrekende punten compleet maken, de resultaten aan elkaar koppelen, verhoudingen laten zien, aandacht vestigen op belangrijke punten, kortom, zorgen voor de integriteit.

De leerkracht kan een aantal vragen opstellen om te helpen bij de beoordeling, zoals:

- Ging de discussie over het gekozen onderwerp?
- Welke punten hadden succes, welke schoten te kort?
- Wat was de reden van de tekortkoming?
- Was er een vooruitgang in de discussie over het onderwerp?
- Wat was de participatiegraad van de leerlingen?
- Wie kon niet aanwezig zijn, waarom?
- Wat zijn de conclusies van de discussie?
- Welke aanbevelingen kan men maken voor nieuwe discussies? (Küçükahmet,2000:95-96; Bilgin-Selçuk, 1997:142-144)

6.5. Creëren van kleine groepen

Onderwijs in kleine groepen omvat de verdeling van de klas in kleine groepen en het samenwerken rond een bepaald onderwerp. Leerlingen werken samen om informatie te krijgen, om problemen op te lossen en beslissingen te nemen. Leerlingen zullen ook ideeën krijgen over het functioneren van de groep en werven vaardigheden over het participeren.

De eerste keer dat er in groep wordt gewerkt, is belangrijk, omdat deze eerste keer bepalend zal zijn voor de volgende groepswerken.

1. Kleine groepen kunnen op verschillende manieren gevormd worden. Bijvoorbeeld, leerlingen om de beurt laten tellen van 1 tot 3 (leerling helemaal vooraan links zegt "1", de volgende "2" en de volgende "3"...) en vervolgens komen alle leerlingen met "1", leerlingen met "2" en degenen met "3" samen. Het creëren van

groepen op deze manier verloopt snel en onpartijdig. Echter, als de leerkracht merkt dat sommige groepen op deze manier alleen uit meisjes of jongens bestaat, kan hij ervoor kiezen om

(a) sommige leerlingen van groep te laten veranderen voor een betere verhouding van jongens en meisjes in de groep of (b) waarnemers van het proces (Art 6) vragen om tijdens het groepswork op te letten welke invloed het geslacht heeft.

2. Het beste is dat de leerlingen onderling een groepsleider kiezen. De leerkracht moet dan met deze groepsleiders praten en duidelijk maken wat ze wel en niet mogen doen, en op welke zaken ze moeten letten.

3. De leerkracht moet ook alle leerlingen informeren over wat er van hen en van de groepsleiders verwacht wordt.

4. Voor dat men begint met de discussie in kleine groepen, moet de leerkracht het lokaal laten klaarzetten. In het geval dat de groepsleden elkaar niet kunnen zien, zal de interactie ook afnemen. Daarom is het aangewezen dat de leerlingen in een cirkel gaan zitten of rechtstaan.

5. Tijdens de leeractiviteit in groepsverband moet men voorbereid zijn op een lawaaierige omgeving; de directie en klassen in aangrenzende lokalen moeten vooraf geïnformeerd worden.

6. Een aantal leerlingen uit de klas worden (door aanraden van medeleerlingen of leerkracht) naar voren geschoven als proceswaarnemer. Ze observeren door stilletjes rond te lopen in de klas tijdens de discussie en nemen notities. Ze krijgen duidelijke instructies, bijvoorbeeld dat ze niet deelnemen aan de discussiegroepen, dat ze niet ingrijpen en dat ze niet te lang bij een groep blijven staan om te horen wat ze zeggen etc.

7. Na de groepsdiscussies zullen de groepen de klas informeren over hun onderlinge discussies. De leerkracht geeft de proceswaarnemers de tijd om hun opmerkingen te uiten aan de klas, en daarna geeft hij zijn eigen opmerkingen. Het is belangrijk dat de leerkracht de klas op een attente, constructieve en bemoedigende manier toespreekt bij het afsluiten van deze groepsactiviteit.

Belangrijke aandachtspunten:

Zorg ervoor dat de proceswaarnemers bij het observeren van de groepen op de volgende zaken letten. Observeer zelf ook.

1. Begrippen: kunnen de groepsleden de termen die ze gebruiken duidelijk omschrijven? Maken alle leden van de groep op dezelfde manier gebruik van dezelfde termen?

2. Het recht om te spreken: Is het recht om te spreken in de groep eerlijk verdeeld?

3. Aanleg voor compromis: Zijn er leden in de groep die aan hun eigen mening vasthouden en denken dat als ze hun visie veranderen, ze zullen verliezen, en als ze die laten aanvaarden, ze zullen winnen?

4. Luisteren: Zijn er situaties waarbij leerlingen meer hun eigen verhalen willen vertellen, dan dat ze luisteren naar anderen? Luisteren de groepsleden echt naar elkaar? Indien ze luisteren, merken ze de personen op die het met hen eens zijn? Indien ja, sluiten ze zich bij hen aan (in de zin van "ik sluit mij aan bij mijn vriend"), of geven ze hun opvatting in eigen woorden, waarbij ze hun visie ondersteunen en ontwikkelen?

5. Confrontatie met conflict: indien één of meerdere personen van een andere mening zijn, en indien deze standpunten met elkaar botsen, staan de groepsleden dan open voor discussie, of willen ze conflict vermijden (ze doen alsof ze het eens zijn met elkaar)?

6.6. Analyse van een voorbeeldsituatie

De analyse van een voorbeeldsituatie, of voorbeeldprobleem oplossen, houdt in dat leerlingen een probleemsituatie die ze in het echte leven hebben ervaren, in de klas gaan oplossen. Via deze methode wordt een situatie, een probleem of een gebeurtenis geanalyseerd waarin sociale relaties een rol spelen en wordt getracht om de oorzaken van het incident te achterhalen. Bij het voorstellen van oplossingen, wordt het probleem centraal gesteld en zoekt men oplossingen in een algemene, niet persoonlijke, sfeer. Bij het analyseren van een voorbeeldsituatie wordt aan de leerlingen gevraagd om actief deel te nemen en ideeën en oplossingen te produceren voor de oorzaken van het incident. Het desbetreffende probleemincident, kan echt of denkbeeldig zijn, en is meestal geschreven. Visuele gebeurtenissen kunnen ook opgenomen worden. Studenten die werken aan een rapport over de gebeurtenis, moeten eerst de aard van de gebeurtenis kennen, vervolgens de bestaande

gegevens evalueren door ze te analyseren en komen aan het einde komen tot een oplossing. Soms kan ook aan de leerlingen gevraagd worden om een opstel te maken over het voorbeeldincident, om zo tot een oplossing te komen. Elk individu krijgt geregeld met verschillende problemen te maken in het dagelijks leven, en streeft ernaar om deze problemen te overwinnen voor een succesvol leven. Bijgevolg kan een groep leerlingen samenkomen om hun eigen ervaringen eerst in korte verhalen aan de andere leden van de groep luidop voor te lezen en deze dan te bespreken met de leerlingen in de groep. (Saban, 2000:201).

De methode waarbij een voorbeeldsituatie wordt geanalyseerd, helpt de leerlingen om een onderwerp of vaardigheid te beheersen. Leerlingen krijgen ervaring in het nemen van beslissingen, het maken van keuzes en het trekken van conclusies. Deze methode wordt veelal op een explorerende manier gebruikt bij de onderwijsstrategie en bij het ontwikkelen van vaardigheden op cognitief vlak zoals inzicht, analyse, synthese en evaluatie, en vaardigheden op emotioneel vlak, zoals reactie, appreciatie en organisatorisch gedrag.

Belangrijke aandachtspunten bij het efficiënt uitvoeren van de methode tijdens de islamlessen

Zoals hierboven al werd vermeld, is het doel van het analyseren van een voorbeeldverhaal ervoor zorgen dat de leerlingen leren via deze methode leren beslissingen nemen, keuzes maken en conclusies trekken. In het islamonderwijs is het doel van deze methode, leerlingen de kans geven om gesprekken en discussies te voeren over onderwerpen met een religieuze en morele inhoud, met behulp van voorbeeldverhalen en de helden van deze verhalen.

Daarbij wordt tijdens de islamlessen gebruik gemaakt van parabellen uit de Koran, de geschiedenis van de islam, en fragmenten over het leven van de Profeet en de religieuze voorouders. Vanwege de overvloed aan materiaal is dit de veelgebruikte methode. Door gebruik te maken van zulke materialen, door het dagelijks leven en door het creëren van nieuwe voorbeelden die met dit onderwerp te maken hebben, kan men een bijdrage leveren aan de morele ontwikkeling van de leerlingen. De methode om een voorbeeldverhaal te analyseren, geeft de leerlingen de kans om naar de gebeurtenissen te kijken vanuit het oogpunt van anderen, gevoelens van anderen te zien en realistisch te zijn bij het begrijpen van anderen. De leerlingen worden geconfronteerd met mogelijke gevolgen van hun gedrag. Met deze methode wordt er gekeken naar positieve of negatieve effecten van gedrag dat de leerlingen vertonen bij hun ouders, burens, vrienden of kennissen. Zo kunnen de leerling zich leren verplaatsen in de positie van anderen. Deze situatie draagt bij tot de positieve ontwikkeling van hun gedrag en dat is een van de belangrijkste doelstellingen van de islam-les. Dat maakt dat de methode om een voorbeeldverhaal te analyseren belangrijk is in deze lessen.

Om deze methode bij de Islam les te kunnen toepassen moet men een gebeurtenis selecteren die overeenstemt met de doelstellingen van de cursus en het onderwerp. De gekozen gebeurtenis moet de leerlingen helpen om zich mentaal te kunnen ontwikkelen. Men kan gebruik maken van een voorbeeldgebeurtenis die de leerkracht meeneemt, of de leerlingen kunnen hun eigen ervaringen of dagelijkse waarnemingen gebruiken als voorbeeld. Men kan ook een recente sociale gebeurtenis gebruiken die via de media gekend is bij de leerlingen. Vóór de bespreking van de geselecteerde voorbeeldgebeurtenis, moeten de leerlingen een week tijd krijgen zodat ze zich kunnen voorbereiden.

Als leerlingen in de klas praten over tv-series, films, boeken of verhalen van hun ouders, zal dit hen helpen in het ontwikkelen van hun levensopvattingen in het dagdagelijkse leven. Maar als de gegeven les over religie en cultuur weinig verband houdt met de werkelijke gebeurtenissen van het leven, gaat de leerling geen keuzes kunnen maken. Als men het heeft over de morele opvoeding, denken de meesten eraan om gebeurtenissen uit de islamitische geschiedenis te behandelen en educatieve religieuze verhalen te vertellen. Zoals eerder besproken, zijn dat ongetwijfeld heel belangrijke materialen voor voorbeeldverhalen in de les. Echter, verhalen over ideale voorbeeldfiguren staan vaak ver van het feitelijke leven dat onder invloed staan van veranderingen, en dat leidt ertoe dat leerlingen geen echt menselijk beeld maar een ideaalbeeld voor ogen hebben. Als de leerlingen het verschil zien tussen de ideaalbeelden die hen worden opgelegd, en het beeld van de mensen in hun omgeving, zullen ze een twijfelende houding aannemen tegenover het voorbeeldverhaal. Leerlingen moeten de kern van het verhaal in hun eigen leven kunnen projecteren en niet in het leven van de voorbeeldfiguren. Daarom moeten dit soort voorbeeldgebeurtenissen verwerkt worden in de godsdienstles, en zodanig verplaatst worden in het dagelijks leven van de leerling, dat er morele gedragingen gevormd kunnen worden. Als er aan de leerlingen wordt gevraagd om een voorbeeldgebeurtenis op te stellen in verband met het onderwerp van de les, moet men rekening houden met de volgende vier stappen:

1. Vrij schrijven: in deze fase proberen de leerlingen te schrijven over een onderwerp die te maken heeft met hun eigen ervaringen, ze nemen ook notities van verschillende ideeën en brengen een concept tot stand.

2. De voorbeeldgebeurtenis op papier zetten: leerlingen schrijven een voorbeeldverhaal van ongeveer één pagina, die te maken heeft met de echte levenservaring.

3. De voorbeeldgebeurtenis delen: in deze fase vertellen de leerlingen over hun eigen verhalen en luisteren ook naar de andere verhalen, en bespreken daarna alle verhalen. Groepsleden kunnen daarbij vragen stellen die te maken hebben met het probleem dat zich in het verhaal voordoet:

-Wat is het belangrijkste thema van het verhaal?

-Hoe ontwikkelt zich de problematische gebeurtenis in het verhaal?

-Welke zijn de mogelijkheden om de problematische gebeurtenis in het verhaal op te lossen?

4. Evaluatie en conclusie van het werkproces in de groep: in deze fase worden de activiteiten zoals verhalen schrijven in groep, luisteren naar andere verhalen, het delen van eigen verhalen, geëvalueerd en er worden aanbevelingen gegeven. Daarnaast geven de groepsleden feedback aan elkaar over de gemaakte conclusies. (Saban, 2000: 201-202).

De gebeurtenis die als onderwerp wordt gekozen, moet eenvoudig en overzichtelijk zijn, en gemakkelijk te begrijpen voor de leerlingen. De gebeurtenis moet behandeld worden als één geheel en alle elementen van de gebeurtenis die besproken zullen worden, moeten duidelijk gemaakt worden.

Soms kan het moeilijk zijn om in de islam-les een voorbeeldgebeurtenis te vinden, die overeenstemt met het onderwerp. Maar de leerkracht heeft geen geschreven materialen nodig, om deze methode te kunnen uitvoeren. Alle gebeurtenissen kunnen als bron dienen. Om leerlingen te begeleiden bij het veranderen van hun gedrag, en om ervoor te zorgen dat ze beslissingen kunnen nemen, moet men een debat voeren over het onderwerp door vragen te stellen. Begeleidende discussievragen voor de voorbeeldgebeurtenis, worden op voorhand opgesteld. Men moet ook ruimte maken voor discussie over de oorzaak, de ontwikkeling en de gevolgen van de gebeurtenis.

Men kan tijdens de islamlessen verschillende technieken gebruiken om een voorbeeldgebeurtenis voor te stellen. Het onderwerp kan via film of dia's aangeboden worden, maar het kan ook via drama, waarbij enkele leerlingen de opdracht krijgen. Na de presentatie moet men, binnen het kader van de vooropgestelde vragen, mogelijke oplossingen en ideeën kunnen bespreken. Het bespreken van de gebeurtenis kan in kleine of grote discussiegroepen. Om de efficiëntie in deze methode te garanderen, moet men, na het presenteren van de voorbeeldgebeurtenis, groepen van 5-6 personen vormen, waarbij de gebeurtenis in elke groep onder leiding van een voorzitter besproken wordt. Na de analyse die elke groep onderling heeft gemaakt, worden de bereikte resultaten onder leiding van de leerkracht door de voorzitters van elke groep nog eens besproken. Groepen die bij dergelijke toepassingen onderling tot een visie komen, zijn actief betrokken bij de discussie om hun eigen visie te kunnen laten aanvaarden; deze methode leidt tot hoge participatie van de leerlingen.

Om de voorbeeldgebeurtenis te kunnen bespreken, moeten de leerlingen kennis hebben van de principes en de basisbegrippen in verband met het onderwerp. Anders kan men tijdens de discussie geen positieve resultaten bereiken, de leerlingen kunnen tot een verkeerde oplossing komen. In de islamlessen is het vooral belangrijk dat concepten op een correcte manier aandacht onderwezen worden, anders bestaat de kans dat de leerlingen onvolledige en onjuiste analyses maken op basis van enkel wat ze van hun ouders hebben meegekregen. Men moet de leerlingen eerst leren over begrippen als Allah/God, Profeet, profetie, openbaring, etc. voordat men gebruik kan maken van parabels als voorbeeldgebeurtenis.

De leerkracht moeten tijdens de discussies de leerlingen centraal stellen, geen verplichtende houding aannemen, en de leerlingen de gelegenheid geven om hun gedachten en gevoelens te uiten. De leerkracht moet vragen stellen in verschillende stappen om zo steeds dichterbij de conclusie te komen. Daarbij moet hij erop toezien dat de er tijdens de discussie niet afgeweken wordt van het onderwerp. Op die manier levert de leerkracht inspanningen opdat de leerlingen zich kunnen ontwikkelen en gedragspatronen kunnen verwerven.

Aan het einde van deze discussies, worden de voorgelegde gedachten en meningen verzameld en samengevat, zodat ze kunnen dienen om tot principes, veralgemeningen, oordelen en oplossingen te komen. Bij deze discussies moet men niet altijd naar het juiste antwoord zoeken, maar eerder zoeken naar geschikte alternatieven als basis voor een betere analyse. Zo kan men ervoor zorgen dat de leerlingen de vaardigheid ontwikkelen om problemen die ze tegenkomen te herkennen en te oordelen over mogelijke conclusies. Deze methode, het analyseren van een voorbeeldgebeurtenis, wordt in de islam-les uitgevoerd in 5 fasen:

1. De les beginnen met een voorbeeldgebeurtenis en het lesonderwerp vastleggen rond de gekozen voorbeeldgebeurtenis,
2. De gekozen voorbeeldgebeurtenis in verband brengen met de wereld van de leerlingen,
3. Leerlingen de verantwoordelijkheid geven om richting te geven aan hun eigen leerproces.
4. Voor het grootste deel van de lestijd in kleine groepen werken.
5. De leerlingen vragen om de dingen die ze geleerd hebben aan de klas voor te stellen, bijvoorbeeld in de vorm van een prestatie.

Om effectief gebruik te maken van deze methode tijdens de islamlessen, kunnen de volgende richtlijnen helpen:

1. Er moet een voorbeeldgebeurtenis gezocht of gecreëerd worden die aangepast is aan het niveau van de leerlingen en aan de beoogde vaardigheden.
  2. De voorbeeldgebeurtenis moet duidelijk beschreven worden.
  3. De basisgegevens van een voorbeeldgebeurtenis moeten goed gedefinieerd zijn:
    - Is de voorbeeldgebeurtenis echt?
    - Is het een zinvolle gebeurtenis?
    - Is er eenheid?
    - Kunnen er logisch gezien verschillende meningen uit volgen? etc.
  4. Bij de voorbeeldgebeurtenis moet men een fundamenteel probleem kunnen vinden.
  5. De leerlingen moeten het probleem willen analyseren, zo kunnen ze het grondig begrijpen.
  6. Voor de gewenste oplossing van de voorbeeldgebeurtenis, dient de leerkracht voorkennis te geven aan de leerlingen.
  7. De richtinggevende vragen voor de voorbeeldgebeurtenis moeten vooraf bepaald worden; de discussie moet gaan over de oorzaak, de ontwikkeling en de gevolgen van de gebeurtenis.
  8. De leerkracht moet voorkomen dat de leerlingen verkeerde analyses maken.
  9. De leerkracht moet de leerlingen hulp bieden bij het evalueren van de ervaringen.
  10. Principes en conclusies die uit de discussie zijn voortgekomen en de aanbevelingen die door de meesten werden voorgesteld, worden vastgesteld en ergens genoteerd.
- Er wordt stilgestaan bij mogelijke toepassingen van de conclusies en ervaringen uit de discussie op het dagdagelijkse leven.

6.7. Het analyseren van fotomateriaal (foto lezen)

Een foto is een belangrijk middel om de gekregen informatie beter te herkennen en te onthouden. Mensen onthouden de dingen beter als ze worden getoond dan wanneer ze voorgelezen worden.

Als men een foto vergelijkt met een tekst, ziet men dat het sensibilisatie-effect van een foto veel sterker is. Een foto wekt sterke mentale en emotionele reacties op bij de lezer.

De relatie tussen de realiteit en de foto, wordt op deze manier ervaren. Daarnaast gaat men bij het onderzoeken van een foto kijken in hoeverre hij de waarheid weerspiegelt, welke culturele en historische betekenis hij heeft, en of hij al dan niet een bepaalde gedachte symboliseert.

Bij het interpreteren van de foto's moet men op een functionele manier systematische vragen stellen over de foto's. Hieronder volgen een aantal voorbeelden van vragen:

1. Wat heeft de fotograaf gezien bij het nemen van een foto?
2. Wat zie je op de foto, wat de fotograaf mogelijk niet heeft gezien?
3. Met welke bedoelingen zou hij die foto genomen hebben?
4. Waarom heeft hij de mensen verschillende poses laten aannemen?
5. Hoe hebben de omstandigheden de keuze van de fotograaf beperkt?
6. Welke zaken, die met het blote oog gezien konden worden, werden weggelaten uit de foto gehaald?
7. Welke effect heeft de omkadering op het gevoel om daar te zijn?
8. Was de foto in een gesloten ruimte genomen?
10. Zo ja, hoe heeft de toestand van deze ruimte de foto beïnvloed?
11. Was de plaats gekunsteld of kunstmatig?
12. Welke aanwijzingen vind je op de foto, gerelateerd aan de culturele of natuurlijke omgeving?
13. Als de camera de geluiden en geuren kon opnemen, zou dan het beeld sterker zijn geweest?

14. Hoe is de dag of het jaar in beeld gebracht?
15. Wat was er gebeurd voor het nemen van de foto?
16. Wat was er gebeurd na het nemen van de foto?
17. Wat toont de foto over het stilleggen van de tijd?
18. Welke beweging werd er vastgelegd?
19. Wat vertelt de foto over de periode waarin hij werd genomen?
20. Hoe vormen de details het geheel?
21. Hoe helpen de beelden op de foto om de details te interpreteren?
22. Tot welke conclusies kunnen de details leiden over de tijd en plaats waarin de foto werd genomen?
23. Wat zegt de foto over beroepen, sociale klassen, smaken, waarden, overtuigingen, of uiterlijk?
24. Kan de foto dienen als betrouwbaar bewijsmateriaal?
25. Zegt de foto iets belangrijks over het gefotografeerde of de fotograaf?
26. Geeft de foto informatie of inzicht in de cultuur waarin hij werd genomen?
27. Is het duidelijk waar en wanneer de foto precies werd genomen?

Tijdens de islamlessen kan het gebruik van visuele materialen als volgt worden toegepast op een foto die geschikt is voor de les:

1. Bekijk een deel van de foto of de volledige foto om het beeld te identificeren.
2. Hoe kunnen we de elementen van de foto op verschillende manieren classificeren?
3. Is het mogelijk om personages op de foto te identificeren en met hen te praten?
4. Wat kan zich afgespeeld hebben vóór de scene op de foto?
5. Wat kan zich afgespeeld hebben na de scene op de foto?
6. Beschrijf verschillende delen van de foto.
7. Wat zou er kunnen zijn buiten het kader van de foto?
8. In het geval van een ontwerp, vaststellen van belangrijkste kenmerken op de foto.
9. Het bedenken van een titel voor de foto.
10. Het bedenken van verschillende titels voor verschillende perspectieven.
11. Discussiëren over wat de foto wil zeggen.
12. Vragen stellen in de klas, over een deel van de foto.
13. Zou er nog een figuur kunnen toegevoegd worden op de foto? Waar? Waarom?
14. Waarom zouden de objecten in de foto gemaakt zijn?
15. Wie zou een bepaald voorwerp op de foto gemaakt hebben? Voor wie?
16. De achtergrond of het verhaal achter de foto centraal stellen en daarover schrijven.
17. Bedenken dat de scene op de foto zich op verschillende momenten afspeelde en discussiëren over eventuele verschillen.
18. Het identificeren van het verhaal of het object op de foto.
19. De mentale toestand van de fotograaf toen hij de foto nam
20. Teken een plattegrond van waar de foto werd genomen.
21. Het identificeren van voorwerpen op de foto.
22. Uit een lijst met voorwerpen bepalen welke van de voorwerpen op de foto te vinden zijn.
23. De foto gebruiken om een verhaal te produceren vanuit het gezichtspunt van de mensen die afgebeeld zijn of een vervolg maken op het verhaal dat de foto vertelt.
24. Een verhaal produceren met behulp van meerdere foto's.
25. Een foto gebruiken om te laten zien, hoe na verloop van tijd, de objecten, gebeurtenissen, of mensen kunnen veranderen.
26. Het ophijsten van verschillen en gelijkenissen tussen verschillende foto's.
27. Discussiëren over de houding van de fotograaf ten opzichte van zijn foto en de betrouwbaarheid van de scene op de foto.
28. Discussiëren over de mogelijke veranderingen die de mensen en voorwerpen op de foto in de loop van de tijd hebben ondergaan.
29. Wat spreekt de leerling aan bij het kijken naar de foto?
30. Welke objecten of mensen zouden de leerlingen leuk vinden, die op de foto te zien zijn?
31. Hoe zouden de mensen hun tijd hebben doorgebracht voordat ze gefotografeerd werden?
32. Een lijst maken van de objecten die op de foto staan nadat men een tijdje naar de foto kijkt en hem dan weglegt.
33. Discussiëren over de indruk die de foto in haar geheel maakt.
34. Een leerling vragen om zich te concentreren op een foto of een bepaald deel van de foto en dit over te dragen aan de klas.
35. Een leerling focust op een detail op de foto en vertelt aan de klas wat hij ziet.

36. Uitleggen wat de betekenis is van tekens of symbolen op de foto.
37. Is er iets vreemd of onlogisch te zien op de foto?
38. De leerlingen een rollenspel laten spelen waarbij ze de mensen naspelen die ze op de foto zien en proberen te bedenken wat er daarna zou kunnen gebeuren.
39. De foto's chronologisch naast elkaar proberen te leggen
40. Leerlingen vragen om een soortgelijk beeld te schetsen en het verhaal voort te zetten.
41. Een leerling neemt een interview af van een karakter op de foto; een leerling neemt de rol van een karakter op de foto en de rest neemt het interview af.
42. Leerlingen krijgen andere karakters dan die op de foto, bijvoorbeeld een familielid van iemand op de foto: hoe zou die denken over deze persoon op de foto?
43. Als je de foto zou verkopen, wat zou je doen om ervoor te zorgen dat iemand ze koopt?
44. In welke toestand zou een persoon of een object op de foto zich kunnen bevinden nadat de foto was genomen?
45. Oordelen over de objecten en de periode waarin ze zich bevinden.
46. Discussiëren over hoe de foto werd genomen
47. Discussiëren over hoe de foto na verloop van tijd veranderd kan zijn.

6.8. Methode van waarnemingsuitstappen (= observatie uitstappen)

Methode van waarnemingsuitstappen heeft als doel om het leerproces in de klas af te stemmen op gebeurtenissen en waarnemingen in de realiteit. Om deze doelstelling te realiseren moet men vooraf een lijst of een plan opstellen van beïnvloedende factoren (o.a. wat, waar...). Je mag dit niet zien als een gewone uitstap, omdat je deze doelstellingen moet koppelen aan de realiteit. Hierdoor is het heel belangrijk als je deze methode tot een goed einde wilt brengen om je eerst te laten informeren over alle beïnvloedende factoren zoals tijd, kosten die eraan verbonden zijn (Saban, 2000:212).

Het observeren is een effectieve leer methode om kinderen basisvaardigheden aan te leren. De kinderen ervaren zelf de gebeurtenissen in de realiteit. De functie van zo een uitstap (afhankelijk van de plaats, het moment) is dat je zowel met een grote groep (school, klassen) als met een kleine groep of individueel (voorbereiden) kan gaan. Het is echter belangrijk dat je de doelstellingen (waarom, hoe en met welke zaken moet je rekening houden) van observatie uitstappen goed moet formuleren.

Anderzijds kan deze methode ook gebruikt worden om eventueel een huistaak of om een informatie te verzamelen of om in de klas een debat op gang te brengen. Het verzamelen van informatie of het maken van een huiswerk (methode observatie uitstap) kan individueel, in een kleine groep, zonder begeleiding of met begeleiding gebeuren. Bij grote groepen is overleg met directie noodzakelijk: om de veiligheid van de kinderen te garanderen en om doelstellingen te realiseren. Indien de kinderen tijdens deze waarnemingsuitstap vergezeld worden door een begeleider, dan is de kans groot om kinderen onmiddellijk bij te sturen en te motiveren. Zonder begeleider kan dit niet. (Tosun; 1933:26)

De observatie uitstap baseert zich zowel op cognitieve (informatie, begrijpen en toepassen) als affectieve (reageren, waarderen, psychomotorische ontwikkeling, met begeleiding iets maken en het aanleren van vaardigheden) doelstellingen.

De voordelen van waarnemingsuitstappen zijn:

1. De leerlingen waarnemen en ervaren onmiddellijk de gebeurtenissen.
2. De leerlingen leren hun directe omgeving beter kennen.
3. De observatie uitstap stimuleert de leerlingen om meer over het onderwerp te weten.
4. Het aangeleerde krijgt een permanente betekenis bij de leerlingen.
5. De leerlingen hebben een gemeenschappelijke ervaring opgedaan.
6. Het verschil tussen theorie en praktijk wordt duidelijker. Met andere woorden het leren wordt werkelijkheid.
7. De leerlingen ontwikkelen hun kijk op school en milieu.
8. Het is een overgang van het in klas leren naar het leren in de werkelijkheid.

De informatie die hierboven beschreven is, is ook van toepassing op islam onderwijs. Als je de observatie uitstap toepast tijdens de islam lessen wordt het aangeleerde permanent en is het gemakkelijker om te leren. Een andere belangrijke reden is dat je theorie en praktijk samenbrengt. Het eerste wat in ons gedachte opkomt om deze methode toe te passen in godsdienstonderwijs is hoe je de leerlingen kennis over een moskee bijbrengt. Je kan het

doortrekken tot andere godsdiensten. Hierover kennis bijbrengen en als je de mogelijkheid hebt kan je een kerk of een synagoog bezoeken. De mogelijkheden gaan verder. Het bezoeken van een museum, de natuur en eigenlijk is overal een ideale plaats om tijdens de observatie uitstap te leren over godsdienst. Deze uitstappen zijn cultuurgebonden. Godsdienst is een onderdeel ervan. De natuur is een ideale plaats om de Schepping van Allah te ontdekken. Dit is een meerwaarde omdat je gewone uitstappen kan gebruiken om een link te maken met godsdienst. Voorbeelden hiervan zijn: landelijke uitstappen, uitstap naar de zee of een toeristische plek bezoeken. Een voorwaarde hiervan is dat het binnen het schoolbeleid past. Als je de observatie uitstap bekijkt op vlak van islam onderwijs, merk je (afhankelijk van wat je bezoekt) dat het invloed heeft op gevoelens en zintuigen.

Om goede resultaten te behalen tijdens observatie-uitstappen moet er rekening gehouden met de onderstaande zaken:

1. De leerkracht moet zijn wettelijk opgelegde verantwoordelijkheid kennen.
2. Weten dat deze methode geen gewone uitstap is, het is een leerproces om doelstellingen te realiseren.
3. Om een geslaagde observatie uitstap te regelen moeten de leerkracht en leerlingen samen een plan opstellen.
4. De directie, collega's en ouders erbij betrekken.
5. De leerlingen moeten vooraf ingelicht worden over het verloop van de observatie uitstap.
6. Tijdens de observatie uitstap moet men voorzorgen uitstap nemen(veiligheid...). Men moet ook een voorbeeldig gedrag eisen van de kinderen.
7. De uitstap moet achteraf samen met de leerlingen geëvalueerd worden.
8. Om een nieuwe observatie uitstap te plannen moet men rekening houden met de beoordelingen van kinderen.
9. Na de observatie uitstap moet men de betrokken instanties bedanken.

6.9. Drama

In het kader van een workshop heeft drama een theoretische dimensie. Dit wordt uitgevoerd door middel van animatie en improvisatie (Morgül,1995;Üstündag,1998).

Drama heeft geen vooraf geschreven tekst. Drama baseert zich op ideeën, gedachten, anekdotes en informatie dat opdat moment gespeeld wordt (San.1999).

Drama komt spontaan voor in het spel van kinderen. De deelnemers gaan zichzelf en andere mensen, hun gevoeligheid voor kunst, hun fantasie en hun kennis over de wereld verder ontwikkelen (Pinciotti, 1993;Akt Köksal,2003).

Wat zeggen anderen over drama? :

In de VS "Drama", in Duitsland "school spel" of "spel en interactie". De meeste ervaring met drama in het onderwijsproces is Engeland met " drama in het onderwijs" (Köksal,2003).

Wat is drama?

Het begrip drama wordt geassocieerd met de volgende begrippen: een rol spelen en improvisatie. Deze begrippen zijn technieken van drama.

Omdat drama geen vooraf geschreven inhoud heeft is het geen spelen van een gebeurtenis.

Wat zijn de doelstellingen van drama?

Met drama kan je democratische gedragingen, objectiviteit en verdraagzaamheid aanleren (Güneysu, 1999; Öztürk,1999;Saglam,1997;Akt.Köksal,2003).

Stadiums om drama toe te passen.

Deze stadia verschillen naargelang de samenstelling van de groep. Bij een klassieke drama zijn de volgende stappen van toepassing: opwarmen, spelen, improviseren, opvoeren en evalueren (Köksal,2003).

1. Het opwarmen van de deelnemers in een ontspannende sfeer: De zintuigen gebruiken volgens verschillende methodes. Er wordt gewerkt rond deze vaardigheden; het ontwikkelen van het observatievermogen, fysieke en

tactiele inspanningen, het kennismaken, het aanpassen, het vertrouwen en de interactie. In deze fase tracht men met deze vaardigheden de deelnemers te laten luisteren naar hun lichaam en verstand (San,1996; San 2001;Üstündag,2000;Akt.Köksal2003).

Deze werkwijze motiveert en stelt de deelnemers gerust om deel te nemen aan drama.

2. Het spelen: Binnen het kader van opgelegde regels mogen de deelnemers zich op een vrije manier in het spel uiten. In deze fase wordt er aandacht besteed aan het leren spelen. Ook wordt er aandacht besteed om binnen de groep de communicatie, het inlevingsvermogen, de zintuigen en pantomime te ontwikkelen (Okvuran,2001). De leider kiest een spel dat bij de groep past. In deze fase kan je ook de nadruk leggen op: de woordenschat, de gevoelens, het aandachtig zijn, het imiteren en de competentie tussen de deelnemers. Je kan hierbij ook gebruik maken van voorwerpen (Üstündag,1998; Akt. Köksal,2003)

3. Het improviseren: Is in het bijzonder een proces dat vanuit een thema of onderwerp of een doel in verschillende stadia wilt bereiken. In deze stadia komt zowel de individuele- als de groepscreativiteit op de voorgrond (San,2001;Akt.Köksal,2003). Improvisaties zijn de ruggengraat van drama (Üstündag,1998;Akt.Köksal,2003).

4. Het opvoeren: Na het opwarmen en het geruststellen van de deelnemers is drama ontstaan en is men begonnen met de uitvoering ervan. Er is gewerkt rond het bevorderen van improvisatie. Ten slotte wordt het opgevoerd (Üstündag,1998;Akt.Köksal,2003). Indien nodig kan men in deze stadia ook gebruik maken van voorwerpen.

5. Het evalueren: Het kan zijn dat je in een drama geen begin of einde hebt. Binnen bepaalde regels heb je de vrijheid om drama te spelen. Wat je ziet tijdens drama is op dat moment geïmproviseerd. Er kan geen sprake zijn van slechte of goede weergave van drama (Ömeroglu en CanYasar, 1999; Akt.Köksal, 2003).

Na een of meerdere stadia moet men evalueren. Om een gesprek op gang te brengen kan de leider de volgende vragen stellen; " Hoe heb je je gevoeld? ". " Wanneer heb je voldoening ervaren? ". " Waar was het moeilijk? ". " Wat zouden we kunnen verbeteren? " (Aral en vrienden,200; San, 1996; Akt. Köksal,2003).

Wie zijn de spelers van drama?

- **de leider:** De leider is een lid van de groep. Hij heeft een rol als gids. De leider leert de capaciteiten van de groep kennen. Hij zorgt ervoor dat de groep door middel van drama spellen hun gevoelens en gedachten kunnen uiten.

De leider is eigen aan waarden en normen. Hij heeft respect tegenover andere mensen. Hij is degene die zich verder wil verdiepen in drama. Hij is een goede waarnemer en hij bezit ook het verantwoordelijkheidsgevoel om zichzelf te ontplooien. Beslissingen voert hij op een correcte manier uit. Hij houdt rekening met de evaluatie (Aral en vrienden,2000;Okvuran,1999;Ömeroglu en Dere, 2002;Akt.Köksal,2003).

De leider is een acteur, een opvoeder en een psycholoog. De leider heeft van kunst (theater)onderwijs genoten. Hij heeft aanleg voor artistiek. Hij deinst niet terug om te discussiëren. Hij heeft zijn complexen overwonnen. Hij is principieel en kan omgaan met mensen. Een goede leider moet geen schrik hebben van verschillende opmerkingen. Voortdurend moet hij zich bijscholen. Voordat hij tot actie overgaat moet hij zijn doelstellingen formuleren, zijn technieken kennen en zijn materiaal klaarzetten (Baskaya,2000; Öztürk,2000; San,1996; Akt.Köksal,2003).

Indien nodig moet de leider ook bereid zijn om met professionele mensen te werken.

- **de deelnemers:** Tijdens drama oefeningen moet men rekening houden met de leeftijd, het geslacht, de interesse en de ontwikkeling. De deelnemers moeten bereid zijn om in een groep te werken. Ze moeten zich goed veilig voelen. Ze moeten open staan voor nieuwe ideeën (San,1996;Akt.Köksal2003).

Waar wordt drama opgevoerd?

De leider en de groep kiezen een plek waar ze zich goed voelen om drama te oefenen. Het is belangrijk om een plaats te kiezen dat bedekt is met parket of vast tapijt om zich vrij te kunnen bewegen tijdens de oefeningen. Het moet een plaats zijn die vertrouwd is, rustig is, goed belicht is en waar je eventueel zonder schoenen kan oefenen om je doestellingen te bereiken (Köksal,2003).

Welke materiaal heb je nodig voor drama?

Drama kan je opvoeren zonder materiaal. Maar om je drama te ondersteunen kan je gebruik maken van de volgende materialen; handtassen, antieke meubelen, cultuurgebonden, kledij, sieraden, vakgebonden kledij, hoeden, wandelstokken, maskers, schoenen, make-up, papier, kleurpotloden, audio-speler, cd's... (Köksal, 2003). Het belangrijkste materiaal van drama is de speler zelf. De deelnemers kunnen hun kledij, hun haren, hun handen en voeten gebruiken om drama te ondersteunen (Pinciotti, 1993)

6.10. Zeshoeden – denktechniek

Om een kind zijn cognitieve vaardigheden in het dagelijks leven te verbeteren heeft men uit de literatuur een zeshoedentechniek overgenomen. Dit is een vrij nieuwe, gemakkelijk toepasbare opvoedkundige techniek. De zeshoeden- denktechniek wordt gebruikt om gedachten en suggesties in een systematische volgorde te presenteren. De hoeden symboliseren verschillende gedachten. Hiermee wordt verwarring vermeden. Telkens als een hoed een andere kleur krijgt wordt er verwacht dat het idee systematisch geassocieerd wordt met de betekenis van de kleur.

De hoeden symboliseren deze ideeën:

1. Witte hoed (neutrale hoed): Duidelijke informatie, gebaseerd op digitale proeven.
2. Rode hoed (emotionele hoed): Spannend, onstuimig en subjectief.
3. Zwarte hoed (pessimistische hoed): Negatief.
4. Gele hoed (voordelen hoed): Optimistisch, positief.
5. Blauwe hoed (oordeel hoed): Controleert, analyseert eerst om daarna te concluderen.
6. Groene hoed (progressieve hoed): Vernieuwend, productief, ondernemend, flexibel en neemt initiatieven (Edward de Bono, 1999:56vd).

Tijdens het toepassen ervan wordt er aan de deelnemers een probleem gegeven waarover ze moeten nadenken. Om ze aan te zetten tot denken moeten de deelnemers volgens de betekenis/symbool van de hoed hun mening zeggen over een onderwerp. Indien ze overtuigd zijn om van mening te veranderen moeten ze de hoeden ook omwisselen. Tijdens deze actieve werkwijze wordt er uiteraard veel aandacht besteed aan de groene hoed.

6.11. Problemen oplossen

Problemen oplossen is een belangrijk onderdeel van alternatieve gedragingen om je doelstelling effectief en behoorlijk te realiseren. Anderzijds is problemen oplossen een lesmethode om in verschillende dimensies te bestuderen. Denk maar aan het definiëren, de verschillende gegevens overwegen, je middelen gebruiken om het probleem op te lossen. Dit is een leermethode omdat je door vragen te stellen het probleem moet oplossen. De doelstelling van deze methode is dat leerlingen leren om tijdens hun hele leven, besluiten en beslissingen te nemen (om problemen te kunnen oplossen). In deze methode worden cognitieve vaardigheden als analyseren, synthetiseren en veralgemenen gebruikt (Özden, 1997:142; Demirel, 200:88; Kücükahmet, 200:77).

Om deze methode toe te passen in de klas moet er sprake zijn van een daadwerkelijk probleem. De leerkracht geeft voldoende informatie om de leerlingen aan te zetten tot discussiëren. Om te voorkomen dat leerlingen verkeerde interpretaties gaan vormen en om ze op dezelfde golflengte te krijgen wordt er uitleg gegeven over het probleem. Men gaat bespreken hoe en waarom het probleem opgelost moet worden. Er wordt informatie verzameld over het probleem. Daarna wordt het geanalyseerd. De leerlingen worden begeleid in het verzamelen en het structureren van informatie. Met de verzamelde informatie gaat men zoeken naar doelgerichte oplossingen. De oplossingen worden getest. Deze methode wordt klassikaal besproken.

Saban heeft probleemoplossend leren leven in een stroomschema uiteengezet

1. De leerkracht stelt een complex probleem voor.
2. De leerlingen hebben te maken met een complex probleem.
3. De leerlingen nemen actief deel aan het probleemsценario. Ze vereenzelvigen zich met het probleem.
4. De leerlingen analyseren wat ze wel of niet weten over het probleem. De taken worden verdeeld om het probleem op te lossen.
5. De leerlingen gaan de stand van zaken analyseren om het knelpunt te vinden. Er wordt gezocht naar een oplossing.
6. De leerlingen stellen een paar oplossingen voor. Iedereen is het eens met de gekozen oplossing.

Op welke zaken moet je letten om deze methode tijdens de lessen toe te passen?

Om deze methode toe te passen moeten de leerlingen met de aangeleerde vaardigheden kunnen omgaan. Als de leerlingen de basisvaardigheden nl. kennis en inzicht, onvoldoende beheersen, is deze methode zowel in gewone- als in islamlessen niet van toepassing. De islamleerkracht deze methode ter ondersteuning om de leerlingen wegwijst te maken, te helpen en aan te moedigen. De leerkracht leidt het proces om leerlingen erbij te betrekken, onthult de gedachten, weerspiegelt het leren en geeft zijn bedenkingen over ideeën. De leerkracht zoekt mogelijkheden en verduidelijkt de stappen aan de leerlingen om het probleem op te lossen. In deze methode staan de leerlingen centraal. Alle andere stappen worden door de leerlingen zelf gedaan. Het gevolg hiervan is dat ze actief betrokken worden. Informatie krijgt een betekenis. De leerling leert om individueel of in een groep verantwoordelijk om te gaan met informatie.

In de islamlessen leren de leerlingen over goede gedragingen. Als deze les bijna gedaan is kan je hiervan gebruik maken om over een probleem te beginnen. De islam leerkracht kan deze algemene morele principes (goed gedrag) gebruiken om tot een probleem te komen. Bijvoorbeeld: Nadat je uitleg hebt gegeven dat in de islam diefstal plegen verboden is, laat je de leerlingen de gevolgen ervan zoeken. Hiervan leiden ze nieuwe problemen af. Kortom, problemen oplossen is een methode om tijdens de islam lessen toe te passen. Maar om effectief te kunnen werken moet de leerkracht de beschreven voordelen en de onderstaande beperkingen in acht nemen.

1. De redenering van problemen oplossen vertrekt vanuit inductie en deductie.
2. Een van de werkwijzen die moeten worden gevolgd bij het oplossen van het probleem is als volgt:
  - a. Het erkennen van het probleem.
  - b. Het probleem omkaderen.
  - c. Hypothesen (een stelling) samenstellen om het probleem op te lossen.
  - d. Informatie verzamelen, analyseren en besluiten trekken.
  - e. Testen van hypothesen: aanvaarden of weigeren.
  - f. Oplossing toepassen. Aan de hand van de bekomen resultaten voorstellen doen.
3. De volgende stappen moeten worden gevolgd om het probleem op te lossen.
  - Motivatie (enthousiasme): Alle leermethoden beginnen op dezelfde manier. Daarom moet men goed luisteren naar het probleem of het aandachtig lezen.
  - Detectie (waarnemen/begrijpen) : Het probleem moet waargenomen worden door de zintuigen. Je moet het probleem nog eens luid lezen of door iemand anders laten lezen. Je moet het probleem omkaderen.
  - Het geheugen: In het geheugen zoekt men naar gelijkenissen over het probleem. Je herinnert je welke methoden je tot nu toe hebt gebruikt.
  - Het denken: Het probleem wordt in verschillende aspecten bekeken.
  - Aandacht focussen op het probleem: Beperk je inspanningen alleen tot het probleem.
  - Interesse, motivatie en houding ten opzichte van het onbekende: Een hulpmiddel om zich te concentreren op het probleem.
  - Technieken om het probleem op te lossen: Een leidraad om het probleem op een goede manier op te lossen. Dit geeft aanleiding tot het maken van keuzes. Informatie ,gegevens en beslissingen nemen, brengen je tot de beste oplossing.
4. Het oplossen van problemen moet in verhouding staan met de capaciteiten van de leerlingen.
5. Het gekozen probleem in de aandacht brengen van de leerlingen.
6. Problemen komen uit het dagelijkse leven en niet uit lesboeken. In islam lessen zijn er thema's die hieraan voldoen.
7. Het probleem wordt niet opgelost door de leerkracht. Hij begeleidt de kinderen om tot oplossingen te komen.
8. Het belang van het probleem laten inzien door de leerlingen.
9. De leerkracht begeleidt de leerlingen door het probleem te laten omkaderen.
10. Benodigheden worden aan de leerlingen bezorgd.
11. De leerlingen laten inzien dat er meerdere oplossingen kunnen zijn. Om te kunnen beoordelen moet er gewerkt worden aan het beoordelingsvermogen van de kinderen (Küçükahmet,200:78)

6.12. Kennis ontwikkelen

Om deze techniek te kunnen ontwikkelen moeten de leerlingen hun eigen mening/keuze kunnen verwoorden. Deze techniek wordt gebruikt tijdens het leren van tegenstrijdige inhoud. De bedoeling hiervan is om de houding van leerlingen omtrent deze inhoud een positieve wending te geven. Dit is een hulpmiddel om bij leerlingen kennis op wereldvlak, democratische gedragingen, gedisciplineerde en principiële levenswijze en

algemene sociale vaardigheden bij te brengen.

Om deze techniek toe te passen moet er in de klas een de te gebruiken attitude schaal te zien zijn. Op deze schaal moeten de volgende zinnen vermeld zijn;

- ik heb zeker dezelfde mening, ik heb dezelfde mening,
- ik heb geen mening,
- ik ga niet akkoord,
- ik ga zeker niet akkoord.

De leerlingen moeten hun meningen schriftelijk kunnen verantwoorden aan medeleerlingen. Wanneer een leerling tijdens het debatteren van mening verandert sluit hij aan bij de groep waar zijn mening bij past.

Het belangrijkste aan deze techniek is dat je de leerlingen duidelijk moet maken dat meningsverschillen niet persoonsgebonden zijn. De leerlingen moeten ook hun mening kunnen argumenteren.

Wanneer de leerkracht deze techniek hanteert in een les mag hij zijn mening hierover niet zeggen. Er wordt naar ieders mening gevraagd. De leerkracht vraagt dieperdoor hoe ze deze mening verkregen hebben. De leerkracht luistert aandachtig en gaat niet in op verkeerde stellingen (meningen). De leerkracht vat alles samen. Hij evalueert de meningen. Als laatste geeft hij zijn mening en koppelt hij dit aan de juiste mening.

7. Concept, conceptmappen en het gebruik tijdens islam lessen

Wat is een concept (begrip)?

Concept:

- ° Denkbeeld in het geheugen.
- ° Het gaat om een entiteit waarmee een idee of een object aangeduid kan worden.
- ° Als gevolg van individuele ervaringen worden gemeenschappelijke gebeurtenissen en objecten in een algemene symbolische denkbeeld omgezet (Cevizci,1999:499; Akarsu,1988: 114)

Een concept ontstaat in het geheugen door ontwikkelingen in waarnemingen. In deze context krijgen objecten, mensen, gevoelens of ideeën gemeenschappelijke kenmerken dat mondeling geuit wordt.

Concepten leren (begrippen leren)

Concepten zijn denkbeelden in het geheugen dat door het leren ontstaat. Dit gebeurt als volgt. De gevolgen van gebeurtenissen in het geheugen zijn persoonlijk en concreet. Gebeurtenissen en voorwerpen ontwikkelen zich in het geheugen en laten hun sporen achter (Ülgen,2001:100).

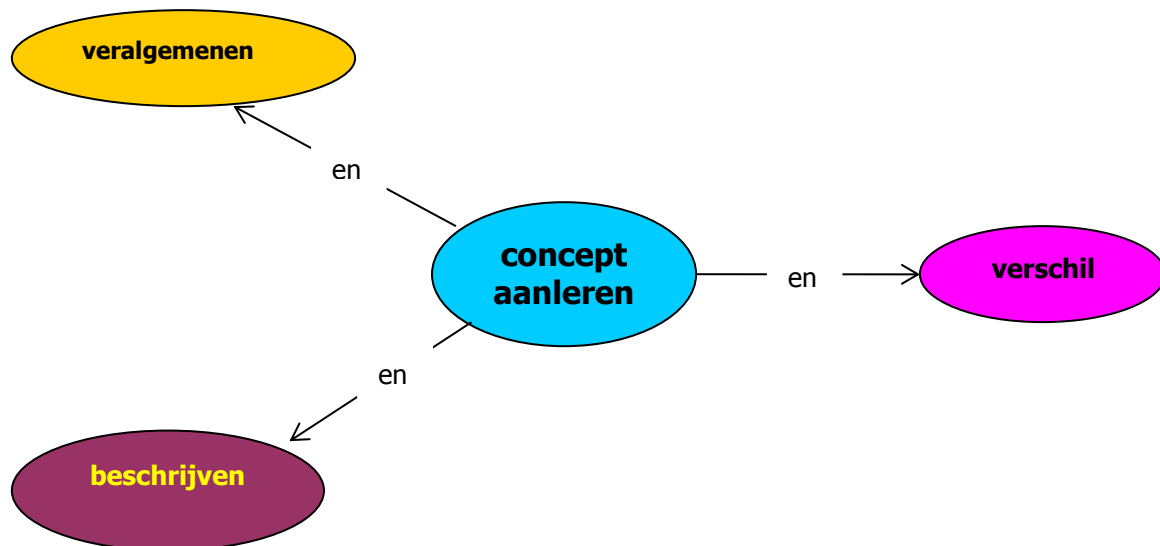
Het geheugen maakt hier werk van. Na verloop van tijd gaan nieuwe concrete gebeurtenissen omgezet worden tot abstracte gebeurtenissen. In het geheugen kan je geen onderscheid maken in concrete concepten zoals; witheid, gewicht en zachtheid. Het moment dat er aan concrete concepten een betekenis wordt gegeven noemt men abstracte concepten. In werkelijkheid is het niet mogelijk om de geur van een mandarijn en een mandarijn zelf van elkaar te onderscheiden. Hetzelfde geldt voor de goedheid van een mens en de mens op zichzelf. Je kan wel afzonderlijk nadenken over deze onderscheiden eigenschappen. Na zo een verwerking gaat men termen zoals warmte, lichtheid, hardheid, liefde, autonomie en justitie abstract omkaderen. Na verloop van tijd zullen de opgedane beelden en ontwerpen in het geheugen die verwerking ondersteunen. De cognitieve gegevens worden in het geheugen met elkaar verbonden. Tijdens dit proces in het geheugen worden gelijke- en gemeenschappelijke vaststellingen gegroepeerd en komt men tot een algemeen beeld, een concept. Voorbeelden hiervan zijn; een kat, een hond, een dier, een mens, een tafel, een stoel...

Concepten aanleren

Zoals hierboven beschreven zijn concepten abstracte gegevens. Het is moeilijk om een abstracte betekenis te leren. Hiervoor heeft men geprobeerd om concepten concrete aanvullingen te geven. Hierdoor zijn grafische materialen ontworpen om tijdens het aanleren van concepten te kunnen gebruiken. Tijdens het ontwerpen hiervan heeft men het aanleren van concepten voor het oog gehouden. Het gebruik van dit soort materiaal is een ondersteuning in het leerproces. De gevolgde strategieën tijdens dit proces worden grafische strategieën

genoemd. In vele inhouden van leerprocessen worden grafische strategieën toegepast. Dit is een van de strategieën waarin je de mogelijkheid hebt om lessen op elkaar af te stemmen (En chang,Sung,Chen,2002:5). Grafische materialen bestaande uit visuele vormen en mappen ondersteunen en leggen verbanden tussen de synthese en de kopstukken uit een tekst. Tijdens het toepassen van deze materialen in een onderwerp gaat men niet alleen aandacht besteden aan feiten en verschijnselen van gebeurtenissen, maar gaat men ook de denkpatronen, de verbanden en de samenkomst (van feiten) analyseren. Zin analyse tabellen, mind map en concept mappen zijn voorbeelden hiervan.

Zin analyse tabellen

Bij het maken van een zin analyse tabel worden de leerlingen erbij betrokken. Het is een 2 dimensionale tabel (1 horizontale en 1 verticale zijde). Aan de ene zijde staan de begrippen waarvan de kenmerken ontleed moeten worden. Aan de andere zijde zijn de kenmerken beschreven. Zin analyse tabel is effectief om begrippen te kunnen omschrijven en om ze te onderscheiden. Tijdens het voorbereiden van een zin analyse tabel gaat de leerling de betekenis van de woorden linken aan zijn kennis daarover. Hierdoor wordt zijn kennis over begrippen ontwikkeld. Nadat je een keer zin analyse tabel hebt gemaakt, kan je het hergebruiken. Het maken van een zin analyse tabel kan een klasgebeuren zijn, indien je met de onderstaande stappen rekening houdt (normale niveau).

Kenmerken / aanbiddingen	Moeten (fard)	Vrije keuze	Tijdsgebonden	Niet tijdsgebonden	Financiële inspanning	Lichamelijke inspanning	Financiële + lichamelijke insp.	Persoonlijk	Gemeenschappelijk
Het gebed	X		X			X		X	X
Het vasten	X		X			X		X	X
De bedevaart	X		X				X	X	X
De zakât	X			X	X			X	X
Het leren		X		X			X	X	X
Behulpzaam zijn aan oudere mensen		X		X		X		X	X

Zin analyse tabel i.v.m. hoofdzakelijke aanbiddingen

- De leerkracht kiest uit het handboek of uit geschreven bronnen een onderwerp uit.
- De titel wordt op het bord geschreven. Bijvoorbeeld: Beweging op aarde.
- De leerlingen vinden zoveel mogelijk woorden over beweging. De leerkracht schrijft die woorden onder elkaar op het linker zij-bord (vrije val, lopen...)
- Men vraagt aan de leerlingen kenmerken van die woorden te beschrijven.
- Er wordt een 2 dimensionale tabel (zin analyse tabel) over 'beweging op aarde' opgesteld. De rij- en kolomkoppen zijn ingevuld. Het wordt door de leerlingen overgeschreven in hun schriften.
- Er wordt aan de leerling gevraagd om eender welk kenmerk op de tabel aan te duiden.

De onderstaande uitleg is een doorgetrokken versie van de stappen om het toe te passen tijdens islam lessen (zin analyse tabel).

1. De leerkracht kiest een onderwerp uit de thema's.
2. De titel wordt op het bord geschreven. Bijvoorbeeld: 'hoofdzakelijke aanbiddingen'; 'Elke goede daad is een aanbidding' (al-°amaloe's ṣālih).
3. De leerlingen vinden zoveel mogelijk hoofdzakelijke aanbiddingen. De gevonden hoofdzakelijke aanbiddingen worden onder elkaar op het linker zij-bord geschreven. Bijvoorbeeld: Het gebed, de vasten, de bedevaart ...
4. De kinderen moeten de kenmerken van die aanbiddingen beschrijven. Bijvoorbeeld: tijdsgebonden, persoonlijk, gemeenschappelijk, financiële inspanning, lichamelijke inspanning...
5. Nu wordt er een zin analyse tabel opgemaakt. Dit bestaat uit rij- en kolom tabellen. In de kolommen staan de kenmerken geschreven. In de rijen zijn de namen van hoofdzakelijke aanbiddingen geschreven. De zin analyse tabel wordt geschreven in de schriften van de leerlingen.
6. Een gevonden kenmerk moeten ze aanduiden op de tabel.

Op deze manier probeert men aan de leerlingen de verschillen van aanbiddingen te leren en te herkennen. Na deze werkwijze moet je aan de leerlingen duidelijk maken dat deze kenmerken niet van toepassing is op elke begrip. Dan moet je op zoek gaan naar nieuwe begrippen. De leerling gaat een verband leggen tussen gekende woorden en nieuwe aangeleerde woorden (kenmerken). De leerling leert hoe hij tewerk moet gaan om kenmerken te herkennen en te beschrijven. Dit kan een aanleiding zijn om nieuwe begrippen te leren.

Mind map

Mind map is een grafisch schema waarbij indrukken, gedachten van leerlingen en geschreven didactisch materiaal (o.a. leerboeken, encyclopedieën...) compatibel voorgesteld wordt. Dit schema wordt ook wel 'semantische web' genoemd, om leerlingen;

- ° Hun voorkennis te gebruiken.
- ° Nieuwe begrippen aan te leren.
- ° Nieuwe verbanden te leggen tussen begrippen.
- ° Om begrippen beter te kunnen ordenen d.m.v. mentale activiteiten
- ° Geschreven onderwerpen beter te kunnen begrijpen.

Mind map kan je gebruiken als inleiding, inhoud of als evaluatie van een thema. Deze manier is een hulpmiddel om begrippen te groeperen. Op deze manier ga je de werking van het geheugen structureren. De leerlingen ontwikkelen hun begrippenkennis en hun denkvermogen.

Om deze mind map te gebruiken tijdens islam lessen moet je rekening houden met de vermelde stappen.

1. De leerkracht schrijft een sleutel begrip of - zin op het bord. Bijvoorbeeld: De eigenschappen van Allah.
2. De leerlingen gaan woorden zoeken i.v.m. het sleutelbegrip of - zin. De gevonden woorden worden opgeschreven aan de zijkant van het bord. Bijvoorbeeld; Ziet alles, Hoort alles, Weet alles...
3. De leerlingen gaan op basis van betekenis en relatie de woorden groeperen. Men maakt duidelijk dat er minstens 1 woord in een groep moet zijn.
4. De woorden zijn ingedeeld. De leerlingen moeten voor elke groep een benaming vinden. Er is beslist welke benaming men gaat gebruiken. De onderstaande tabel wordt gemaakt.

De leerlingen merken dat je niet alle woorden kan groeperen. Deze woorden worden onderaan het tabel opgeschreven. Men kan verder gaan door aan deze woorden ook een beschrijving te geven. Tabel moet dan aangepast worden.

Een mind map over de eigenschappen van Allah

DE EIGENSCHAPPEN VAN ALLAH	
Alleen van toepassing op Allah EXCLUSIEVE EIGENSCHAPPEN (ŞIFÂT OE'D-DZÂTÎ) Eigenschappen die enkel aan God toegeschreven kunnen worden.	Ook van toepassing op de schepselen ANDERE VOORNAAMSTE EIGENSCHAPPEN (ŞIFÂT OE'Ş-ŞOEBÔETÎ) De mens beschikt ook over deze eigenschappen, maar dan in beperkte, gebrekkige, afhankelijke vorm. God bezit deze eigenschappen in volmaakte vorm.
1. Het bestaan van God 2. Heeft geen begin 3. Heeft geen einde 4. Allah is de enige (God) – (ahad) 5. Lijkt op niets of niemand 6. Zijn bestaan is door Zichzelf, Onafhankelijk	1. Leven - ḥaya(t) 2. Kennis - °ilm 3-4. Wil(skracht) – irâda en Scheppingskracht - takwîn 5. Kracht - qoedra(t) 6. Horen – sem° 7. Zien - başar 8. Spreken - kalâm

Concept map (boomschema)

Vanuit een algemeen begrip gaat men de details met elkaar verbinden. In een concept map worden gebeurtenissen of thema's, begrippen en de relaties tussen begrippen volledig uiteengezet. Concept mappen en mind mappen lijken op elkaar. Een uitzondering hierop is dat in concept mappen de relaties tussen begrippen als stellingen of als kenmerken voorgesteld worden.

Een concept map is een belangrijk onderdeel in het leerproces. Het kan zowel door de leerkracht als de leerlingen gemaakt worden.

Het proces dat een concept map door een leerkracht gemaakt wordt, kan op drie zaken onderzocht worden:

1. De leerkracht gaat tijdens de les in stappen een concept map maken. De tijd om uitleg te geven en om een concept maken te maken staan in verhouding met elkaar. Deze methode is ook een leidraad om les te geven.
2. Op het einde van de les kan de leerkracht om te herhalen een concept map maken. Je kan de leerlingen erbij betrekken.
3. De leerkracht heeft voordat de les begint een concept map op het bord gemaakt, op een slayt of op een usb stick gezet. Houdt wel rekening dat een concept map gemaakt door de leerkracht niet altijd duidelijk zal zijn voor de leerlingen.

Toepassingsgebieden van concept mappen:

Concept map is een leerstrategie en kan op verschillende gebieden gebruikt worden als didactisch materiaal. Men wilt op deze manier een effectief en permanent leerproces bereiken.

Binnen het onderwijs leerproces wordt de concept map in de volgende gebieden gebruikt:

- Concept mappen worden gebruikt om de verbanden te leggen tussen de leerstof en 'oude' leerstof (En Chang,Sung,Chen,2002:6).
- De leerlingen worden betrokken bij het maken van een concept map. Ze krijgen de gelegenheid om notities te nemen omtrent het hoofdbegrip.
- Een concept map op het einde van de les gebruikt worden als samenvatting van de leerstof. Men gaat het hoofdbegrip, de titels, de ondertitels en stellingen en principes hiervan structureren. Op deze manier voorkomt men dat leerlingen uit het hoofd gaan leren.
- Concept mappen zijn 2 dimensionale leerprocessen. Dit is een effectieve en nuttige manier om de leerstof visueel en concreet voor te stellen (Schuster,2002:2)

Het maken van een concept map

Er is uitgelegd dat conceptmappen 2 dimensionale leerprocessen zijn. De doelstelling hiervan is om relaties tussen begrippen uit dezelfde categorie concreet voor te stellen en dat leerlingen dit ook zo gaan leren (Kalayci,2002:78). Om de relaties tussen begrippen voor te stellen en om begrippen concreter te maken zijn er verschillende manieren van conceptmappen. Vanuit deze benadering is Joseph Donald Novak de grondlegger van conceptmappen. Volgens deze benadering moet een concept map uit de volgende stappen opgebouwd zijn:

1. Je moet de vraag waarover je informatie wilt, rond een thema of een probleem vaststellen. Deze vraag moet je herhalen om 10 a 20 woorden begrippen te vinden. Voor sommigen is het interessant om deze begrippen op een post-it op te schrijven. Als je d.m.v. van een pc een concept map maakt, kan je de begrippen groeperen. De benamingen van begrippen moeten uit 1 of 2 ,3 woorden bestaan.
2. Op de concept map ga je eerst het centrale begrip en daarna de andere begrippen in hoogte rangschikken. Het kan zijn dat je het moeilijk kan hebben om te bepalen welk begrip centraal staat. Hierbij maak je gebruik van de vraag om het centrale begrip vast te stellen. Soms kan uit deze zoektocht een nieuwe centrale begrip ontstaan of moet je het centrale begrip aanpassen.
3. Indien nodig kan je nieuwe begrippen toevoegen aan de lijst.
4. De schema stel je op door het centrale begrip boven te plaatsen. Heel vaak worden er 1,2 of 3 centrale begrippen boven op de schema geplaatst.
5. Kies 2,3 of 4 begrippen uit om onder het centrale begrip(pen) te plaatsen. Let wel op dat er onder elk centraal begrip niet meer dan 3 of begrippen plaatst. Als er onder een centrale - of sub begrip , meer dan 6 of 7 begrippen staan, is het mogelijk om een gemeenschappelijk betekenis te geven aan een begrip. Zo ontstaat er een andere opstelling in je concept map.
6. Begrippen worden met elkaar verbonden (d.m.v. pijltjes). De lijnen worden met link woorden ondersteund. Linkwoorden moeten de relatie tussen 2 begrippen ondersteunen. Hierdoor kunnen linkwoorden als een uitbreiding of als een voorstel geïnterpreteerd worden. Er ontstaan interpretaties door verbintenissen.
7. Aanpassingen, toevoegingen en veranderingen aan het sub begrip kan leiden tot veranderingen in de structuur van het schema. Het kan zijn dat je dit meerdere keren moet doen. Deze zoektocht zal doorgaan totdat er nieuwe informatie en betekenissen gevonden worden. Tijdens deze veranderingen zijn de post- it papieren en de pc gemaakte schema's een groot hulpmiddel.
8. Onderzoek op het schema (concept map) de verbanden tussen diagonale (cross links) begrippen. Zoek de aandachtspunten tussen deze verbanden (linkwoorden). Diagonale (cross links) verbanden kunnen een hulpmiddel zijn om nieuwe relaties met het centrale- en sub begrip te zien en te vinden.
9. Speciale voorbeelden met betrekking tot het begrip kunnen onderaan het label staan. Met eenzelfde begrip kunnen er verschillende conceptmappen gemaakt worden. Er kan geen sprake zijn van een soort concept map. Relaties tussen begrippen wordt door iedereen anders geïnterpreteerd. Het is heel normaal dat conceptmappen verschillend kunnen zijn (Novak,1998:227-228).

Soorten concept mappen

1. Stroomschema (Flow Charts): Een stroomschema is een weergave van de feitelijke volgorde waarin processen plaatsvinden.
2. Cyclusdiagram (cycle diagram): Cyclus diagrammen tonen de circulaire relaties tussen gerelateerde processen.
3. De voorspelbaarheid boom (predicability trees): Met het begrip wilt men tot een vaststelling komen (Akyürek,2004:127).
4. Mind map: Het centrale begrip wordt in het midden geplaatst zodat andere begrippen ermee verbonden worden.
5. Hiërarchische concept map: Geeft info over begrippen in een dalende volgorde van belangrijkheid. Het centrale begrip wordt boven geplaatst. Het geeft de mogelijkheid om op een andere manier het verband tussen begrippen te structureren.

6. Systeem concept mappen: Ordent de informatie, in een formaat dat vergelijkbaar is met een stroomschema, met toevoegingen van 'inputs' en 'outputs'.

7. Keten conceptmappen: Is ook bekend als 'opeenvolgende' of 'sequentiële' map. Deze map is een opeenvolging van link begrippen of relaties tussen begrippen (Kaya,2003(1):73-74).

Concept mappen en het aanleren van begrippen in islam lessen.

Het is algemeen aangenomen dat men tegenwoordig het operationele leren omgeruild heeft met het conceptuele leren. In deze tijd krijgen we een expansie van info over ons heen. Indien tijdens het leren de nadruk niet zou liggen bij het leren van algemene begrippen, dan zou dat ons waarnemingsvermogen overstijgen. We zouden de gestreefde resultaten niet behalen. Als we de verschillende methodes bekijken om begrippen aan te leren zien we als eerst de klassieke methode. In deze methode worden begrippen op de volgende manier aangeleerd. Men zegt een begrip. Er wordt uitleg gegeven over het begrip. Het begrip wordt verduidelijkt door kenmerken te beschrijven en te onderscheiden. De leerlingen zoeken naar positieve- als negatieve voorbeelden van het begrip. Deze methode is niet effectief genoeg om begrippen aan te leren. Het probleem ontstaat wanneer je het begrip definitief moet omschrijven. In islamlessen wordt meestal deze methode toegepast. Islamonderwijs bestaat overwegend uit het leren van begrippen.

Begrippen zijn bouwstenen van informatie. Relaties tussen begrippen vormen de wetenschappelijke principes. Om deze reden is de realisatie van het werkveld van islam- lessen gebaseerd op de werkelijkheid van het begrip.

Memoriserende islam lessen moet plaats maken voor bevestiging;

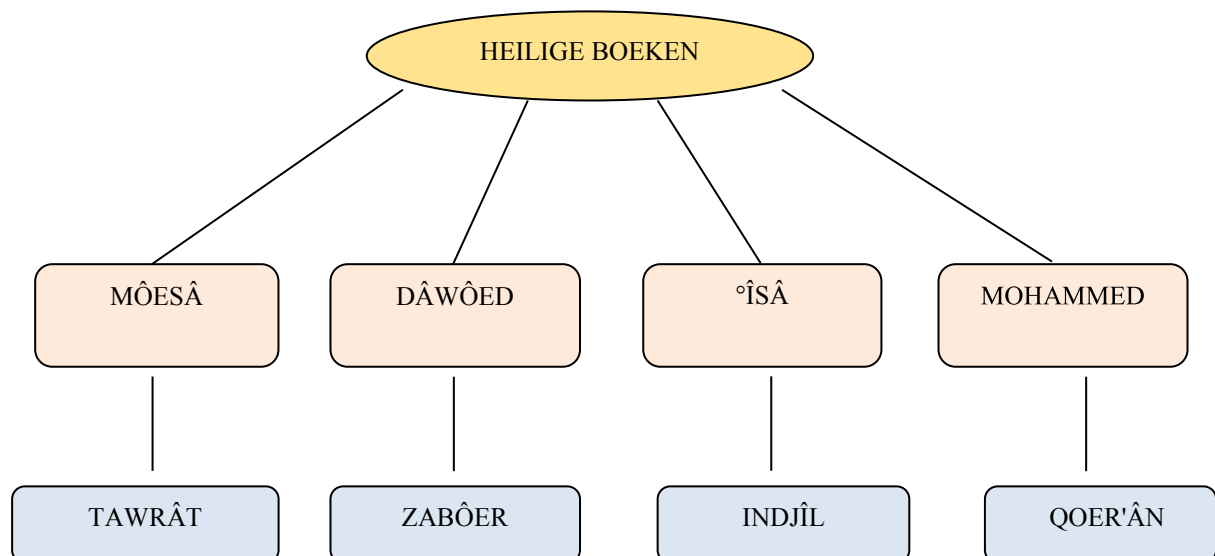
- Gericht op betekenisvol leren.
- Een sterke achtergrond hebben van begrippen.
- Er is behoefte aan islam lessen waarbij leerlingen actief betrokken worden.
- Islamlessen wordt in verband gebracht met theologie, godsdienstwetenschappen en wetenschappelijk onderwijs.

Dit is de reden om tijdens islamlessen aandacht te besteden aan inhoudelijke 'goede' lessen. Hierbij wordt er gebruik gemaakt van methodes en materialen. Een van deze methode en materialen is de concept map. Concept map is een hulpmiddel om de abstracte leer van islam lessen te onderwijzen. Dit om de inhoud zinvoller en concreter te maken.

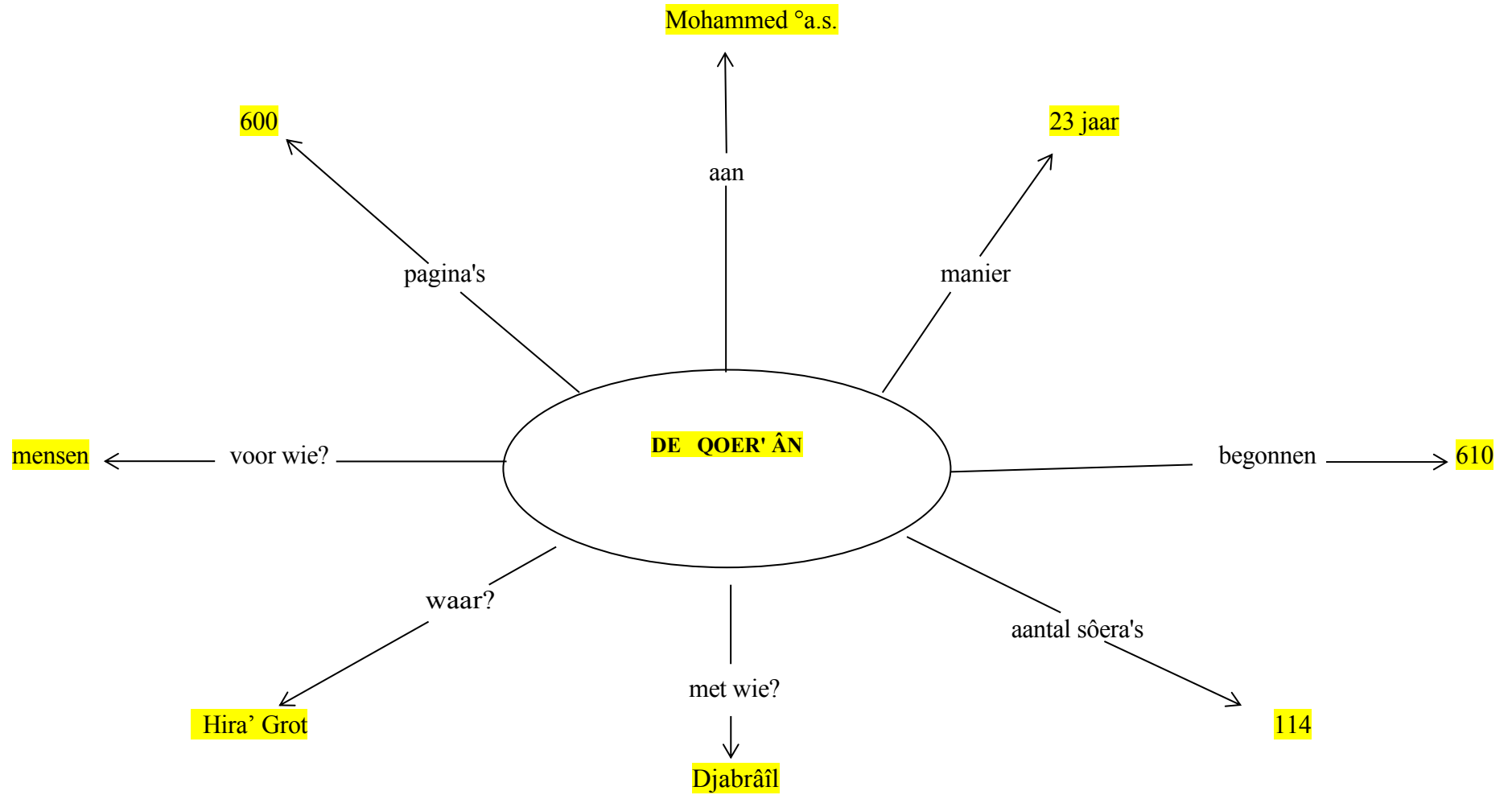
Toepassingsgebieden, voorbereidingen, soorten en de voordelen van conceptmappen (in islamlessen) is al hierboven beschreven.

Hieronder zijn i.v.m. islamlessen een paar voorbeelden van concept mappen uitgewerkt.

Een conceptmap over de Heilige Boeken.

Een conceptmap i.v.m. Koran

DE TIJDEN VAN HET GEBED

OCHTENDGEBED

MIDDAGGEBED

NAMIDDAGGEBED

AVONDGEBED

NACHTGEBED

een mind map

HET GEBED

Naar de Ka°ba toe bidden

intentie

properheid

bedekken

woedô'

de verplichtingen van het gebed

DE SOORTEN

DAGELIJKSE GEBEDEN

VRIJDAGSGEBED

FEESTGEBEED

TARÂWÎHGEBED

BEGRAFENISGEBED

inhaalgebed (= qadâ')

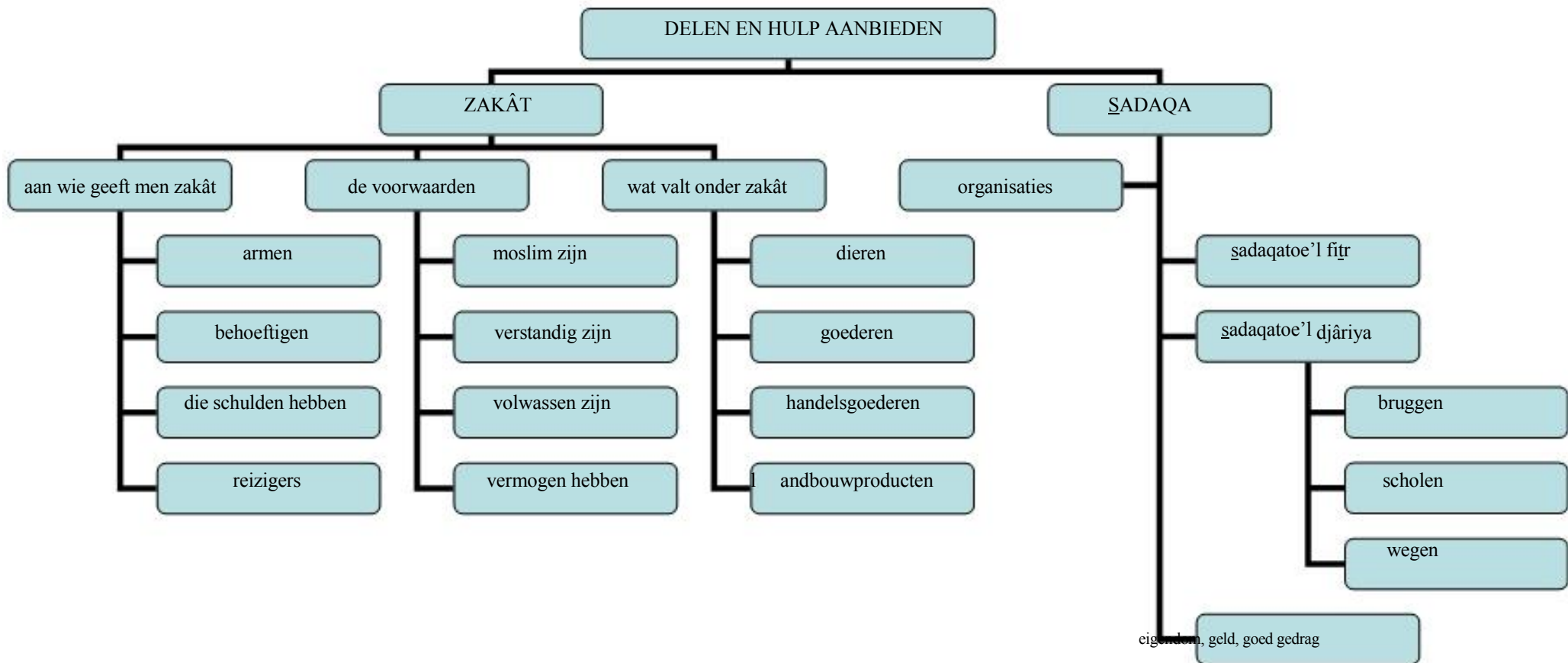
nafila

soenna

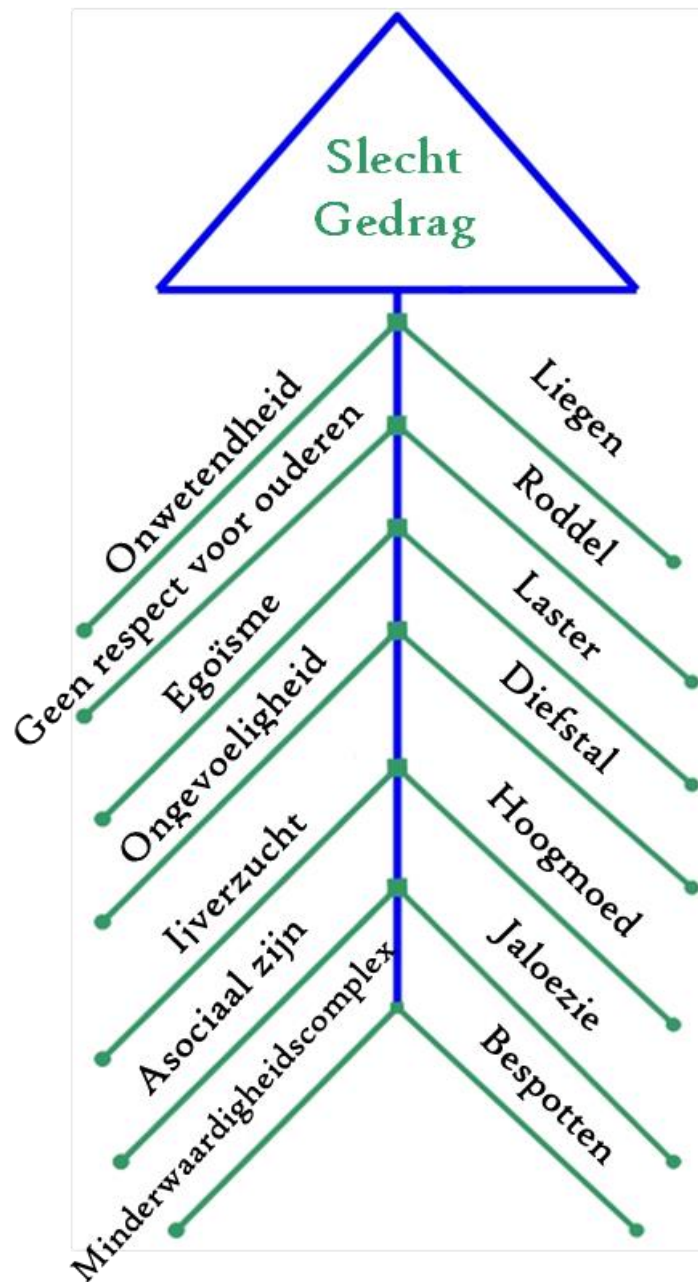
wâdjib

fard

in overeenstemming met een gebed

Het visgraatdiagram
DE OORZAKEN VAN SLECHT GEDRAG

8. De werken in de religieuze taal

De leerkracht kan het nodig hebben om tijdens de islam lessen van tijd tot tijd te werken aan een religieuze tekst. Dus hoe kunnen de leerkrachten werken aan een religieuze tekst?

Voor het onderwijzen van een bepaald onderwerp waar de leerkracht gebruik zal maken van de methodes en tools, met andere woorden, hoe gaat de leerkracht zich voorbereiden om het onderwijs te ondersteunen? Bij het doceren van een religieuze tekst, heeft de leerkracht meer voorbereiding nodig. Omdat de religieuze taal symbolisch is. Bij religieuze teksten wordt gebruik gemaakt van analogie, metafoor en suggestieve uitdrukkingen. Daarom is het begrip van de woorden en symbolische meningsuiting een belangrijke kwestie bij het onderwijzen van een religie.

Terwijl de leerkrachten in de klas werken aan de vertaling van de Koran kan de leerling soms moeite hebben met het begrijpen van de belangrijkste idee van een vertaalde tekst. Maar als de leerling de kans krijgt om de tekst in eigen woorden uit te drukken, gaat hij de tekst beter begrijpen.

Enkele tips die de leerkrachten kunnen helpen bij het werken op een religieuze tekst:

- In de eerste plaats moet de tekst meerdere malen samen gelezen worden met de leerlingen.
  - Na het lezen van de tekst, moeten er vragen gesteld worden aan de leerlingen om het begrijpen van de tekst te vergemakkelijken.
- a. Communicatie in de tekst:** Wie spreekt? Voor wie wordt het bedoeld? Waarom praten hierover? Deze vragen zijn geschikte vragen voor de leerlingen in het basisonderwijs.
- b. Over de symbolische uitdrukking in de tekst:** Wat zijn de symbolische woorden en uitdrukkingen in de tekst? Wat kan de reden zijn van hun gebruik? Hoe kunnen we vandaag dezelfde verklaring zeggen? Als we vandaag dezelfde uitdrukking willen gebruiken, hoe gaan we het dan zeggen?

In het voortgezet onderwijs zijn dergelijke vragen belangrijk. De functie die het idee concretiseert duurt tot ongeveer de leeftijd van 13. De leeftijd van 13 wordt aanvaard om religieuze concepten af te leggen en deze leeftijd heeft op het gebied van religie de vorming van volwassenen. Op deze leeftijd worden religieuze concepten en ideeën beschouwd als meer abstracte termen, de taal van de religie begrijpen wordt eenvoudiger. De vragen i.v.m. de tekst kunnen het hebben over de helden en hun gedragingen. Bij een beschreven of aangegeven religieuze tekst worden zulke vragen gesteld met het oog om het over te dragen aan anderen. In het kort zullen de leerlingen gemotiveerd worden. Daarnaast zullen de leerlingen de gewoonte krijgen om gebruik te maken van de informatie. Leerlingen die een rijke woordenschat in hun eigen taal beheersen zullen de verborgen verklaring in de taal van religie en religieuze expressie in teksten sneller begrijpen.

Bij het beantwoorden van de vragen is de beste manier om de klas in groepen van 6-8 te verdelen. Daarnaast kunnen de vragen ook als huiswerk gegeven worden. Zo zal de bijdrage van alle leerlingen worden versterkt.

Als we de leerlingen met hun eigen woorden, met hun eigen taal symbolen de kans geven om hun zelf uit te drukken, tegelijkertijd kunnen we mogelijke uitleg geven over dingen die hen verrassen en onderdrukken. Natuurlijk moet de islamleerkracht een geschikte religieuze tekst aanpakken, met de huidige voorwaarden en als het nauwer bij het gedrag van zijn leerlingen wordt zal de lessen aangenamer verlopen. Daarom zal er geen sprake zijn van een niet serieus genomen les.

8.1.. Gebruik van de verzen in de islamitische les

Tijdens een onderwijsleerproces in de islamitische lessen worden er verzen (âyat) en aḥādīṣ gebruikt om het geleerde onderwerp te ondersteunen. Bij het onderwijzen van verzen en aḥādīṣ in islamitische lessen zijn de didactische technieken zeer nieuw. Meestal worden de vertalingen van de verzen voorgelezen, op het bord gelezen of geprojecteerd. Echter is er nog geen voortouw genomen over de methoden en technieken in de grondslagen hoe de verzen en aḥādīṣ benut zullen worden of gebruik kunnen maken van verzen en aḥādīṣ om een beschreven onderwerp uit te leggen. De nieuwe ontwikkelde Elementaire Leer van de Islam Onderwijs Programma wordt er belang gehecht aan het onderwijzen en leren op basis van de Koran en de verordening van het proces in die richting gericht. In deze context, is het belangrijk dat de leerkracht kennis heeft over de technieken om verzen en aḥādīṣ te gebruiken in de islamitische lessen. Hieronder zijn er een aantal technieken voorgesteld hoe een Leermeester Islamitische Godsdienst de verzen en aḥādīṣ in het onderwijsleerproces gebruik kan maken. Deze technieken zijn als volgt (Dogan -Tosun, 2003).

8.1.1. Uitleg van de termen:

Definities: De onbekende woorden in een vers kan men volgens het woordenboek de betekenis vastleggen door te kijken naar het hele vers en de samenstelling van de uitleg van het vers.

Toepassing: Het vers kan geprojecteerd worden op het bord. De onbekende woorden in het vers onderlijnen op de acetaat. De betekenissen van de onbekende woorden en de gepaste uitleg worden aan de leerlingen gevraagd om op te zoeken in het woordenboek. Als dit proces voltooid is wordt de betekenis van het vers gegeven en het vers toegelicht.

De voordelen:

- Door de onbekende woorden in het vers te benadrukken zal de leerling zich concentreren op het vers.
- Technisch geeft de leerlingen de gelegenheid om na te denken over het vers.
- Verwijst de leerling om onderzoek te doen en toe te voegen aan de oplossing van het probleem.
- Bijdraagt aan de ontwikkeling tot besluitvorming vermogen van de leerling.
- Deze techniek is ook geschikt, evenals individuele studie en is ook geschikt om in een groep te functioneren.

8.1.2. Bepaling van de kernbegrippen:

Beschrijving: Het vers over het onderwerp op de belangrijkste concepten en het gebruik ervan in de zin bepalen omvat de activiteiten.

Toepassing: Het vers wordt door een overhead projector weerspiegeld, “Welke zijn de belangrijkste trefwoorden binnen het vers?” kan als vraag gesteld worden aan de leerlingen. De verschillende antwoorden kunnen op het bord geschreven worden. Nu kan de leerkracht vragen aan de leerlingen om zinnen op te bouwen aan de hand van de woorden die op het bord staan. Dan pas kan de leraar een samenvatting geven van het vers.

Voordelen: De leerlingen kunnen de trefwoorden zelf bepalen binnen het onderwerp, dat kan interesse wekken bij de leerlingen zodat ze het onderwerp gemakkelijker onthouden.

- Zinnen opbouwen met de trefwoorden zal de leerlingen helpen waarnemen en begrijpen.
- Omdat het onderwerp geassocieerd wordt met het leven van de leerling, zal het leren zinvol zijn en het begrijpen ervan gemakkelijk worden.
- Geeft de mogelijkheid om de leerlingen bij de les te betrekken.
- De leerling is gecentreerd.
- De gelegenheid van een technische werkgroep geeft de mogelijkheid om de interactie te verhogen tussen de leerlingen en zorgt ervoor dat de leerlingen socialiseren.

8.1.3. Het vinden van beginselen die worden gegeven in het vers:

Beschrijving: De beginselen van het vers kan technisch gedefinieerd worden door de leerlingen.

Toepassing: De leerkracht kan door middel van een overhead projector het vers weerspiegelen. Aan de leerlingen: “we gaan de beginselen van het vers bespreken” zal de leerlingen doen denken over het vers en zullen de beginselen beginnen te bepalen. Ondertussen zijn de beginselen op het bord geschreven. Na de bepaling van de beginselen kan de leerkracht de volgende vraag stellen: “Hoe kunnen deze beginselen een richting geven in ons leven?” “Wat zal er veranderen als we het doen of niet doen?” De antwoorden van de leerlingen kunnen binnen een groepsdiscussie besproken worden.

Voordelen:

- Actieve participatie van de leerling wordt versterkt.
- Helpt de leerlingen reflecteren op het vers en geeft de mogelijkheid om opmerkingen te maken.
- Verbanden leggen tussen het onderwerp en het leven zal leren permanent zijn.

8.1.4. Het bepalen van de kijk hoek in het vers:

Beschrijving: Het oogpunt moet uitgaan van de effectiviteit van het vers en door de leerlingen bepaald worden.

Toepassing: Vers en verzen worden door een overhead projector weerspiegeld. De vraag: “Wat wordt er verteld in het vers?” gesteld aan de leerlingen. De antwoorden kunnen in het kort op bord geschreven worden. De antwoorden wordt door een leerling volledig gelezen en dan proberen tot een resultaat te komen. Als laatst kan de leerkracht samen met de leerlingen de gewenste implicaties bepalen.

Voordelen:

- De leerling neemt actief deel in de klas.
- Stimuleert de leerling om over het vers na te denken.
- Aan de hand van de antwoorden van de leerlingen tot een conclusie komen zal het zelfvertrouwen van de leerlingen tot succes leiden.
- Handelen aan de hand van de reacties van de leerlingen zal een voltooiing zijn van de tekortkomingen en de correctie van fouten geeft de gelegenheid dat de leerlingen zichzelf kunnen beoordelen.

8.1.5. Het vinden van de waarden in het vers:

Beschrijving: De techniek om de universele waarden in het vers bepalen door de leerlingen.

Toepassing: De leerkracht weerspiegelt het vers met een overheadprojector en stelt de vraag: “Wat zijn de universele waarden die aan de mensen worden bedoeld?” Na de vraag duidt de leerkracht enkele leerlingen aan die nog niet aan het woord zijn geweest en de waarden worden bepaald in het vers. De antwoorden komen op het bord. Aan de hand van de gevonden waarden kunnen de leerlingen een verhaal schrijven. Dit kan ook als een huistaak gegeven worden aan de leerlingen. Enkele verhalen kunnen voorgelezen worden en de rest opgehaald door de leerkracht.

Voordelen:

- De leerling neemt actief deel in de klas.
- Omdat de waarden door de leerlingen zijn gevonden geeft de leerlingen de gelegenheid om te reflecteren op het vers.
- Stimuleert de ontwikkeling aan de besluitvorming vaardigheden bij de leerlingen.
- Door de leerlingen een verhaal te laten schrijven kan de leerkracht aanhalen wat de leerlingen hebben begrepen. Dit geeft de gelegenheid om de leerlingen te leren kennen.
- Het ontwikkelt de ideeën. Ontwikkelt het schrijven van vaardigheden om hun dromen uit te drukken.

8.1.6. Meningsvorming:

Beschrijving: Door het vers te bespreken, hoe het vers richting kan geven in menselijk leven, meningsvorming techniek.

Toepassing: In de vorm van een technische grote groepsdiscussie uitvoeren. De leerkracht is de beheerder van de discussie. Het vers wordt weerspiegeld door een overheadprojector. Het vers wordt door de leerkracht voorgelezen en een vraag gesteld aan de leerlingen:

- “ Wat wordt er bedoeld in het vers?”
- “ Hoe kan een vers richting geven in het leven van een gelovige?”
- “ Welke voorbeelden kunnen jullie geven die jullie zien in de omgeving?”

Zo wordt er een denkproces voor een discussie gestart.

Leerlingen die over het vers willen spreken kunnen reacties geven. De leerkracht moet in een democratische omgeving iedere leerling het woord geven. De leerkracht moet een positieve houding aannemen bij adviezen van de leerlingen. Het doel hier, de uitwisseling van gedachten na het onderzoek vanuit elke hoek en dan de waarheid bereiken. De leerkracht moet de discussie goed in de controle houden en richting geven aan de tevoren opgestelde discussievragen. Ten slotte moet een algemene schets van het onderwerp en als gevolg een samenvatting gemaakt worden.

Voordelen:

- De opkomst van de consensus is effectief.
- De leerling is actief in de les.
- De leerling ontwikkelt vaardigheden in interpretatie.
- Analyse, synthese, evaluatie kan dienen op hoge cognitief niveau.
- De leerlingen ontwikkelen krachten van individueel leren.

- De leerling ontwikkelt luistervaardigheid door de medeleerlingen te luisteren en wint een democratische houding.
- Versterkt een beter begrip van het onderwerp.
- De leerling ontwikkelt het vermogen om te kijken naar veelzijdige evenementen.
- Zorgt voor de communicatie tussen leerling-leerkracht en medeleerlingen. Geeft de leerlingen de kans om van elkaar te leren.
- De leerlingen vinden de gelegenheid om zich te uiten.
- De leerlingen geven voorbeelden van hun eigen ervaringen dat betrekking heeft met het onderwerp die het leren zinvol maakt.
- Geeft de leerlingen de mogelijkheid om te denken over het vers.
- Helpt de leerkracht om zijn leerlingen te leren kennen.

8.1.7. Bepaling van het vers i.v.m. het onderwerp:

Beschrijving: De bepaling van verzen i.v.m. het onderwerp door de leerlingen en de oprichting van de relatie tussen de activiteit van het onderwerp.

Toepassing: De leraar vindt de verzen over het onderwerp of niet gerelateerd aan het onderwerp en plaatst het gemengd op acetaat. De verzen worden weerspiegeld door een overheadprojector. Aan een leerling wordt gevraagd om de verzen te lezen. De volgende vraag wordt gericht naar de klas: “Welke van deze verzen zijn direct gerelateerd aan het onderwerp”? Aan de leerlingen die antwoorden zal de volgende vraag gesteld worden: “Wat wordt er beschreven in het vers, hoe wordt het geassocieerd met het onderwerp?”

Voordelen:

- Geeft de leerlingen de gelegenheid om na te denken over het vers.
- De leerling wordt ontwikkeld om opmerkingen kenbaar te maken en zijn gedachten uit te drukken.
- Door vragen te stellen worden de leerlingen bij de les betrokken.
- Doordat de leerling het vers over het onderwerp moet vinden ontwikkelt de besluitvorming vaardigheden van de leerling.

8.1.8. Het onderwerp met een verhaal uit de Koran vertellen:

Beschrijving: Het selecteren van een verhaal uit de Koran en door het verhaal inzicht krijgen over het onderwerp.

Toepassing: De leerkracht kiest volgens het niveau van de leerlingen een verhaal(parabel) uit de koran die aansluit op het onderwerp. De geselecteerde parabel wordt op acetaat voorbereid. De verzen worden door de leerkracht gelezen. Over het beschreven evenement worden de gedachten van de leerlingen genomen. Door middel van dit legt de leerkracht het onderwerp uit. Belangrijke punten worden benadrukt door een samenvatting van het verhaal.

Voordelen:

- De leerlingen krijgen de mogelijkheid om na te denken over de verzen.
- Praten over het onderwerp, ontwikkelt de leerling het vermogen om zichzelf uit te drukken en het maken van opmerkingen.
- Omdat het onderwerp wordt ondersteund door een parabel uit de Koran verhoogt het beter onthouden van het onderwerp.
- De aandacht van de leerling wordt gemakkelijk getrokken naar het onderwerp.
- De leerling ontwikkelt luisterende en begrijpende vaardigheden.
- De parabellen zal ons helpen om het doel dat we willen of gericht op de doelgroep te bereiken.
- Staande in de cruciale gebeurtenissen “Wat zou jij doen” vragen, zal de toespraak over het onderwerp versterken bij de leerlingen.
- Door dat het onderwerp verrijkt wordt met een parabel uit de Koran gaat de les leuker worden.

9. METING EN EVALUATIE

Door middel van metingen en evaluaties kan men nagaan of de programma's binnen de islamlessen het gewenste succes opbrengen en of de verwachte kennis, vaardigheden en attitudes bij de leerlingen zich al dan niet ontwikkelen. 'Meting en evaluatie' biedt de mogelijkheid om het leerproces continu te volgen en om de opkomende problemen in elke fase te bepalen en op te lossen. Evaluaties mogen niet enkel resultaatgericht zijn, door ook het proces te evalueren kan men de tekortkomingen en probleemgebieden van leerlingen bepalen en op tijd de nodige maatregelen treffen. Indien nodig kan men ook de gehanteerde leeractiviteiten aanpassen. Evaluaties dienen uitgevoerd te worden in samenhang met de leeractiviteiten die overeenstemmen met de leerdoelen. De evaluaties binnen de islamlessen zouden op de eerste plaats moeten bijdragen aan de ontwikkeling van de leerlingen in dit vak en het oplossen van de geconstateerde problemen.

Aan de hand van diverse middelen en methodes dienen de competenties van de leerlingen zoals begrijpend lezen, kritiek geven, interpreteren, informatie verzamelen, analyseren, bevragen en problemen oplossen gemeten en beoordeeld te worden. Binnen het evaluatieproces dient men ook rekening te houden met de bekwaamheid van de leerlingen om verbanden te leggen tussen de geziene leerstof en de realiteit. In plaats van verworven kennis met elkaar te vergelijken moeten de leerlingen eerder de gelegenheid krijgen om deze te delen en meer bij te leren. De samenwerking tussen leerkracht en leerling is van essentieel belang voor het evalueren binnen het leer- en onderwijsproces. Zodoende moet de leerling ook betrokken worden in het evaluatieproces door gebruik te maken van zelf- en peerevaluaties.

Naast de traditionele evaluatiemiddelen moet ook de toepassing van eerder verworven kennis in nieuwe situaties beoordeeld worden in het gehele evaluatieproces. Met deze bedoeling kan men het succes van leerlingen toetsen aan de hand van observatieformulieren, posters, gesprekken, zelfevaluatie en peer- evaluatieformulieren, portfolio's, projecten, prestatietaken, open vragen en overhoringen bestaande uit vragen met lange en korte antwoorden, meerkeuzevragen, waar- onwaar vragen, matching vragen enzovoort.

Prestatiebeoordeling:

Een prestatiebeoordeling kan gedefinieerd worden als de evaluatie van taken en situaties die rekening houden met de individuele verschillen van leerlingen en hen de mogelijkheid bieden om hun kennis en vaardigheden in actie om te zetten en deze toe te passen in de realiteit. Een prestatiebeoordeling tracht in relatie met de leerwinst aan te tonen hoe de leerling de problemen in zijn dagelijks leven zal oplossen en hoe hij zijn kennis en vaardigheden hiervoor zal gebruiken. Met prestatie-evaluaties krijgen de leerlingen de kans om te werken en te herhalen en de graad van hun competenties volgens de vastgestelde normen naar voor te brengen in een brede tijdspanne zonder beperkt te worden door een examenduur. Een dergelijke evaluatie eindigt met een tastbaar product of een waarneembaar prestatie.

Aan de hand van situaties en opdrachten in een prestatiebeoordeling kunnen leerkrachten rechtstreeks observeren en punten geven op hoe de leerlingen analyseren, problemen oplossen, experimenteren, conclusies trekken, samenwerken, mondeling presenteren en een product vormen. De prestaties van leerlingen worden beoordeeld aan de hand van projecten, prestatietaken, zelfreflecties, portfolio's, open vragen etc.

Prestatietaken:

Dit zijn opdrachten die het opleveren van een product, het gelijktijdig gebruik en ontwikkeling vereisen van cognitieve, affectieve en psychomotorische vaardigheden van leerlingen die voorgeschreven staan in het programma zoals kritisch denken, problemen oplossen, begrijpend lezen, creativiteit en onderzoeken.

Onderaan staat een voorbeeld van een prestatietaak over sociale waarden geïllustreerd. Door vak- en klasleerkrachten kunnen nieuwe prestatietaken gevormd worden over passende onderwerpen.

- De leerlingen krijgen een kopie van de prestatietaak en de evaluatieschaal met een quoteringsysteem waaraan de taak zal worden getoetst.
- De instructies worden klassikaal gelezen. De nodige begeleiding wordt gedaan.

Voorbeeld Prestatietoek

HOOFDSTUK	ARMENBELASTING, BEDEVAART EN OFFERFEEST
Doelstelling	Verwerft kennis over organisaties voor sociale hulpverlening en hun functies in ons land. (7 ^{de} doelstelling)
Duur	2 weken
Werkvorm	Groepswerk (afhankelijk van het leerlingenaantal groepen van 4 – 5 personen)
Verwachte prestaties	Onderzoeken, ontwikkelen van instrumenten om gegevens te verzamelen, gegevens rapporteren
Evaluatie	Evaluatieschaal, peerevaluatieformulier

Beste leerlingen,

Er wordt van jullie verwacht dat jullie sadaqa-, zakât- en hulporganisaties in jullie omgeving onderzoeken en een verslag maken over hun functies en de gevoelens en gedachten van hun personeel.

Om deze opdracht te vervullen moeten jullie de onderstaande stappen volgen:

1. Ga op zoek naar hulpverenigingen in jullie omgeving zoals het Rode Kruis, Religieuze stichting, moskeeën, scholen en andere liefdadigheidsorganisaties en kies er eentje uit.
2. Maak een interview met het personeel van de gekozen hulporganisatie.
3. Jullie moeten minstens 5 personen interviewen.
4. Jullie bereiden een aantal vragen voor zoals waarom zij daar werken en wat de voordelen zijn. Voor de interviewvraagjes mag je hulp vragen aan je leerkracht of andere volwassenen in je buurt.
5. Aan de hand van de informatie uit de gesprekken maken jullie een verslag over het maatschappelijk nut van dergelijke hulporganisaties.
6. Verrijk het verslag met foto's en tekeningen over de activiteiten van de gekozen instelling.
7. Is er volgens jullie behoefte aan zulke instellingen? Leg uit met voorbeelden.
8. Jullie krijgen 2 weken de tijd voor deze opdracht.
9. De opdracht zal beoordeeld worden volgens de onderstaande evaluatieschaal. Om jullie prestaties binnen de groep te evalueren zal het peerevaluatieformulier gebruikt worden.

Prestatietoek Evaluatieschaal

Kwalificaties	Werkpunt	Goed	Zeet goed
Onderzoeken en raadplegen	Er is geen voldoende onderzoek verricht over hulporganisaties en er is geen gesprek gevoerd met het personeel.	Er is wat onderzoek verricht over hulporganisaties en er werden 2 – 3 personen geïnterviewd.	Er is voldoende onderzoek verricht over hulporganisaties en er werd met voldoende aantal mensen gesproken.
Inhoud	De functie van sociale hulpverleningsorganisaties is niet voldoende benadrukt.	De functie van sociale hulpverleningsorganisaties is maar voor een stuk benadrukt	De functie van sociale hulpverleningsorganisaties is voldoende benadrukt.
Vormgeving Lay-out	Zaken zoals de functie van de hulporganisaties, hun werkgebieden, hun inkomstenbron, hun basis	Zaken zoals de functie van de hulporganisaties, hun werkgebieden, hun inkomstenbron, hun basis	Zaken zoals de functie van de hulporganisaties, hun werkgebieden, hun inkomstenbron, hun basis

	van hulpverlening zijn niet voldoende gedetailleerd met elkaar in verband gebracht.	van hulpverlening voor een deel met elkaar in verband gebracht. Er zijn geen gepaste foto's toegevoegd.	van hulpverlening zijn voldoende gedetailleerd met elkaar in verband gebracht. Deze werden ondersteund met foto's.
Samenwerking	Bij de voorbereiding zijn de taken verdeeld maar tijdens het project werden de afspraken niet gerespecteerd.	Bij de voorbereiding zijn de taken verdeeld maar tijdens het project werden slechts een aantal afspraken gerespecteerd.	Bij de voorbereiding zijn de taken verdeeld en tijdens het project werden alle afspraken gerespecteerd.
Planning	Tijdens het onderzoek is geen planning gemaakt en de taken zijn niet tijdig volbracht.	Tijdens het onderzoek is er een planning gemaakt maar de taken zijn niet volbracht volgens de planning.	Tijdens het onderzoek is er een planning gemaakt en de taken zijn tijdig volbracht volgens de planning.
Verslag	De bedenkingen van de groepsleden zijn niet opgenomen en er zijn veel tekorten in de resultaten van het onderzoek. Het is niet opgesteld volgens de spellingsregels.	De bedenkingen van de groepsleden en het resultaat van hun onderzoek zijn opgenomen in het verslag maar met tekorten in de uitleg. Het verslag voldoet niet volledig aan de spellingsregels.	Het verslag is geschreven volgens de spellingsregels. De bedenkingen van de groepsleden en het resultaat van hun onderzoek werden volledig opgenomen.

De opdrachten van de leerlingen worden beoordeeld via de bovenstaande evaluatieschaal en eventuele tekorten worden voor elk onderdeel (onderzoeken en raadplegen, inhoud, vormgeving (lay-out), samenwerking, planning, verslag) apart bepaald. De nodige maatregelen worden getroffen om deze tekorten te verhelpen. Voor de quoring worden de punten voor elk onderdeel opgeteld en in procenten omgezet.

Project: Dit bestaat uit werkstukken die de leerlingen onder begeleiding van hun vakleerkracht individueel of in groep uitvoeren die analyse, onderzoek, interpretatie, beeldontplooiing, bijleren, eigen visie creëren en concluderen over een zelf gekozen onderwerp beogen.

Het proces van projectontwikkeling is een lang, complex en zwaar proces. Deze opdrachten ontwikkelen de belangrijke cognitieve vaardigheden van leerlingen zoals creativiteit, onderzoeken en communicatie. Omdat het gehele proces van ontwerp tot demonstratie van het project de stappen van het wetenschappelijk proces bevat zal het ook dienen om de wetenschappelijke procesvaardigheden te ontplooien. Projecten vereisen richtlijnen en een standaard voor een cijferbeoordeling.

Observatie: Het observatietalent van leerkrachten en hun observatieregisters zijn de beste middelen om de ontwikkeling van de gestreefde kennis en vaardigheden in de islamlessen te beoordelen. Observatie zorgt voor een snelle en juiste informatieverstrekking over de leerlingen. In de praktijk zijn snelheid en tijd belangrijk.

De leerkracht observeert:

- de antwoorden van leerlingen op vragen en voorstellen
- de deelname van leerlingen in klasdiscussies
- de deelname van leerlingen in groepswerken en discussies
- de reactie van de leerling op gemaakte opdrachten en materialen tijdens het leerproces

De volgende punten zullen de leerkrachten helpen bij het observeren:

- Gebruik dezelfde normen voor alle leerlingen bij het bepalen van de criteria
- Observeer elke leerling een paar keer
- Observeer elke leerling in diverse situaties en op verschillende dagen
- Observeer elke leerling voor verschillend gedrag, eigenschap en competenties
- Probeer de beoordeling van je waarnemingen zo snel mogelijk te registreren

Zelfreflectie: Zelfreflectie is dat een individu zichzelf beoordeelt over een bepaald onderwerp. Zelfreflectie helpt het individu om zijn eigen vaardigheden zelf te ontdekken.

- Zelfevaluatie helpt de leerlingen om hun eigen sterke en zwakke kanten te bepalen
- Geeft aan de leerlingen de mogelijkheid om persoonlijke en interpersoonlijke normen te bepalen om zijn eigen prestatieniveau te meten en de motivatie te bevorderen

- Door zichzelf te evalueren voelt de leerling zich als een deel van het proces
- Ontwikkelt het vermogen om zichzelf van buiten uit te bekijken (Objectiviteit)

Er zijn ook nadelen verbonden aan dit type van evaluaties. Meestal mag men de vooringenomenheid niet negeren tijdens de beoordeling van eigen prestaties. In het begin kunnen er fouten optreden doordat de leerlingen niet ervaren zijn in zelfevaluatie. Het resultaat zal verbeteren naarmate de leerlingen ervaring opdoen.

Zelfreflectieformulier voor leerlingen

Dit formulier is opgesteld om jezelf te evalueren. Kruis het vakje aan dat jouw prestaties het best voorstelt.

Naam: .....

School: ..... Klas: .....

		Zeer goed	Goed	Voldoende	Werkpunt
1.	Ik maak mijn opdrachten niet volgens een planning.				
2.	Ik maak mijn opdrachten niet op tijd af.				
3.	Ik luister niet naar voorstellen van anderen.				
4.	Ik vraag geen uitleg als ik iets niet begrijp.				
5.	Ik help mijn groepsleden niet met hun taken.				
6.	Ik gebruik de tijd niet verstandig.				
7.	Ik vraag niemand om hulp als ik iets niet begrijp.				

Dit heb ik geleerd!

Je kan jezelf testen over wat jij allemaal hebt bijgeleerd op het einde van het hoofdstuk “Het geloof in Profeten en Heilige Boeken”. Hiervoor moet je de volgende vragen beantwoorden.

Kruis het vakje aan dat voor jou het meest van toepassing is.

☺ = Ik kan dit heel goed doen

☹ = Ik kan dit voor een deel goed doen

☹☹ = Ik kan dit helemaal niet

ZELFREFLECTIE

☺ ☹ ☹☹

	Ik kan het woord ‘Profeet’ uitleggen.			
1.	Ik kan uitleggen waarom profeten uit mensen worden gekozen.			
2.	Ik kan de eigenschappen van profeten opsommen.			
3.	Ik kan enkele voorbeelden geven van profeten uit de Koran.			
4.	Ik kan een voorbeeld geven uit de Koran die illustreren dat de boodschappen van de profeten om hetzelfde doel zijn.			
5.	Ik kan het woord ‘heilig boek’ beschrijven.			
6.	Ik kan de redenen uitleggen waarom Allah een openbaring stuurde naar de mensen.			
7.	Ik kan de heilige Boeken opsommen.			

Als je op het einde twee keer ☹ of één keer ☹☹ hebt aangekruist, moet je deze onderwerpen herhalen.

Peerevaluatie:

Dit is dat de leerlingen elkaars werkstukken zoals taken, opzoekingen, projecten en verslagen evalueren. Terwijl de leerlingen het bekwaamheidsniveau van hun medeleerlingen afmeten ontwikkelt het eigen kritisch denken zich mee. Peerevaluaties geven de leerkracht feedback over de voortgang en competentieniveaus van de leerlingen. Om een subjectieve aanpak bij de leerlingen te vermijden is het nuttig dat de criteria van de peerevaluatie door de leerkracht wordt bepaald.

Peerevaluatieformulier

Vul dit formulier apart in voor elk groepslid waarmee je samenwerkt.

Naam van de leerling	:	.....
Groepsnaam	:	.....
Naam van de evaluerende leerling	:	.....

1) Wat is de bijdrage aan de groep van het groepslid die jij beoordeelt ?

.....

.....

.....

2) Wat zijn zijn werkpunten die de groepsprestatie beïnvloedden?

.....

.....

.....

3) Heeft jouw medeleerling zijn verantwoordelijkheden vervuld?

.....

.....

.....

4) Werkt jouw medeleerling samen met de groepsleden?

.....

.....

.....

Het is aanbevolen om tijdens het educatief proces de zelf- en peerevaluaties te gebruiken om doeltreffend te leren en niet louter om de leerlingen punten te geven.

Portfolio:

Een portfolio is een verzameling van werkstukken van een leerling die zijn verwezenlijkingen over één of meerdere onderwerpen, zijn inspanningen en de fasen die men onderging aantoont. De leerling kiest de onderdelen van zijn portfolio uit zijn werken tijdens klasactiviteiten, zijn prestatietaken en projectstudies wat volgens de leerling zijn prestaties het best weerspiegelen. De portfolio, resulterende uit de keuze van de leerling is voor de leerkracht als voor de leerling een evaluatiemiddel.

Waarvoor dient een portfolio?

- In de komende jaren kunnen leerkrachten informatie verstrekken uit de portfolio's die typerende prestatiegegevens van leerlingen opnemen.
- De evolutie van de leerling wordt beter opgevolgd en kan gestaafd worden met bewijsmateriaal.
- Ouders krijgen voorbeelden te zien die de prestaties van de leerling aantonen waardoor zij betrokken worden in het educatief proces.
- De zelfdiscipline en verantwoordelijkheidszin van de leerling wordt gestimuleerd en de leerling leert zichzelf evalueren.
- De overtuiging dat de leerling een geslaagde prestatie heeft geleverd in een bepaald domein motiveert de leerling en zet aan tot betere prestaties.
- De gebieden die binnen het onderwijsprogramma aan verbetering toe zijn worden opgespoord.
- De leerlingen worden beoordeeld aan de hand van hun portfolio.

Waaruit bestaat een portfolio?

- Inhoudsopgave
- Voorwoord, samenvatting of eigen bevindingen
Hier schets de leerling een beeld over de ontwikkeling en vooruitgang van het project.
(Waar was de leerling in het begin? Hoe heeft hij deze fase bereikt?)
- De gids opgemaakt door de leerkracht
(Zorgt dat de leerlingen weten wat een portfolio is en hoe zij dit tot stand moeten brengen)
- Taken van de leerlingen (de taken tijdens de ontwikkelingsfase alsook de aangepaste versies)
- Onderzoekwerk, verzamelwerk
- Diagrammen, foto's, tekeningen
- Video- en geluidfragmenten, Cd's
- Groepstaken en projecten
- Brieven van leerlingen
- Controlelijsten van de leerkracht (evaluaties)
- Evaluatieformulieren
- Motivering van de keuze (Hier vertelt de leerling zijn eigen mening. Wat heb ik hieruit geleerd? Waarom heb ik dit werk bijgehouden? Welke problemen deden zich voor? Wat is voor mij de betekenis van dit werkstuk? Wat zijn mijn zwakke punten? enz.)

De voorbereidingsfases van de portfolio

- Het bepalen van het doel van de portfolio
- Bepalen van doelstellingen
(bv.: begrijpend lezen, eigen inspiratie gebruiken, interpreteren, correcte taalgebruik etc.)
- Bepalen van de taken voor de portfolio
- Bepalen van de evaluatiecriteria
- Verslag opmaken voor elk werkstuk
- Samenwerking met ouders

Taken van de leerkracht tijdens de voorbereidingsfase

- Voorstellen van de portfolio, eventueel met een voorbeeld
- Vertellen dat de portfolio een instrument om te evalueren is
- Opstellen van een begeleidende gids
- Voorbeelden geven van wat er zich in een portfolio mag bevinden (projecten, onderzoekswerk, opstellen, teksten, evaluatieformulieren etc.)
- Regelmatig evalueren en het beste resultaat kiezen uit de gemaakte opdrachten
- De leerlingen vragen om hun keuzes te motiveren en hun werk te evalueren
- De leerlingen de mogelijkheid geven om materiaal met elkaar te delen
- Uitleggen hoe elke fase beoordeeld wordt en op welke basis punten worden gegeven
- Feedback geven (bv. Opstellen van een sterkte - zwakteanalyse waarin de zwakke en sterke punten van de leerlingen worden besproken)

Op de volgende pagina's staan voorbeelden van formulieren en werkschema voor een portfolioproject. Leerkrachten kunnen hier gebruik van maken om de leerlingen een portfolio te laten opstellen.

TIJD	OPDRACHTEN	TAKEN LEERLING	TAKEN LEERKRACHT	TAKEN OUDERS
Week 1 en 2	Kennismaking Portfolio	Gaat op zoek naar informatie over waarom een portfolio wordt opgesteld en hoe het materiaal wordt gekozen. Deze informatie wordt schriftelijk bijgehouden in de portfolio.	Stelt de portfolio en werkschema voor. Stelt criteria voor om de beste keuze te maken. Legt de evaluatiecriteria uit. (Bijlage 4) Informeert de ouders over de portfolio.	Informeert zich over de portfolio.
Week 3-4-5	1. Tussenfase: materiaal verzamelen	De leerling verzamelt het nodige materiaal. Hij kiest 1 of 2 stukken uit voor de portfolio. Hij motiveert zijn keuze en doet een zelfevaluatie. (Bijlage 6) De leerling elimineert en ontwikkelt het gekozen materiaal.	Observeert de verzamelfase. Helpt de leerlingen bij de keuze van het beste materiaal. Geeft feedback over het gekozen materiaal. (deze worden schriftelijk bijgehouden in de portfolio)	Is op de hoogte van de fasen waarin de leerling materiaal test en ontwikkelt. Voorziet de leerling van de benodigheden. Geeft zijn mening over het verzameld materiaal.
Week 6-7-8	2. Tussenfase: materiaal verzamelen	De leerling verzamelt het nodige materiaal. Hij kiest 1 of 2 stukken uit voor de portfolio. Hij motiveert zijn keuze en doet een zelfevaluatie. (Bijlage 6) De leerling elimineert en ontwikkelt het gekozen materiaal.	Observeert de verzamelfase. Helpt de leerlingen bij de keuze van het beste materiaal. Geeft feedback over het gekozen materiaal. (deze worden schriftelijk bijgehouden in de portfolio)	
Week 9-10-11	3. Tussenfase: materiaal verzamelen	De leerling verzamelt het nodige materiaal. Hij kiest 1 of 2 stukken uit voor de portfolio. Hij motiveert zijn keuze en doet een zelfevaluatie. (Bijlage 6) De leerling elimineert en ontwikkelt het gekozen materiaal.	Observeert de verzamelfase. Helpt de leerlingen bij de keuze van het beste materiaal. Geeft feedback over het gekozen materiaal. (deze worden schriftelijk bijgehouden in de portfolio)	
Week 12-13	Portfolio afwerken	De leerling vult de controlelijst (Bijlage 5) in voor elk gekozen materiaal. De leerling maakt een voorblad en een inhoudsopgave. (Bijlage 1 en 2) De leerling maakt een samenvatting van zijn eigen bevindingen over het project. (Bijlage 6) De leerling maakt een samenvatting van het gehele werkproces. (Bijlage 8)	Begeleidt de leerlingen bij het afwerken van de portfolio, geeft de nodige uitleg en herinnert hen aan de nodige zaken. Geeft uitleg over de bijlagen van de portfolio.	Geeft de leerling de nodige steun en zorgt voor een geschikte plaats om aan de portfolio te werken.
Week 14-15	Portfolio presenteren	De leerling bereidt een presentatie voor volgens de gegeven richtlijnen. (Bijlage 7) De leerling geeft zijn presentatie in het bijzijn van leerkracht en ouders.	Stelt richtlijnen op voor de presentatie en herinnert de leerlingen hier aan. (Bijlage 7) Bepaalt de tijd en plaats van de presentaties. (zorgen voor een geschikte plaats om een presentatie van 5 tot 10 minuten te geven) Vraagt de ouders om de presentatie bij te wonen. Begeleidt de leerling in zijn voorbereiding. Stelt een feedbackformulier op voor ouders die niet aanwezig zijn bij de presentatie. (Bijlage 10 en 11)	Woont de presentatie bij. Vermeldt schriftelijk en mondeling zijn mening. Vult het feedbackformulier in.
Week 16-17-18	Evaluatie en Feedback	De leerling bespreekt de gekregen feedback met de leerkracht. De leerling en leerkracht beslissen samen over het resultaat van de portfolio.	Evalueert de portfolio aan de hand van een evaluatieschaal. (Bijlage 12) Zorgt voor een sterkte - zwakteanalyse en feedback. Deze worden bijgehouden in de portfolio. (Bijlage 9) Voert een evaluatiegesprek met elke leerling. Hierin worden de vooruitgang en toekomstperspectieven van de leerling besproken. Het resultaat wordt samen bepaald.	Schrijft een brief en vermeldt erin: -de beste werkstuk -de werkpunten van de leerling -hoe hij zal helpen om de werkpunten te verbeteren.

Werkschema Portfolio (voorbeeld)

Opmerking: Dit werkschema is een voorbeeld. Het kan aangepast worden naargelang de duur en inhoud.

Men kan een maand voor het einde van elke periode beginnen met evalueren. Zo kan men ook telkens een tussenfase vier weken voorzien voor het verzamelen van materiaal

Voorbeeld Bijlagen Portfolio

Bijlage 1

MIJN PORTFOLIO

Voornaam : .....

Naam : .....

Klas : .....

Schooljaar : .....

Vak : .....

Leerkracht : .....

Bijlage 2

INHOUDSOPGAVE

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

Bijlage 3

MIJN BEVINDINGEN

Gebruik de onderstaande of gelijksoortige vragen om een overzicht te krijgen van je eigen bevindingen over de islamlessen.

Vragen:

- Wat is het meest interessante onderwerp in de islam les?
- Wat doe ik buiten de school voor het vak islam?
- Zijn er minder leuke dingen in de islamlessen?
- Wat zou ik nog graag willen zien in de islamlessen?
- Hoe kan het vak islam een bijdrage leveren aan mijn plannen voor de toekomst?

Bijlage 4

ALGEMEEN EVALUATIESLEUTEL PORTFOLIO

Samenhang

- Aanwezigheid van de nodige stukken in de portfolio.
- Vakoverschrijdend werken tijdens het project.
- De gekozen stukken weerspiegelen de opgedane vaardigheden van een heel jaar.
- Het voorblad is op de beste manier opgesteld.

Schikking en Lay-out

- Het gebruik van geschikte titels voor elk deel.
- Schikking van de pagina's volgens de inhoudsopgave.
- De werkbladen zijn ordelijk en netjes.

Weerspiegeling

- De gekozen werkstukken geven de sterkste

Bijlage 5

CONTROLELIJST

Werkstukken	Ja	Neen
Ik heb een kladwerk gemaakt.		
Ik heb mijn werkstuk verrijkt met tabellen, foto's en tekeningen.		
Tijdens de ontwikkelingsfase het werkstuk heb ik gebruik gemaakt van de ideeën van mijn leerkracht, familie en vrienden.		
Ik heb de nodige aanpassingen gedaan. Ik heb het werkstuk gecontroleerd op taalfouten en heb deze ook verbeterd.		
Ik ben bereid om mijn werkstuk te presenteren.		

Bijlage 6

INFORMATIE WERKSTUK

- Het doel van dit werkstuk
- Fasen van het werkstuk
1. .... 2. ....
3. .... 4. ....
- Reden van mijn keuze:
.....
- Tijdens dit werkstuk heb ik de volgende zeer goed gedaan:
.....
- Ik kon me beter inzetten en hulp vragen op het vlak van:
.....
- De mate waarin ik mijn doelstelling heb bereikt is:
.....
- Dit werkstuk geeft de ontwikkeling van mijn volgende eigenschappen weer:
.....
- Dit wil ik nog kwijt over mijn werkstuk:
.....

Bijlage 7

RICHTLIJNEN PRESENTATIE

1. Vraag je ouders om je presentatie bij te wonen.
2. Vraag de mening van je ouders over je presentatie.
3. Formuleer je drie sterkste punten tijdens het project en geef uitleg.
4. Formuleer drie werkpunten en leg uit.
5. Bepaal je doelstellingen voor de volgende periode en leg uit.
6. Bespreek je eigen vordering en de mate waarin je de doelstellingen heb bereikt tijdens het project.
7. Zorg voor een schriftelijk feedback van je ouders.

Bijlage 8

OVERZICHTSFOMULIER WERKSTUK

Dit formulier is opgesteld om je mening te geven over de ontwikkeling van de werkstukken. Vul het formulier in!

Naam: ..... Datum: .....
Onderwerp: .....

In het begin	Op het einde
Hoe verliep het werk in het begin?	Hoe verloopt het nu?
Hoe duidelijk waren mijn werkstukken?	Hoe duidelijk zijn ze nu?
Hoe realistisch waren mijn verwachtingen?	Hoe denk ik er nu over?
Wat waren jouw werkpunten?	Wat zijn nu jouw werkpunten?

Voorbeeldformulieren voor de leerkracht

Bijlage 9
OVERZICHTSFOMULIER
LEERKRACHT

Naam:..... Datum:.....	
Onderwerp:.....	
BEGIN	EINDE
Welke gebieden moeten ontwikkeld worden?	Welke gebieden moeten nog ontwikkeld worden?

Bijlage 10
FEEDBACKFORMULIER OUDERS

Gelieve tijd te maken om de volgende vragen te beantwoorden na de presentatie van uw kind:

1. Heeft deze presentatie u geholpen om het ontwikkelingsproces van uw kind beter te begrijpen?
.....
2. Was de presentatie voldoende gestructureerd?
.....
3. Was dit volgens u een leerrijke ervaring voor uw kind?
.....

Eventuele opmerkingen:
.....
.....

Bijlage 11
VOORBEELDBRIEF AAN OUDERS

.....
.....
.....

Datum presentatie:
Activiteiten:

.....
.....

1. Wat is volgens u het beste werk van uw kind?
.....
2. Op welke gebieden heeft uw kind het meest succes?
.....
3. Op welke gebieden en hoe kunt u uw kind helpen?
.....

Bijlage 12
EVALUATIEFORMULIER PORTFOLIO

Voornaam: _____
Naam: _____
Klas: _____

Richtlijn: geef een score van 1 tot 5 op de volgende criteria

CRITERIA	1	2	3	4	5
1. Volledigheid van de werkstukken					
2. Variatie in de werkstukken					
3. Doelgerichtheid van de werkstukken					
4. Nauwkeurigheid					
5. Ordelijkheid					
6. Voorstelling van prestaties					
7. Creativiteit					
8. Juiste keuze van de werkstukken					
9. Voorstelling van ontwikkeling					
10. Zelfevaluatie					

Opmerkingen en voorstellen:
.....

Mondelinge presentatie: Een mondelinge presentatie kan gebruikt worden op verschillende domeinen zoals spreken, taalkunst- en onderwijs. Geeft informatie over de vaardigheden van de leerlingen om kritisch te denken. Mondelinge presentaties zijn gebruikelijk voor de meting van het memorisatievermogen, aanspreektalent en het inzicht van de leerlingen. (Haladyna, 1997)

Aan de hand van mondelinge presentaties kan men de kennis van leerlingen snel evalueren. Dit maakt het mogelijk om onderwijs en evaluatie gelijktijdig uit te voeren. Voor de evaluatie van dergelijke presentaties kan men naast een evaluatieschaal, zelf- en peerevaluatie ook gebruik maken van een controlelijst voor gepresenteerde vaardigheden.

Mindmapping: Mindmaps zijn grafische instrumenten om informatie te organiseren en voor te stellen. Deze mindmappen bevatten begrippen die geplaatst worden volgens een bepaald structuur. De relatie tussen twee begrippen wordt voorgesteld aan de hand van symbolen die de relatie bepalen. Door de symbolen en begrippen met elkaar te linken wordt een beduidend zin gevormd. (Novak, 1998)

Mindmaps worden gebruikt:

1. bij het onderwijzen van een materie
2. om het leren te vereenvoudigen
3. om het onderwijsproces te controleren en verkeerde opvattingen te ontdekken
4. om te evalueren

Criteria voor de evaluatie van mindmaps:

1. **Correcte uitdrukking van de begrippen**
  - begrippen worden met maximum 3 woorden omschreven
  - begrippen worden gerangschikt van algemeen naar specifiek
2. **Correcte uitdrukking van de relatiesymbolen**
  - duidelijke onderscheid tussen begrippen en relaties
  - relatie tussen twee begrippen moet relevant zijn
  - juiste voorstelling van het verband
3. **Dwarsrelaties tussen begrippen**
  - de beste mindmaps zijn deze die de dwarsrelaties voldoende voorstellen
  - dwarsrelaties tonen aan dat de leerling de verschillende verbanden tussen de begrippen kan zien en begrijpt
  - dwarsrelaties bewijzen creativiteit

Fasen van het vormen van een mindmap

1. Toon de leerlingen een voorbeeld van een mindmap
2. Vraag de leerlingen hoe de begrippen aan elkaar gelinkt worden
3. Duidt op de mindmap aan wat de dwarsrelaties betekenen
4. Vraag de leerlingen om een lijst te maken van de meest gekende begrippen of laat de leerlingen een begrippenlijst maken aan de hand van een tekst die zij krijgen
5. Vraag de leerlingen om deze begrippen te rangschikken van algemeen naar specifiek
6. Vraag om de meest relevante begrippen van het onderwerp aan te duiden
7. Geef de leerlingen de tijd om relaties te maken tussen deze relevante begrippen van de meest belangrijke naar de minder belangrijke. Begeleidt de leerlingen bij het opstellen van de mindmap. Vraag de leerlingen om een kort verhaal te schrijven gebaseerd op hun eigen mindmap.

Vragen met lange antwoorden: De leerlingen krijgen één of meer vragen die zij binnen een bepaalde tijd schriftelijk moeten beantwoorden.

Aandachtspunten bij het opstellen van de vragen:

1. De vragen dienen niet dubbelzinnig en duidelijk te zijn
2. Bij elke vraag moet men een uitleg voorzien over de wijze van beantwoorden
3. De vragen worden niet identiek gekopieerd uit leerboeken of andere bronnen
4. Alle vragen moeten los van elkaar worden beantwoord

2 Soorten Vragen:

a. Gesloten vragen: De antwoorden van zulke vragen worden beperkt wat betreft hun lengte, structuur enz. (vb. geef 3 redenen, zoek twee gelijkenissen...)

Voorbeelden:

- Voor wie is zakât bedoeld? Som op.
- Schrijf drie karaktereigenschappen op die niet behoren tot goede zeden.
- Hoe noemen wij het willekeurig en zinloos gebruik van geld, bezit en tijd?
- Wat betekent °Oemra?
- In welke godsdiensten komt offerfeest voor?
- Wat is roddelen? Beschrijf het.
- Welke profeet kreeg de Thora?
- Wat is het laatste goddelijke (openbaring) boek?

b. Open vragen: De leerlingen worden vrijgelaten wat betreft het kenmerk, lengte en structuur van de antwoorden op zulke vragen. Dit kan gebruikt worden bij de evaluatie van competenties zoals creativiteit, kritisch denken, oplossen, beslissen, analyseren, samenstellen en beoordelen.

- Zulke vragen sluiten uit dat leerlingen met geluk scoren
- Geeft de leerlingen de mogelijkheid om hun gedachten te structureren
- Geeft de leerlingen de mogelijkheid tot creativiteit

Bij de beoordeling van zulke vragen wordt gebruik gemaakt van een evaluatiesleutel. Voor elke vraag worden evaluatiecriteria bepaald.

Voorbeelden:

- Wat is de bijdrage van het gebed voor de ontwikkeling van de gevoelswereld van de mens? Leg uit.
- Wat versta je onder de volgende stelling: “Het gebed bevordert het bewustzijn van samenleven en solidariteit”. Leg uit aan de hand van voorbeelden.
- Wat is de plaats en belang van de Koran in onze religieuze leven? Leg uit aan de hand van concrete voorbeelden uit het dagelijks leven.
- Leg aan de hand van voorbeelden uit hoe wij ons volgens de islam moeten gedragen tegenover mensen met een handicap.
- Welke basisonderwerpen worden benadrukt in de Afscheidspreek? Waarom zijn deze belangrijk in onze hedendaagse leven? Schrijf neer.
- Leg het verschil tussen tawakkoel (Allah vertrouwen) en lot uit.
- Waarom raadplegen wij eerst en vooral de heilige boeken om te leren over religie?
- Vertel in je eigen woorden waarom wij de Koran nodig hebben om onze religie op een juiste wijze te begrijpen en te beleven?
- Waarom heeft Allah Zijn boodschap aan mensen gezonden via profeten?
- Hoe helpt de Koran om zin te geven aan het leven?
- Vertonen de aanbevelingen in de heilige boeken gelijkenissen? Waarom? Leg uit aan de hand van voorbeelden.
- Toon aan met voorbeelden wat het belang van zakât in het sociaal leven is.
- Schrijf op hoe de haddj kan bijdragen tot het menselijk gedrag met betrekking tot de samenleving.
- Waarom moeten wij rekening houden met de raadgevingen in onze heilige Boek?
- Wat voor een gedrag is jaloezie? Waarom verbiedt de religie dit soort gedrag?
- Wat betekent het dat Mohammed (vrede zij met hem) het voorbeeld van goed gedrag is? Leg uit aan de hand van voorbeelden uit zijn leven.

Bij het gebruik van zowel open als gesloten vragen moet de leerkracht zo concreet mogelijk zijn. Bijvoorbeeld, een vraag zoals “Schrijf het belang van de kennis van religie neer” vereist een lang antwoord wat moeilijk is voor de leerling. Deze is geen concrete vraag. Moet de leerling het belang met betrekking tot de cultuur of menselijke relaties bespreken? Dit moet door de leerkracht bepaald worden. Anders kunnen de leerlingen de vraag verkeerd interpreteren. Zo verdwijnt ook de objectiviteit bij de quotering.

Waar- onwaar vragen: De waar- onwaar test techniek die bestaat uit gedeeltelijk juiste en valse stellingen over verschillende dimensies van een bepaald onderwerp, meet en beoordeelt het vermogen van leerlingen om een onderscheid te maken tussen valse en juiste stellingen. Daarom moet deze techniek gebruikt worden wanneer er slechts twee mogelijkheden zijn over de verschillende aspecten van een bepaald onderwerp. De waar- onwaar test techniek is wat betreft de voorbereiding en gebruik één van de meest eenvoudige technieken. Bij deze vragen moet men een richtlijn voorzien en de aanpak toelichten.

Elk item moet juist of onjuist zijn.

De richtlijnen voor het effectief gebruik van de waar- onwaar test techniek zijn als volgt:

1. Elk item mag slechts één uitgangspunt hebben
2. Elk item moet als uitsluitend waar of als uitsluitend onwaar uitgedrukt zijn
3. Elk item moet kort, overzichtelijk en in duidelijke taal geschreven zijn
4. Men mag niet citeren uit leerboeken of andere bronnen
5. Elk item wordt positief uitgedrukt, negatieve uitspraken en vooral dubbelzinnige stellingen moeten vermeden worden
6. De vraag moet evenveel juiste en onjuiste stellingen bevatten
7. De stelling mag niet misleidend zijn en de fout mag niet zitten in onbelangrijke details
8. De lengte van de vragen moeten ongeveer gelijk zijn

Voorbeeld:

Richtlijn: Schrijf een J bij de juiste stelling, een F bij de foutieve stelling

- ( ) De boeken bestaande uit de goddelijke adviezen die via profeten werden overgebracht worden heilige boeken genoemd.
- ( ) De openbaringen werden gestuurd om de mensen te leren wat hun verantwoordelijkheden zijn.
- ( ) Alle profeten ontvingen een boek.
- ( ) We moeten de heilige boeken raadplegen om te leren over ons geloof.
- ( ) Er bestaan 5 heilige boeken.
- ( ) De Zaböer werd geopenbaard aan profeet °Î'sâ' (Jezus) v.z.m.h.
- ( ) De Koran is het laatste goddelijke boek.
- ( ) De heilige boeken worden ook "de hemelse boeken" genoemd.
- ( ) Allah heeft aan sommige profeten een aantal bladzijden gestuurd.
- ( ) Thora is het heilige boek van het christendom.
- ( ) De Bijbel bestaat uit 5 delen.
- ( ) De Koran werd neergeschreven na de dood van Mohammed (v.z.m.h.).

Meerkeuzevragen (multiple choice): Een meerkeuzevraag bestaat uit een stam en alternatieven. De stam is het onderdeel waar de vraag gesteld wordt. Alternatieven zijn de mogelijke antwoorden die de leerlingen krijgen. De vraag die gesteld wordt aan de leerling wordt meestal met 3 of 4 verschillende antwoorden gegeven. Het is aan de leerling om het juiste antwoord te kiezen tussen de gegeven opties. Dit soort vragen kunnen wij niet gebruiken om de creativiteit en het schrijftalent van leerlingen te beoordelen. Wij kunnen het eerder hanteren bij de meting van kennis, mentale vermogen en vaardigheden.

Enkele aandachtspunten bij het opstellen van meerkeuzevragen

1. De stam mag maar één uitgangspunt hebben.
2. Elk item moet gericht zijn op één psychologische competentie in plaats van complex gedrag of ketens van vaardigheden.
3. De stam moet zo helder en duidelijk mogelijk beschreven zijn.
4. In de stam moeten overbodige uitleg en beweringen vermeden worden.
5. In de stam staan geen tips voor de alternatieven.
6. De alternatieven moeten verenigbaar zijn met de stam in termen van betekenis en grammatica.
7. Alle alternatieven moeten een homogene groep vormen wat betreft de grammatica en het onderwerp.
8. De lengte van alle opties dienen ongeveer gelijk te zijn.
9. Vragen met subjectieve antwoorden moeten vermeden worden.
10. Misleidende vragen worden vermeden.
11. De moeilijkheidsgraad van de vraag neemt toe naarmate de afleiders op het juiste antwoord lijken.
12. De alternatieven moeten daar waar het nodig is in een bepaalde ordening staan.
13. De optie "Alle bovenstaande opties" moet met de nodige aandacht gebruikt worden. (Deze optie kan gehanteerd worden als alle alternatieven erg op elkaar lijken.)
14. "Geen van de bovenstaande opties" mag niet als alternatief gebruikt worden.
15. Het aantal van de alternatieven wordt bepaald naargelang het niveau van de leerlingen. Bijvoorbeeld, het wordt aangeraden om in het derde leerjaar 3 opties, in het vierde, vijfde en zesde leerjaar 4 en in het secundair onderwijs 5 opties te gebruiken.

16. De alternatieven moeten onafhankelijk zijn van elkaar. De ene mag de rest niet insluiten.
17. Het aantal opties in één test moeten gelijk zijn.

Soorten meerkeuzevragen

Vragen die altijd één juiste antwoord hebben: De vraag die in de stam gesteld wordt heeft slechts één juiste antwoord.

1. In welk jaar is Mohammed (v.z.m.h.) geboren?
A) 571   B) 1071   C) 1453   D) 1789
2. Welke is de eerste openbaring die Mohammed (v.z.m.h.) ontving.
A) "O Mohammed! Sta op!   B) "Lees in de naam je God Die schiep"
C) "Hou je kleren proper"   D) "Wij zonden jou als genade voor de werelden"

Vragen met het meest juiste antwoord: Eén van de alternatieven bevat het meest juiste antwoord.

- 1) Welke van de onderstaande zinnen beschrijft gadaqa het best?
A) Een aanbedding die het geloof oplegt met hulp en solidariteit als bedoeling.
B) Hulp en liefdadigheid die men verleent aan de armen voor de wil van Allah.
C) Alle goede en nuttige dingen die ons geloof oplegt.
D) Een hulpverlening met geld en bezit dat verplicht is voor rijke mensen.

Samengestelde meerkeuzevragen: Dergelijke vragen zijn gebruikelijk wanneer een vraag meer dan één antwoorden heeft. Dit vereenvoudigt het maken van een keuze.

Voorbeeld:

Welke waarden moet men in acht nemen tijdens een aanbedding?

- Oprechtheid (ichlâs)
  - Baatzucht (eigenbelang)
  - Wil van Allah
  - Aanstellerij (doen alsof, imiteren)
- A) Alleen I   B) Alleen III   C) I en III   D) II en III

Matching-vragen (koppelen van begrippen): Bij elkaar horende begrippen, verdeelt in twee kolommen worden aan elkaar gekoppeld aan de hand van een bepaald uitleg. Zeer nuttig bij de evaluatie van kennisinhouden die een antwoord vormen op vragen zoals "wie, wat, waar?".

Aandachtspunten bij het opstellen van matching vragen:

- De inhouden in de eerste en tweede kolom van eenzelfde matching-groep moeten over hetzelfde onderwerp gaan.
- De inhouden in de kolommen van eenzelfde matching-groep moeten evenveel zijn.
- Woorden worden alfabetisch gerangschikt, terwijl cijfers, getallen en data in orde van grootte worden geplaatst.
- Lange uitdrukkingen worden aan de linkerkant van de pagina geplaatst en korte uitdrukkingen aan de rechterkant.
- De inhouden van beide kolommen moeten op eenzelfde pagina staan.
- Voor de matching-vraag moet een behoorlijke richtlijn geschreven worden.

Voorbeeld:

Vraag: Verbind de boeken in kolom A met de juiste profeet die het ontving in kolom B

<u>A</u>	<u>B</u>
- Koran	- Jezus
- Bijbel	- Dâwôed
- Thora	- Ibrâhîm
- Zabôer	- Idris
	- Môesâ'
	- Mohammed

Vragen met korte antwoorden: Dit zijn vragen die met een woord, een symbool of hoogstens met een paar woorden kunnen beantwoord worden. Dit soort vragen zijn geschikt om het kennisniveau te meten. De leerling schrijft het antwoord zelf op. Er bestaan twee soorten vragen met korte antwoorden: gewone vraagzin en aanvul- invulvragen.

Aandachtspunten bij het opstellen van zulke vragen:

1. De vraag mag niet dubbelzinnig of onbepaald uitgedrukt zijn.
2. Elke vraag moet een vooropgestelde doelstelling evalueren.
3. Het antwoord met duidelijk en precies zijn.
4. Sommige examenvragen mogen geen aanwijzingen bevatten voor verdere vragen.
5. De vraag mag niet geciteerd worden uit bronnen die de leerlingen kennen.
6. De ruimte voor elk antwoord moet even groot zijn.
7. In de vraag mogen geen tips voor het antwoord voorkomen.
(bv. Haddj is verplicht, °oemra is .....)

Voorbeeld:

Richtlijn: Vul de volgende zinnen aan met het juiste woord

- De ..... zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de haddj.
- Het zeven keer rond de Ka°ba draaien beginnend bij de zwarte steen wordt ..... genoemd.
- De Ka°ba werd op bevel van Allah gebouwd door .....

Scoresleutel / Evaluatieschaal met rubrieken: Dit is een evaluatieblad die de prestaties van een leerling met betrekking tot vooropgestelde doelstellingen van goede naar minder goede waardering beoordeelt of het is een instrument die alle beoordelingscriteria bevat nodig voor de quotering van een werk of prestatie.

Redenen van gebruik van een evaluatieschaal:

- Zorgt voor feedback over de werkpunten en onvoldoendes in de prestaties van een leerling.
- Helpt bij de bepaling van de niveaus van de competenties van leerlingen.
- Een dergelijke scoresleutel vermindert de tijd die leerkrachten besteden aan de evaluatie van leerlingen.
- Zorgt dat leerkrachten objectief te werk gaan bij de beoordeling van leerlingen.
- Geeft standaardnormen en criteria aan zodat leerlingen hun eigen prestaties kunnen evalueren op het einde van een opdracht.

Ontwikkelingsfasen van een evaluatieschaal:

- Bepaal voor welk doel de schaal wordt ontwikkeld
- Bepaal het niveau van bekwaamheid (voldoende)
- Vorm een sleutel met het gedrag, product of vaardigheid die men wilt meten aan de hand van de opdracht
- Stel in het kort normen op voor het bekwaamheidsniveau van elk gedrag, product of vaardigheid. Hier is het belangrijk om tussen de niveaus de criteria te onderscheiden. (Op welk niveau behoort een vaardigheid tot een lager of hoger criterium?)
- Bereid een ontwerp voor van de evaluatieschaal

Een evaluatieschaal met rubrieken wordt verder bestudeerd in twee groepen: globaal - holistische en analytische.

Globaal - holistische evaluatieschaal: Wanneer een competentie in zijn geheel wordt geëvalueerd is dit een holistische (geïntegreerde – globale) beoordeling. Een dergelijke evaluatieschaal is gebaseerd op de bepalingen over de kwalificaties van een prestatie of product in grote lijnen.

Punten	NORMEN - CRITERIA
4	Heeft bewezen dat hij het onderwerp goed heeft begrepen. De ideeën over het onderwerp werden logisch ondersteund. Heeft het onderwerp toegelicht met verschillende voorbeelden. Heeft verbanden gelegd tussen de gebeurtenissen. Er waren geen tegenstrijdige verklaringen over het onderwerp.
3	Heeft bewezen dat hij het onderwerp goed heeft begrepen. De ideeën over het onderwerp werden logisch ondersteund maar was niet voldoende. De geschreven uitleg was voldoende.
2	Heeft het onderwerp voor een groot stuk begrepen. De ideeën over het onderwerp werden gesteund maar was niet voldoende. Er waren tegenstrijdige verklaringen in de uitleg.
1	Heeft een klein stuk begrepen. De voorbeelden waren niet voldoende. Er zijn belangrijke tekorten.

Analytische evaluatieschaal: Hier worden eerst de onderdelen van het product of prestatie afzonderlijk beoordeeld, daarna worden deze punten opgeteld om het totaal te bekomen. Een analytische evaluatieschaal ontstaat door een globale evaluatieschaal te ontwikkelen voor elk onderdeel van een bepaalde competentie. Een analytische evaluatieschaal is zeer nuttig bij het bepalen en bijwerken van de tekorten van leerlingen. Deze zijn goed gedefinieerde en gedetailleerde schalen. **(Haladyna, 1997: Moskal, 2000)**

Lerarenevaluatieformulier voor leerlingen

(De leerkracht gaat in overeenstemming met de resultaten van het onderstaand formulier zich eventueel ontwikkelen, innoveren en verbeteren)

Lees de onderstaande items en vink de optie aan die het best past bij jouw gedachten en gevoelens over de leerkracht die jij evalueert.

Let op: Schrijf je naam niet op

		Altijd	Soms	Nooit
1.	Schept interesse en belangstelling voor het onderwerp			
2.	Zorgt voor activiteiten waar wij actief aan kunnen meedoen.			
3.	Associeert de onderwerpen met de realiteit (dagelijks leven).			
4.	Gebruikt de taal correct, schoon en doeltreffend.			
5.	Hecht belang aan onze emoties, gedachten en voorstellen.			
6.	Geeft geen afbrekende kritiek.			
7.	Verhoogt de betrokkenheid in de les.			
8.	Maakt gebruik van verschillend didactisch materiaal.			

9.	Gebruikt diverse werkvormen.			
10.	Zorgt voor een leerrijke en interessante leeromgeving.			
11.	Laat duidelijk voelen dat hij ons vertrouwt.			
12.	Discrimineert de leerlingen niet naar geslacht.			
13.	Luistert en antwoordt op mijn vragen.			
14.	Gebruikt geen beledigende woorden.			
15.	Maakt geen onderscheid tussen zijn leerlingen.			

9.1. EVALUATIEFORMULIEREN - ZELFEVALUATIE VOOR LEERLINGEN

Met deze formulieren kan je jezelf evalueren. Zet een kruisje (x) bij de handeling dat het meest bij jou past.

Naam & voornaam van de leerling :

Klas:

Nr:

STAPPEN OM JEZELF TE EVALUEREN	GRADATIES		
	altijd	soms	nooit
1. Ik heb geluisterd naar het advies van anderen			
2. Ik heb de instructies gevolgd			
3. Ik heb mijn vrienden gestimuleerd zonder te kwetsen			
4. Ik heb mijn huiswerk gemaakt			
5. Als ik iets niet begreep, heb ik hulp gevraagd			
6. Ik heb mijn groepsleden gesteund bij hun taak			
7. Ik heb mijn tijd goed gebruikt tijdens de activiteit			
8. Ik heb verschillende materialen gebruikt			

9. Wat heb ik geleerd tijdens de activiteit?

.....
 .....
 .....

10. Op welke manier heb ik mijn groepsleden geholpen tijdens de activiteit?

.....
 .....

11. Waarvoor geef ik mezelf een pluim? Geef een voorbeeld van iets dat jij prima deed.

.....
 .....

Evaluatie/ score:

Neem het gemiddelde van de leerlingen en meet hun succes

3= goed	Het succes van de lln is boven het gemiddelde
2= middelmatig	Het succes van de lln is rond het gemiddelde
1= onvoldoende	Het succes van de lln is onder het gemiddelde

GROEPSEVALUATIEFORMULIER

Naam van de groep :

Klas :

Instructie : evalueer de groep via de volgende criteria

vaardigheden	GRADATIES				
	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Altijd
Groepsleden helpen elkaar					
Groepsleden luisteren naar elkaar					
Groepsleden nemen een rol bij elke activiteit					
Groep heeft respect voor mening en inspanningen van elkaar					
Groepsleden kunnen met elkaar overleggen					
Groepsleden vertellen aan elkaar het behaalde resultaat					
Groepsleden nemen hun verantwoordelijkheden					
Groepsleden brengen hun eigen kennis over aan anderen					
Groepsleden vertrouwen elkaar					
Groepsleden motiveren elkaar					
Groepsleden laten iedereen evenveel aan het woord					
Als er verschillende meningen zijn dan staan de groep open voor discussie					
Hebben gemeenschappelijke mening rond hun thema					
Groep vindt het leuk om samen te werken					
TOTAAL					

UITLEG :

.....

.....

Nota bene: via het gemiddelde van de score kan je hun succes meten

GROEPSEVALUATIEFORMULIER :**Instructie:** deze tabel wordt gebruikt voor de evaluatie van elke leerling

Naam van leerling	Klaar om te werken	Luisteren naar anderen	Opnemen van verantwoordelijkheden	Steunen van groepsleden	Deelnemen aan overleg	Verantwoorden van mening	Respect tonen voor iemand met een andere mening	Wil graag taken op zich nemen	Gebruikt de tijd nuttig	Maakt zijn huistaken	Bewaren van huistaken	Puntentotaal

Sleutel van scores: 5= heel goed 4=goed 3= middelmatig 2= voldoende 1= onvoldoende

ZELFEVALUATIEFORMULIER VAN DE GROEP**Naam van groep:****Namen van de groepsleden:****Uitleg:** zet een kruisje (x) in de tabel wat het meest bij jullie groep past.

EVALUATIE QUA GEDRAG EN HOUDING	GRADATIES		
	altijd	soms	Nooit
1. We hebben een opzoekingsplan opgemaakt			
2. Verdelen van de taken			
3. Verschillende bronnen werden geraadpleegd bij opzoeking			
4. Voorbereiding activiteit werd samen gedaan			
5. We konden onze mening gerust zeggen			
6. We hebben in harmonie samengewerkt			
7. We hebben geluisterd naar elkaars mening			
8. We hebben gewerkt in vertrouwen			
9. We hebben elkaar gewaardeerd en gerespecteerd			
10. We hebben elkaar moed in gesproken			
11. We hebben onze verantwoordelijkheden opgenomen			
12. We hebben ons werk efficiënt gepresenteerd			
TOTAAL			

Opmerking v/d leerkracht:**Evaluatie:**

Via het gemiddelde kunt u het succes van de leerlingen meten

altijd = 3

soms = 2

nooit=1

3= goed	Het succes van lln is boven het gemiddelde
2= middelmaat	Het succes van lln is rond het gemiddelde
1= onvoldoende	Het succes van lln is onder het gemiddelde

ZELFEVALUATIEFORMULIER VAN DE GROEP

Naam van de groep:

Naam van de groepsleden:

1. Het grootste probleem dat we tijdens onze activiteit hebben ondervonden was:

.....
 .....

2. Wat was de oorzaak van dit probleem?

.....
 .....

3. Op welk vlak was onze groep het meest succesvol?

.....
 .....

4. Als groep zouden we beter samengewerkt hebben, als.....

.....
 .....

LEERLINGENOBSERVATIEFORMULIER

Uitleg: dit formulier geeft het niveau weer van de prestaties van de leerlingen tijdens hun activiteit

Voor naam & naam :

Klas :

nr. v/d leerling :

TE BEREIKEN DOELSTELLINGEN VOOR GEOBSERVEERDE LLN	GRADATIES				
	altijd	regelmatig	soms	zelden	nooit
	5	4	3	2	1
I. LESVOORBEREIDING					
1. Wist waar hij zijn bronnen kon vinden					
2. Gebruikte bronnen doelgericht					
3. Kwam naar de les met extra bronnen					
4. Kwam voorbereid naar de les					
Totaal					
II. DEELNAME AAN ACTIVITEIT					
1. Durfde zijn mening te zeggen					
2. Gaf zijn mening als dit gevraagd werd					
3. Stelt diepzinnige vragen					
4. Voorbeelden en mening die hij gaf waren creatief gevonden					
5. Uit vragen blijkt dat hij goed h opgelet					
Totaal					

III. UITDIEPING - ONDERZOEK - OBSERVATIE					
1. Raadpleegde Koran en Hadîs om informatie te verzamelen					
2. Onderzocht zowel opgegeven bronnen als andere bronnen					
3. Deed zijn best tijdens zijn onderzoek					
4. Hij maakte zijn observaties nauwkeurig					
5. Na zijn onderzoek kwam de lln tot een logisch besluit					
6. Na zijn onderzoek kon de lln veralgemenen					
Totaal					
IV. WETENSCHAPPELIJKE METHODE					
1. Hij haalde informatie over bekende zaken					
2. Hij maakte een lijst van de gegevens					
3. Maakte synthese en analyse v gegevens					
4. Verklaarde de resultaten op juiste manier					
5. Hij maakt een verslag van de resultaten					
6. Hij presenteert de resultaten van onderzoek					
7. Na zijn onderzoek kwam hij tot een algemeen besluit					
Totaal					
ALGEMEEN TOTAAL					

TE BEREIKEN DOELSTELLINGEN VOOR GEOBSERVEERDE LLN EVALUATIE VAN HET PROJECT Naam en voornaam v/d leerling : Naam van het project :	GRADATIES				
	heel goed	goed	middel matig	geslaagd	On-voldoende
	5	4	3	2	1
I. VOORBEREIDING PROJECT					
Bepalen van doel v/h project					
Een goede planning maken voor project					
Takenverdeling onder groepsleden					
Bepalen van benodigheden					
Over verschillende religieus bronnen informatie zoeken					
Het project volgens plan uitwerken					
TOTAAL					
II. INHOUD PROJECT					
Goed gebruik van het Turks					
Juiste informatie					
Analyse van verzamelde gegevens					
Lln kan behaald gegevens interpreteren					
Lln kan gegevens schikken					
Lln is kritisch					
TOTAAL					
III. PRESENTATIE					
Juist taalgebruik					
Beantwoord vragen					
Geeft presentatie op interessante manier					
Gebruikt juiste materialen als ondersteuning					
Communiceert vlot verbaal en non-verbaal					
Respecteert tijdslimiet voor presentatie					
Heeft zelfvertrouwen tijdens presentatie					
Geeft presentatie op een leuke manier					
TOTAAL					
ALGEMEEN TOTAAL					

Opmerking v/d leerkracht:.....

EVALUATIEFORMULIER VOOR MONDELINGE ACTIVITEITEN IN DE KLAS

Dit formulier wordt gebruikt om leerlingen te evalueren tijdens de mondelinge Islamitische godsdienstles.

- I. Er wordt geëvalueerd wat leerlingen gedaan hebben tijdens het gesprek
- II. Er worden bepaalde gegevens geëvalueerd tijdens het gesprek en de voorbereiding voor de presentatie.
- III. De presentatie wordt geëvalueerd

Aankruisen van het onderwerp tijdens het gesprek met de leerling
Erediensten in Islam

Erediensten: Het gebed, het vasten, de armenbelasting, bedevaart en offeren.

Andere erediensten (goede daden)

Is de registratie van het gesprek met de leerling op een juiste manier behandeld?

	JA	NEE
Gespreksvoerder		
Persoon met wie gesprek w gevoerd		
Gespreksonderwerp		
Datum van gesprek		

I. DEEL

	heel goed	goed	middel matig	geslaagd	onvoldoende
	5	4	3	2	1
INLEIDING REGISTRATIE					
Zichzelf beschrijven					
Doel van het gesprek beschrijven					
Beschrijven v persoon met wie gesprek w gevoerd					
Beschrijving plaats van gesprek					
Datum van gesprek					
GESPREKSTECHNIEKEN					
Gespreksvoerder heeft voorkennis v/h onderwerp					
Gespreksvoerder gebruikt verstaanbare taal					
Gespreksvoerder stelt doelgerichte vragen					
Gespreksvoerder stelt geen beïnvloedende vragen					
Gespreksvoerder stelt bijkomende vragen					
Gespreksvoerder trekt geen vooroordelen					
Gespreksvoerder onderbreekt niet					
Gespreksvoerder stimuleert om eigen mening geven					
Gespreksvoerder gebruikt tijd doelgericht					
AARD VAN DE REGISTRATIE					
Gespreksvoer haalt hinderlijke factoren uit de weg					
Reciteren v registratie is geschikt vr probleemopl					

II. DEEL

Na gesprek behaalde gegevens	heel goed	goed	middelm	geslaagd	onvoldoen
	5	4	3	2	1
Tekst schrijven met het juiste doel					
Materialen klaarmaken ter ondersteuning v/h onderwerp					

III. DEEL

PRESENTATIE	heel goed	goed	Middelmatig	geslaagd	onvoldoende
	5	4	3	2	1
Geeft presentatie op een interessante manier					
Gebruikt materialen op een doelgerichte manier					
Communiqueert vlot zowel verbaal als non-verbaal					
Respecteert tijdslimiet					

Naam en voornaam v/d leerling :

Datum :

INHOUD VAN HET LEERLINGENDOSSIER

Mijn acties

Waarom bewaar ik deze acties?

1.....

.....

.....

.....

2.....

.....

.....

.....

3.....

.....

.....

.....

4.....

.....

.....

.....

5.....

.....

.....

.....

6.....

.....

.....

.....

7.....

.....

.....

.....

8.....

.....

.....

.....

Naam en voornaam van v/d leerling :

Datum.....

LEERLINGENDOSSIER VOOR ISLAMITISCHE GODSDIENST

Titel .....

Waarom heb ik deze activiteit bewaard?

.....
.....

Waarom heb ik deze activiteit met mijn medeleerlingen gedeeld?

.....
.....

Wat heb ik eruit geleerd?

.....
.....

Als ik mijn activiteit opnieuw zou doen, zou ik het dan anders doen? Verklaar .

.....
.....

Tijdens mijn activiteit zijn er onverwachtse dingen gebeurd?

.....
.....

Wat heeft deze activiteit voor mij betekend?

.....
.....

LEERLINGEN DOSSIER (PORTFOLIO) EVALUATIEFORMULIER

Naam en voornaam v/d leerling:..... Klas:.....

Instructie: Evalueer het dossier o.b.v. de volgende criteria

CRITERIA	Gradaties				
	1	2	3	4	5
1. Inhoud van activiteit is volledig					
2. Verscheidenheid tijdens activiteit					
3. Doelgerichtheid van activiteit					
4. Correctheid van activiteit					
5. Ordelijkheid van dossier					
6. Laat inspanningen zien					
7. Kwaliteit van het werk					
8. Risico nemen bij keuze van activiteit					
9. Laat evolutie van leerling zien					
10. zelfevaluatie					

OPMERKINGEN/ ADVIEZEN:

.....
.....
.....
.....
.....

CRITERIA VOOR GEDRAG I.V.M. LES ISLAMITISCHE GODSDIENST

Uitleg: Hieronder kan je je mening geven over jouw houding i.v.m. de les Islamitische godsdienst. Je krijgt 5 mogelijkheden nl. “Ik ben het helemaal eens”, “Ik ben het eens”, “Ik ben besluiteloos”, “Ik ben het niet eens”, “Ik ben het helemaal niet eens”. Lees de zinnen zorgvuldig en duid aan wat bij jou het beste past..

Les Islamitische godsdienst	Ik ben het helemaal eens	Ik ben het eens	Ik ben besluiteloos	Ik ben het niet eens	Ik ben het helemaal niet eens
1. Ik vind de onderwerpen van de les Islam leuk	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ik vind het heel vervelend om naar de les Islam te gaan	☐	☐	☐	☐	☐
3. Als er geen Islam les was zou het leuker zijn.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ik vind het leuk om te overleggen met vrienden over Islam.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ik zou willen dat we meer uren islamles kregen	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik vind het niet leuk om te werken voor de les Islam	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ik vind islamles niet nodig	☐	☐	☐	☐	☐
8. Ik vind de onderwerpen in de les Islam leuk	☐	☐	☐	☐	☐
9. Tijdens de islamles gaat de tijd snel voorbij	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ik vind de examens van islamles moeilijk	☐	☐	☐	☐	☐
11. Ik vind Islam les heel interessant	☐	☐	☐	☐	☐
12. Van alle vakken schrikt de les Islam mij het meeste af	☐	☐	☐	☐	☐
13. Al zou ik jaren islamles krijgen, het zou me niet vervelen	☐	☐	☐	☐	☐
14. Ik werk met meer enthousiasme voor de les Islam dan voor de andere vakken	☐	☐	☐	☐	☐
15. De les Islam maakt mij onrustig	☐	☐	☐	☐	☐
16. Ik zou het meeste van mijn studietijd willen spenderen aan de les Islam	☐	☐	☐	☐	☐
17. Islamles schrikt mij af	☐	☐	☐	☐	☐
18. De les Islam brengt mij in verwarring	☐	☐	☐	☐	☐
19. Ik ga met vreugde naar de les Islam	☐	☐	☐	☐	☐
20. Van alle vakken is islamles het saaiste	☐	☐	☐	☐	☐
21. Informatie over Islam is saai	☐	☐	☐	☐	☐

BIBLIOGRAFIE

(Een tijdelijke aanduiding van literatuur)

- ABBOTT, S. and T. Ryan, (1999) 'Constructing Knowledge, Reconstructing Schooling' Educational Leadership, November, 66-69.
- AÇIKGÖZ, K. Ü., (2003), Aktif Öğrenme, İzmir. Uitgeverij Egitim Dunyasi.
- ADAM, Gottfried, (1986) "Lehrplaene des Religionsunterrichts," in: G. Adam, R. Lammann, Religionspaedagogisches Kompendium, Göttingen.
- AİRASIÄN, P.W., (1994) Classroom Assessment (Second Edition), McGraw-Hill, Inc., NY.
- AKYÜREK, Süleyman (2004), Din Öğretiminde Kavram Öğretimi, İstanbul, Uitgeverij DEM.
- AYDIN, M. Zeki, (1998), Din Öğretiminde Yöntemler ve Buldurma Yöntemi, Ankara, Uitgeverij Karakoç.
- BACANLI Hasan, (1999), Sosyal Beceri Eğitimi, Ankara, Uitgeverij Nobel.
- BACANLI Hasan, (2001), Gelişim ve Öğrenme, Ankara, Uitgeverij Nobel.
- BACANLI Hasan, Eğitim Psikolojisi, İstanbul, trs. Uitgeverij Alkim.
- BAUDLER, Goerg, (1983), "Religiöse Erziehung Heute", in: Klaus Wegenast, Religionspaedagogik, C.II, Darmstadt.
- BEYDOĞAN, H.Ö. (1998), *Çocuklarda Kavram Öğrenme ve Öğretme*, Uitgeverij A.Ü. K. Karabekir Eğitim Fakültesi, Erzurum.
- BİLGİN, Beyza, (1997), İslâm ve Çocuk, Uitgeverij Diyanet, Ankara.
- BİLGİN, Beyza, (1988), Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi, Ankara, Uitgeverij Gün.
- BİLGİN, Beyza- Mualla SELÇUK, (1999), Din Öğretimi, Ankara, Uitgeverij Gün.
- BİLHAN, Saffet (1981), "Din Eğitiminin Amacı", Uitgeverij İlahiyat Vakfı I, Ankara.
- BLOOM, Benjamin S. (1995), İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme, vertaling. Durmuş Ali Özçelik, İstanbul, Uitgeverij MEB.
- BROOKS, G.; M.G. (1999), Boks, "The Courage to be Constructivist.", Educational Leadership, November, 18-24.
- BROOKS, G.; M.G. (1993), Boks, The Case for Constructivist Classrooms, Virginia, ASCD Alexandria.
- CARREL, Alexis (1967), *Dua*, vertaling. M. Alper Yüçetürk, Uitgeverij Yağmur, İstanbul.
- ÇAKMAK, Fatih (2000), *Evensel Ahlâkî Değerlerin Kazanılmasında Din Eğitiminin Rolü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara.
- DE BONE, Edward, (1999), Altı Şapkalı Düşünme Tekniği, vertaling: Ercan Tuzcular, II. druk, Ankara, Uitgeverij Remzi.
- DEMİREL, Özcan (1996), *Genel Öğretim Yöntemleri*, Uitgeverij Usem, 2. druk, Ankara.
- DEWEY, John, (1995), Eğitimde Ahlak İlkeleri, vertaling: A. Ferhan Oğuzkan, İstanbul.
- DODURGALI, Abdurrahman (1999), *Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler*, Uitgeverij M.Ü.İ.F. Vakfı., İstanbul.
- DOĞAN, Recai-TOSUN Cemal (2003), *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi 6, 7, 8*, Uitgeverij Pegem A., Ankara.
- EBERHARD, Otto, (1981), "Wie lassen sich die modernen paedagogischen Bestrebungen für die evangelische Erziehungslehre fruchtbar machen", in. K. Wegenast, Religionspaedagogik, C I, Darmstadt.
- EN CHANG, Kuo-, Yao-Ting Sung, Ine-Dai Chen (2002), "The effect of Concept Mapping to Enhance Text Comrehension and Summerization", *The Journal of Experimental Education*, (71 No1 5-23 Fall).
- ENGERT, Joseph, (1983), "Über die wissenschaftliche Grundlegung der Religionspaedagogik", in: K. Wegenast, Religionspaedagogik, C II, Darmstadt.
- ERDEN, Münire; Yasemin AKMAN, (1995), Eğitim Psikolojisi, Ankara, Uitgeverij Arkadaş.
- ERGİNER, Ergin (2000), *Öğretimi Plânlama Uygulama ve Değerlendirme*, Uitgeverij Anı, Ankara.
- FEİFEL, Erich, (1971), "Frafstellungen und Aufgaben gegenwaertiger Religionspaedagogik", in: Günter Stachel, Wolfgang G. Eser, Was ist Religionspaedagogik, Köln.
- FULLAN, M. G., (1991), The New Meaning of Educational Change, 2nd Ed., Teachers College Pres, New York.
- GANDER, Marry J. (1999), Gardiner Harry W., Çocuk ve Ergen Gelişimi, vertaling. Bekir Onur, Ankara, Uitgeverij İmge.

- GIELEN, Uwe, (1994), “Kohlberg’s Moral Development Theory,” The Kohlberg Legacy for the Helping Professions, ed. Lisa Kuhmerker, Birmingham, Alabama, Doxa Boks.
- GOLDMAN, Ronald, (1970), Readiness for Religion, The Seabury Press, New York.
- GOLEMAN, Daniel, (1998), Duygusal Zekâ, vertaling; Banu Seçkin Yüksel, İstanbul, Uitgeverij Varlık.
- GOODRICH, A. H., Understanding rubrics, <http://learnweb.harvard.edu/alps/thinking/docs/rubricar.htm>.
- HALADYNA, T.M., (1997), Writing Test Items to Evaluate Higher Order Thinking, Allyn and Bacon, Boston.
- HEPP, Josef, (1979), “Elemente der Planung”, in: Fritz Weidmann”, Didaktik des Religionsunterricht, Donauwörth.
- HERGENHANH, B. R. (1988), An Introduction to Theories of Learning, 3th. Ed, U.S.A. Prentice-Hall International, New York.
- HILGARD, Ernest-H. Bower Gordon, (1974), Theories of Learning, Appleton Century Crafts, New York.
- HOLOWAY John H. (1999), “Caution:Constructivism Ahead”, Educational Leadership, November, 85-86.
- JONASSEN D H., K. L Peck and B G. Wilson, (1999), Learning With Technology: A Constructivist Perspective, Prentice Hall, New Jersey.
- KABISCH, Ricard, (1981), “Über die Lehrbarkeit der Religion”, in: Klaus Wegenast, Religionspaedagogik, C I, Darmstadt.
- KALAYCI, Nurdan (2002), “İki Boyutlu Öğrenme ve Öğretme Araçları”, Uitgeverij Nobel, Ankara.
- KAYA, Osman Nafiz (2003) , “Eğitimde Alternatif Bir Değerlendirme Yolu: Kavram Haritaları”, Uitgeverij Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- KÖYLÜ, Mustafa, (2000), “Çocukluk Dönemi Ahlâk Gelişimi , *Dinî Araştırmalar*, Sayı: 7, Ankara.
- KÜNG Hans- Karl Josef Kuschel, (1995), Evrensel Bir Ahlaka Doğru, vertaling. Cemal Tosun-N. Yaşar Aşıkoğlu-Recai Doğan, Ankara, Uitgeverij Gun.
- LEVSTİK, Linda S.; Keith C. Barton, (2001), Doing History: Investigating With Children in Elementary and Little School, Second Edition, Mahwah: Lorens erlbaum Assotation Publisher.
- MACLURE, S.- P. Davis, (1991), Learning to Think: Thinking to Learn, Pergamon Press, Oxford.
- MANNES, Marc (1989), “Using Concept Mapping for Plânnig the İmplementation of A Social Technology”, *Evaluation and rogram Plânnig*, (Vol.12).
- MARLOWE, B.; M. L Page, (1998), Creating and Sustaining the Constructivist Classrom, SA, Corwin Pres.
- MORGAN, Gabriel, (1971), “Ein Ansatz zu einer neuen theologischen Grundlegung des Religionsunterricht”, terc., Peter Szczepek ve Günter Stachel, in: G. Stachel, W.G. Esser, Was ist Religionspaedagogik, Köln.
- MOSKAL, B. M., (2000), Scoring Rubric: What, When and How?, Pratical, Assessment, Research & Evaluation, <http://ericae.net/pare/getvn.asp?v=7&n=3>.
- NOVAK, J. D. (1998) Learning, Creating, and Using Knowledge, Lawrence Erlbaum Associates Publisher, New Jersey, USA.
- ONAT, Hasan (2000), *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, Uitgeverij MEB, Ankara.
- ÖCAL, Mustafa, (1990), Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar, Ankara, Uitgeverij TDV .
- ÖCAL, Mustafa; M. Emin AY, (1995), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, 2.druk, Bursa, Uitgeverij Uludağ Üniversitesi,.
- ÖZDEN, Yüksel (1997), *Öğrenme ve Öğretme*, Uitgeverij Pegem A., 1. druk, Ankara.
- PARLADIR, Selahattin, (1996), Din Eğitimi Bilimine Giriş, İzmir.
- PURPEL D. E. (1989), The Moral and Spiritual Crises in Education, Bergin and Garvey, Massachusetts.
- Religionsunterricht der Gegenwart”, in: Klaus Wegenast, Religionspaedagogik, C I, Darmstadt.
- SABAN Ahmet, (2001), Çoklu Zekâ Teorisi, Ankara, Uitgeverij Nobel.
- SABAN, Ahmet (2000), *Öğrenme Öğretme Süreci*, Uitgeverij Nobel, Ankara.
- SAN, İnci (1991), “Eğitimde Yaratıcı Drama”, Uitgeverij A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi 23/2, Ankara.
- SCHUSTER, Pamela McHugh (2002), *Concept Mapping ACritical-Thinking Aproach to Care Plânnig*, F. A. Davis Company, Philadelphia USA.
- SELÇUK, Muallâ (1991), *Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler*, Uitgeverij TDV., Ankara.
- SELÇUK, Mualla, (1991), *Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler*, Ankara, Uitgeverij TDV.

- SELÇUK, Mualla, (2000),“Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri”, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar, Ankara, Uitgeverij MEB.
- SELÇUK, Ziya, (2000), Gelişim ve Öğrenme, Ankara, Uitgeverij Nobel.
- SELLEY, Nick, (1999), The Art of Constructivist Teaching in The Primary School, David Fulton Publishers, London.
- SERİNSU, A. Nedim (2000), “Kur’an ve İnsanın Anlam Arayışı”, *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, Uitgeverij MEB, Ankara.
- SHEPHERD, John, (1991), “İslam ve Din Eğitimi (Mezhebe Bağlı Olmayan Yaklaşım)” Seminarie (8-10 April 1988), Ankara, Uitgeverij DİB.
- SHEPHERD, John, (1997), “İngiliz Eğitiminin Kişilik Gelişimine Katkısı”, Internationaal symposium (20-21 November 1997), Ankara.
- SPANUTH, Heinrich, (1981),“Probleme und Reformbestrebungen im Gebiete des
- TESBAŞARAN, A. (1997), Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu, 2. druk. Ankara, Uitgeverij Türk Psikologlar Derneği.
- TOSUN, Cemal, (1977), Din Eğitimi Bilimine Giriş, Ankara, Uitgeverij Pegem A,
- UMUTLU, Zehra, (2003), Din Öğretiminde Ayetlerin Kullanımı, thesis, Theologie Fac. Ankara.
- ÜLGEN, Gülten (2001), *Kavram Geliştirme*, Uitgeverij Pegem A, 3. druk, Ankara.
- ÜSTÜNDAĞ, Tülay, (2001), Yaratıcı Drama, Ankara, Uitgeverij Pegem A.
- WELTON AD, MALLAN, JT (1999) Children and Their World. Strategies for Teaching, H. Mifflin Company, USA
- WILSON, Brent G.(1997), Reflections on Constructivism and Instructional Design, Englewood Cliiffs NJ., Educational Technology Publications, Denver.
- YALIN, Halil İbrahim (1999), *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Uitgeverij Nobel, Ankara.
- YAVUZ K. Eren, (2001), Çoklu Zekâ Teorisi ve Uygulamaları, Ankara, Uitgeverij Özel Ceceli .
- YAVUZ, Kerim, (1983), Çocukta Dinî Duygu ve Düşüncenin Gelişimi, Ankara, Uitgeverij Diyanet.
- ZENGER, S. K.; W. F. ZENGER, (1977), 57 Ways to Teach: A Quick Reference For Teachers, Crescent Publications, Los Angeles.